

Η Ελληνική Οικονομία

1/14

Τριμηνιαία Έκθεση

Αρ. Τεύχους 75, Απρίλιος 2014

Οι Συγγραφείς

Η ανάλυση της πορείας της Ελληνικής Οικονομίας αποτελεί προϊόν συλλογικής εργασίας των ερευνητών του IOBE. Τα κείμενα αυτά είναι ανυπόγραφα και οι απόψεις που εκφράζονται αποτελούν τη συνισταμένη των διαφόρων αντιλήψεων και απόψεων. Επίσης, οι απόψεις που εκφράζονται εδώ δεν ανταποκρίνονται κατ' ανάγκη προς αυτές των οργανισμών που υποστηρίζουν, χρηματοδοτούν ή συνεργάζονται με το Ίδρυμα.

Το IOBE

Το **Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών** είναι ιδιωτικός, μη κερδοσκοπικός, κοινωφελής ερευνητικός οργανισμός. Ιδρύθηκε με σκοπό να προωθεί την επιστημονική έρευνα για τα τρέχοντα και αναδυόμενα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας και να παρέχει αντικειμενική πληροφόρηση και να διατυπώνει προτάσεις οι οποίες είναι χρήσιμες στη διαμόρφωση πολιτικής.

Copyright © 2014 Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών

ISSN 1106 – 4315

Χορηγός τεύχους

Απαγορεύεται η με οιονδήποτε τρόπο ανατύπωση ή μετάφραση οποιουδήποτε μέρους της μελέτης, χωρίς την άδεια του εκδότη.

Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE)

Τσάμη Καρατάση 11, 117 42 Αθήνα, Τηλ. (+30210 9211200-10), Fax:(+30210 9233977)
<http://www.iobe.gr>

Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	5
ΟΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	7
1. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	11
2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....	21
2.1 Τάσεις και Προοπτικές της Διεθνούς Οικονομίας.....	21
Το Παγκόσμιο Περιβάλλον	21
Οικονομίες της ΕΕ και της Ευρωζώνης.....	26
2.2 Το οικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα	32
Α) Οικονομικό κλίμα	32
Β) Δημοσιονομικές εξελίξεις και προοπτικές	39
3. ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ.....	45
3.1 Μακροοικονομικές Εξελίξεις.....	45
<i>Πρόσφατες μακροοικονομικές εξελίξεις στην Ελλάδα.....</i>	<i>45</i>
<i>Μεσοπρόθεσμες προοπτικές.....</i>	<i>51</i>
3.2 Εξελίξεις και προοπτικές σε βασικούς τομείς της Οικονομίας.....	65
3.3 Εξαγωγικές Επιδόσεις της Ελληνικής Οικονομίας	79
3.4 Απασχόληση-Ανεργία	84
3.5 Τιμές Καταναλωτή	94
<i>Πρόσφατες εξελίξεις.....</i>	<i>94</i>
<i>Μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις.....</i>	<i>97</i>
3.6 Ισοζύγιο Εξωτερικών Συναλλαγών.....	100
<i>Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών.....</i>	<i>100</i>
<i>Ισοζύγιο Κεφαλαιακών Μεταβιβάσεων.....</i>	<i>101</i>
<i>Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών.....</i>	<i>103</i>
4. ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΩΝ ΑΛΛΑΓΩΝ	109
4.1 Εισαγωγή	109
4.2 Πρόοδος μεταρρυθμίσεων και μικροοικονομικές επιπτώσεις.....	109
4.3 Σύνοψη Αποτελεσμάτων	116
5. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΒΑΣΙΚΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ.....	117

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το IOBE εκδίδει την πρώτη έκθεσή του για το 2014, στο πλαίσιο των περιοδικών επισκοπήσεων της ελληνικής οικονομίας. Πραγματοποιείται σε μια περίοδο για την Ελλάδα, στην οποία ευοδώνονται οι προσπάθειες στο δημοσιονομικό πεδίο τα προηγούμενα χρόνια, ενώ παράλληλα η οικονομία της βρίσκεται κοντά στην ανάκαμψη για πρώτη φορά την τελευταία εξαετία. Αναδεικνύεται όμως πιο κρίσιμη από ποτέ η πρόκληση της υλοποίησης διαρθρωτικών αλλαγών, για τη σταθεροποίηση και την επιτάχυνση της ανάπτυξης. Όπως όλες οι εκθέσεις του IOBE, έτσι και αυτή αναπτύσσεται σε **τέσσερις ενότητες**, ενώ συνοδεύεται από το **Παράρτημα** διαρθρωτικών δεικτών, στο πλαίσιο της ποσοτικής παρακολούθησης της στρατηγικής της Λισσαβόνας. Προηγείται κείμενο για τις προϋποθέσεις ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας στην τρέχουσα συγκυρία, στην οποία αναγνωρίζεται πλέον διεθνώς κα έμπρακτα η δημοσιονομική προσαρμογή που έχει επιτευχθεί και προωθούνται οι διαρθρωτικές αλλαγές. Οι υπόλοιπες ενότητες περιλαμβάνουν τα εξής:

Η **πρώτη ενότητα** αποτελεί τη **συνοπτική επισκόπηση** της έκθεσης, στην οποία παρουσιάζονται τα βασικά σημεία της, που αναλύονται λεπτομερώς στις επόμενες ενότητες. Η **δεύτερη ενότητα** εστιάζει στο γενικότερο οικονομικό περιβάλλον και περιλαμβάνει: α) την ανάλυση του **διεθνούς περιβάλλοντος** στα τέλη του 2013 και κατά το 2014, με βάση τις πλέον πρόσφατες εκθέσεις του ΔΝΤ και της Ευρ. Επιτροπής, καθώς και με στοιχεία άλλων διεθνών φορέων β) την αποτύπωση του **οικονομικού κλίματος** στην Ελλάδα στο πρώτο φετινό τρίμηνο, βάσει των πλέον πρόσφατων αποτελεσμάτων των ερευνών οικονομικής συγκυρίας του IOBE γ) την ανάλυση υλοποίησης του **Κρατικού Προϋπολογισμού** το 2013 και στις αρχές του 2014.

Η **τρίτη ενότητα** εστιάζει στις επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας κυρίως στο α' τρίμηνο του 2014. Χαρτογραφείται καταρχάς το τρέχον **μακροοικονομικό περιβάλλον** και παρουσιάζονται οι προοπτικές του για τη συνέχεια του 2014. Καταγράφονται οι **εξελίξεις** σε **βασικούς παραγωγικούς τομείς** στο πρώτο δίμηνο του τρέχοντος έτους ή στο καταληκτικό τρίμηνο του 2013, ανάλογα με τη διαθεσιμότητα στοιχείων, ενώ παρουσιάζονται οι **εξαγωγικές επιδόσεις** της ελληνικής οικονομίας κατά την προηγούμενη χρονιά. Κατόπιν, αποδελτιώνονται οι εξελίξεις στην **αγορά εργασίας** στο περασμένο έτος. Επίσης, αναλύεται η πορεία του **πληθωρισμού** στο αρχικό δίμηνο φέτος. Η ενότητα ολοκληρώνεται με την πορεία του **ισοζυγίου εξωτερικών συναλλαγών** πέρσι.

Στην **τέταρτη ενότητα** παρουσιάζεται σειρά μελετών του IOBE, για τις οικονομικές επιδράσεις των διαρθρωτικών αλλαγών στην ελληνική οικονομία.

Σε μεθοδολογικό επίπεδο η έκθεση αναφέρεται και στηρίζεται σε στοιχεία που ήταν διαθέσιμα μέχρι τις 11/04/2014.

Η επόμενη τριμηνιαία έκθεση του IOBE για την ελληνική οικονομία θα εκδοθεί στις αρχές Ιουλίου του 2014.

ΟΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Οι επιμέρους εξελίξεις στην ελληνική οικονομία στο τρίμηνο που μεσολάβησε από την τελευταία έκθεση του IOBE ήταν συνολικά ευνοϊκές. Στο δημοσιονομικό τομέα, το πρωτογενές πλεόνασμα που διαμορφώθηκε χρονολογικά νωρίτερα και οριστικοποιήθηκε σε σημαντικό ύψος, σημαίνει ότι το πρόγραμμα υπερέβη τους στόχους του και ότι η προσαρμογή ήταν εντονότερη από ότι αναμενόταν. Οι εξελίξεις αυτές υποδηλώνουν, κατ' ελάχιστον, μια αποφασιστικότητα από την πλευρά της οικονομικής πολιτικής και την επί της ουσίας προσπάθεια ώστε να επανέλθει η οικονομία σύντομα σε δημοσιονομική ισορροπία.

Θετικό πρόσημο υπάρχει επίσης αναφορικά με τις μεταρρυθμίσεις, καθώς νομοθετικές και άλλες παρεμβάσεις κινούνται προς την κατεύθυνση της προώθησης του ανταγωνισμού. Η ουσιαστική – στην πράξη και όχι στα λόγια – απελευθέρωση των αγορών και γενικότερα της οικονομικής δραστηριότητας, αποτελεί αδιαπραγμάτευτο όρο ώστε να υπάρξει στην ελληνική οικονομία νέα παραγωγή και αύξηση της ανταγωνιστικότητας. Η έννοια αυτής της απελευθέρωσης αφορά τόσο το πλέγμα των κανόνων και συμπεριφορών που ευνοούν την κρατικοδίαιτη επιχειρηματικότητα, όσο και αυτών που τεχνητά στρεβλώνουν τους όρους προς όφελος των υφιστάμενων παραγωγών και σε βάρος της εν δυνάμει νέας παραγωγής και επιχειρηματικότητας.

Από κοινού, οι θετικές εξελίξεις στο δημοσιονομικό μέτωπο και σε αυτό των μεταρρυθμίσεων επέτρεψαν την ολοκλήρωση της ιδιαίτερα παρατεταμένης διαπραγμάτευσης με την τρόικα, γεγονός θετικό καθώς επέτρεψε σε μεγάλο βαθμό την άρση της αβεβαιότητας για το προσεχές χρονικό διάστημα. Συνακόλουθα, η πρόσφατη επιτυχής έξοδος στις διεθνείς αγορές, για δημόσιο δανεισμό σε μικρή κλίμακα, επικυρώνει ότι και οι ιδιώτες επενδυτές είναι έτοιμοι να υποστηρίξουν έμπρακτα την πορεία την οποία έχουν συμφωνήσει και εκτελούν η ελληνική κυβέρνηση και οι εταίροι. Το γεγονός έχει διπλή θετική σημασία, τόσο από πλευράς σηματοδότησης, προς κάθε κατεύθυνση, όσο και γιατί μεταθέτει εγγύτερα την άμβλυση του πολύ σημαντικού προβλήματος χρηματοδότησης της οικονομίας, γεγονός απαραίτητο για την επιβίωση υγιών επιχειρήσεων, για νέες επενδύσεις και δημιουργία θέσεων εργασίας. Άλλωστε, είτε προς τη μια είτε προς την άλλη κατεύθυνση, καθ' όλη τη διάρκεια της ελληνικής κρίσης αλλά και της ευρωπαϊκής κρίσης συνολικότερα, οι αγορές έπαιξαν πολύ ουσιαστικό ρόλο, ενίοτε και καταλυτικό, ακόμη και για τη δημιουργία νέων θεσμών και μηχανισμών που απουσίαζαν. Είναι λοιπόν σημαντικό ότι υπάρχει σε αυτή τη συγκυρία μια εξωτερική θετική αποτίμηση των πεπραγμένων και ιδίως των όσων μπορεί να αναμένονται.

Θετικό πρόσημο μπορεί να καταγραφεί και για τις εξελίξεις στο άμεσο περιβάλλον της ελληνικής οικονομίας, στη ζώνη του ευρώ. Ο κίνδυνος ρήξης στο κοινό νόμισμα απομακρύνθηκε και επιβεβαιώθηκε η αποφασιστικότητα των αρχών δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτικής προς αυτή την κατεύθυνση. Η σημαντική άμβλυση της σχετικής

αβεβαιότητας είναι ουσιώδης, καθώς αυτή ακριβώς η αβεβαιότητα αποτέλεσε κύριο επιβαρυντικό παράγοντα στις κάθε είδους οικονομικές αποφάσεις των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών κατά το διάστημα της κρίσης.

Οι σημαντικές θετικές εξελίξεις που περιγράφονται παραπάνω, όπως και άλλες, δεν επιτρέπεται όμως να οδηγήσουν στο συμπέρασμα ότι τα βαθύτερα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας έχουν οριστικά λυθεί. Αντίθετα, θα ήταν απαράδεκτο, τουλάχιστον από οικονομική άποψη αλλά σχεδόν σίγουρα και από κοινωνική (ιδίως με τα υφιστάμενα ποσοστά ανεργίας και τα πολύ χαμηλά εισοδήματα για μεγάλο μέρος του πληθυσμού), να θεωρηθεί ότι, εφόσον πλέον η οικονομία φαίνεται να ισορροπεί, η προσπάθεια ουσιαστικής προσαρμογής μπορεί να εγκαταλειφθεί. Ναι μεν υπάρχουν πλέον οι προϋποθέσεις για μια πορεία ανάπτυξης, αλλά χωρίς εμβάθυνση των πραγματικών αλλαγών σε κείνους τομείς, αυτή θα είναι αναιμική, θέτοντας μεσοπρόθεσμα σε αμφισβήτηση και την ίδια τη δημοσιονομική προσαρμογή.

Τα παραπάνω υποδηλώνονται και από τις εξελίξεις στα κύρια μεγέθη της οικονομίας αλλά και από την προσεκτικότερη ανάγνωση των επιμέρους συνιστωσών τους, όπως καταγράφεται στην έκθεση. Η εντυπωσιακή αποκατάσταση της ισορροπίας στα δίδυμα ελλείμματα, το δημοσιονομικό και αυτό του εξωτερικού ισοζυγίου, έγινε κατά κύριο λόγο με «μεταφορά» της ανισορροπίας στην πλευρά της παραγωγής και της αγοράς εργασίας. Πλέον το ζητούμενο είναι να υπάρξουν το συντομότερο δυνατό σημαντικοί ρυθμοί ανάπτυξης και μείωση της ανεργίας, χωρίς να εκτροχιαστούν εκ νέου τα ελλείμματα. Για να επιτευχθεί αυτό, το κλειδί είναι η βελτίωση της διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας που θα επιτρέψει την αύξηση των επενδύσεων και των εξαγωγών, καθώς και την αναγκαία μεταφορά σημαντικών οικονομικών πόρων προς τους τομείς των εμπορευσίμων αγαθών και υπηρεσιών, επιτυγχάνοντας παράλληλα και υποκατάσταση εισαγωγών.

Η λανθασμένη εκτίμηση ότι οι μεταρρυθμίσεις δεν είναι πλέον απαραίτητες θα μπορούσε δυνητικά να υιοθετηθεί είτε από όσους αντιμάχονται συνολικά και από θέση αρχής το ελληνικό πρόγραμμα προσαρμογής είτε και από όσους το αντιλαμβάνονται ως ένα πρόγραμμα που θα μπορούσε να επιτύχει χωρίς να αλλάξει τη δομή της οικονομίας. Η ανάγνωση των δεδομένων, όμως, οδηγεί σε ένα σαφές συμπέρασμα. Παρά τις αμφιβολίες πολλών, η ελληνική οικονομία απέφυγε μια ανεξέλεγκτη χρεοκοπία που απειλούσε να τη θέσει εκτός τροχιάς για ένα ιδιαίτερα μακρύ χρονικό διάστημα – η σημασία του γεγονότος αυτού δεν μπορεί ούτε πρέπει να υποτιμηθεί. Όμως, ταυτόχρονα, το δίλημμα που ουσιαστικά τέθηκε ήταν το πώς θα κλείσει η ανισορροπία ανάμεσα στο επίπεδο κατανάλωσης και στη χαμηλή ανταγωνιστικότητα της οικονομίας. Όσο η αύξηση της ανταγωνιστικότητας καθυστερεί, η παραγωγή, η απασχόληση και η κατανάλωση αναγκαστικά θα παραμένουν καθηλωμένες στα σημερινά τους επίπεδα.

Συνεπώς, το καίριο ζήτημα των δομικών μεταρρυθμίσεων όχι μόνο δεν είναι λήξαν ή δευτερεύον αλλά είναι απολύτως επείγον και αποτελεί πλέον το μόνο δρόμο για τη δημιουργία εισοδημάτων με διατηρήσιμο τρόπο, τη μείωση της ανεργίας και συνολικά τη βελτίωση του επιπέδου ζωής των ελλήνων πολιτών.

Άλλωστε, τόσο αναφορικά με τις επενδύσεις όσο και με τις εξαγωγές, η εικόνα της τελευταίας διετίας οφείλει να δημιουργεί προβληματισμό καθώς αυτές κινούνται σε χαμηλά επίπεδα. Βέβαια, οι επενδύσεις (και οι εξαγωγές, στο βαθμό τουλάχιστον που απαιτούν επενδύσεις) κάθε άλλο παρά ευνοούνται σε ένα περιβάλλον οξείας και παρατεταμένης αβεβαιότητας. Άρα, η ουσιαστική άμβλυση της αναμένεται να έχει θετική και άμεση επίδραση. Όμως θα πρέπει να είναι σαφές ότι η μετάβαση σε ένα νέο πρότυπο παραγωγής συνολικά εκκρεμεί. Η σημαντική μείωση του μοναδιαίου κόστους εργασίας είχε έως τώρα μόνο περιορισμένη θετική επίδραση στις επενδυτικές αποφάσεις. Ο κύριος λόγος είναι, πέρα από την αβεβαιότητα και το κλίμα αστάθειας, ότι δεν έχουν προωθηθεί στον απαιτούμενο βαθμό σημαντικές διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, τουλάχιστον όχι με τρόπο που οι συμμετέχοντες στην οικονομία και η ελληνική κοινωνία να θεωρούν μη αναστρέψιμο και ένα αξιόπιστο σήμα για τη μετάβαση σε μια νέα κατάσταση ισορροπίας.

Τα παραπάνω δεδομένα δημιουργούν μια θετική δυναμική και καταδεικνύουν πως το 2013 μπορεί να είναι πράγματι το τελευταίο έτος ύφεσης στην τρέχουσα κρίση. Η επιστροφή στην ανάπτυξη από το τρέχον έτος είναι πια ένας στόχος εφικτός, αλλά η επίτευξη μιας ανάπτυξης μεσοπρόθεσμα σταθερής και σε υψηλό επίπεδο δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς τη δημιουργία συνθηκών που να προσελκύουν τους επενδυτές και χωρίς ουσιαστική αλλαγή του τρόπου λειτουργίας της ελληνικής οικονομίας.

Στις απαραίτητες επιμέρους μεταρρυθμίσεις έχει αναφερθεί κατά καιρούς αναλυτικά το IOBE. Μάλιστα, σε εκδήλωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, νωρίτερα αυτό το μήνα, παρουσιάστηκαν σχετικές ειδικές μελέτες που συντόνισε το Ίδρυμα, εμβαθύνοντας την έρευνα σε συγκεκριμένους τομείς: τις επενδυτικές διαδικασίες, τη διευκόλυνση των εξαγωγών, την ένταση του ανταγωνισμού και τις διαδικασίες των δημόσιων συμβάσεων και προμηθειών. Σε κάθε ένα από αυτά τα πεδία, εξετάστηκαν τρόποι παρακολούθησης της προόδου που έχει συντελεστεί και που συντελείται, ενώ υπήρξε εκτίμηση των θετικών επιδράσεων σε μικροοικονομικό και μακροοικονομικό επίπεδο.

Όπως έχει παρατηρήσει και στο πρόσφατο παρελθόν το IOBE, χωρίς ουσιαστικές τομές η ελληνική οικονομία μετασχηματίζεται με υπερβολικά αργό ρυθμό και κυρίως συρρικνώνεται. Αν θεωρηθεί ότι πλέον κλείνει ένας κύκλος και ανοίγει ένας νέος, με χαμηλότερη αβεβαιότητα και συνολικά καλύτερες προοπτικές, θα ήταν ίσως χρήσιμο να γίνει κοινή συνείδηση ότι η επίτευξη σταθερά θετικών και σημαντικών ρυθμών ανάπτυξης και ασφαλώς η μείωση της ανεργίας δεν θα γίνει αυτόματα, αλλά διέρχεται από το μετασχηματισμό της

οικονομίας, τόσο όσο αφορά την παραγωγική της βάση όσο και το ρόλο που παίζει ο δημόσιος τομέας σε αυτή.

Η ελληνική οικονομία έχει εξαιρετικές δυνατότητες και προσφέρει ευκαιρίες τόσο βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα – αυτές δεν επιτρέπεται να παραμένουν και άλλο ανεκμετάλλευτες. Η δημοσιονομική προσαρμογή που έχει επιτευχθεί, μαζί με την εμβάθυνση των δομικών μεταρρυθμίσεων, πρέπει να αποτελέσουν την ουσιαστική βάση για το νέο αναπτυξιακό πρότυπο της χώρας, επίσης αντικείμενο εξειδικευμένης μελέτης από το IOBE. Ασφαλώς, το πρότυπο αυτό θα στηρίζεται στην εξωστρεφή και καινοτόμα επιχειρηματικότητα και όχι σε αυτή που για τα κέρδη της προσανατολίζεται, άμεσα ή έμμεσα, στο δημόσιο τομέα. Το πρότυπο αυτό θα πρέπει επίσης να αποτελέσει τον οδηγό για την ανανέωση της σχέσης της χώρας με τους εταίρους της στη νομισματική ένωση, σε νέα βάση, καθώς η ανάγκη για στροφή σε σταθερά υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης είναι επείγουσα.

Σε κάθε περίπτωση, και αναφορικά με τις μεταρρυθμίσεις, για την ελληνική οικονομία το ζήτημα είναι πλέον η εφαρμογή. Αυτή απαιτεί, στην πράξη, ένα συνδυασμό χαρακτηριστικών. Πρώτον, αποφασιστικότητα για ρήξεις με όσες ομάδες κερδίζουν βραχυπρόθεσμα από προνομιακές ρυθμίσεις ή από την ύπαρξη τεχνητών εμποδίων προς τρίτους, επιζητώντας την παρατεταμένη προστασία των όσων λαμβάνουν αποφάσεις πολιτικής και μεταθέτοντας το κόστος στο κοινωνικό σύνολο. Δεύτερον, και εξίσου σημαντικό, τη δημιουργία των ευρύτερων δυνατών πολιτικών και κοινωνικών συναινέσεων – στοιχείο απαραίτητο όχι μόνο γιατί εντέλει οι μεταρρυθμίσεις γίνονται για το κοινωνικό σύνολο και ευνοούν αυτό, αλλά και για τη διαχρονική αξιοπιστία του εγχειρήματος. Τρίτον, εξειδικευμένη γνώση των επιμέρους προβλημάτων, ώστε πέρα από τη συνολική κατεύθυνση να υπάρχει επιτυχής εφαρμογή στην πράξη. Συνολικά, η οικονομική πολιτική σε αυτό το σημείο πρέπει να επενδυθεί με μεγαλύτερη αξιοπιστία ενώ θα πρέπει να επιδειχθεί με σαφήνεια η ουσιαστική «ιδιοκτησία» του μεταρρυθμιστικού προγράμματος.

1. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Εδραιώνεται σταδιακά η επιτάχυνση της ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας

Η παγκόσμια οικονομική δραστηριότητα παρέμεινε σε ανοδική τροχιά, με επιταχυνόμενο ρυθμό, στο τελευταίο τρίμηνο του 2013. Στις χώρες του ΟΟΣΑ, το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 2,2% σε σύγκριση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2012, έναντι ανόδου 1,5% στο αμέσως προηγούμενο τρίμηνο. Σύμφωνα με τις πλέον πρόσφατες εκτιμήσεις του ΔΝΤ, ο ρυθμός μεγέθυνσης της παγκόσμιας οικονομίας κατά το περασμένο έτος διαμορφώθηκε στο 3%, όσο περίπου και το 2012 (3,1%). Επιβεβαιώνοντας τις εκτιμήσεις από τα μέσα του 2013, η ταχύτερη αύξηση του ΑΕΠ προήλθε στο δεύτερο εξάμηνο του από την παρόμοια τάση στις προηγούμενες οικονομίες, λόγω κυρίως της αποκλιμάκωσης της δημοσιονομικής προσαρμογής στις χώρες της Ευρωζώνης και της τόνωσης της εγχώριας ζήτησης στις ΗΠΑ. Ακολουθώντας, οι οικονομίες των χωρών της Ευρωζώνης αναπτύχθηκαν στο τέταρτο τρίμηνο πέρυσι κατά μέσο όρο κατά 0,5%, σε αντίθεση με τη μικρή ύφεση που σημειώθηκε σε αυτές ένα τρίμηνο νωρίτερα (-0,3%). Την ίδια περίοδο, η οικονομία των ΗΠΑ μεγεθύνθηκε κατά 2,7%, όσο και η ιαπωνική οικονομία, από 2,0% και 2,4% αντίστοιχα στο αμέσως προηγούμενο τρίμηνο.

Οι ίδιοι παράγοντες με αυτούς του τελευταίου περυσινού τριμήνου θα

τονώσουν την παγκόσμια οικονομική και εμπορική δραστηριότητα το 2014. Στην Ευρώπη η δημοσιονομική προσαρμογή ολοκληρώνεται στις περισσότερες χώρες που εφαρμόζουν σχετικά προγράμματα. Επιπλέον, το τραπεζικό της σύστημα ενισχύεται μέσω της προωθούμενης τραπεζικής ενοποίησης, που το θωρακίζει απέναντι σε συστημικές κρίσεις στο μέλλον, βελτιώνοντας έτσι την αξιοπιστία του έναντι των διεθνών επενδυτών. Στις ΗΠΑ, οι συμφωνίες μεταξύ της κυβέρνησης και της αντιπολίτευσης στα τέλη του 2013 για τον προϋπολογισμό και το ανώτατο όριο χρέους έχουν άρει τις σχετικές ανησυχίες που υπήρχαν για την ομαλή λειτουργία του κράτους, ενισχύοντας την εμπιστοσύνη των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών, παρά την πρόσφατη ανακοίνωση για περιορισμό της επεκτατικής νομισματικής πολιτικής. Στην Ιαπωνία ο συνδυασμός χαλαρής δημοσιονομικής πολιτικής και επεκτατικής νομισματικής πολιτικής θα συνεχίσει να υποστηρίζει σε μεγάλο βαθμό την ανάπτυξη της οικονομίας της. Αυτές οι εξελίξεις πιθανότατα θα έχουν θετικό αντίκτυπο στις αναδυόμενες και στις αναπτυσσόμενες οικονομίες, μέσω της τόνωσης των εξαγωγών τους από την αυξημένη ζήτηση των αναπτυγμένων οικονομιών. Ακολουθώντας, **στο σύνολο των αναπτυγμένων οικονομιών το ΑΕΠ θα είναι 2,2% υψηλότερο το 2014 από ότι πέρυσι που ανήλθε κατά 1,3%. Στις αναπτυσσόμενες θα διευρυνθεί κατά 4,9% το τρέχον έτος, από 4,7% το 2013.**

Από την άλλη πλευρά, υφίστανται ορισμένες δυνητικές πηγές διαταραχών στην παγκόσμια οικονομία. Σε αυτές περιλαμβάνονται οι πιθανές επιπτώσεις του πολύ χαμηλού πληθωρισμού στην Ευρώπη. Στην Ιαπωνία, η εφαρμογή του οικονομικού προγράμματος «Abenomics» ενδέχεται να έχει αρνητικές συνέπειες κυρίως στον πληθωρισμό. Στη Κίνα υπάρχουν ορισμένες ανησυχίες για την ευρωστία του χρηματοπιστωτικού της συστήματος. Κυρίως οι πρόσφατες γεωπολιτικές εξελίξεις στην Ουκρανία θα προκαλέσουν εξελίξεις και ανακατατάξεις και σε οικονομικό επίπεδο, οι οποίες σχετίζονται με την παραγωγή φυσικού αερίου και πετρελαίου στην ευρύτερη περιοχή της Κοινοπολιτείας Ανεξαρτήτων Κρατών και τη διανομή τους στις χώρες της και στην ΕΕ, με τη ροή εξαγωγών της ΕΕ προς τη Ρωσία κ.α.

Υπό τις παραπάνω επιδράσεις στην παγκόσμια οικονομική δραστηριότητα, ο ρυθμός μεγέθυνσης το 2014 προβλέπεται να διαμορφωθεί ελαφρώς πάνω από το 3,5%, όπως είχε εκτιμηθεί και στην προηγούμενη τριμηνιαία έκθεση του IOBE.

Στο χαμηλότερο επίπεδο από την έναρξη του Προγράμματος Οικονομικής Πολιτικής η ύφεση στα τέλη του 2013

Η ύφεση της ελληνικής οικονομίας επιβραδύνθηκε – σύμφωνα τουλάχιστον με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ - εκ νέου στο τέταρτο τρίμηνο του 2013, στο 2,3%, από 3,2% στο

αμέσως προηγούμενο τρίμηνο και 5,2% στο αντίστοιχο τρίμηνο του 2012. Πρόκειται για τη χαμηλότερη πτώση του ΑΕΠ από την εκκίνηση του Προγράμματος Οικονομικής Πολιτικής στα μέσα του 2010. Η νέα αυτή εξασθένιση της ύφεσης προήλθε από την οριακή μείωση των καταναλωτικών δαπανών των νοικοκυριών και την επιστροφή των εισαγωγών σε πτώση, μετά την άνοδο του τρίτου τριμήνου. Έτσι συνολικά **η πτώση του ΑΕΠ στο σύνολο του προηγούμενου έτους, διαμορφώθηκε στο 3,9%, από 7,0% το 2012,** σύμφωνα με τα πρόσφατα αναθεωρημένα στοιχεία των Εθνικών Λογαριασμών. **Επισημαίνεται εξάλλου ότι η αναθεώρηση της συρρίκνωσης του ΑΕΠ το 2012 από 6,4% σε 7,0% επιβεβαιώνει τις σχετικές εκτιμήσεις του IOBE κατά τη διάρκεια εκείνου του έτους (-6,6% έως -6,9%).**

Συγκεκριμένα, η καταναλωτική ζήτηση των νοικοκυριών ήταν μόλις κατά 0,2% χαμηλότερη στο τέταρτο τρίμηνο του 2013 έναντι του αντίστοιχου του 2012, κατά το οποίο η μείωση της είχε φτάσει περίπου το 10%, παρά τη νέα κλιμάκωση της ανεργίας και τη συσσώρευση πληρωμών φόρων. Ως αποτέλεσμα, η ιδιωτική κατανάλωση ήταν 6,0% χαμηλότερη πέρυσι από ότι το 2012. Ήπια ήταν και η περιστολή της δημόσιας κατανάλωσης, καθώς δεν ξεπέρασε το 2,6%, από 3,3% ένα χρόνο νωρίτερα. Ακολουθώντας οι εξοικονομήσεις στις καταναλωτικές δαπάνες ήταν της τάξης του 4,1% την προηγούμενη χρονιά, μικρότερες από ότι πρόπερσι (-6,9%). Νέα αλλαγή τάσης σημειώθηκε στις επενδύσεις, με τη

συρρίκνωσή τους να φθάνει το 15,7% μετά την άνοδο κατά 9,1% στο τρίτο τρίμηνο, παρά τον ιδιαίτερα υψηλό σχηματισμό αποθεμάτων (€2,1 δισεκ. ή 5,5% του τριμηνιαίου ΑΕΠ). Κατά το περασμένο έτος η τάση στις επενδύσεις άλλαξε μεταξύ διαδοχικών τριμήνων από αρνητική σε θετική και τανάπαλιν, εξαιτίας αποκλειστικά της διαφορετικής μεταβολής στο σχηματισμό αποθεμάτων σε σύγκριση με το ίδιο τρίμηνο του 2012. Αφαιρώντας την επίδραση των αποθεμάτων, αναδεικνύεται μια ιδιαίτερα σταθερή εξασθένιση του σχηματισμού πάγιου κεφαλαίου καθ' όλο το 2013, έντασης 11-12%, ισχυρότερη από ότι πρόπερσι. Λαμβάνοντας υπόψη την επίδραση των αποθεμάτων, η μείωση των επενδύσεων περιορίζεται στο σύνολο του έτους στο 6,7%, από 17,8% το 2012.

Σε ότι αφορά τον εξωτερικό τομέα της ελληνικής οικονομίας, η αύξηση των εξαγωγών στο εξάμηνο Απριλίου-Σεπτεμβρίου πέρυσι κατά περίπου 3,7% επιβραδύνθηκε σημαντικά στο τέταρτο τρίμηνο, στο 0,5%. Αυτή η εξέλιξη προήλθε αποκλειστικά από την πτώση των εξαγωγών προϊόντων (-1,7%), για πρώτη φορά μετά από ενάμισι χρόνια, καθώς οι εξαγωγές υπηρεσιών ενισχύθηκαν κατά 3,4%. Ωστόσο συνολικά η άνοδος των εξαγωγών το 2013 κατά 1,8% (έναντι πτώσης κατά -1,7% πέρυσι), οφείλεται πρωτίστως στα αγαθά (+2,7%) και σε μικρότερο βαθμό στις υπηρεσίες (+0,8%). Έτσι, οι εξαγωγές επανήλθαν στο επίπεδο του 2011 (€43,3 δισεκ.), γύρω από το οποίο παρουσιάζουν μικρή διακύμανση από το 2010. Υποχώρηση κατά 5,6% παρουσίασαν οι εισαγωγές στην περίοδο Οκτωβρίου-Δεκεμβρίου, μετά τη

διεύρυνση στο αμέσως προηγούμενο τρίμηνο για πρώτη φορά μετά από πέντε χρόνια. Ακολούθως, οι εισαγωγές ήταν το 2013 5,3% λιγότερες από ότι το 2012, κατά το οποίο η μείωσή τους ήταν υπερδιπλάσια (-13,8%), ενώ η περυσινή πτώση ήταν η μικρότερη από το 2009, οπότε ξεκίνησε η υποχώρησή τους. Υπό την επίδραση των παραπάνω εξελίξεων στις δύο βασικές συνιστώσες του εξωτερικού τομέα κατά την προηγούμενη χρονιά, το έλλειμμα του δεν ξεπέρασε τα €2,3 δισεκ. σε εθνικολογιστικούς όρους ή 1,4% του ΑΕΠ, επίπεδο που είναι 59,1% χαμηλότερο από το προπέρσινο.

Αυξάνονται οι ενδείξεις σταθεροποίησης στην Ελλάδα - πιθανή μικρή ανάκαμψη

Η υλοποίηση των αποφάσεων από την πρόσφατη διαπραγμάτευση με την τρόικα, σε συνδυασμό με τις προσεχείς εξελίξεις στο θέμα της εξυπηρέτησης του ελληνικού χρέους, κατόπιν της ανακοίνωσης των ικανοποιητικών δημοσιονομικών επιδόσεων για το προηγούμενο έτος και της επιστροφής της Ελλάδας στις διεθνείς αγορές κεφαλαίου, διαμορφώνουν ως επί το πλείστον τις πολιτικοοικονομικές εξελίξεις στη συνέχεια 2014. Ο τρέχων εκλογικός κύκλος δημιουργεί αβεβαιότητα και έχει οδηγήσει σε αναμονή επιχειρήσεις και νοικοκυριά για τη λήψη ορισμένων αποφάσεων, παρόλο που αφορά αυτή τη φορά εθνικές εκλογές.

Αναλυτικά, το καλύτερο του αναμενόμενου δημοσιονομικό αποτέλεσμα για το 2013, που αποτυπώθηκε στα

πρόσφατα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ., κατά πάσα πιθανότητα αποσείει τη λήψη πρόσθετων δημοσιονομικών μέτρων για το τρέχον έτος. Βεβαίως, δημοσιονομικές παρεμβάσεις που είχαν αποφασιστεί στην προηγούμενη αξιολόγηση του προγράμματος θα εφαρμοστούν (πχ. κατάργηση φοροαπαλλαγών σε φυσικά πρόσωπα, αύξηση παρακράτησης φόρου εισοδήματος σε συνταξιούχους, διεύρυνση φορολογικής βάσης στα ακίνητα), με αρνητικές επιδράσεις κυρίως στο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών. Θα μετριαστούν από τα μέτρα επιστροφής μέρους του περυσινού πλεονάσματος σε ευπαθείς κοινωνικές ομάδες και σε κατηγορίες δημοσίων υπαλλήλων.

Η έκδοση ομολόγου μεσοπρόθεσμης διάρκειας από το ελληνικό δημόσιο, με επιτόκιο που θεωρείται πολύ ικανοποιητικό, ενθαρρύνει και διευκολύνει παρόμοιες πρωτοβουλίες από το τραπεζικό σύστημα, προκειμένου αυτό να βελτιώσει δραστικά τη ρευστότητά του και να διευρύνει τις χορηγήσεις του, με όρους βιώσιμους για τις επιχειρήσεις. Στην ενίσχυση της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζικών ιδρυμάτων και της ρευστότητάς τους θα συμβάλλουν καιρίαι οι εν εξελίξει ή προγραμματισμένες για το προσεχές χρονικό διάστημα αυξήσεις του μετοχικού κεφαλαίου τους, για την κάλυψη των κεφαλαιακών τους αναγκών βάσει των πρόσφατων αποτελεσμάτων των stress tests. Το ισχυρό ενδιαφέρον που έχει ήδη εκδηλωθεί από ξένους επενδυτές για αυτές τις διαδικασίες θεωρείται απόδειξη της συνεχώς αυξανόμενης εμπιστοσύνης στη

βιωσιμότητα του εγχώριου τραπεζικού συστήματος συνολικά. Συνεπώς, μετά την ολοκλήρωσή τους και τη διενέργεια των stress tests από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, αναμένεται να αρθεί σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα ένα από τα σημαντικότερα προσκόμματα στη λειτουργία των επιχειρήσεων και στην πραγματοποίηση επενδύσεων, η άντληση των απαραίτητων κεφαλαίων.

Βεβαίως, η επιχειρηματικότητα συνεχίζει να συναντά και άλλα εμπόδια ή ανασταλτικούς παράγοντες στην επενδυτική δραστηριότητα, όπως η χαμηλή ζήτηση, το μεταβαλλόμενο φορολογικό σύστημα, οι περιορισμοί εισόδου και οι στρεβλώσεις στην ανταγωνιστική λειτουργία σε κλάδους και επαγγέλματα. Ως προς το τελευταίο ζήτημα, λήφθηκαν σχετικές αποφάσεις κατά την πρόσφατη αξιολόγηση του Προγράμματος Οικονομικής Πολιτικής. Ωστόσο, η σχεδόν πλήρης εστίαση στη δημοσιονομική προσαρμογή από την τρόικα κατά την τριετία 2010-2012 και η αναβλητικότητα από την ελληνική πλευρά στην εφαρμογή πολιτικών αναδιάρθρωσης της ελληνικής οικονομίας έχουν επιφέρει τη συσσώρευση απραγματοποίητων ή ημιτελών διαρθρωτικών αλλαγών, όπως έχει επισημανθεί από το IOBE στο παρελθόν (πχ. τριμηνιαία έκθεση 02/13). Καθώς δεν δημιουργούνταν μέσω διαρθρωτικών αλλαγών οι προϋποθέσεις για μεγαλύτερη ευελιξία της εγχώριας παραγωγής εντός ενός ευρύτερου φάσματος κλάδων και επαγγελμάτων, ενδεχομένως με καλύτερες προοπτικές, οι δυνατότητες χαλάρωσης των έντονων

πιέσεων από τα δημοσιονομικά μέτρα ήταν ελάχιστες. Δεδομένης της ανάγκης για επιστροφή σε ανάπτυξη, με ρυθμούς που δεν θα είναι ασθενικοί, θα δοθεί από την τρόικα μεγάλη βαρύτητα στην υλοποίηση των κυβερνητικών δεσμεύσεων για διαρθρωτικές αλλαγές και στις επόμενες αξιολογήσεις.

Καθώς η ελληνική οικονομία βρίσκεται σε σημείο καμπί, ένας από τους παράγοντες που θα καθορίσουν το εάν και πόσο θα αυξηθεί φέτος το ΑΕΠ της είναι η δραστηριότητα του τουριστικού κλάδου, που έχει διαχρονικά υψηλή βαρύτητα στο εγχώριο προϊόν. Καθοριστική παράμετρος της τάσης του είναι η διεθνής τουριστική κίνηση, όμως τα στοιχεία που προς το παρόν υπάρχουν για αυτή είναι περιορισμένα. Πάντως, οι διεθνείς αφίξεις στα μεγαλύτερα αεροδρόμια της χώρας το πρώτο δίμηνο του 2014 ήταν αισθητά υψηλότερες από πέρυσι, κατά 28,8%. Χωρίς να είναι εφικτό να γίνει προς το παρόν κάποια ακριβής εκτίμηση για την έκτασή της, προβλέπεται ότι η άνοδος της διεθνούς τουριστικής κίνησης που σημειώθηκε το 2013 θα συνεχιστεί και αυτή την χρονιά.

Λαμβάνοντας υπόψη τα πρόσφατα γεγονότα και τις αναμενόμενες εξελίξεις στο πολιτικοοικονομικό πεδίο, αναμένονται νέες πιέσεις στα εισοδήματα εργαζομένων και συνταξιούχων από τα ειλημμένα πέρυσι για το τρέχον έτος δημοσιονομικά μέτρα, αρκετά μικρότερης όμως έντασης από ότι το 2013. Η προβλεπόμενη μικρή αύξηση της απασχόλησης, κατόπιν των εκτεταμένων διαρθρωτικών αλλαγών στην αγορά

εργασίας που συνεχίζονται και φέτος, της υψηλής εποχικής απασχόλησης στον τουρισμό, καθώς και των εκτεταμένων προγραμμάτων του ΟΑΕΔ για ανέργους θα περιορίσουν τις απώλειες στο εγχώριο εισόδημα. Όμως η σταδιακή ανάκτηση της χαμένης απασχόλησης θα γίνεται με μέσο επίπεδο αμοιβών χαμηλότερο από ότι κατά την απώλειά της, συνεπώς η επαγόμενη ενίσχυση των καταναλωτικών δυνατοτήτων θα είναι μικρή. Άμεση τόνωση στην αγοραστική δύναμη θα προέλθει από τα μέτρα επιστροφής μέρους του περυσινού πλεονάσματος. **Ακολούθως, η ιδιωτική κατανάλωση θα περιοριστεί φέτος σε μικρό βαθμό, κατά 1,5-2,0%, σε αντίθεση με την περυσινή συρρίκνωσή της κατά 6,0%.**

Η μη ανάγκη λήψης πρόσθετων δημοσιονομικών μέτρων για το 2014 συνεπάγεται ότι δεν θα γίνουν πρόσθετες των ήδη σχεδιασμένων περικοπές στη **δημόσια κατανάλωση**. Βεβαίως, η συνέχιση της αναδιάρθρωσης του δημόσιου τομέα θα περιορίσει τα καταναλωτικά του έξοδα. **Έτσι, οι περικοπές στις καταναλωτικές δαπάνες του δημόσιου τομέα εκτιμάται ότι θα είναι μικρότερες από ότι το 2013, περίπου 3%.**

Στο σκέλος των **δημόσιων δαπανών για επενδυτικούς σκοπούς**, από τα έως τώρα διαθέσιμα στοιχεία υλοποίησης του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων προκύπτει σημαντική επιτάχυνσή του σε σχέση με πέρυσι, κατά 80% στο πρώτο δίμηνο του 2014. Η συμβολή του δημόσιου τομέα στις επενδύσεις θα

ενισχυθεί και από τη μεγαλύτερη δραστηριότητα του ΤΑΙΠΕΔ. Ωστόσο, δεδομένου του εύρους των προγραμματισμένων για φέτος ενεργειών, ο βαθμός υλοποίησης είναι χαμηλός, με αποτέλεσμα να θεωρείται αμφίβολη η επίτευξη όλων των στόχων για φέτος.

Ο εκλογικός κύκλος επιδρά ανασταλτικά στις επενδύσεις. Όμως μέχρι την ολοκλήρωσή του, τα δημοσιονομικά αποτελέσματα του 2013 και η επιστροφή του ελληνικού δημοσίου στις αγορές κεφαλαίων, θα έχουν ενισχύσει ιδιαίτερα την εμπιστοσύνη των επενδυτών, ιδίως όσων προέρχονται από το εξωτερικό, στις δυνατότητες της Ελλάδας να συνεχίσει και να επιτύχει τη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών της. Έτσι, αναμένεται η κλιμάκωση του διεθνούς επενδυτικού ενδιαφέροντος στο δεύτερο εξάμηνο φέτος, πχ. στις διαγωνιστικές διαδικασίες του ΤΑΙΠΕΔ, αλλά και για την πραγματοποίηση ξένων άμεσων επενδύσεων.

Σε ότι αφορά τις εγχώριες επιχειρήσεις, εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν τα προβλήματα που προαναφέρθηκαν στην υλοποίηση των επενδυτικών σχεδίων τους. Ορισμένα εξ' αυτών (πχ. έλλειψη ρευστότητας, χαμηλή ζήτηση) θα αρχίσουν εντός του έτους να υποχωρούν, σταδιακά, άλλα όμως έχουν διαρθρωτικό χαρακτήρα (πολυπλοκότητα φορολογικού συστήματος, κόστος ενέργειας) και θα συνεχίσουν να πλήττουν συγκεκριμένους κλάδους, πχ. όσους έχουν υψηλές ενεργειακές ανάγκες. Ειδικότερα για την οικοδομική δραστηριότητα, παρότι η οριστικοποίηση του φόρου υπεραξίας

ακινήτων ήρε τις περιοριστικές επιδράσεις της έλλειψης ρύθμισης στην κατασκευή κατοικιών κατά το αρχικό τρίμηνο του τρέχοντος έτους, δεν αναμένεται ανάκαμψη της και φέτος, όμως η πτώση τους θα είναι οριακή. **Συνεκτιμώντας τις τάσεις στις παραμέτρους του επενδυτικού περιβάλλοντος, εκτιμάται ότι οι επενδύσεις θα αυξηθούν το 2014, κατά περίπου 5-8%.**

Σε ανοδική τροχιά θα παραμείνουν το 2014 οι **εξαγωγές**. Σε αντίθεση όμως με πέρυσι, η αύξησή τους θα προέλθει κυρίως – αν όχι αποκλειστικά – από την αύξηση των εξαγωγών υπηρεσιών, μέσω του μεγαλύτερου διεθνούς τουριστικού ρεύματος και της ενίσχυσης των μεταφορικών δραστηριοτήτων. Στο σκέλος των εξαγωγών αγαθών, η ανακάμπτουσα Ευρωζώνη δεν φαίνεται να δημιουργεί την αναμενόμενη δυναμική στη ζήτησή της για ελληνικά προϊόντα. **Συνισταμένη των τάσεων στις δύο βασικές συνιστώσες των εξαγωγών αναμένεται να είναι η άνοδος τους φέτος κατά 3-4%.** Η ήπια μείωση των εισαγωγών, κυρίως λόγω της συρρίκνωσης των εισαγωγών αγαθών, θα επιφέρει νέα βελτίωση του εξωτερικού ισοζυγίου, το οποίο ενδεχομένως να παρουσιάσει πλεόνασμα.

Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω εκτιμήσεις για τις βασικές συνιστώσες του ΑΕΠ κατά το τρέχον έτος, το IOBE προβλέπει ότι το προϊόν της ελληνικής οικονομίας θα σταθεροποιηθεί φέτος στο περυσινό

επίπεδό του, ενώ είναι πιθανή μικρή άνοδός του.

Διατήρηση και ενίσχυση του πρωτογενούς πλεονάσματος στον Κρατικό Προϋπολογισμό το 2014

Σύμφωνα με την πρώτη εκτίμηση της ΕΛ.ΣΤΑΤ. για το ισοζύγιο του προϋπολογισμού της Γενικής Κυβέρνησης το 2013, το πρωτογενές πλεόνασμά του έφτασε τα €3,39 δισεκ., έναντι €3,92 δισεκ. που αναμένονταν στον Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού του 2014 και στόχου €748 εκατ. στον Προϋπολογισμό του 2013. Η πολύ καλύτερη του αρχικού στόχου περυσινή επίδοση στην υλοποίηση του προϋπολογισμού είχε διαφανεί νωρίτερα, στα ταμειακά στοιχεία εκτέλεσης του Κρατικού Προϋπολογισμού για το σύνολο της περασμένης χρονιάς, σύμφωνα με τα οποία παρουσίασε πρωτογενές πλεόνασμα ύψους €600 εκατ. ή 0,3% του ΑΕΠ, αντί ελλείμματος 1,3% που επίσης είχε προβλεφθεί στον Προϋπολογισμό του 2013.

Σε ότι αφορά την υλοποίηση του Κρατικού Προϋπολογισμού το 2014, παρότι τα διαθέσιμα στοιχεία δεν επαρκούν προκειμένου να εξεταστεί η συνάφειά τους με τους στόχους για το σύνολο του έτους, οι ενδείξεις από το πρώτο δίμηνο είναι ενθαρρυντικές, καθώς έχει επιτευχθεί πρωτογενές πλεόνασμα της τάξης των €2 δισεκ. Τα έσοδα παρουσιάζουν αύξηση 9,6%, έναντι ετήσιου στόχου 3,2%, λόγω της πολύ υψηλής εισροής μη φορολογικών εσόδων (περιλαμβανομένων και αυτών του ΠΔΕ).

Όμως τα μη φορολογικά έσοδα προ επιστροφών σημείωσαν μείωση 1,1%, έναντι αύξησης 2,3% που προβλέπει ο φετινός Προϋπολογισμός. Στο σκέλος των δαπανών, οι πρωτογενείς δαπάνες του Τακτικού Προϋπολογισμού περιορίστηκαν στο περασμένο δίμηνο Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου κατά 13,7%, πολύ περισσότερο από ότι επιδιώκεται για φέτος, (-5,4%), εξαιτίας των περικοπών στις αποδοχές των εργαζομένων στην κεντρική κυβέρνηση, όπως επίσης στις δαπάνες για ασφάλιση, περίθαλψη και κοινωνική προστασία.

Ανακοπή της πτώσης της ανεργίας στο τελευταίο τρίμηνο του 2013 – Επιστροφή σε ήπια υποχώρηση κατά το τρέχον έτος

Παρά την περαιτέρω αποκλιμάκωση της ύφεσης **στο περασμένο τρίμηνο Οκτωβρίου-Δεκεμβρίου, η ανεργία επανήλθε σε ανοδική τροχιά, ύστερα από ένα εξάμηνο μικρής εξασθένησης.** Αυτή η εξέλιξη ήταν εν πολλοίς αναμενόμενη και είχε προβλεφθεί στην προηγούμενη τριμηνιαία έκθεση του IOBE. Εκτιμάται ότι προήλθε αφενός από το γεγονός ότι η περιοριστική επίδραση που άσκησε στην ανεργία κατά τους καλοκαιρινούς μήνες η εποχική απασχόληση στο δημόσιο τομέα ολοκληρώθηκε το φθινόπωρο, αφετέρου από το ότι η παρατεταμένη τουριστική περίοδος δεν τόνωσε την απασχόληση, με τις θέσεις εργασίας στον κλάδο Ξενοδοχείων-εστιατορίων να υποχωρούν στο τέταρτο τρίμηνο, όπως και στο προηγούμενο, σε μεγαλύτερο βαθμό από αυτές στο σύνολο της χώρας. Ως αποτέλεσμα, **η ανεργία**

ανήλθε στο τέταρτο τρίμηνο πέρυσι στο 27,5%, επίπεδο που είναι νέο ιστορικά μέγιστο, ενώ το 2013 διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο στο 27,3%, 3 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερα από ότι το 2012.

Ωστόσο η ενίσχυση της ανεργίας στο καταληκτικό τρίμηνο πέρυσι θεωρείται πρόσκαιρη και αναμένεται υποχώρησή της το τρέχον έτος, για πρώτη φορά από το 2008. Αυτή η εξέλιξη θα προέλθει από την αναθέρμανση της παραγωγικής δραστηριότητας και διευκολύνεται από τις διαρθρωτικές αλλαγές στην αγορά εργασίας την τελευταία διετία, στις οποίες προστέθηκαν πρόσφατα όσες αποφασίστηκαν από τις διαπραγματεύσεις με την τρόικα (πχ. μείωση των ασφαλιστικών εισφορών κατά 3,9%). Επιπλέον, από τις αρχές του δεύτερου τριμήνου η εποχική απασχόληση σε τουριστικές επιχειρήσεις θα αυξηθεί, καθώς η περυσινή αβεβαιότητα για την αύξηση του διεθνούς τουρισμού και κυρίως για την έντασή της έχει καμφθεί, με τις φετινές προοπτικές για τη διεθνή τουριστική κίνηση να είναι καλύτερες των περυσινών. Η απασχόληση θα τονωθεί στο τρέχον εξάμηνο από τα υλοποιούμενα προγράμματα του ΟΑΕΔ για ανέργους. Στον αντίποδα, ανασχετικά στην άνοδο της απασχόλησης θα επενεργήσει η συνέχιση της αναδιάρθρωσης της απασχόλησης στο δημόσιο τομέα. **Ως αποτέλεσμα των παραπάνω επιδράσεων στην αγορά εργασίας, εκτιμάται ότι η ανεργία το 2014 θα διαμορφωθεί φέτος περίπου μια**

ποσοστιαία μονάδα χαμηλότερα από πέρυσι, στο 26,0%.

Συνεχίζεται και το 2014 η πτώση τιμών, αλλά με ηπιότερο ρυθμό

Ο Γενικός Δείκτης Τιμών Καταναλωτή υποχώρησε κατά 1,3% στο πρώτο τρίμηνο φέτος, όταν την ίδια περίοδο του 2013 παρουσίαζε σταθεροποίηση. Όμως η πτώση του επιβραδύνθηκε σε σχέση με το τελευταίο περυσινό τρίμηνο, κατά το οποίο ήταν η υψηλότερη διαχρονικά (-2,2%). Πάρα ταύτα, η αποπληθωριστική τάση θα συνεχιστεί στο υπόλοιπο 2014, αναμένεται όμως να είναι ηπιότερη από πέρυσι. Η μείωση του ΓΔΤΚ ευνοείται από το ότι, μετά και την πρόσφατη διαπραγμάτευση με την τρόικα, δεν θα επιβληθούν νέοι έμμεσοι φόροι ή θα αυξηθούν ήδη υπάρχοντες, πέραν της ήδη αποφασισμένης διεύρυνσης του ΕΦΚ στα καπνικά προϊόντα κατά 5 λεπτά. Οι διαρθρωτικές παρεμβάσεις στη λειτουργία αγορών που δρομολογήθηκαν, θα συμβάλλουν σταδιακά σε αποκλιμάκωση των τιμών. Από την άλλη πλευρά, η ηπιότερη μείωση των καταναλωτικών δαπανών θα συγκρατήσει την πτώση των τιμών. **Ακολούθως, η πτώση του ΓΔΤΚ φέτος θα είναι μικρής κλίμακας και θα διαμορφωθεί στην περιοχή του 0,6%.**

Ειδική Μελέτη IOBE: «Οι οικονομικές επιδράσεις των διαρθρωτικών αλλαγών»

Το IOBE εκπόνησε μελέτη με σκοπό την καταγραφή και αξιολόγηση του

μεταρρυθμιστικών παρεμβάσεων που έχουν συντελεστεί σε τέσσερα πεδία που αφορούν σε βασικές πτυχές της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Συγκεκριμένα, εξετάζονται οι αλλαγές στις ρυθμίσεις για την πραγματοποίηση επενδύσεων, την ενίσχυση του ανταγωνισμού σε αγορές αγαθών / υπηρεσιών, την πραγματοποίηση εξαγωγών, τη βελτίωση της διαδικασίας σύναψης δημοσίων συμβάσεων με τον ιδιωτικό τομέα. Η μελέτη αποτελείται από τρία μέρη. Στο πρώτο γίνεται καταγραφή του μεταρρυθμιστικού έργου που έχει συντελεστεί στα συγκεκριμένα πεδία την τελευταία τριετία. Επίσης εκτιμάται, με τη χρήση διάφορων οικονομετρικών τεχνικών η επίδραση σε βασικά μεγέθη της οικονομίας από την υιοθέτηση των αλλαγών στο ρυθμιστικό πλαίσιο. Στο δεύτερο μέρος παρουσιάζονται δείκτες για την παρακολούθηση της αποδοτικότητας των αλλαγών στο ρυθμιστικό πλαίσιο. Τέλος, στο τρίτο μέρος της μελέτης αποτυπώνονται οι μακροοικονομικές επιδράσεις από την υιοθέτηση των μεταρρυθμίσεων στους υπό εξέταση άξονες ρυθμίσεων.

Οι οικονομετρικές εκτιμήσεις επιβεβαίωσαν τις θετικές επιδράσεις των μεταρρυθμίσεων σε κάθε ένα από τα εξεταζόμενα πεδία του κανονιστικού πλαισίου. Αυτές αποτυπώθηκαν αντίστοιχα σε όρους αύξησης της επενδυτικής δραστηριότητας, μείωσης των τιμών και τόνωσης της απασχόλησης λόγω της ενίσχυσης του ανταγωνισμού στις αγορές, αύξησης των εξαγωγών και περιορισμού του κόστους δημοσίων προμηθειών. Σε μακροοικονομικό επίπεδο τα εμπειρικά αποτελέσματα υποδεικνύουν ότι η εφαρμογή των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων θα οδηγήσει σταδιακά την ελληνική οικονομία σε υψηλότερα επίπεδα προϊόντος και απασχόλησης, μέσω της ευκαμψίας στις αγορές και στο σύστημα τιμών που επιφέρουν οι μεταρρυθμίσεις. Επιπλέον, αυτές εξασφαλίζουν σημαντική βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας.

2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

2.1 Τάσεις και Προοπτικές της Διεθνούς Οικονομίας

Το Παγκόσμιο Περιβάλλον

Η παγκόσμια οικονομική δραστηριότητα εμφανίζεται εμφανώς ενισχυμένη στα τέλη του 2013 καθώς στις χώρες του ΟΟΣΑ σημείωσε στο τελευταίο τρίμηνο του έτους αύξηση 2,2%. Σύμφωνα με τη τελευταία έκθεση του ΔΝΤ η παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη το 2013 διαμορφώθηκε στο 3%, ενώ αναμένεται να επιταχυνθεί το 2014, στο 3,6%. Η ενίσχυση της μεγέθυνσης θα προέλθει κυρίως από το γεγονός ότι η ανάκαμψη στις προηγμένες οικονομίες σταδιακά ισχυροποιείται, η ένταση δημοσιονομικής προσαρμογής περιορίζεται και οι επενδυτές σταδιακά ανησυχούν ολοένα και λιγότερο για τη βιωσιμότητα του χρέους στις χώρες της ευρωπαϊκής περιφέρειας. Ταυτόχρονα, το τραπεζικό σύστημα στην Ευρώπη φαίνεται επίσης πως ενισχύεται, καθώς δημιουργεί τις βάσεις μέσω της προωθούμενης τραπεζικής ενοποίησης για να γίνει πιο σταθερό και να μην είναι ευάλωτο σε συστημικές κρίσεις στο μέλλον, όπως αυτή του 2008. Οι μεταβολές αυτές πιθανότατα θα επηρεάσουν θετικά σε κάποιο βαθμό τις αναδυόμενες και τις αναπτυσσόμενες οικονομίες, καθώς η ενίσχυση της ανάπτυξης των προηγμένων οικονομιών αναμένεται να τονώσει τις εξαγωγές των αναδυόμενων οικονομιών.

Αναλυτικά, στις ΗΠΑ οι συμφωνίες μεταξύ της κυβέρνησης και της αντιπολίτευσης

στα τέλη του 2013 για τον προϋπολογισμό και για το ανώτατο όριο χρέους έχουν άρει τις σχετικές ανησυχίες που υπήρχαν για τη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών και την ομαλή λειτουργία του κράτους, βελτιώνοντας σημαντικά την εμπιστοσύνη των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών. Στην Ιαπωνία ο συνδυασμός χαλαρής δημοσιονομικής πολιτικής και επεκτατικής νομισματικής πολιτικής υποστηρίζει σε μεγάλο βαθμό την ανάπτυξη της οικονομίας της, ενώ στη Κίνα διατηρούνται προς το παρόν οι υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης. Ωστόσο, εκτός από αυτές τις τονωτικές επιδράσεις στην παγκόσμια οικονομία, υφίστανται και δυνητικές πηγές διαταραχών. Σε αυτές περιλαμβάνονται ενδεχόμενες επιπτώσεις του πολύ χαμηλού πληθωρισμού στην Ευρώπη, όπως και από μια πιθανή καθυστέρηση στην εφαρμογή των δομικών μεταρρυθμίσεων, η οποία θα μπορούσε να αποτρέψει τη διασφάλιση μιας δυναμικής ανάκαμψης της ευρωπαϊκής οικονομίας. Στην Ιαπωνία, η εφαρμογή του οικονομικού προγράμματος των «Abenomics»¹ ενδεχομένως να έχει αρνητικές συνέπειες στο σκέλος κυρίως του πληθωρισμού. Στη Κίνα το ευάλωτο χρηματοπιστωτικό σύστημα αποτελεί το σημαντικότερο κίνδυνο για την

¹ Το μείγμα ασκούμενης οικονομικής πολιτικής από τον Δεκέμβριο του 2012, που έχει πάρει το όνομά της από τον Ιάπωνα πρωθυπουργό Shinzō Abe ο οποίος τη διαμόρφωσε

αναπτυξιακή δυναμική της χώρας. Τέλος, οι πρόσφατες γεωπολιτικές εξελίξεις στην Ουκρανία και τη Ρωσία, ενδεχομένως να έχουν σημαντικές επιπτώσεις σε οικονομικό επίπεδο, που σχετίζονται κυρίως με την παραγωγή φυσικού αερίου και πετρελαίου στην ευρύτερη περιοχή της Κοινοπολιτείας Ανεξαρτήτων Κρατών και τη διανομή τους στις χώρες της και στην ΕΕ. Συγκεκριμένα, σε ότι αφορά τις μακροοικονομικές εξελίξεις στις σημαντικότερες οικονομίες παγκοσμίως στα τέλη του 2013 και τις προοπτικές τους το 2014:

Στις **ΗΠΑ** το τέταρτο τρίμηνο του 2013 το ΑΕΠ ενισχύθηκε κατά 2,7% σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2012. Βασικοί οδηγοί της ανάπτυξης στις ΗΠΑ το δεύτερο εξάμηνο του 2013 ήταν η ιδιωτική κατανάλωση, οι επενδύσεις και οι καθαρές εξαγωγές. Ακολουθώντας, η αμερικάνικη οικονομία αναπτύχθηκε πέρυσι κατά 1,9%. Το τρέχον έτος ο ρυθμός μεγέθυνσής της αναμένεται να φτάσει το 2,8%. Οι πρόσφατες συμφωνίες για τον προϋπολογισμό και για το όριο χρέους φαίνεται πως αίρουν τις σχετικές αβεβαιότητες που υπήρχαν για τη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών και βελτιώνουν σημαντικά την εμπιστοσύνη επιχειρήσεων και νοικοκυριών. Οι εκτιμήσεις για σημαντική αύξηση του ΑΕΠ αποτυπώνουν τις ευνοϊκές επιδράσεις της ήπιας δημοσιονομικής προσαρμογής, της υλοποίησης επιχειρηματικών επενδύσεων και της σταθερής ανάκαμψης στην αγορά κατοικίας. Σε ότι αφορά την αγορά εργασίας, συνεχίζονται οι θετικές

εξελίξεις, με το ποσοστό ανεργίας να σημειώνει εκ νέου πτώση τον Ιανουάριο του 2014, στο 6,6%, που είναι το χαμηλότερο από τον Οκτώβριο του 2008, λίγο μετά το ξέσπασμα της χρηματοπιστωτικής κρίσης. Πάντως, και η νέα αυτή μείωση στο ποσοστό ανεργίας οφείλεται κυρίως στη μείωση της συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό, η οποία με τη σειρά της συνδέεται με δημογραφικούς παράγοντες.

Το ΑΕΠ στην **Ιαπωνία** στο τέταρτο τρίμηνο του 2013 συνέχισε να αυξάνεται σημαντικά, κατά 2,7% συγκριτικά με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2012, διαμορφώνοντας το μέσο ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης στο 1,5%. Για φέτος αναμένεται σταθεροποίηση της ανάπτυξης στο περυσινό επίπεδο, ίσως και οριακά χαμηλότερα. Η διατήρηση της ανάπτυξης οφείλεται πρωτίστως στην οικονομική πολιτική των «Abenomics» που ακολουθείται και η οποία συνδυάζει μια επεκτατική νομισματική πολιτική και μια χαλαρή δημοσιονομική πολιτική, με παράλληλη εφαρμογή διαρθρωτικών αλλαγών. Η ασκούμενη δημοσιονομική πολιτική συνεχίζει να αντισταθμίζει την αρνητική επίδραση της πρόσφατης αύξησης στο φόρο κατανάλωσης, όπως επίσης της μείωσης της κατασκευαστικής δραστηριότητας. Από την άλλη πλευρά, η χαλαρή νομισματική πολιτική διασφαλίζει ευνοϊκές χρηματοοικονομικές συνθήκες και τόνωση της ρευστότητας με το μέσο επιτόκιο δανεισμού να προσεγγίζει το 1% περίπου. Ωστόσο, η αβεβαιότητα σχετικά με την υλοποίηση δομικών μεταρρυθμίσεων, όπως και τα επιπλέον

μέτρα δημοσιονομικής προσαρμογής που εκτιμάται πως θα πρέπει να ληφθούν, αναμένεται σε κάποιο βαθμό να επιφέρουν μικρή επιβράδυνση του ρυθμού ανάπτυξης στο επόμενο έτος.

Στη **Κίνα** η αύξηση του ΑΕΠ διαμορφώθηκε στο 7,7% στο τρίμηνο Οκτωβρίου-Δεκεμβρίου του 2013 και στο 7,5% στο σύνολό του. Η σταθερότητα στη μεταβολή του ΑΕΠ αποτυπώνεται επίσης στην πολύ μικρή διακύμανση που σημειώθηκε στο δεύτερο εξάμηνο του 2013 σε βασικούς οικονομικούς δείκτες της πραγματικής οικονομίας όπως ο PMI, ο δείκτης λιανικού εμπορίου, και η βιομηχανική παραγωγή. Παρά τη σταθερότητα που χαρακτηρίζει τους ρυθμούς ανάπτυξης, φαίνεται πως ξεκίνησε το 2013 μια στροφή στο αναπτυξιακό μοντέλο της κινέζικης οικονομίας, με κινητήριο μοχλό ανάπτυξης περισσότερο τις επενδύσεις και λιγότερο την κατανάλωση, που είναι το αντίστροφο από αυτό που ίσχυε το 2012. Η διατήρηση του ρυθμού ανάπτυξης του ΑΕΠ της Κίνας στην περιοχή του 7,5% προβλέπεται να συνεχιστεί φέτος. Ωστόσο, υφίστανται ορισμένοι δυνητικοί διαταρακτικοί παράγοντες που σχετίζονται με την υπερβολικά γρήγορη πιστωτική επέκταση και την καθυστέρηση στην υλοποίηση διαρθρωτικών αλλαγών (π.χ. ιδιωτικοποίηση δημόσιων επιχειρήσεων).

Το ΑΕΠ στη **Ρωσία** στο καταληκτικό τρίμηνο του 2013 σημείωσε ρυθμό μεγέθυνσης 1,2% σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2012, όσο περίπου και στο σύνολο του περασμένου έτους. Η επιβράδυνση της ανάπτυξης

οφείλεται κυρίως στην επιβράδυνση της αύξησης της ιδιωτικής κατανάλωσης και στη μικρή μείωση των επενδύσεων, καθώς ολοκληρώθηκε η υλοποίηση σημαντικών επενδυτικών σχεδίων για την κατασκευή έργων σε υποδομές απαραίτητων για τους χειμερινούς ολυμπιακούς αγώνες. Για το 2014, το ΔΝΤ αναθεώρησε επί τα χείρω τους ρυθμούς ανάπτυξης της ρώσικης οικονομίας, στο περυσινό της επίπεδο, έναντι 2% σε προηγούμενες προβλέψεις του. Κύρια αιτία για αυτή τη σημαντική αναθεώρηση είναι οι πρόσφατες γεωπολιτικές εξελίξεις στην Ουκρανία, οι οποίες δεν επηρεάζουν αρνητικά μόνο την οικονομία της συγκεκριμένης χώρας, αλλά αναμένεται να υπάρξει διάχυση των οικονομικών επιπτώσεων στην ευρύτερη περιοχή, ιδίως στη Ρωσία π.χ. μέσω της σημαντικής εκροής κεφαλαίων και της μείωσης των ξένων άμεσων επενδύσεων.

Αναφορικά με τους πρόδρομους δείκτες που δημοσιεύει το IFO, το κλίμα στην παγκόσμια οικονομία εμφανίζει δεύτερη αισθητή βελτίωση στο πρώτο τρίμηνο του 2014, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις 103,2 μονάδες. Πρόκειται δηλαδή για μία αύξηση της τάξης των 4,6 μονάδων. Έτσι, ο δείκτης του IFO για το οικονομικό κλίμα φαίνεται πως εδραιώνεται πάνω από το μακροπρόθεσμο μέσο όρο των 95,5 μονάδων της περιόδου 1998-2013. Οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα οικονομική κατάσταση εμφανίζονται περισσότερο θετικές σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο και ταυτόχρονα οι οικονομικές προσδοκίες για το επόμενο

εξάμηνο διατηρούνται αισιόδοξες. Ως εκ τούτου, επιβεβαιώνεται το γεγονός πως η παγκόσμια οικονομία αναπτύσσεται ελαφρώς στο δεύτερο εξάμηνο του 2013, ενώ το παγκόσμιο εμπόριο εμφανίζει πιο ξεκάθαρη βελτίωση σε σχέση με τις αρχές του 2013. Είναι αξιοσημείωτο πως για πρώτη φορά έπειτα από τέσσερα έτη, οι προηγμένες οικονομίες, όπως αναλύεται παρακάτω, αποτελούν τους βασικούς μοχλούς ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας.

Σύμφωνα με τα στοιχεία οικονομικού κλίματος του IFO σε επίπεδο

γεωγραφικών ζωνών που παρουσιάζονται στον πίνακα 2.3, η Ευρώπη και η Βόρεια Αμερική αποτελούν τους βασικούς πυλώνες βελτίωσης του δείκτη οικονομικού κλίματος, ενώ στην Ασία παρατηρείται οριακή εξασθένηση. Ωστόσο, η ερμηνεία αυτών των ευρημάτων θα πρέπει να είναι ιδιαίτερος προσεχτική καθώς στη τρέχουσα έρευνα δεν αποτυπώνονται οι πρόσφατες (τέλη Ιανουαρίου) διακυμάνσεις στις ισοτιμίες των αναδυόμενων οικονομιών.

Πίνακας 2.1
Διεθνές Περιβάλλον – IMF, World Economic Outlook
(ετήσια % μεταβολή, σε πραγματικές τιμές)

	2013	2014	2015
ΑΕΠ			
ΗΠΑ	1,9	2,8	3,0
Ιαπωνία	1,5	1,4	1,0
Αναπτυσσόμενη Ασία	6,5	6,7	6,8
εκ των οποίων Κίνα	7,7	7,5	7,3
Ινδία	4,4	5,4	6,4
ΑΕΣΕΑΝ-5	5,2	4,9	5,4
Ευρωζώνη	-0,5	1,2	1,5
ΕΕ-28	0,2	1,6	1,8
Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη	2,8	2,4	2,9
Κοινοπολιτεία Ανεξάρτητων Κρατών (CIS)	2,1	2,3	3,1
εκ των οποίων Ρωσία	1,3	1,3	2,3
Μέση Ανατολή και Βόρεια Αφρική	2,4	3,2	4,4
Λατινική Αμερική	2,7	2,5	3,0
εκ των οποίων Βραζιλία	2,3	1,8	2,7
Υποσαχάρια Αφρική	4,9	5,4	5,5
Παγκόσμια οικονομία	3,0	3,6	3,9
Παγκόσμιο Εμπόριο			
Όγκος Παγκόσμιου Εμπορίου (αγαθά και υπηρεσίες)	3,0	4,3	5,3
Εισαγωγές: Προηγμένες Οικονομίες	1,4	3,5	4,5
Εισαγωγές: Αναδυόμενες & Αναπτυσσόμενες Οικονομίες	5,6	5,2	6,3
Εξαγωγές: Προηγμένες Οικονομίες	2,3	4,2	4,8
Εξαγωγές: Αναδυόμενες & Αναπτυσσόμενες Οικονομίες	4,4	5,0	6,2

Αναπτυσσόμενη Ασία: Βιετνάμ, Ινδία, Ινδονησία, Κίνα, Μαλαισία, Ταϊλάνδη, Φιλιππίνες

ΑΕΣΕΑΝ-5: Βιετνάμ, Ινδονησία, Μαλαισία, Ταϊλάνδη, Φιλιππίνες

Μέση Ανατολή και Βόρεια Αφρική: Αίγυπτος, Αλγερία, Μαρόκο, Ην. Αρ.Εμιράτα, Ιορδανία, Ιράκ, Ιράν, Κατάρ,Κουβέιτ, Λίβανος, Λιβύη, Μαυριτανία, Μπαχρέιν, Ομάν, Σαουδική Αραβία, Σουδάν, Συρία, Υεμένη, Τζιμπουτί, Τυνησία.

Υποσαχάρια Αφρική: Αγκόλα, Αιθιοπία, Ακτή Ελεφαντοστού, Γκαμπόν, Ισημερινή Γουινέα, Καμερούν, Κένυα, Κογκό, Μαυρίκιος, Μποτσουάνα, Ναμίμπια, Νιγηρία, Νότια Αφρική, Ουγκάντα, Πράσινο Ακρωτήριο, Σεϋχέλλες, Σουαζιλάνδη, Τανζανία, Τσαντ, κ.α. **Πηγή:** World Economic Outlook, IMF, April 2014

Αναλυτικά, στην **Ευρώπη** ο δείκτης οικονομικού κλίματος στο διαμορφώθηκε πρώτο τρίμηνο του 2014 στις 116,5 μονάδες, σημειώνοντας σημαντική αύξηση, κατά 6,8 μονάδες, έναντι του αμέσως προηγούμενου τριμήνου. Έτσι, ο δείκτης παρέμεινε σε ανοδική τροχιά για πέμπτο συνεχόμενο τρίμηνο. Η έντονη βελτίωση στις αρχές του τρέχοντος έτους οφείλεται πρωτίστως στις λιγότερο αρνητικές εκτιμήσεις για την οικονομική κατάσταση σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, ενώ οι προσδοκίες για τους επόμενους έξι μήνες παραμένουν σταθερά αισιόδοξες. Μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών, η Γερμανία παρουσίασε τις περισσότερο θετικές εκτιμήσεις αναφορικά με την τρέχουσα οικονομική κατάσταση. Επίσης, οι προσδοκίες για το επόμενο εξάμηνο διατηρούνται αισιόδοξες και σε υψηλά επίπεδα σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, ακόμα και σε αυτές που τις έπληξε η δημοσιονομική προσαρμογή όπως η Ελλάδα, η Ισπανία, η Ιταλία, η Πορτογαλία και η Κύπρος.

Στη **Βόρεια Αμερική** ο δείκτης οικονομικού κλίματος παρουσίασε κατακόρυφη άνοδο στο πρώτο τρίμηνο του 2014, η οποία εκπορεύεται τόσο από τις πολύ θετικές εκτιμήσεις για τη τρέχουσα οικονομική κατάσταση όσο και από τις αρκετά αισιόδοξες οικονομικές προσδοκίες. Συγκεκριμένα, η τιμή του δείκτη έφτασε στις 102,1 μονάδες από τις 88,7 μονάδες που βρισκόταν στο

τελευταίο τρίμηνο του 2013. Οι εμπειρογνώμονες από τις ΗΠΑ και τον Καναδά που συμμετέχουν στην έρευνα δηλώνουν πως αναμένουν η οικονομική κατάσταση να βελτιωθεί στις χώρες τους, παρά την πρόσφατη ανακοίνωση της Ομοσπονδιακής Τράπεζας των ΗΠΑ για περιορισμό της επεκτατικής νομισματικής πολιτικής.

Από την άλλη πλευρά, στην **Ασία** ο δείκτης οικονομικού κλίματος παρουσίασε μικρή επιδείνωση στο αρχικό τρίμηνο του 2014, κατά 0,8 μονάδες σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο. Βασικός παράγοντας για την οριακή πτώση του δείκτη είναι η κάμψη των οικονομικών προσδοκιών, που όμως συνεχίζουν να κινούνται σε θετικό έδαφος. Αναφορικά με τις εκτιμήσεις για τη τρέχουσα οικονομική κατάσταση, αυτές παραμένουν ικανοποιητικές και ελαφρώς βελτιωμένες. Αντίστοιχες τάσεις φαίνεται πως επικρατούν στην Κίνα και ιδιαίτερα στην Ιαπωνία, όπου παρατηρείται αποδυνάμωση της αισιόδοξιας σχετικά με τις οικονομικές προσδοκίες. Αυτή η εξέλιξη στην Ιαπωνία πιθανότατα αποτυπώνει σε κάποιο βαθμό την ανησυχία των εμπειρογνομένων για το πόσο ακόμα θα συνεχιστεί η αποτελεσματικότητα του οικονομικού προγράμματος που ακολουθείται, καθώς συνδυάζει μια επεκτατική δημοσιονομική πολιτική και μια χαλαρή νομισματική πολιτική.

Πίνακας 2.2

IFO - Εκτιμήσεις για την παγκόσμια οικονομία (Δείκτες, έτος βάσης:2005=100)

Τρίμηνο / Έτος	I/12	II/12	III/12	IV/12	I/13	II/13	III/13	IV/13	I/14
Οικονομικό Κλίμα	82,4	95,0	85,1	82,4	94,1	96,8	94,1	98,6	103,2
Παρούσα Κατάσταση	84,1	87,9	78,5	76,6	80,4	84,1	82,2	84,1	91,6
Προσδοκίες	80,7	101,8	91,2	87,7	107,0	108,8	105,3	112,3	114,0

Πηγή: IFO, World Economic Survey, WES Vol.13, No. 01/ February 2014

Πίνακας 2.3

IFO - Δείκτης οικονομικού κλίματος στις οικονομικές ζώνες (έτος βάσης:2005=100)

Τρίμηνο / Έτος	I/12	II/12	III/12	IV/12	I/13	II/13	III/13	IV/13	I/14
Βόρεια Αμερική	87,9	95,4	81,2	80,3	86,2	87,0	93,7	88,7	102,1
Ευρώπη	81,6	96,1	86,4	80,6	90,3	93,2	99,0	109,7	116,5
Ασία	74,6	90,4	83,3	81,6	97,4	106,1	89,5	98,2	97,4

Πηγή: IFO, World Economic Survey, WES Vol.13, No. 01/ February 2014

Οικονομίες της ΕΕ και της Ευρωζώνης

Οι ενδείξεις ανάκαμψης στην Ευρωζώνη συνεχίστηκαν και στο τελευταίο τρίμηνο του 2013, με το ΑΕΠ να αυξάνεται κατά 0,5% σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2012, ενώ συγκριτικά με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο αυξήθηκε κατά 0,3%. Αντιστοίχως, στην ΕΕ-28 το τέταρτο τρίμηνο του 2013 σημειώθηκε ρυθμός ανάπτυξης 1,1% σε σχέση με ένα χρόνο νωρίτερα, ενώ συγκριτικά με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο το ΑΕΠ αυξήθηκε 0,4%. Δεδομένων αυτών των μεταβολών, το ΑΕΠ υποχώρησε οριακά πέρυσι στην Ευρωζώνη (-0,4%) και σταθεροποιήθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση (+0,1%). Σε ότι αφορά το τρέχον έτος, σύμφωνα με τις πρόσφατες προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του ΔΝΤ, η Ευρωζώνη θα επιστρέψει σε αναπτυξιακή

τροχιά μετά από δύο χρόνια, με το ΑΕΠ της να αυξάνεται κατά 1,2%. Αντίστοιχες τάσεις προβλέπονται για φέτος στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με την οικονομική της μεγέθυνση να εκτιμάται μεταξύ 1,5 και 1,6 ποσοστιαίων μονάδων. Η επιστροφή σε ρυθμούς ανάπτυξης σε αμφότερες τις ζώνες, που όμως υστερούν αρκετά από εκείνους προ κρίσης, αποτελεί αναμφίβολα μία ιδιαίτερα θετική εξέλιξη ύστερα από τη διετή ύφεση. Εντούτοις, η οικονομική ανάκαμψη παραμένει ευάλωτη καθώς δεν έχει διασφαλισθεί ακόμα η είσοδος σε μία δυναμική αναπτυξιακή πορεία, με μακροπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα.

Σημαντική πρόοδος έχει σημειωθεί στην αναδιάρθρωση των τραπεζών και στην εξυγίανση των ισολογισμών τους, που είχαν πληγεί από τη διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση και των οποίων η

υποστήριξη αποτέλεσε τη βασική αιτία της δημοσιονομικής ανισορροπίας πολλών χωρών στην ΕΕ. Εντούτοις, η απομόχλευση των τραπεζών συνεχίστηκε, ενώ ο δανεισμός προς τον ιδιωτικό τομέα συνεχίζει να κινείται σε πολύ χαμηλό επίπεδο. Η ανακεφαλοποίηση που πραγματοποιήθηκε κυρίως σε τράπεζες της ευρωπαϊκής περιφέρειας, συμβάλει στην αναδιάρθρωση των τραπεζικών ισολογισμών, βοηθάει σε σημαντικό βαθμό στην υποχώρηση της αβεβαιότητας για την ευρωστία του τραπεζικού συστήματος και δυνητικά μπορεί να υποστηρίξει την πιστωτική ανάκαμψη και συνεπώς την τόνωση της ρευστότητας της πραγματικής οικονομίας. Σε αυτό το πλαίσιο, η ολοκλήρωση της τραπεζικής ενοποίησης στην Ευρώπη θεωρείται ιδιαίτερος κρίσιμη για την εξάλειψη των αλληλεπιδράσεων που υπάρχουν μεταξύ χρηματοπιστωτικών κρίσεων και επιβάρυνσης του δημόσιου χρέους. Προς αυτή τη κατεύθυνση, σημαντικό βήμα για την ολοκλήρωση της τραπεζικής ενοποίησης αποτέλεσε η πρόσφατη συμφωνία της 20^{ης} Μαρτίου μεταξύ Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Ωστόσο, η διαδικασία λήψης αποφάσεων φαίνεται ακόμα να είναι αρκετά σύνθετη.

Ανεξάρτητα από τη θωράκιση του τραπεζικού συστήματος στην ΕΕ και τις θετικές επενέργειές της για την παραγωγική δραστηριότητα, η υλοποίηση δομικών μεταρρυθμίσεων σε εθνικό επίπεδο συνιστά κρίσιμο παράγοντα για την βελτίωση της παραγωγικότητας και την ενίσχυση των επενδύσεων, που

αποτελούν απαραίτητα συστατικά για τη διασφάλιση ενός βιώσιμου και μακροπρόθεσμου αναπτυξιακού μοντέλου στην ευρωπαϊκή οικονομία. Οι βασικές διαρθρωτικές αλλαγές που είναι απαραίτητο να υλοποιηθούν κυρίως από τις χώρες που αντιμετώπισαν σημαντικά δημοσιονομικά προβλήματα ενδεικτικά αφορούν στην ανακατανομή των πόρων από τους μη-εμπορεύσιμους τομείς της οικονομίας προς τους εμπορεύσιμους τομείς, στη συνέχιση των μεταρρυθμίσεων στην αγορά εργασίας σε εθνικό επίπεδο, στο άνοιγμα των αγορών προϊόντων και υπηρεσιών -για την αύξηση του ανταγωνισμού και τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης- και στη μείωση των θεσμικών εμποδίων εισόδου και εξόδου επιχειρήσεων.

Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, από τα πλέον πρόσφατα στοιχεία σχετικά με την πορεία του ΑΕΠ σε 25 χώρες, προκύπτει ότι στις 18 σημειώθηκε ανάπτυξη το 8^ο τρίμηνο του 2013 συγκριτικά με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους. Οι χώρες με τους υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης ήταν η Ρουμανία (5,1%), η Λετονία (3,6%), η Λιθουανία (3,3%), η Σουηδία (3,1)%, η Ουγγαρία (2,8%) και το Ηνωμένο Βασίλειο (2,7%). Οι χώρες που παρουσίασαν τα υψηλότερα ποσοστά ύφεσης για το ίδιο χρονικό διάστημα ήταν η Κύπρος (-5,3%), η Ελλάδα (-2,3%), η Κροατία (-1,2%) και η Ιταλία (-0,8%).

Στην ανάλυση που ακολουθεί παρέχεται πληρέστερη πληροφόρηση για τα βασικά μεγέθη που συνθέτουν το ΑΕΠ της

Ευρωζώνης και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (πίνακας 2.4).

Αναλυτικά, οι **εξαγωγές** αγαθών και υπηρεσιών σημείωσαν στο τελευταίο περυσινό τρίμηνο ρυθμό αύξησης 2,6% στην Ευρωζώνη και 2,8% στην ΕΕ-28. Η άνοδος τους είναι σαφώς μεγαλύτερη σε σχέση με τα προηγούμενα τρίμηνα του 2013. Στο άλλο σκέλος του εμπορικού ισοζυγίου, τις **εισαγωγές**, τα στοιχεία της Eurostat δείχνουν πως επίσης ενισχύθηκαν στο τελευταίο τρίμηνο του 2013, καθώς ανήλθαν μεταξύ 1,9% και 2% σε αμφότερες τις ζώνες της ευρωπαϊκής οικονομίας. Ως εκ τούτου, οι καθαρές εξαγωγές συνέχισαν εντός του 2013 να αποτελούν τον κινητήριο μοχλό ανάπτυξης. Το 2014 αναμένεται επιτάχυνση της αύξησης των εξαγωγών, στο 4,1% στην ΕΕ-28 και 4,2% στην Ευρωζώνη, οι οποίες θα συνοδευτούν όμως από παρόμοιας έκτασης ενισχύσεις στις εισαγωγές. Η πρόβλεψη για κατακόρυφη αύξηση των εισαγωγών συνδέεται κυρίως με την αναμενόμενη αύξηση της εγχώριας ζήτησης. Οι προβλέψεις αυτές υποδηλώνουν πως η ανάκαμψη στην ευρωπαϊκή οικονομία δεν αναμένεται να προέλθει φέτος από τις καθαρές εξαγωγές, αλλά, όπως αναλύεται παρακάτω, θα στηριχθεί στις επενδύσεις και την κατανάλωση.

Σε ότι αφορά τις **επενδύσεις**, αυξήθηκαν στο τελευταίο τρίμηνο του 2013 κατά 1,2% σε ΕΕ-28 και 0,1% στην Ευρωζώνη, για πρώτη φορά εντός του 2013. Αυτή η ανοδική τάση αναμένεται να διατηρηθεί και να ενισχυθεί και το 2014, καθώς σύμφωνα με τις προβλέψεις της

Ευρωπαϊκής Επιτροπής οι επενδύσεις θα ανέλθουν φέτος κατά 3% στην Ευρωπαϊκή Ένωση και 2,3% στην Ευρωζώνη. Η σημαντική επιτάχυνση των ρυθμών αύξησης των επενδύσεων αναμένεται να προέλθει κυρίως από τη βελτίωση των χρηματοπιστωτικών συνθηκών, που με τη σειρά τους θα υποστηρίξουν τη χρηματοδότηση σε χώρες των οποίων η πραγματική οικονομία κατά το πρόσφατο παρελθόν αντιμετώπισε σημαντικά προβλήματα ρευστότητας. Και η βελτίωση της κερδοφορίας σε αρκετές επιχειρήσεις λόγω της ανάκαμψης πιθανότατα θα οδηγήσει σε αύξηση των επενδύσεων για εξοπλισμό. Ακολούθως, οι επενδύσεις αναμένεται να αποτελέσουν έναν εκ των δύο βασικών πυλώνων ανάκαμψης για την ευρωπαϊκή οικονομία.

Η **ιδιωτική κατανάλωση** στο τέταρτο τρίμηνο του 2013 σημείωσε αύξηση κατά 0,3% και 0,8% σε Ευρωζώνη και Ευρωπαϊκή Ένωση αντίστοιχα συγκριτικά με την ίδια περίοδο του 2012. Η μικρή ενίσχυση της ιδιωτικής κατανάλωσης οφείλεται στην ανάσχεση της πτωτικής πορείας που είχε καταγραφεί στο διαθέσιμο εισόδημα τα προηγούμενα έτη. Ωστόσο το τρέχον έτος η ιδιωτική κατανάλωση προβλέπεται να αποτελέσει τον δεύτερο βασικό πυλώνα στον οποίο θα στηριχθεί η οικονομική ανάκαμψη στην Ευρώπη, με ρυθμούς αύξησης 1,1% στην ΕΕ-28 και 0,7% στην Ευρωζώνη, υπό την προϋπόθεση όμως πως οι συνθήκες στην αγορά εργασίας θα αρχίσουν να βελτιώνονται.

Στο έτερο σκέλος της καταναλωτικής δαπάνης, τη **δημόσια κατανάλωση**, σημειώθηκε ενίσχυσή της στο τέταρτο τρίμηνο του 2013, κατά 0,3% στην Ευρωζώνη και 0,8% στην ΕΕ-28, λόγω της μικρής χαλάρωσης της αυστηρής δημοσιονομικής προσαρμογής. Για το σύνολο του 2014 η δημόσια κατανάλωση αναμένεται να αναπτυχθεί κατά 0,6 και 0,5 ποσοστιαίες μονάδες σε ΕΕ και Ευρωζώνη αντίστοιχα, καθώς οι δαπάνες για αμοιβές των δημόσιων υπαλλήλων αναμένεται να αυξηθούν ύστερα από μια σειρά διαδοχικών μειώσεων, ως αποτέλεσμα παλαιότερων συλλογικών συμφωνιών στο δημόσιο τομέα. Ωστόσο, στην Ελλάδα, την Κύπρο, την Ισπανία, την Πορτογαλία και την Ιρλανδία η δημόσια κατανάλωση θα συνεχίσει να περιορίζεται στα επόμενα δύο έτη.

Στην **αγορά εργασίας** υπάρχουν από το δεύτερο εξάμηνο του 2013 ενδείξεις ομαλοποίησης της κατάστασης, ύστερα από τις προσαρμογές που πραγματοποιήθηκαν σε αρκετές ευρωπαϊκές χώρες, με τους δείκτες απασχόλησης και ανεργίας να σταθεροποιούνται. Ειδικότερα, τον Δεκέμβριο του 2013 η ανεργία μειώθηκε οριακά στην ΕΕ-28, καθώς διαμορφώθηκε στο 10,7%, έναντι ποσοστού 10,8% τον αμέσως προηγούμενο μήνα. Στην Ευρωζώνη το ποσοστό ανεργίας παρέμεινε τον Δεκέμβριο αμετάβλητο στο 12%, γεγονός που δείχνει πως τα ιστορικά υψηλά επίπεδα διατηρούνται. Τα ποσοστά ανεργίας των νέων, παρά τη μικρή πτώση σε σχέση με το καλοκαίρι, ανέρχονται έκτοτε συνεχώς και διαμορφώθηκαν στο

23,2% στην ΕΕ και στο 23,9% στην Ευρωζώνη. Η ήπια ανάκαμψη στην οικονομική δραστηριότητα αναμένεται το 2014 να οδηγήσει σε μία πολύ μικρή αύξηση της απασχόλησης κατά 0,5% και 0,3% σε ΕΕ και Ευρωζώνη αντίστοιχα, ενώ τα ποσοστά ανεργίας εκτιμάται πως θα μειωθούν οριακά σε αμφότερες τις ζώνες, προσεγγίζοντας το 10,7% στην ΕΕ και το 12% στην Ευρωζώνη.

Στο σκέλος του **πληθωρισμού** παρατηρήθηκε σημαντική επιβράδυνση στο σύνολο του 2013 καθώς διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο στο 1,5% στην Ευρωζώνη και στο 1,4% στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ενώ το 2012 η αύξηση των τιμών ήταν της τάξης του 2,6% και 2,5% αντίστοιχα. Η επιβράδυνση οφείλεται κυρίως στη μείωση των τιμών στο πεδίο της ενέργειας, αλλά και στην ανατίμηση του ευρωπαϊκού νομίσματος. Για το 2014 προβλέπεται περαιτέρω επιβράδυνση του πληθωρισμού, μικρότερης όμως έκτασης από την περυσινή, στο 1,2% στην ΕΕ-28 και στο 1% στην Ευρωζώνη, εξαιτίας της απουσίας σημαντικής δυναμικής στην επερχόμενη οικονομική ανάκαμψη.

Σε ότι αφορά τις **δημοσιονομικές επιδόσεις**, το έλλειμμα του ισοζυγίου της γενικής κυβέρνησης ως ποσοστό του ΑΕΠ υποχώρησε το 2013 στο 3,1% στην Ευρωζώνη και στο 3,5% στην ΕΕ, ενώ αναμένεται να περιορισθεί περαιτέρω το 2014, με αποτέλεσμα να κυμανθεί μεταξύ 2,6% και 2,7% στις δύο ζώνες. Η τάση περιορισμού του αποτυπώνει τα οφέλη από την υλοποίηση της αυστηρής δημοσιονομικής προσαρμογής στην

ευρωπαϊκή περιφέρεια, από χώρες που παρουσίαζαν πολύ υψηλά ελλείμματα κατά το πρόσφατο παρελθόν. Αναφορικά με το χρέος της γενικής κυβέρνησης το 2013, αυξήθηκε σημαντικά και στις δύο ζώνες της ευρωπαϊκής οικονομίας φθάνοντας το 89,4% στην ΕΕ-28 και το 95,5% στην Ευρωζώνη. Το τρέχον έτος το χρέος εκτιμάται πως θα αυξηθεί σε μικρό βαθμό λόγω των υψηλών δαπανών για τόκους που θα πρέπει να καταβληθούν (89,7% σε ΕΕ-28 και 95,9% σε ΕΖ-17). Ωστόσο, προβλέπεται πως το χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ θα αρχίσει να μειώνεται από το 2015, από τους θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης και το υψηλό πρωτογενές πλεόνασμα σε πολλές χώρες της ευρωπαϊκής περιφέρειας.

Η συνεχής βελτίωση του οικονομικού κλίματος και η επιστροφή σε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης το 2014 σε Ευρωζώνη και ΕΕ αποτυπώνονται στους δύο πρόδρομους δείκτες, αυτόν της οικονομικής δραστηριότητας €-COIN που δημοσιεύει το CEPR σε συνεργασία με τη Τράπεζα της Ιταλίας, καθώς και στο δείκτη οικονομικού κλίματος που δημοσιεύει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (DG ECFIN). Αναλυτικά, το διάγραμμα 2.1 απεικονίζει σε μηνιαία βάση την εξέλιξη του δείκτη €-COIN², ο οποίος σημείωσε άνοδο τον Μάρτιο, φθάνοντας τις 0,38 μονάδες έναντι 0,35 μονάδων τον προηγούμενο μήνα, επιστρέφοντας έτσι στα επίπεδα που είχαν καταγραφεί το καλοκαίρι του 2011

² Το ερευνητικό κέντρο Center of Economic Policy Research σε συνεργασία με την Τράπεζα της Ιταλίας εκτιμά κάθε μήνα τον πρόδρομο δείκτη οικονομικής δραστηριότητας €-COIN για την Ευρωζώνη. Ο δείκτης συνιστά πρόβλεψη της τριμηνιαίας ανάπτυξης του ΑΕΠ και προκύπτει από τη σύνθεση ποικίλων διαφορετικών δεδομένων, όπως η πορεία της βιομηχανικής παραγωγής, των τιμών, στοιχείων από την αγορά εργασίας, καθώς και χρηματοοικονομικών στοιχείων.

Πίνακας 2.4

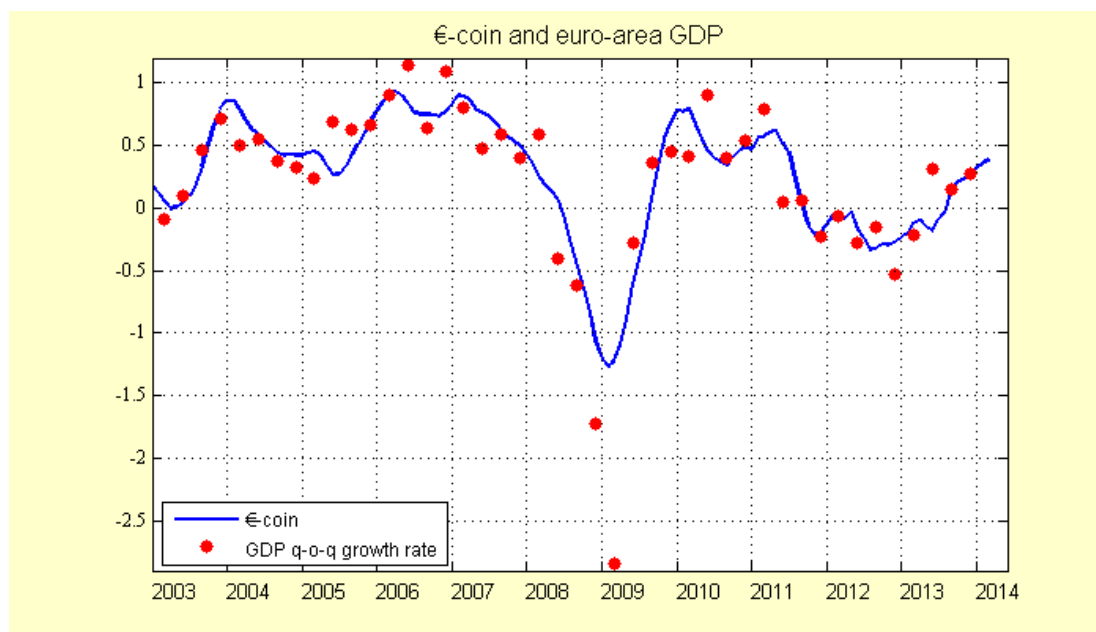
Βασικά Μακροοικονομικά Μεγέθη, ΕΕ-28, Ευρωζώνη (ετήσιες % μεταβολές)

	ΕΕ-28			Ευρωζώνη		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015
ΑΕΠ	0,1	1,5	2,0	-0,4	1,2	1,8
Ιδιωτική Κατανάλωση	0,0	1,1	1,7	-0,7	0,7	1,4
Δημόσια Κατανάλωση	0,4	0,6	0,7	0,3	0,5	0,7
Επενδύσεις	-2,5	3,0	4,2	-3,0	2,3	3,6
Απασχόληση	-0,4	0,5	0,7	-0,9	0,3	0,7
Ανεργία (% εργατικού δυναμικού)	10,9	10,7	10,4	12,1	12,0	11,7
Πληθωρισμός	1,5	1,2	1,5	1,4	1,0	1,3
Εξαγωγές αγαθών – υπηρεσιών	1,4	4,1	5,5	1,3	4,2	5,7
Εισαγωγές αγαθών – υπηρεσιών	0,5	4,0	5,6	-0,2	4,1	5,9
Ισοζύγιο Γεν. Κυβέρνησης (% του ΑΕΠ)	-3,5	-2,7	-2,7	-3,1	-2,6	-2,5
Χρέος Γεν. Κυβέρνησης (% του ΑΕΠ)	89,4	89,7	89,5	95,5	95,9	95,4
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (% του ΑΕΠ)	1,3	1,4	1,4	2,2	2,3	2,3

Πηγή: European Economic Forecast, Winter 2014, European Commission, February 2014

Διάγραμμα 2.1

Μηνιαίος Δείκτης €-COIN του CEPR

Πηγή: CEPR (www.cepr.org) και Bank of Italy

Τέλος, σύμφωνα με το δείκτη οικονομικού κλίματος, της DG ECFIN, φαίνεται πως διατηρείται τον Μάρτιο η ανοδική τροχιά στις προσδοκίες που ξεκίνησε από τον Μάιο του 2013. Ο συγκεκριμένος δείκτης

σημείωσε αύξηση κατά 1,2 και 0,3 μονάδες συγκριτικά με τον προηγούμενο μήνα στην Ευρωζώνη και την ΕΕ αντίστοιχα, φτάνοντας έτσι τις 102,4 και 105,3 μονάδες.

Πίνακας 2.5

Ευρ. Επιτροπή – Δείκτης Οικονομικού Κλίματος ΕΕ-28 & Ευρωζώνης (1990-2013=100)*

Μήνας	Ιαν-13	Φεβ-13	Μαρ-13	Απρ-13	Μάι-13	Ιουν-13	Ιουλ-13	Αυγ-13	Σεπτ-13	Οκτ-13	Νοε-13	Δεκ-13
ΕΕ-28	91,0	91,5	91,5	89,9	91,0	92,8	95,3	98,4	100,9	101,9	102,4	103,8
Ευρωζώνη	89,7	90,5	90,1	89,0	89,8	91,7	92,9	95,7	97,3	98,1	98,8	100,4
Μήνας	Ιαν-14	Φεβ-14	Μαρ-14	Απρ-13	Μάι-13	Ιουν-13	Ιουλ-13	Αυγ-13	Σεπτ-13	Οκτ-13	Νοε-13	Δεκ-13
ΕΕ-28	104,8	105,0	105,3									
Ευρωζώνη	101,0	101,2	102,4									

* Οι σταθμίσεις των χωρών και η χρονοσειρά στο δείκτη στην ΕΕ έχουν αναθεωρηθεί λόγω της ένταξης σε αυτή της Κροατίας από την 1η Ιουλίου 2013

Πηγή: European Commission (DG ECFIN), Μάρτιος 2014

2.2 Το οικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα

Α) Οικονομικό κλίμα

Οι έρευνες οικονομικής συγκυρίας του IOBE προσφέρουν σημαντική πληροφόρηση για τις εξελίξεις στην οικονομία, τόσο από την πλευρά των επιχειρήσεων, όσο και από την πλευρά της τελικής ζήτησης, δηλαδή των καταναλωτών. Εξάλλου, βασικοί δείκτες που περιλαμβάνονται σε αυτές αποτελούν πρόδρομους δείκτες για διάφορα μεγέθη της οικονομίας και μπορούν να χρησιμοποιηθούν με επάρκεια για την πρόβλεψη των άμεσων εξελίξεων, ακόμα και στην πορεία του ΑΕΠ. Αναλυτικότερα:

Η προαναγγελία θετικών οικονομικών εξελίξεων από τις αρχές του έτους, πρωτίστως στο δημοσιονομικό πεδίο, με την υπέρβαση του στόχου για το πρωτογενές πλεόνασμα πέρυσι και τη διανομή μέρους του σε κατηγορίες υπαλλήλων του δημόσιου τομέα και κοινωνικές ομάδες, έχει οδηγήσει πολίτες και επιχειρήσεις σε αναπροσαρμογή των προσδοκιών τους, με το βαθμό απαισιοδοξίας να έχει αμβλυνθεί. Η ανοδική τάση του δείκτη συμβαδίζει

άλλωστε και με τα στοιχεία οικονομικής δραστηριότητας, την εξασθένιση της ύφεσης, αλλά και με βραχυχρόνιους δείκτες σε επιμέρους τομείς της οικονομίας που αφήνουν ανοικτό το ενδεχόμενο της σταθεροποίησης φέτος μετά από έξι χρόνια υποχώρησης του ΑΕΠ, ενδεχομένως και μικρής ανάκαμψης. Ακολουθώντας οι προσδοκίες προσαρμόζονται στις νέες, πολύ πιο ευοίωνες από ότι πχ. πριν δύο χρόνια προοπτικές, εξακολουθούν να βρίσκονται όμως σε χαμηλότερα επίπεδα από αυτά προ της κρίσης. Άλλωστε, και ιστορικά έχει παρατηρηθεί ότι τους μήνες πριν από τις εκλογικές διαδικασίες το οικονομικό κλίμα τείνει να βελτιώνεται, καθώς δημιουργούνται προσδοκίες πυροδότησης θετικών πολιτικοοικονομικών εξελίξεων από το αποτέλεσμα των εκλογών. Βεβαίως, αυτό δεν σημαίνει ότι πολίτες και επιχειρήσεις πιστεύουν πως υποχώρησαν οι οικονομικές δυσκολίες, οι οποίες εξακολουθούν σε μεγάλο βαθμό να υφίστανται, ως σωρευτικό αποτέλεσμα της κρίσης. Αναλυτικότερα:

Ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος στην Ελλάδα ανήλθε στο τρίμηνο Ιανουαρίου – Μαρτίου 2014 στις 95

μονάδες (από 91,1 μονάδες το τρίμηνο Οκτωβρίου – Δεκεμβρίου 2013), σε σημαντικά υψηλότερα επίπεδα σε σχέση με το αντίστοιχο περσινό διάστημα (87,3 μονάδες). Έτσι, ο δείκτης οικονομικού κλίματος βρέθηκε στο υψηλότερο επίπεδο του από το καλοκαίρι του 2008. **Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ο αντίστοιχος δείκτης κινείται υψηλότερα την εξεταζόμενη περίοδο σε σύγκριση με την αμέσως προηγούμενη, τόσο στην Ευρωζώνη, όσο και στην ΕΕ.** Συγκεκριμένα, ο δείκτης κλίματος διαμορφώνεται στις 101,5 και 105,0 (από 99,1 και 102,7) μονάδες σε Ευρωζώνη και ΕΕ αντίστοιχα, υψηλότερα και σε σχέση με την ίδια περίοδο πέρυσι (90,5 και 91,6 μονάδες αντίστοιχα στις δύο ζώνες).

Οι επιχειρηματικές προσδοκίες στην Ελλάδα βελτιώνονται σε επίπεδο τομέων το τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου σε σχέση με το προηγούμενο σε όλους τους τομείς και περισσότερο στις Κατασκευές (κατά +9 μον.). Στη Βιομηχανία, η σχετική άνοδος του δείκτη φθάνει τις 5 μονάδες, στις Υπηρεσίες τις 4 και στο Λιανικό Εμπόριο τις 7 μονάδες. Τέλος, στην Καταναλωτική Εμπιστοσύνη, ο αρνητικός δείκτης κερδίζει το υπό εξέταση τρίμηνο 2 μονάδες, κυρίως λόγω της βελτίωσης του Μαρτίου, παραμένοντας ακόμη πολύ χαμηλά.

Σε σύγκριση με την αντίστοιχη περυσινή περίοδο, οι μέσοι δείκτες έχουν αυξηθεί σε όλους τους τομείς, στους περισσότερους μάλιστα αισθητά: ο

σχετικός δείκτης στη Βιομηχανία ανακάμπτει κατά 5 μονάδες, στις Κατασκευές κατά 33, στις Υπηρεσίες και το Λιανικό Εμπόριο κατά 18. Στο δείκτη της Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης επίσης σημειώθηκε άνοδος το προηγούμενο τρίμηνο σε σχέση με το αντίστοιχο περσινό, κατά 8 μονάδες. Αναλυτικότερα:

Ο **Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης** στην Ελλάδα το τρίμηνο Ιανουαρίου – Μαρτίου αυξήθηκε σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο κατά 2,3 μονάδες, με το μέσο όρο του να διαμορφώνεται στις -61,3 μονάδες, υψηλότερα και έναντι της αντίστοιχης περυσινής του επίδοσης (-71,5 μονάδες). Η εμπιστοσύνη των πολιτών εμφανίζει τάση σταθεροποίησης ήδη από το περσινό φθινόπωρο, με σημάδια βελτίωσης σε επιμέρους δείκτες του τομέα. Πάρα ταύτα, οι Έλληνες καταναλωτές παραμένουν σταθερά τα τελευταία 4 χρόνια οι πιο απαισιόδοξοι Ευρωπαίοι. Οι αντίστοιχοι μέσοι ευρωπαϊκοί δείκτες το εξεταζόμενο τρίμηνο βελτιώνονται σε σχέση με το προηγούμενο κατά 3 περίπου μονάδες τόσο στην Ευρωζώνη, όσο και στην ΕΕ, φθάνοντας στις -11,2 και -8,2 μονάδες αντίστοιχα, υψηλότερα σε σχέση με τα περυσινά επίπεδα (-23,5 και -21,6 μονάδες αντίστοιχα κατά μέσο όρο).

Η μέση τριμηνιαία μεταβολή στα επιμέρους στοιχεία που απαρτίζουν το συνολικό δείκτη είναι θετική το τρέχον τρίμηνο σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο. Συγκεκριμένα, οι αρνητικές προβλέψεις των Ελλήνων καταναλωτών για την οικονομική κατάσταση των νοικοκυριών τους και την οικονομική

κατάσταση της χώρας το επόμενο 12μηνο εξαμαλύνονται σημαντικά, ενώ βελτίωση παρουσιάζει και ο δείκτης για την εξέλιξη της ανεργίας, με τις σχετικές προβλέψεις να βαίνουν λιγότερο απαισιόδοξες. Αντίθετα, η ήδη πολύ δυσοίωνη πρόθεση για αποταμίευση κινείται σε νέα, ιστορικά χαμηλά επίπεδα το υπό εξέταση τρίμηνο.

Αναλυτικότερα, το ποσοστό εκείνων που είναι απαισιόδοξοι για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους μειώνεται στο 64% (από 71%) το υπό εξέταση τρίμηνο, με το 14% (από 20%) να κρίνει ότι αυτή θα παραμείνει αμετάβλητη. Επίσης, το 69% (από 76%) των Ελλήνων καταναλωτών διατυπώνουν δυσοίωνα προβλέψεις σχετικά με την οικονομική κατάσταση της χώρας, με το 15% (από 12%) να θεωρεί ότι αυτή θα παραμείνει στα ίδια επίπεδα. Ως προς την πρόθεση για αποταμίευση, τα 9/10 των νοικοκυριών θεωρούν εκ νέου ως μη πιθανή ή καθόλου πιθανή την αποταμίευσή τους το επόμενο 12μηνο. Στις προβλέψεις για την εξέλιξη της ανεργίας, παρά τη βελτίωση που σημειώνει ο σχετικός δείκτης το υπό εξέταση τρίμηνο, το 79% (από 85%) συνεχίζει να πιστεύει ότι η κατάσταση θα επιδεινωθεί, ελαφρά ή αισθητά (από 89% το ίδιο χρονικό διάστημα πέρυσι). Τέλος, το ποσοστό των καταναλωτών που αναφέρει ότι είναι «χρεωμένο» αυξάνεται ελαφρά στο 18% (από 16% στο προηγούμενο τρίμηνο και 22% στο αντίστοιχο περσινό τρίμηνο). Το 8% των ερωτηθέντων δηλώσε το πρώτο τρίμηνο του έτους ότι αποταμιεύει λίγο ή πολύ λίγο (από 11% το προηγούμενο τρίμηνο),

ενώ τέλος, αυξάνεται στο 62% κατά μέσο όρο (από 59%), το ποσοστό των καταναλωτών που δηλώνουν ότι «μόλις τα βγάζουν πέρα», με το ποσοστό εκείνων που αναφέρουν ότι «αντλούν από τις αποταμιεύσεις τους» να περιορίζεται ελαφρά στο 12% (από 15% το περασμένο τρίμηνο).

Ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στη **Βιομηχανία** το πρώτο τρίμηνο του 2014 διαμορφώνεται υψηλότερα σε σχέση με το τέταρτο τρίμηνο του 2013, στις 90,0 (από 85,4) μονάδες, ανώτερα και σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή του επίδοση (85,1 μονάδες). Από τα βασικά στοιχεία δραστηριότητας, οι προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη εξέλιξη της παραγωγής βελτιώνονται το εξεταζόμενο τρίμηνο, με το σχετικό δείκτη να κινείται στις +12 μονάδες (από 0) κατά μέσο όρο. Λιγότερο δυσμενείς βαίνουν και οι εκτιμήσεις για το επίπεδο παραγγελιών και ζήτησης (-29 από -32 μον. ο σχετικός δείκτης), ενώ οι εκτιμήσεις για τα αποθέματα ετοιμών προϊόντων υποδηλώνουν ελαφρώς υψηλά για την εποχή επίπεδα, με το σχετικό δείκτη να παραμένει στις +8 μονάδες. Από τα υπόλοιπα στοιχεία δραστηριότητας, οι τάσεις στις εξαγωγικές μεταβλητές είναι μικτές: στην τρέχουσα εξαγωγική δραστηριότητα του τομέα και τις προβλέψεις για την εξαγωγική δυναμική του επόμενου τριμήνου, οι σχετικοί μέσοι όροι ήταν υψηλότεροι στο πρώτο τρίμηνο, ενώ στις παραγγελίες και τη ζήτηση εξωτερικού καταγράφεται ελαφρά επιδείνωση του σχετικού ισοζυγίου. Ως προς την απασχόληση, το αρνητικό

ισοζύγιο στις προβλέψεις για την πορεία της στον τομέα εξασθενεί, φθάνοντας στις -10 μονάδες κατά μέσο όρο (από -16), επίδοση υψηλότερη σε σύγκριση με και το μέσο όρο του α' τριμήνου του 2013 (-20 μονάδες). Το ποσοστό χρησιμοποίησης του εργοστασιακού δυναμικού αμβλύνεται οριακά και παραμένει σχετικά χαμηλά κατά το εξεταζόμενο τρίμηνο, στο 66,3%, επίπεδο ελαφρώς ανώτερο από εκείνο στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2013 (64,5%). Τέλος, οι μήνες εξασφαλισμένη παραγωγής διαμορφώνονται κατά μέσο όρο στους 4,8 (από 4,3 μήνες το προηγούμενο τρίμηνο και 4,0 το αντίστοιχο περυσινό).

Ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στο **Λιανικό Εμπόριο** το υπό εξέταση διάστημα αυξάνεται ελαφρά στις 80,6 μονάδες (από 73,8 το προηγούμενο τρίμηνο και 62,4 μονάδες στο αντίστοιχο τρίμηνο πέρυσι). Η εξέλιξη αυτή απορρέει από τη βελτίωση των δεικτών για τις τρέχουσες και προβλεπόμενες πωλήσεις, με τα μέσα επίπεδά τους στο αρχικό τρίμηνο φέτος να διαμορφώνονται αντίστοιχα στις -16 (από -38) και τις -21 (από -27) μονάδες. Από τις επιχειρήσεις του κλάδου, το 41% (από 44%) κρίνει ότι οι πωλήσεις του θα μειωθούν το προσεχές διάστημα, ενώ το 1/5 (από 17%) προβλέπει άνοδο. Ο αρνητικός δείκτης των εκτιμημένων αποθεμάτων εξομαλύνεται στις -4 (από τις -9) μονάδες κατά μέσο όρο, υψηλότερα και σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή τιμή του (-13 μονάδες). Στα ίδια σχεδόν επίπεδα κινείται το ισοζύγιο στις προβλέψεις για τις

παραγγελίες προς προμηθευτές (-18 μονάδες η μέση τιμή τριμήνου), ενώ σχετικά με την απασχόληση στον τομέα, το ισοζύγιο αυξάνεται κατά 12 μονάδες, φθάνοντας στις +2, ανώτερα και έναντι του αντίστοιχου, πολύ χαμηλού περυσινού του επιπέδου (-40 μονάδες). Τέλος, σε όρους τιμών, κυριαρχούν σταθερά οι αποπληθωριστικές προσδοκίες, οι οποίες δεν μεταβάλλονται επί της ουσίας σε σχέση με τα επίπεδα του προηγούμενου τριμήνου (-18 μονάδες το ισοζύγιο). Το 1/5 των επιχειρήσεων υιοθετεί προσδοκίες αποκλιμάκωσης τιμών και το συντριπτικό 76% προβλέπει σταθερότητα. Στους επιμέρους εξεταζόμενους κλάδους, καταγράφεται βελτίωση των επιχειρηματικών προσδοκιών στο εξεταζόμενο τρίμηνο στα Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός, τα Υφάσματα-Ένδυση-Υπόδηση, τα Οχήματα & Ανταλλακτικά και τα Πολυκαταστήματα. Αντιθέτως, σημειώνεται μικρή επιδείνωσή τους στα Είδη οικιακού εξοπλισμού.

Οι επιχειρηματικές προσδοκίες στις **Κατασκευές** κέρδισαν στο χρονικό διάστημα Ιανουαρίου – Μαρτίου 2014 αισθητά έδαφος σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο, με το σχετικό ισοζύγιο να αυξάνεται στις 80 (από 68,3) μονάδες, επίδοση σημαντικά υψηλότερη και έναντι της αντίστοιχης περυσινής (47 μονάδες το μέσο αντίστοιχο ισοζύγιο). Από τις βασικές συνιστώσες του δείκτη, τόσο οι έντονα αρνητικές προβλέψεις των επιχειρήσεων για το επίπεδο προγράμματος εργασιών τους, όσο και ο δείκτης απασχόλησης του τομέα βελτιώνονται, κερδίζοντας αντίστοιχα 6

και 15 μονάδες το υπό εξέταση τρίμηνο σε σχέση με το προηγούμενο (στις -56 και +8 μονάδες τα σχετικά ισοζύγια). Έτσι, το ισοζύγιο της απασχόλησης επανήλθε στο θετικό πεδίο τιμών και σε τιμή η οποία είναι η υψηλότερη της τελευταίας πενταετίας. Από τις επιχειρήσεις του τομέα, το 28% (από 37%) αναμένει μείωση των θέσεων εργασίας και το 36% (από 30%) αύξησή τους. Στον αντίποδα, οι εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για το τρέχον επίπεδο του προγράμματος εργασιών τους χάνουν έδαφος, με το σχετικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται στις -27 (από -23), ενώ οι μήνες εξασφαλισμένης δραστηριότητας των επιχειρήσεων του τομέα παραμένουν εδώ και ένα εξάμηνο στα ίδια επίπεδα, στους 11 μήνες. Το αρνητικό ισοζύγιο στις προβλέψεις των τιμών επίσης παρέμεινε αμετάβλητο, στις -27 μονάδες, ενώ τέλος, το ποσοστό των επιχειρήσεων που αναφέρει ότι δεν αντιμετωπίζει προσκόμματα στη λειτουργία του αυξάνεται στο 15% (από 9%), με τις υπόλοιπες να κρίνουν ως σημαντικότερα εμπόδια τη χαμηλή ζήτηση (31%), την ανεπαρκή χρηματοδότηση (26%) και παράγοντες όπως η γενική οικονομική κατάσταση της χώρας και η ύφεση, η υψηλή φορολογία και η έλλειψη έργων, η καθυστέρηση πληρωμών από το κράτος, οι μεγάλες εκπτώσεις, κ.ά. Μεταξύ των βασικών κλάδων, οι δείκτες προσδοκιών μεταβάλλονται ελαφρώς θετικά στις Ιδιωτικές Κατασκευές (42,5 από 40,1 μονάδες), περισσότερο όμως στις Κατασκευές Δημοσίων Έργων, όπου ο σχετικός δείκτης το πρώτο τρίμηνο του νέου έτους διαμορφώθηκε στις 95,8 (από

83,4 το προηγούμενο τρίμηνο) μονάδες, επίδοση που είναι μία από τις υψηλότερες επιδόσεις της τελευταίας πενταετίας.

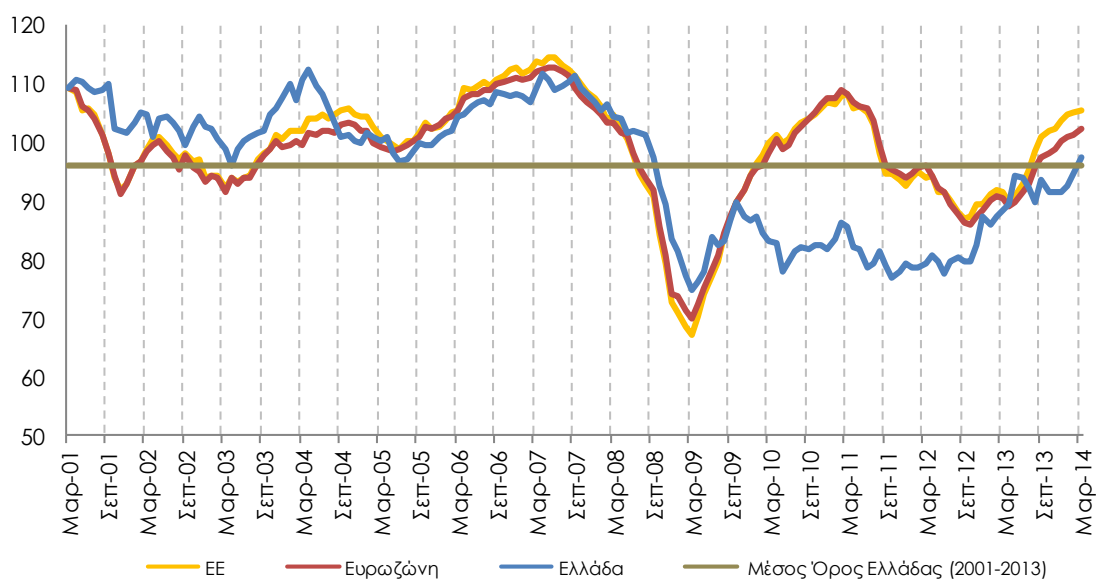
Στις **Υπηρεσίες**, ο μέσος Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών το τρίμηνο Ιανουαρίου – Μαρτίου σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο κινείται ελαφρώς ανοδικά, στις 78,8 (από 74,8) μονάδες, ανώτερα και σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο (60,6 μονάδες). Από τις βασικές μεταβλητές του δείκτη, είναι κυρίως οι προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη ζήτηση των επιχειρήσεων του τομέα που κερδίζουν έδαφος το τρέχον τρίμηνο (στις +11 μονάδες το σχετικό ισοζύγιο κατά μέσο όρο, από -10 μονάδες το προηγούμενο διάστημα). Οι τρέχουσες εκτιμήσεις σχετικά με τη ζήτηση βελτιώνονται επίσης, αλλά ηπιότερα (στις -2 μονάδες ο σχετικός δείκτης, από -6 μονάδες το προηγούμενο διάστημα), ενώ αντίθετα, οι επιδεινούμενες εκτιμήσεις για την τρέχουσα δραστηριότητα αντισταθμίζουν εν μέρει τις παραπάνω θετικές μεταβολές (στις -14 από -4 μονάδες το μέσο ισοζύγιο). Από τα υπόλοιπα στοιχεία δραστηριότητας, ανοδικά κινούνται και οι προβλέψεις των ερωτηθέντων σχετικά με την απασχόληση, με το σχετικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται στις -3 (από -18) μονάδες κατά μέσο όρο. Στις τιμές, οι σχετικές προσδοκίες παραμένουν αποπληθωριστικές, με τον αντίστοιχο δείκτη να κερδίζει μόλις 2 μονάδες και να διαμορφώνεται στις -15. Το 17% των επιχειρήσεων αναμένει μείωση τιμών και τα 4/5 σταθερότητα. Τέλος, μειώνεται οριακά αυτό το τρίμηνο, στο 12% (από

14%), το ποσοστό εκείνων που αναφέρουν ακώλυτη επιχειρηματική λειτουργία, με το 37% των ερωτηθέντων να δηλώνουν την ανεπάρκεια ζήτησης ως βασικότερο εμπόδιο στη λειτουργία τους, το 31% την ανεπάρκεια κεφαλαίων κίνησης, το 3% την ανεπάρκεια εργατικού δυναμικού και το 16% τους εγχώριους παράγοντες που συνδέονται με τη γενική οικονομική κατάσταση και την κρίση, τη διεθνή συγκυρία, την αδυναμία δανεισμού, την υψηλή φορολογία, την καθυστέρηση πληρωμών κ.ά. Από τους επιμέρους δείκτες προσδοκιών για τους

εξεταζόμενους κλάδους των Υπηρεσιών, όλοι καταγράφουν μικρή ή μεγάλη άνοδο κατά το πρώτο τρίμηνο του 2014. Η σημαντικότερη καλυτέρευση σημειώνεται στην Πληροφορική και τους Ενδιάμεσους Χρηματοπιστωτικούς Οργανισμούς, ενώ αξιοσημείωτη είναι και η ανάκαμψη στα Ξενοδοχεία - Εστιατόρια – Ταξιδιωτικά Πρακτορεία. Τέλος, οι Χερσαίες μεταφορές και οι Διάφορες επιχειρηματικές δραστηριότητες παρουσίασαν οριακή άνοδο προσδοκιών το υπό εξέταση τρίμηνο.

Διάγραμμα 2.2

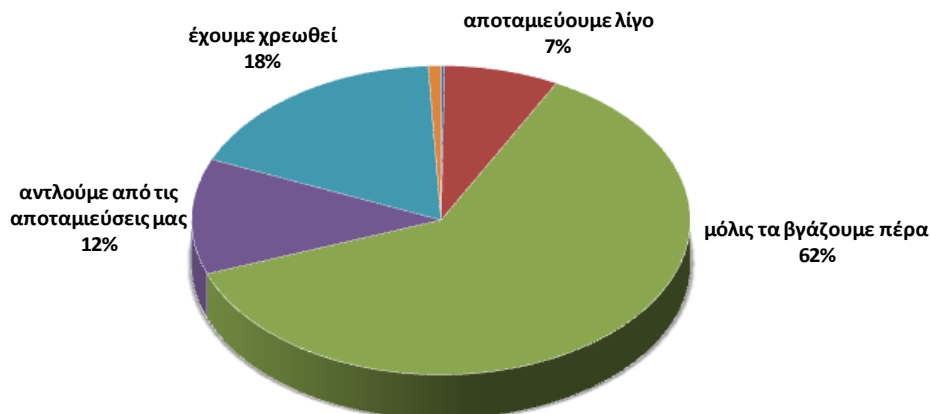
Δείκτες Οικονομικού Κλίματος: Ε.Ε.-27, Ευρωζώνη και Ελλάδα, (1990-2013=100, εποχικά εξομαλυμένα στοιχεία)

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG ECFIN

Διάγραμμα 2.3

Στοιχεία έρευνας καταναλωτών για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους, (μέσος όρος
Ιανουαρίου – Μαρτίου 2014)

Πηγή: ΙΟΒΕ

Πίνακας 2.6

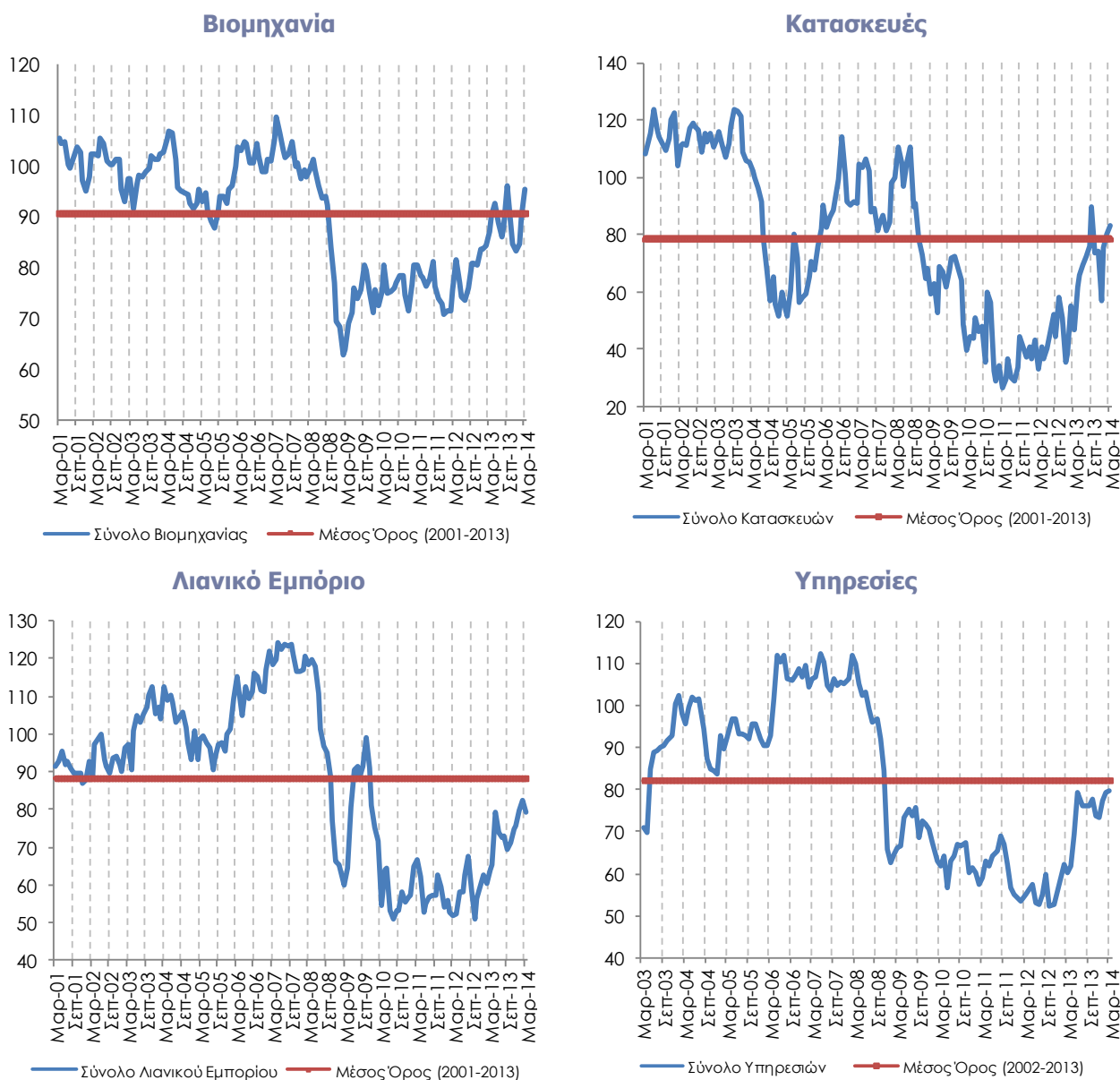
Βραχυχρόνιοι Δείκτες Οικονομικής Συγκυρίας

Μήνας/ Έτος	Δείκτες Οικονομικού Κλίματος ¹		Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών ² (Ελλάδα)				Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης ¹ (Ελλάδα)
	Ε.Ε-27	Ελλάδα	Βιομηχανία	Κατασκευές	Λιανικό Εμπόριο	Υπηρεσίες	
2002	97,3	102,0	101,2	114,0	93,3	82,8	-27,5
2003	95,4	100,1	97,9	115,0	102,0	85,5	-39,4
2004	103,3	104,8	99,1	81,5	104,8	94,6	-25,8
2005	100,8	98,1	92,6	63,0	96,8	93,6	-33,8
2006	108,3	104,9	101,5	91,1	110,8	103,7	-33,3
2007	111,0	108,4	102,8	92,5	120,8	106,6	-28,5
2008	93,3	97,4	91,9	95,2	102,5	97,8	-46,0
2009	79,3	79,7	72,1	65,5	80,4	70,1	-45,7
2010	101,2	79,3	76,2	45,2	59,5	62,9	-63,4
2011	100,3	77,6	76,9	34,2	58,9	61,7	-74,1
2012	90,9	80,0	77,2	43,2	57,1	54,8	-74,8
2013	95,7	90,4	87,8	65,0	70,2	70,4	-69,3
Ιαν-13	91,3	86,1	83,7	38,5	62,6	58,9	-71,9
Φεβ-13	91,8	87,3	84,4	55,0	60,3	62,3	-71,4
Μαρ-13	91,6	88,5	87,1	47,1	64,2	60,4	-71,2
Απρ-13	89,9	89,5	90,3	61,5	65,4	61,9	-71,8
Μάι-13	91,0	94,2	92,6	65,7	79,5	69,3	-63,4
Ιουν-13	92,8	94,0	88,8	69,5	73,9	79,2	-66,5
Ιουλ-13	95,3	92,1	86,2	72,3	72,43	76,1	-70,9
Αυγ-13	98,4	89,7	88,0	75,9	72,9	76,0	-76,6
Σεπ-13	100,9	93,6	96,1	89,7	69,4	75,9	-72,2
Οκτ-13	101,9	91,7	88,4	73,6	71,2	77,6	-66,2
Νοε-13	102,4	91,6	84,6	74,4	74,6	73,6	-66,7
Δεκ-13	103,8	91,4	83,4	56,9	75,5	73,2	-63,3
Ιαν-14	104,8	92,6	84,7	75,2	79,9	77,3	-64,5
Φεβ-14	105,0	94,8	89,9	80,4	82,4	79,3	-65,2
Μαρ-14	105,3	97,5	95,5	83,2	79,5	79,8	-59,7

Πηγές: ¹Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG ECFIN, ²ΙΟΒΕ

Διάγραμμα 2.4

Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών

Πηγή: ΙΟΒΕ

B) Δημοσιονομικές εξελίξεις και προοπτικές

ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ 2013

Η σταδιακή οριστικοποίηση των δημοσιονομικών μεγεθών δείχνει, ότι, τουλάχιστον όσον αφορά τον Κρατικό Προϋπολογισμό, η βελτίωση είναι μεγαλύτερη της αναμενομένης (σύγκρισε με Δελτίο 4/2013). Ειδικότερα, όπως

φαίνεται στον Πίνακα 2.7, το καθαρό έλλειμμα διαμορφώθηκε στο 3%, έναντι 3,3% που ήταν η αρχική εκτίμηση. Η βελτίωση αυτή οφείλεται εξολοκλήρου στις καλύτερες επιδόσεις του πρωτογενούς ισοζυγίου, το οποίο φαίνεται να «κλείνει» με πλεόνασμα €600 εκατ., αντί επίτευξης σχεδόν ισοσκελισμού, όπως είχε εκτιμηθεί κατά την κατάθεση του Προϋπολογισμού 2014.

Πίνακας 2.7
Ισοζύγια Κρατικού Προϋπολογισμού

	€ εκατ.	2012	2013	2014
Πρωτογενές ισοζύγιο		-3.465	603	4.597
	(% του ΑΕΠ)	-1,8%	0,3%	2,5%
Τακτικός Π/Υ		-951	2.658	6.395
	(% του ΑΕΠ)	-0,5%	1,5%	3,5%
ΠΔΕ		-2.513	-2.055	-1.798
	(% του ΑΕΠ)	-1,3%	-1,1%	-1,0%
Τόκοι		12.224	6.044	6.150
	(% του ΑΕΠ)	6,3%	3,3%	3,4%
Καθαρό ισοζύγιο		-15.688	-5.441	-1.553
	(% του ΑΕΠ)	-8,1%	-3,0%	-0,8%

Πηγές: Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού-Δεκέμβριος 2013 και Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2014, ΥΠ.ΟΙΚ.

Σε ότι αφορά την εξέλιξη του καθαρού ισοζυγίου του Κρατικού Προϋπολογισμού το 2014, αξίζει να αναφερθεί ότι η αναμενόμενη βελτίωση σε σύγκριση με το 2012 προέρχεται κατά 80% από το πρωτογενές αποτέλεσμα και κατά 20%

από τους τόκους, ενώ η βελτίωση του πρωτογενούς ισοζυγίου στηρίζεται κατά τα 2/3 στη μείωση των δαπανών και 1/3 στην αύξηση των εσόδων (Πίνακες 2.8-2.9).

Πίνακας 2.8
Έσοδα Κρατικού Προϋπολογισμού, 2012-2014

	€ εκατ.	2012	2013	2014
ΕΣΟΔΑ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ		51.925	53.018	54.695
ΚΑΘΑΡΑ ΕΣΟΔΑ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠ.		48.325	48.423	49.693
ΕΠΙΣΤΡΟΦΕΣ ΦΟΡΩΝ ΤΑΚΤ. ΠΡΟΫΠ.		3.172	3.105	2.789
ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΟΔΩΝ ΤΑΚΤ. ΠΡΟΫΠ.		51.497	51.528	52.482
ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΕΣΟΔΑ		47.179	44.614	45.661
ΑΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ		21.097	20.065	21.574
<i>Φόροι εισοδήματος</i>		<i>13.311</i>	<i>11.497</i>	<i>12.908</i>
<i>Φόροι στην περιουσία</i>		<i>2.857</i>	<i>2.991</i>	<i>3.937</i>
<i>Άμεσοι φόροι Π.Ο.Ε</i>		<i>1.812</i>	<i>2.826</i>	<i>1.967</i>
<i>Λοιποί άμεσοι φόροι</i>		<i>3.116</i>	<i>2.752</i>	<i>2.762</i>
ΕΜΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ		26.082	24.548	24.087
<i>Φόροι συναλλαγών</i>		<i>15.686</i>	<i>14.665</i>	<i>14.040</i>
<i>Φόροι κατανάλωσης</i>		<i>9.627</i>	<i>8.994</i>	<i>9.134</i>
<i>Έμμεσοι φόροι ΠΟΕ</i>		<i>452</i>	<i>533</i>	<i>632</i>
<i>Λοιποί έμμεσοι</i>		<i>318</i>	<i>355</i>	<i>281</i>
ΜΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΕΣΟΔΑ		4.318	6.914	6.821
ΑΠΟΛΗΨΕΙΣ ΑΠΟ Ε.Ε.		246	183	279
ΜΗ ΤΑΚΤΙΚΑ ΕΣΟΔΑ		1.821	4.272	3.547
ΑΔΕΙΕΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ		15	86	230
ΛΟΙΠΑ		2.237	2.374	2.765
ΠΔΕ		3.601	4.595	5.002

Πηγές: Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού-Δεκέμβριος 2013 και Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2014, ΥΠ.ΟΙΚ.

Πίνακας 2.9
 Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού, 2012-2014

€ εκατ.	2012	2013	2014
ΣΥΝΟΛΟ ΚΡΑΤΙΚΟΥ Π/Υ	67.614	58.459	56.248
ΣΥΝΟΛΟ ΤΑΚΤΙΚΟΥ Π/Υ	61.499	51.809	49.448
ΤΟΚΟΙ	12.224	6.044	6.150
ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΩΤΟΓΕΝΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	49.276	45.765	43.298
ΑΠΟΔΟΧΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ	20.511	18.422	18.412
Αποδοχές	13.561	12.067	11.860
Λοιπές παροχές	386	506	512
Συντάξεις	6.564	5.850	6.040
ΑΣΦΑΛΙΣΗ, ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ, ΚΟΙΝ. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	17.134	15.922	13.269
Επιχορηγήσεις ασφαλιστικών ταμείων	13.967	12.262	10.116
Επιχορήγηση στον ΟΑΕΔ	499	477	505
Κοινωνική προστασία	1.267	1.529	1.538
Επιχορηγήσεις νοσοκομείων	1.401	1.654	1.111
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΛΟΙΠΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	8.157	7.872	6.722
Επιχορηγήσεις	1.882	1.936	1.534
Καταναλωτικές δαπάνες	2.066	1.732	1.754
Αντικριζόμενες δαπάνες	2.462	2.669	2.082
Λοιπές δαπάνες *	1.747	1.535	1.352
ΑΠΟΔΙΔΟΜΕΝΟΙ ΠΟΡΟΙ	3.474	3.549	3.774
ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟ	0	0	1.120
Π.Δ.Ε.	6.114	6.650	6.800

* Περιλαμβάνει κόστη EFSF, εξοπλιστικές δαπάνες και πληρωμές εγγυήσεων.

Πηγές: Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού-Δεκέμβριος 2013 και Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2014, ΥΠ.ΟΙΚ.

Ιδιαίτερα για τα έσοδα, επισημαίνεται ότι η αύξησή τους πέρυσι αποδίδεται κυρίως στα έσοδα από ANFAs και SMPs (εμφανίζονται στα μη τακτικά έσοδα), καθώς και στα αυξημένα έσοδα του ΠΔΕ, τα οποία υπερκάλυψαν τη μείωση των φορολογικών εσόδων. Αυτό σημαίνει ότι στο μέλλον, όταν τα μη τακτικά έσοδα θα περιοριστούν, η διαφορά θα πρέπει να καλυφθεί από την ανάκαμψη των φορολογικών εσόδων, η οποία με τη σειρά της θα πρέπει να είναι το αποτέλεσμα των φορολογικών μεταρρυθμίσεων και της ανάκαμψης των ρυθμών μεγέθυνσης της οικονομίας.

Όσον αφορά στις πρωτογενείς δαπάνες, η μείωσή τους στηρίζεται κατά κύριο λόγο στον περιορισμό των επιχορηγήσεων των ασφαλιστικών ταμείων, λόγω των

παρεμβάσεων στο ασφαλιστικό σύστημα και το σύστημα υγείας, δευτερευόντως στη συγκράτηση των αποδοχών και πολύ λιγότερο στη μείωση των δαπανών για συντάξεις.

ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ 2014 (Ιανουάριος-Φεβρουάριος)

Αν και τα διαθέσιμα στοιχεία για τον Κρατικό Προϋπολογισμό του 2014 δεν είναι επαρκή για να αξιολογηθεί η εκτέλεση του, οι πρώτες ενδείξεις είναι ενθαρρυντικές, με τη διαμόρφωση ενός πρωτογενούς πλεονάσματος της τάξης των €2 δισεκ. σε αυτό το χρονικό διάστημα. Συγκεκριμένα, τα έσοδα παρουσιάζουν αύξηση 9,6% (έναντι προϋπολογισθείσας ετήσιας αύξησης 3,2%). Η εξέλιξη αυτή βασίζεται κυρίως

στην πολύ υψηλή εισροή μη φορολογικών εσόδων (περιλαμβανομένων και αυτών του ΠΔΕ). Σε αυτό το σημείο επισημαίνεται ότι τα φορολογικά έσοδα, προ επιστροφών, σημείωσαν μείωση 1,1%, έναντι αύξησης 2,3% που προβλέπει ο Προϋπολογισμός για το τρέχον έτος. Παρ' όλα αυτά εκτιμάται ότι αυτό είναι αποτέλεσμα του χρονισμού είσπραξης των φορολογικών εσόδων, τα οποία αναμένεται να επανέλθουν σε καλύτερα επίπεδα στο δεύτερο εξάμηνο του έτους (Πίνακας 2.10).

Όσον αφορά στις δαπάνες, οι πρωτογενείς δαπάνες του Τακτικού Προϋπολογισμού εμφανίζουν πολύ ισχυρότερη συγκράτηση από την προϋπολογισθείσα (-13,7% έναντι -5,4%). Αυτό συμβαίνει στις κατηγορίες δαπανών «Αποδοχές και συντάξεις» και «Ασφάλιση, περίθαλψη κοινωνική προστασία», ενώ αντίθετη είναι η εικόνα στις υπόλοιπες κατηγορίες (Πίνακας 2.11). Γενικά, δεν υπάρχει προς το παρόν σαφής εικόνα για το αν η συγκράτηση των δαπανών πέρα από τα όρια του Προϋπολογισμού θα συνεχιστεί στο υπόλοιπο του έτους.

Πίνακας 2.10
Έσοδα Κρατικού Προϋπολογισμού, Ιανουάριος-Φεβρουάριος

€ εκατ.	2013	2014	Μετα-βολή
ΕΣΟΔΑ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ	8.634	9.463	9,6%
ΚΑΘΑΡΑ ΕΣΟΔΑ ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠ.	7.750	7.869	1,5%
ΕΠΙΣΤΡΟΦΕΣ ΦΟΡΩΝ ΤΑΚΤ. ΠΡΟΫΠ.	96	497	417,5%
ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΟΔΩΝ ΤΑΚΤ. ΠΡΟΫΠ.	7.846	8.366	6,6%
ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΕΣΟΔΑ	6.954	6.879	-1,1%
ΑΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	2.988	2.918	-2,3%
Φόροι εισοδήματος	1.377	1.313	-4,6%
Φόροι στην περιουσία	490	553	12,9%
Άμεσοι φόροι Π.Ο.Ε	842	682	-19,0%
Λοιποί άμεσοι φόροι	278	369	32,7%
ΕΜΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	3.966	3.961	-0,1%
Φόροι συναλλαγών	2.513	2.568	2,2%
Φόροι κατανάλωσης	1.237	1.191	-3,7%
Έμμεσοι φόροι ΠΟΕ	170	149	-12,3%
Λοιποί έμμεσοι	47	53	13,1%
ΜΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΕΣΟΔΑ	892	1.487	66,7%
ΑΠΟΛΗΨΕΙΣ ΑΠΟ Ε.Ε.	6	7	7,3%
ΜΗ ΤΑΚΤΙΚΑ ΕΣΟΔΑ	488	554	13,5%
ΑΔΕΙΕΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ	62	0	
ΛΟΙΠΑ	336	926	176,0%
ΠΔΕ	884	1.594	80,4%

Πηγή: Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού-Φεβρουάριος 2014, ΥΠ.ΟΙΚ., Μάρτιος 2014

Πίνακας 2.11
 Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού, Ιανουάριος-Φεβρουάριος

<i>€ εκατ.</i>	2013	2014	Μετα- βολή
ΣΥΝΟΛΟ ΚΡΑΤΙΚΟΥ Π/Υ	9.422	8.976	-4,7%
ΣΥΝΟΛΟ ΤΑΚΤΙΚΟΥ Π/Υ	9.143	8.369	-8,5%
ΤΟΚΟΙ	1.275	1.576	23,6%
ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΩΤΟΓΕΝΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	7.868	6.793	-13,7%
ΑΠΟΔΟΧΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ	3.080	2.953	-4,1%
Αποδοχές	1.998	1.917	-4,1%
Λοιπές παροχές	83	32	-61,2%
Συντάξεις	998	1.004	0,6%
ΑΣΦΑΛΙΣΗ, ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ, ΚΟΙΝ. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	2.985	2.133	-28,5%
Επιχορηγήσεις ασφαλιστικών ταμείων	2.582	1.674	-35,2%
Επιχορήγηση στον ΟΑΕΔ	85	95	12,0%
Κοινωνική προστασία	35	64	81,0%
Επιχορηγήσεις νοσοκομείων	283	300	6,1%
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΛΟΙΠΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	1.215	1.118	-8,0%
Επιχορηγήσεις	201	176	-12,6%
Καταναλωτικές δαπάνες	58	32	-45,3%
Αντικριζόμενες δαπάνες	827	536	-35,2%
Λοιπές δαπάνες *	130	375	188,9%
ΑΠΟΔΙΔΟΜΕΝΟΙ ΠΟΡΟΙ	588	588	0,0%
ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟ	0	0	
Π.Δ.Ε.	279	606	117,1%

* Περιλαμβάνει κόστη EFSF, εξοπλιστικές δαπάνες και πληρωμές εγγυήσεων.

Πηγή: Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού Φεβρουάριος 2014, ΥΠ.ΟΙΚ., Μάρτιος 2014

3. ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

3.1 Μακροοικονομικές Εξελίξεις

Πρόσφατες μακροοικονομικές εξελίξεις στην Ελλάδα

Η ύφεση της ελληνικής οικονομίας στο καταληκτικό τρίμηνο του 2013 περιορίστηκε εκ νέου, στο 2,3% σύμφωνα με τα πρόσφατα στοιχεία των Εθνικών Λογαριασμών της ΕΛ.ΣΤΑΤ., επίπεδο χαμηλότερο από το αντίστοιχο του 2012 (-5,2%), που είναι και το πλέον χαμηλό από την έναρξη του Προγράμματος Οικονομικής Πολιτικής το δεύτερο τρίμηνο 2010. Ακολουθώντας, στο σύνολο του 2013 το ΑΕΠ υποχώρησε κατά 3,9%, πτώση που επίσης είναι η μικρότερη από το 2010. Επισημαίνεται ότι βάσει των αναθεωρημένων στοιχείων των Εθνικών Λογαριασμών, το ΑΕΠ μειώθηκε κατά 7,0% το 2012, περισσότερο από ότι είχε αρχικά εκτιμηθεί (-6,4%), μεταβολή η οποία επιβεβαιώνει τις σχετικές εκτιμήσεις του IOBE κατά τη διάρκεια εκείνου του έτους (6,6-6,9%)³. Η σημαντική επιβράδυνση της μείωσης του ΑΕΠ στα τέλη του περασμένου έτους προήλθε από

τον οριακό -σε αντίθεση με τα προηγούμενα τρίμηνα- περιορισμό των καταναλωτικών δαπανών των νοικοκυριών, παρά τη νέα κλιμάκωση της ανεργίας και τη συσσώρευση πληρωμών φόρων στη συγκεκριμένη περίοδο. Μικρής έκτασης ήταν και η περιστολή των καταναλωτικών δαπανών του κράτους. Στον αντίποδα, η τάση στις επενδύσεις μεταστράφηκε σε έντονα πτωτική, παρά τον ιδιαίτερα υψηλό σχηματισμό αποθεμάτων (€2,1 δισεκ. ή 5,5% του τριμηνιαίου ΑΕΠ), ενώ η αύξηση των εξαγωγών ήταν περιορισμένη.

Ευρύτερα, σε επίπεδο κοινωνικοοικονομικών εξελίξεων κατά το χρονικό διάστημα Οκτωβρίου – Δεκεμβρίου, εντατικοποιήθηκαν οι διαπραγματεύσεις με την τρόικα στο πλαίσιο της νέας αξιολόγησης του Προγράμματος Οικονομικής Πολιτικής. Έμφαση δόθηκε κατά τη διεξαγωγή τους στον προσδιορισμό των πρόσθετων δημοσιονομικών μέτρων που χρειάζονται έως το 2016, όπως επίσης και στις εναλλακτικές δυνατότητες κάλυψης του χρηματοδοτικού κενού του ελληνικού κράτους για το ίδιο χρονικό διάστημα. Ψηλά στην ιεράρχηση των θεμάτων που συζητήθηκαν βρέθηκε η αναδιάρθρωση του δημόσιου τομέα, κυρίως επιχειρήσεων οι οποίες βρίσκονται υπό τον έλεγχο του. Την ίδια περίοδο συνεχίστηκε η αναδιάρθρωση της απασχόλησης σε οργανισμούς και υπηρεσίες του κράτους,

³ Σύμφωνα με το δελτίο τύπου της ΕΛ.ΣΤΑΤ. για τα προσωρινά στοιχεία Εθνικών Λογαριασμών του τέταρτου τριμήνου του 2013 (11/03/2014), η διαδικασία αναθεώρησης των ετήσιων Εθνικών Λογαριασμών που ανακοινώθηκε για πρώτη φορά στις 15/10/2013 και αφορά στα στοιχεία έως και το 2012 θα ολοκληρωθεί τον Σεπτέμβριο του 2014. Στην αναθεώρηση θα χρησιμοποιηθούν νέα και επικαιροποιημένα δεδομένα, σε συνδυασμό με την εφαρμογή του νέου Ευρωπαϊκού Συστήματος Λογαριασμών-ΕΣΛ 2010 (ESA 2010) και την τακτική αναθεώρηση του έτους βάσης, που αυτή τη φορά θα γίνει από το 2005 στο 2010. Η ΕΛ.ΣΤΑΤ. επισημαίνει ότι αυτή η διαδικασία ενδεχομένως να οδηγήσει σε αρκετά σημαντική αναθεώρηση τόσο των τριμηνιαίων, όσο και των ετήσιων στοιχείων. Σύμφωνα με το ίδιο δελτίο τύπου, η εξέταση ορισμένων θεμάτων που αφορούν στον αποπληθωριστή του τριμηνιαίου ΑΕΠ και είχε ανακοινωθεί τον Δεκέμβριο του 2013, οδήγησε σε αναθεώρηση των τριμηνιαίων εθνικών λογαριασμών της περιόδου 2005-2013 (γ' τρίμηνο), τα οποία δημοσιοποιήθηκαν με το δελτίο τύπου για τα στοιχεία του τελευταίου τριμήνου του 2013.

με το διοικητικό προσωπικό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης να βρίσκεται στο επίκεντρο αυτής της διαδικασίας. Η ποσοστιαία άνοδος της διεθνούς τουριστικής κίνησης κατά τους καλοκαιρινούς μήνες διατηρήθηκε στο τελευταίο περυσινό τρίμηνο, ενώ είναι πιθανό και να διευρύνθηκε καθώς ο ρυθμός αύξησης των διεθνών αφίξεων στα αεροδρόμια ανήλθε από το 10,7% στο 15%, αντιστακώνοντας σε κάθε περίπτωση την παρατεταμένη τουριστική περίοδο, με όποιες επιδράσεις αυτό το γεγονός μπορεί να έχει στην ελληνική οικονομία.

Σε ότι αφορά τις τάσεις στις βασικές συνιστώσες του ΑΕΠ στο σύνολο το 2013, ο περιορισμός των καταναλωτικών δαπανών των νοικοκυριών αποτέλεσε για ακόμα ένα έτος τη βασική αιτία της ύφεσης στην ελληνική οικονομία, παρά τη σταθεροποίησή τους στο τέταρτο τρίμηνο πέρυσι. Πολύ μικρότερες ανασχετικές επιδράσεις στο ΑΕΠ από την ιδιωτική κατανάλωση αλλά και σε σύγκριση με τα προηγούμενα έτη άσκησαν η δημόσια κατανάλωση και οι επενδύσεις. Η άνοδος των εξαγωγών, καθώς και η υποχώρηση των εισαγωγών για πέμπτο έτος στη σειρά, λιγότερο ωστόσο από ότι στο παρελθόν, μείωσαν περαιτέρω το έλλειμμα του ισοζυγίου του εξωτερικού τομέα της ελληνικής οικονομίας.

Αναλυτικότερα, η **συνολική εγχώρια κατανάλωση ήταν πέρυσι 5,5% χαμηλότερη από ότι το 2012, στη διάρκεια του οποίου περιορίστηκε σαφώς περισσότερο (-8,9%)**. Η επιβράδυνση της μείωσης των ιδιωτικών

καταναλωτικών δαπανών ήταν ελαφρώς μεγαλύτερη στα νοικοκυριά, μετά τη διαχρονικά υψηλότερη συρρίκνωσή τους πέρυσι, με αποτέλεσμα να διαμορφωθεί στο 6,0% από 9,3%. Πάρα ταύτα, η πτώση της καταναλωτικής ζήτησης των νοικοκυριών ήταν μεγαλύτερη από την περιστολή των καταναλωτικών εξόδων του κράτους για τρίτο συνεχές έτος, καθώς η δεύτερη δεν ξεπέρασε το 4,1%, έναντι περικοπών της τάξης του 6,9% το 2012. Η συγκράτηση της κατανάλωσης των νοικοκυριών θα ήταν μεγαλύτερη το 2013 εάν δεν είχε παραμείνει σχεδόν αμετάβλητη στο τελευταίο τρίμηνό του (-0,2%), στο οποίο η δημόσια κατανάλωση έπεσε κατά 2,6%. **Στο σύνολο της περιόδου 2008-2013 η μείωση της ιδιωτικής κατανάλωσης είναι ελαφρώς μεγαλύτερης έκτασης αυτής του δημόσιου τομέα, 24,3% έναντι 21,0%**.

Σε πτωτική τροχιά παρέμειναν για ακόμα μια χρονιά οι επενδύσεις. Όμως η υποχώρησή τους κατά 6,7% πέρυσι ήταν η μικρότερη από το 2008, έτος στο οποίο ξεκίνησε η μείωσή τους, όπως επίσης πολύ ηπιότερη εκείνης το 2012 (-17,8%). Η εξέλιξη των επενδύσεων στα τρίμηνα του 2013 χαρακτηρίστηκε από εναλλαγές στην τάση τους από ανοδική σε πτωτική και τούμπαλιν. Όμως αυτές οι μεταβολές προήλθαν αποκλειστικά από διαφορές σε κάθε τρίμηνο στο σχηματισμό αποθεμάτων σε σύγκριση με το ίδιο τρίμηνο του 2012 (π.χ δημιουργία αποθεμάτων έναντι από-αποθεματοποίησης). Αφαιρώντας την επίδραση των αποθεμάτων, αναδεικνύεται μια ιδιαίτερα σταθερή εξασθένιση του σχηματισμού πάγιου κεφαλαίου καθ' όλο το

2013, έντασης 11-12%, η οποία κλιμακώθηκε σε 15,7% στο περασμένο τρίμηνο Οκτωβρίου-Δεκεμβρίου. Αναμφίβολα, η συρρίκνωση των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου κατά 60,4% στην περίοδο 2008-2013 αποτελεί έναν εκ των σημαντικότερων ανασχετικών παραγόντων στην επίτευξη της ταχείας αναδιάρθρωσης που χρειάζεται επείγοντως η ελληνική οικονομία προκειμένου να μεταβεί σε ένα νέο αναπτυξιακό υπόδειγμα. Άλλωστε, δεδομένου του αποθέματος παγίου κεφαλαίου στην ελληνική οικονομία το 2012 (περίπου €745 δισεκ.⁴), ο σχηματισμός νέου κεφαλαίου κατά το 2013 δεν ξεπέρασε το 2,7% αυτού, επίπεδο που είναι χαμηλότερο του απαιτούμενου για την πραγματοποίηση των απαραίτητων αποσβέσεων, συνεπώς οι επενδύσεις υπολείπονται σε μεγάλο βαθμό όσων χρειάζονται για μια εκτεταμένη παραγωγική αναδιάρθρωση εγχωρίως, με μετάβαση σε νέα προϊόντα-υπηρεσίες και καινούργιες δραστηριότητες. Αυτή η εκτίμηση επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι από το 2011 το απόθεμα παγίου κεφαλαίου της Ελλάδας περιορίζεται, για πρώτη φορά από τις αρχές της δεκαετίας του 1960 τουλάχιστον.

Σε ότι αφορά τις εξελίξεις σε επίπεδο βασικών κατηγοριών παγίου κεφαλαίου το 2013, συνεχίζοντας την τάση των προηγούμενων πέντε ετών, **η κατασκευή κατοικιών κινήθηκε πτωτικά, με ταχύτητα μεγαλύτερη από τα υπόλοιπα είδη πάγιου κεφαλαίου που παρουσίασαν υποχώρηση στο σχηματισμό τους, αλλά και από ότι τα**

περασμένα χρόνια (-37,8% έναντι -32,9% το 2012). Ως αποτέλεσμα, η σωρευτική μείωση στην κατασκευή κατοικιών από το 2008 ξεπέρασε το 85%. Τα μεταλλικά προϊόντα - μηχανήματα και τα άλλα προϊόντα, στα οποία σημειωνόταν κάμψη από την αρχή του 2013, παρέμειναν οι μοναδικές από τις υπόλοιπες κατηγορίες παγίου κεφαλαίου στις οποίες οι επενδύσεις μειώθηκαν πέρυσι, σε αμφότερες περισσότερο από ότι το 2012, κατά 13,5% και 10,2% αντίστοιχα (από -7,3% και -2,7%). Ήπια άνοδος σημειώθηκε στον εξοπλισμό μεταφορών (+2,0%) και στις άλλες κατασκευές (+3,3%). Η μεγαλύτερη αύξηση έλαβε χώρα στα αγροτικά μηχανήματα (+5,7%), σε συνέχεια της σταθεροποίησης των επενδύσεων σε αυτά το 2012.

Η διαγραφόμενη στο αρχικό εννιάμηνο της προηγούμενης χρονιάς συρρίκνωση του ελλείμματος του εξωτερικού τομέα της οικονομίας συνεχίστηκε έως το τελευταίο τρίμηνο του. Σε αντίθεση με το 2012, δεν προήλθε μόνο από τη χαμηλότερη ζήτηση για εισαγωγές, αλλά και από την ενίσχυση της εξαγωγικής ζήτησης. Από την άλλη πλευρά, η διεύρυνση των εξαγωγών ήταν οριακή στο τέταρτο τρίμηνο (+0,5%) και εξαιτίας αποκλειστικά των υψηλότερων εξαγωγών υπηρεσιών (+3,4%), με τη ζήτηση προϊόντων από το εξωτερικό να υποχωρεί για πρώτη φορά μετά από ενάμισι χρόνο (-1,7%). Επομένως, τη συνέχιση της βελτίωσης στο εξωτερικό ισοζύγιο που είχε σημειωθεί στα τρίμηνα που προηγήθηκαν διατήρησε η μείωση των εισαγωγών (-5,6%), μετά την πρόσκαιρη άνοδό τους στο γ' τρίμηνο. Πάντως, **η**

⁴ Ameco web-database, DG ECFIN, European Commission

αύξηση των εξαγωγών κατά 1,8% στο σύνολο του 2013 οφείλεται πρωτίστως στα αγαθά (+2,7%) και σε μικρότερο βαθμό στις υπηρεσίες (+0,8%), καθώς η αρκετά μεγαλύτερη από πρόπερσι διεθνής τουριστική κίνηση στο β' εξάμηνο του υπεραντιστάθμισε οριακά την εκτεταμένη πτώση παροχής υπηρεσιών στο εξωτερικό στο πρώτο μισό του περασμένου έτους. Έτσι, **οι εξαγωγές επανήλθαν πέρυσι στο επίπεδο του 2011 (€43,3 δισεκ.), γύρω από το οποίο παρουσιάζουν μικρή διακύμανση από το 2010.**

Στο σκέλος των εισαγωγών η – μικρότερη από ό,τι τα προηγούμενα πέντε χρόνια- συρρίκνωσή τους (-5,3%) οφείλεται σε απόλυτα μεγάθη εξίσου στην εξασθένιση της εγχώριας ζήτησης για προϊόντα και υπηρεσίες από το εξωτερικό, ωστόσο η ποσοστιαία αρνητική μεταβολή ήταν πολλαπλάσια στη δεύτερη κατηγορία (-17,0% έναντι -4,5%). Αυτή η κατάταξη είναι αντίστροφη εκείνης το 2012, όταν η υποχώρηση στις εισαγωγές αγαθών υπερέβη αυτή στις υπηρεσίες (-14,8% και -9,6% αντίστοιχα). Εξετάζοντας το εύρος των μεταβολών των δύο βασικών συνιστωσών των εισαγωγών στο σύνολο της περιόδου 2008-2013 κατά την οποία οι εισαγωγές υποχωρούν συνεχώς, οι εισαγωγές αγαθών έχουν περιοριστεί σχεδόν στο μισό του επιπέδου τους στην αρχή της (-45,9%), ενώ και η ζήτηση υπηρεσιών έχει μετριαστεί αρκετά, αλλά σαφώς λιγότερο από ό,τι των αγαθών (-28,0%). Η συρρίκνωση των εισαγωγών σε συνδυασμό με την ήπια άνοδο των εισαγωγών, επέφεραν **περιορισμό του ελλείμματος του ισοζυγίου του εξωτερικού τομέα σε**

εθνολογιστικούς όρους από τα €5,6 δισεκ. το 2012 στα €2,3 δισεκ. πέρυσι ή 1,4% του ΑΕΠ.

Προσεγγίζοντας το ΑΕΠ από την πλευρά της παραγωγής, **η εγχώρια ακαθάριστη προστιθέμενη αξία παραγωγής υποχώρησε κατά 3,7% το περασμένο έτος, έναντι μείωσης 7,0% πρόπερσι. Η έντονη πτώση των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου σε κατοικίες αποτυπώθηκε στην τάση του προϊόντος του Κατασκευαστικού κλάδου, του οποίου η μείωση ήταν η υψηλότερη μεταξύ των βασικών τομέων της ελληνικής οικονομίας, φθάνοντας το 18,2%,** ελαφρώς μικρότερη όμως της παρόμοιας περυσινής μεταβολής στον κλάδο (-20,7%). Οι Επαγγελματικές - επιστημονικές - τεχνικές - διοικητικές δραστηριότητες και η Ενημέρωση-επικοινωνία βρίσκονται στις αμέσως επόμενες θέσεις μεταξύ των κλάδων με τη μεγαλύτερη συρρίκνωση παραγωγής το 2013, αμφότεροι με ύφεση της τάξης του 9,0%, ισχυρότερη εκείνης το 2012 (-6,5% και -7,2% αντίστοιχα). Έπονται οι Χρηματοπιστωτικές-ασφαλιστικές δραστηριότητες (-6,1%) και το Χονδρικό-λιανικό εμπόριο, Επισκευές οχημάτων-μοτοσικλετών και Υπηρεσίες παροχής καταλύματος – εστίασης (-6,8%), δραστηριότητες στις οποίες είχαν ασκηθεί εντονότερες πιέσεις την προηγούμενη διετία. Η Βιομηχανία ήταν το 2013 ο κλάδος του ιδιωτικού τομέα με τις λιγότερες απώλειες στην παραγωγική δραστηριότητα μεταξύ όσων κινήθηκαν πτωτικά (-3,9% από -5,3%) ενώ στο Δημόσιο τομέα επικράτησαν σταθεροποιητικές τάσεις (-0,3%). Διατήρηση του προϊόντος στα

επίπεδα του 2012 επιτεύχθηκε στον πρωτογενή τομέα (+0,1%) και στη Διαχείριση ακίνητης περιουσίας (+0,3%), που ήταν οι κλάδοι με τα καλύτερα παραγωγικά αποτελέσματα πέρυσι.

Παρά την περαιτέρω αποκλιμάκωση της ύφεσης **στο περασμένο τρίμηνο Οκτωβρίου-Δεκεμβρίου, η ανεργία επανήλθε σε ανοδική τροχιά μετά από ένα εξάμηνο μικρής εξασθένισης.** Αυτή η εξέλιξη ήταν αναμενόμενη, καθώς, όπως είχε προβλεφθεί στην προηγούμενη τριμηνιαία έκθεση του IOBE, αφενός η περιοριστική επίδραση που άσκησε στην ανεργία κατά τους καλοκαιρινούς μήνες η εποχική απασχόληση στο δημόσιο τομέα ολοκληρώθηκε το φθινόπωρο, αφετέρου η παρατεταμένη τουριστική περίοδος δεν τόνωσε την απασχόληση, με τις θέσεις εργασίας στον κλάδο Ξενοδοχείων-εστιατορίων να υποχωρούν σε μεγαλύτερο βαθμό από αυτές στο σύνολο της χώρας, όπως και στο τρίτο τρίμηνο. Ακολούθως, **η ανεργία ανήλθε -σε μικρό βαθμό- το δ' τρίμηνο, ωστόσο διαμορφώθηκε σε νέο ιστορικά υψηλότερο επίπεδο (27,5%), ενώ το 2013 διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο στο 27,3%.** Παρά τη νέα αύξηση της ανεργίας στα τέλη της προηγούμενης χρονιάς, η διαφορά της σε σχέση με το ίδιο τρίμηνο του 2012 περιορίστηκε περαιτέρω, μην ξεπερνώντας

τη μιάμιση ποσοστιαία μονάδα. Αντίστοιχα, το 2013 η ανεργία ήταν 3,1 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερη από πρόπερσι, όταν σημειώθηκε υπερδιπλάσια άνοδος της (6,5 μονάδες).

Η τόνωση των καταναλωτικών δαπανών των νοικοκυριών στα τέλη του προηγούμενου έτους μάλλον προήλθε εν μέρει από την επιτάχυνση της πτώσης των τιμών. Ο αποπληθωρισμός έφτασε το 2,2% στη συγκεκριμένη περίοδο, έναντι πληθωρισμού 1,1% ένα χρόνο πριν. Η μείωση του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή προήλθε κυρίως από την υποχώρηση τιμών σε βασικές κατηγορίες καταναλωτικών αγαθών, στην Ένδυση-Υπόδηση και στις Μεταφορές, που έχουν μεγάλη βαρύτητα στον καθορισμό του ΓΔΤΚ. Πτώση μεγαλύτερη από ότι σε άλλες κατηγορίες προϊόντων-υπηρεσιών σημειώθηκε στα Ξενοδοχεία-Καφέ-Εστιατόρια, που επίσης επηρεάζουν σημαντικά το ΓΔΤΚ, αντιστακώνοντας τη μείωση του ΦΠΑ στην εστίαση, υπολείπεται όμως της αναμενόμενης από το μέτρο. **Η κλιμάκωση του αποπληθωρισμού στο καταληκτικό τρίμηνο του 2013 οδήγησε σε μέση πτώση τιμών 0,9% στο σύνολό του, σε αντίθεση με τον πληθωρισμό ύψους 1,5% πρόπερσι.**

Πίνακας 3.1

Εξέλιξη βασικών μακροοικονομικών μεγεθών –Τριμηνιαίοι Εθνικοί Λογαριασμοί (σταθερές τιμές 2005)

Τρίμηνο	ΑΕΠ		Τελική Κατανάλωση		Επενδύσεις		Εξαγωγές		Εισαγωγές	
	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής
2001	165.023	4,2%	146.095	4,1%	38.908	-3,9%	39.522	0,0%	59.274	4,2%
2002	170.700	5,2%	153.724	5,2%	39.399	1,3%	36.205	-8,4%	58.532	-1,3%
2003	180.847	2,4%	157.479	2,4%	46.687	18,5%	37.262	2,9%	60.267	3,0%
2004	188.746	3,8%	163.422	3,8%	45.578	-2,4%	43.712	17,3%	63.682	5,7%
2005	193.049	3,8%	169.662	3,8%	41.321	-9,3%	44.807	2,5%	62.741	-1,5%
2006	203.688	4,1%	176.612	4,1%	50.048	21,1%	46.739	4,3%	69.711	11,1%
2007	210.895	4,3%	184.176	4,3%	56.524	12,9%	50.066	7,1%	79.820	14,5%
α' 2008	49.525	0,1%	47.982	3,1%	11.243	-11,4%	10.170	5,7%	19.863	2,6%
β' 2008	53.148	0,1%	48.142	3,3%	12.864	-0,6%	12.955	4,6%	20.806	10,5%
γ' 2008	55.247	-0,1%	47.219	2,9%	11.894	-9,5%	16.902	5,2%	20.771	4,8%
δ' 2008	52.522	-0,9%	46.091	2,2%	14.671	-17,4%	10.871	-9,3%	19.095	-12,4%
2008*	210.443	-0,2%	189.436	2,9%	50.672	-10,4%	50.899	1,7%	80.535	0,9%
α' 2009	47.439	-4,2%	45.860	-4,4%	9.258	-17,7%	8.296	-18,4%	16.017	-19,4%
β' 2009	51.254	-3,6%	47.727	-0,9%	9.072	-29,5%	10.368	-20,0%	15.961	-23,3%
γ' 2009	53.607	-3,0%	47.941	1,5%	8.526	-28,3%	13.378	-20,9%	16.279	-21,6%
δ' 2009	51.543	-1,9%	47.396	2,8%	11.135	-24,1%	8.973	-17,5%	16.004	-16,2%
2009*	203.843	-3,1%	188.924	-0,3%	37.992	-25,0%	41.014	-19,4%	64.261	-20,2%
α' 2010	46.972	-1,0%	46.939	2,4%	7.305	-21,1%	8.310	0,2%	15.707	-1,9%
β' 2010	49.816	-2,8%	44.856	-6,0%	8.979	-1,0%	10.826	4,4%	14.828	-7,1%
γ' 2010	50.064	-6,6%	43.437	-9,4%	7.916	-7,2%	13.677	2,2%	14.829	-8,9%
δ' 2010	46.916	-9,0%	40.884	-13,7%	10642	-4,4%	10328	15,1%	14932	-6,7%
2010*	193.768	-4,9%	176.116	-6,8%	34.842	-8,3%	43.142	5,2%	60.297	-6,2%
α' 2011	42.840	-8,8%	41.632	-11,3%	7.180	-1,7%	8.282	-0,3%	14.274	-9,1%
β' 2011	45.889	-7,9%	41.433	-7,6%	7.576	-15,6%	10.922	0,9%	14.051	-5,2%
γ' 2011	48.072	-4,0%	41.932	-3,5%	6.229	-21,3%	14.278	4,4%	14.406	-2,9%
δ' 2011	43.201	-7,9%	38.424	-6,0%	8.138	-23,5%	9.801	-5,1%	13.141	-12,0%
2011*	180.001	-7,1%	163.421	-7,2%	29.124	-16,4%	43.282	0,3%	55.871	-7,3%
α' 2012	39.679	-7,8%	38.285	-8,0%	4.897	-33,8%	8.630	4,2%	12.152	-14,9%
β' 2012	42.505	-7,4%	38.065	-8,1%	6.092	-19,7%	10.668	-2,3%	12.234	-12,9%
γ' 2012	44.305	-7,7%	37.454	-10,7%	4.481	-27,4%	13.831	-3,1%	11.718	-18,7%
δ' 2012	40.947	-4,9%	35.146	-8,5%	8.464	6,1%	9.407	-4,0%	12.071	-8,1%
2012*	167.436	-7,0%	148.950	-8,9%	23.934	-17,8%	42.536	-1,7%	48.176	-13,8%
α' 2013	37.281	-6,0%	34.885	-8,9%	5.309	8,4%	8.444	-2,2%	11.301	-7,0%
β' 2013	40.788	-4,0%	35.631	-6,4%	4.994	-18,0%	10.844	1,6%	10.881	-11,1%
γ' 2013	42.905	-3,2%	35.159	-6,1%	4.887	9,1%	14.556	5,2%	12.031	2,7%
δ' 2013	40.008	-2,3%	34.876	-0,8%	7.138	-15,7%	9.456	0,5%	11.392	-5,6%
2013*	160.981	-3,9%	140.552	-5,6%	22.329	-6,7%	43.300	1,8%	45.606	-5,3%

* προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Τριμηνιαίοι Εθνικοί Λογαριασμοί, Μάρτιος 2014, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Συνοψίζοντας, στο τελευταίο τρίμηνο του 2013 το εγχώριο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον διαμορφώθηκε πρωτίστως από το νέο γύρο διαπραγματεύσεων με την τρόικα και τη συνέχιση των διαρθρωτικών αλλαγών στο δημόσιο τομέα, διαδικασίες που συνδέονται μεταξύ τους καθώς ο βαθμός υλοποίησης συγκεκριμένων αλλαγών στη δομή και τη λειτουργία του κράτους και ο προγραμματισμός πραγματοποίησης και άλλων μεταρρυθμίσεων αποτέλεσαν σημαντικό τμήμα των διαπραγματεύσεων. Από αμφότερες τις διαδικασίες αναδείχθηκαν ισχυρές αντιθέσεις στην αναδιάρθρωση του δημόσιου τομέα. Δεδομένων των αντίστοιχων αλλαγών που έχουν λάβει χώρα σε άλλα τμήματα της ελληνικής οικονομίας και κυρίως στην αγορά εργασίας στον ιδιωτικό τομέα, η σημαντική καθυστέρηση στη μεταρρύθμιση του δημόσιου τομέα αναστέλει το συνδυαστικό, πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα από την ταυτόχρονη ισχύ των μεταρρυθμίσεων στους δύο βασικούς τομείς της. Επιπλέον, οι σημαντικές καθυστερήσεις που έχουν ήδη σημειωθεί στην αναδιάρθρωση του δημόσιου τομέα περιορίζουν την αποδοτικότητα των ολοκληρωμένων αλλαγών στον ιδιωτικό, οδηγώντας σε υποαξιοποίηση των οργανωτικών, παραγωγικών και άλλων δυνατοτήτων που έχουν δημιουργηθεί από αυτές. Ακολούθως, δημιουργούνται προσκόμματα στις αναπτυξιακές προοπτικές της ελληνικής οικονομίας. Εφόσον δεν δρομολογηθεί άμεσα ένα πρόγραμμα δομικών αλλαγών στο δημόσιο τομέα το οποίο θα τηρηθεί, οι επιπτώσεις από αυτή την έλλειψη στην παραγωγική δραστηριότητα και στην απασχόληση θα πλήξουν τη

διατηρησιμότητα των –καλύτερων των αναμενόμενων- δημοσιονομικών αποτελεσμάτων για το 2013, υποσκάπτοντας παράλληλα τις δυνατότητες επίτευξης των δημοσιονομικών στόχων στα επόμενα χρόνια.

Μεσοπρόθεσμες προοπτικές

Η συνέχιση των διαπραγματεύσεων με την τρόικα που δεν είχαν ολοκληρωθεί εντός του 2013 ήταν η βασική πολιτικοοικονομική εξέλιξη κατά το πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους. Ανεξαρτήτως των αιτιών για το ότι η διάρκεια της πρόσφατης αξιολόγησης υλοποίησης του Προγράμματος Οικονομικής Πολιτικής ήταν η μεγαλύτερη από τότε που αυτό ξεκίνησε, φθάνοντας σχεδόν τους έξι μήνες (178 ημέρες), το συγκεκριμένο γεγονός θεωρείται ότι επενέργησε αρνητικά στην πρόοδο υλοποίησης του Προγράμματος, ιδίως στα σκέλη του που αφορούν στις μεταρρυθμίσεις στη δομή και τη λειτουργία του δημόσιου τομέα και στις διαρθρωτικές αλλαγές σε κλάδους και επαγγέλματα. Ταυτόχρονα, καθώς απαιτούνται ανθρώπινοι πόροι της δημόσιας διοίκησης, κυρίως από τα διοικητικά της κλιμάκια, στη διαπραγματευτική διαδικασία, δημιουργούνται προσκόμματα στην εύρυθμη και αποδοτική λειτουργία του κρατικού μηχανισμού. Πρωτίστως, παρότι η τελευταία αξιολόγηση χαρακτηρίστηκε από λιγότερο έντονες διακυμάνσεις ως προς την πρόδοό της σε σύγκριση με άλλες στο παρελθόν, η μεγάλη διάρκειά της προξένησε παρατεταμένη αβεβαιότητα σε κοινωνικές ομάδες οι

οποίες διαφαινόταν ότι θα επηρεαστούν από τις αποφάσεις της και επενέργησε ανασταλτικά στη λήψη ορισμένων αποφάσεων από τις επιχειρήσεις καθώς ζητήματα που τις αφορούν παρέμεναν «επί τάπητος» για μεγάλο χρονικό διάστημα (συμφηφισμός ΦΠΑ με χρέη σε όλο το δημόσιο τομέα, φορολογία υπεραξίας ακινήτων, ύψος ασφαλιστικών εισφορών, ελαστικότητα απολύσεων κ.α.).

Στο επίκεντρο του κύκλου των διαπραγματεύσεων που ξεκίνησαν στις αρχές Μαρτίου, αλλά και πριν από αυτές, των πολιτικοοικονομικών τεκταινόμενων εγχωρίως, βρέθηκαν το ύψος του πρωτογενούς δημοσιονομικού πλεονάσματος του 2013 και η κατανομή μέρους του σε κοινωνικές ομάδες και εργαζόμενους του δημόσιου τομέα. Η επίτευξη -σύμφωνα με τα πρόσφατα ανακοινωμένα στοιχεία από την ΕΛ.ΣΤΑΤ.- πρωτογενούς πλεονάσματος στη Γενική Κυβέρνηση πέρυσι άνω των €3,3 δισεκ., έναντι στόχου €748 εκατ. στον προϋπολογισμό του 2013, αποτελεί ιδιαίτερα σημαντικό βήμα στην πορεία της δημοσιονομικής προσαρμογής του ελληνικού κράτους και στην αποκατάσταση της διεθνούς αξιοπιστίας του. Μάλιστα, το ύψος του καθιστά μη αναγκαία τη λήψη νέων δημοσιονομικών μέτρων για το 2014, για το οποίο το επιδιωκόμενο πρωτογενές αποτέλεσμα βρίσκεται, σύμφωνα με τις πλέον πρόσφατες εκθέσεις αξιολόγησης του Προγράμματος από την ΕΕ και το ΔΝΤ, κοντά στα επίπεδα του περυσινού. Βεβαίως, δημοσιονομικές παρεμβάσεις που είχαν αποφασιστεί κατά την

αξιολόγηση του περυσινού καλοκαιριού θα εφαρμοστούν (φορολόγηση ως νομικά πρόσωπα φορολογουμένων που μέχρι το 2013 φορολογούνταν ως φυσικά πρόσωπα, κατάργηση φοροαπαλλαγών για τα φυσικά πρόσωπα, αύξηση παρακράτησης φόρου στους συνταξιούχους).

Όμως, δεδομένου του στόχου για πρωτογενές πλεόνασμα ύψους 4,5% του ΑΕΠ το 2016 και για διατήρησή του στα επόμενα χρόνια, δεν ολοκληρώνεται με το δημοσιονομικό αποτέλεσμα του 2013 η δημοσιονομική εξυγίανση της χώρας. Συνεπώς, απαιτείται εστίαση την τρέχουσα περίοδο και το προσεχές χρονικό διάστημα στον όσο το δυνατόν καλύτερο σχεδιασμό της δημοσιονομικής πολιτικής για τη διετία 2015-2016, προκειμένου να εντοπιστούν οι κατηγορίες δημοσίων δαπανών στις οποίες υπάρχουν τα μεγαλύτερα περιθώρια περιστολής της σπατάλης στο παρελθόν και να αποφευχθεί η επιβολή νέων και άδικων φορολογικών βαρών. Άλλωστε, ο προσδιορισμός των δημοσιονομικών παρεμβάσεων για την προσεχή διετία θα είναι ένα από τα βασικά θέματα της επόμενης αξιολόγησης. Η προετοιμασία για αυτό το σκοπό δεν ευνοείται από τη συνεχή έμφαση από τα τέλη του 2013 στις δημοσιονομικές επιδόσεις κατά τη διάρκειά του. Η συνεχής ανάδειξη του αποτελέσματος της εκτέλεσης του περυσινού προϋπολογισμού θεωρείται ότι αντανάκλα την επίδραση του εκλογικού κύκλου λόγω των προσεχών ευρωεκλογών-εκλογών για την αποκεντρωμένη διοίκηση, ο οποίος ενδέχεται μετά από μερικούς μήνες να

έχει ισχυρότερες επιπτώσεις από ότι σε αντίστοιχες περιστάσεις πριν την εγχώρια δημοσιονομική κρίση, εφόσον αδρανοποιήσει τις μεταρρυθμιστικές διαδικασίες και το δημοσιονομικό σχεδιασμό.

Οι πρόσθετες κεφαλαιακές ανάγκες του τραπεζικού συστήματος για την αποκατάσταση της ρευστότητάς του αποτέλεσαν ένα από τα ζητήματα των διαπραγματεύσεων στα οποία παρουσιάστηκε διάσταση απόψεων ανάμεσα στην ελληνική κυβέρνηση και την τρόικα. Εκτός από τον προσδιορισμό του ύψους των απαραίτητων κεφαλαίων, έμφαση δόθηκε στον καθορισμό των προϋποθέσεων επαναϊδιωτικοποίησης των τραπεζικών ιδρυμάτων, λαμβάνοντας υπόψη τους περυσινούς κοινοτικούς κανονισμούς για την ανακεφαλαιοποίηση τραπεζών από τον επίσημο τομέα. Από τα stress tests που διενήργησε η Τράπεζα της Ελλάδος με τη βοήθεια της BlackRock προέκυψε ότι τα κεφάλαια που απαιτούνται στο βασικό μακροοικονομικό σενάριο είναι της τάξης των €6,4 δισεκ. Το ισχυρό ενδιαφέρον που εκδηλώθηκε και από ξένους επενδυτές κατά τις αυξήσεις κεφαλαίου των τραπεζών Πειραιώς και Alpha Bank αμέσως μετά τη δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων των stress tests θεωρείται ένδειξη της συνεχώς αυξανόμενης εμπιστοσύνης στη βιωσιμότητα του εγχώριου τραπεζικού συστήματος συνολικά, καθώς εάν υπήρχαν έντονοι φόβοι για την ευστάθεια κάποιας εκ των τεσσάρων μεγάλων τραπεζών, θα επενεργούσαν αποτρεπτικά στη συμμετοχή στο μετοχικό κεφάλαιο οποιασδήποτε εξ' αυτών.

Ωστόσο, σημείο καμπής για τη διασφάλιση της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζικών ιδρυμάτων, την αύξηση της ρευστότητάς τους και ακολούθως την παροχή πιστώσεων με αρκετά καλύτερους όρους για τους δανειζόμενους από ότι τα προηγούμενα χρόνια αναμένεται να αποτελέσει η επιστροφή τους στις διεθνείς αγορές κεφαλαίου. Ήδη έγινε η πρώτη έκδοση ομολόγου μεσοπρόθεσμης διάρκειας από τράπεζα στα μέσα Μαρτίου και αναμένεται κλιμάκωση της κινητικότητας μετά την έκδοση την περασμένη εβδομάδα ομολόγου από το ελληνικό κράτος. Καθώς όμως αυτές οι διαδικασίες είτε βρίσκονται εν εξελίξει, είτε δεν έχουν ακόμα ξεκινήσει, οι θετικές επενέργειές τους στη ρευστότητα της ελληνικής οικονομίας θα εκδηλωθούν στο δεύτερο εξάμηνο φέτος, πιθανότατα με την ολοκλήρωση των stress tests από την ΕΚΤ.

Η παροχή της κεφαλαιακής ενίσχυσης που χρειάζεται το τραπεζικό σύστημα από τον ιδιωτικό τομέα ευνόητα θα περιορίσει το ύψος της χρηματοδότησης που θα χρειαστεί το ελληνικό κράτος στα προσεχή χρόνια, καθώς τα κεφάλαια που διαθέτει το ΤΧΣ και δεν θα χρησιμοποιηθούν στην ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών μπορούν να καλύψουν μέρος των δανειακών του αναγκών. Αυτή η εξέλιξη σε συνδυασμό με την έκδοση ομολόγου από την ελληνική κυβέρνηση μεσοπρόθεσμης διάρκειας, 5 ετών, εκτιμάται ότι θα καλύψει το σύνολο των κεφαλαίων που χρειάζεται για την εξυπηρέτηση του χρέους το τρέχον έτος. Το χρηματοδοτικό κενό για τα επόμενα

χρόνια αναμένεται να περιοριστεί περαιτέρω από τις διαπραγματεύσεις για το ελληνικό χρέος με τους εταίρους στην Ευρωζώνη μετά τις εκλογές, μάλλον στις αρχές του φθινοπώρου. Αξιοποιώντας τα ανακοινωμένα από την Eurostat δημοσιονομικά στοιχεία για το 2013 σε συνδυασμό με την απόφαση του Eurogroup της 26/11/2012, αναμένεται η επίτευξη περαιτέρω διευκολύνσεων στην εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους που διακρατείται από τις κυβερνήσεις της Ευρωζώνης και τον ESM (προς τα πίσω μετάθεση έναρξης-ολοκλήρωσης πληρωμής τόκων και δανειακού κεφαλαίου, μείωση επιτοκίων), ενώ δεν αναμένεται να πραγματοποιηθεί «κούρεμα». Δεδομένου του στόχου που έχει τεθεί για τη μείωση του δημόσιου χρέους ως % του ΑΕΠ μέχρι το 2022 προκειμένου αυτό να θεωρείται βιώσιμο (113,6%), η εκτεταμένη έκδοση ομολόγων από την ελληνική κυβέρνηση τα προσεχή χρόνια με σκοπό την πλήρη αναχρηματοδότησή του από τις αγορές κεφαλαίου θα αυξήσει το κόστος εξυπηρέτησής του σε επίπεδο που θα οδηγήσει το χρέος υψηλότερα από το στόχο.

Υψηλό ενδιαφέρον από την πλευρά της τρόικας, όπως επίσης και έντονες αντιδράσεις από επαγγελματικούς φορείς κατά την αξιολόγηση συγκέντρωσε η πορεία υλοποίησης και ο προγραμματισμός για το επόμενο χρονικό διάστημα των διαρθρωτικών αλλαγών στο δημόσιο τομέα και κυρίως σε κλάδους και επαγγέλματα. Στις σχετικές συζητήσεις και αποφάσεις λήφθηκε υπόψη η μελέτη που έκανε για λογαριασμό του Υπουργείου

Ανάπτυξης ο ΟΟΣΑ, σε συνεργασία με την Ελληνική Επιτροπή Ανταγωνισμού. Η μελέτη δημοσιοποιήθηκε στο πλαίσιο της επίσκεψης του γενικού διευθυντή του ΟΟΣΑ Angel Gurría στην Ελλάδα στις 27 Νοεμβρίου του περασμένου έτους⁵. Η χρησιμότητα υλοποίησης πολιτικών με αυτό το περιεχόμενο και τη στόχευση, παράλληλα ή ακόμα και νωρίτερα από τα μέτρα δημοσιονομικής προσαρμογής, έχει επανειλημμένα επισημανθεί από το IOBE κατά την έναρξη του Προγράμματος Οικονομικής Πολιτικής. Άλλωστε, το IOBE είχε αναδείξει πολλές φορές πριν τη δημοσιονομική κρίση την αναγκαιότητα μεταρρυθμίσεων στο δημόσιο τομέα καθώς και σε αγορές προϊόντων και υπηρεσιών, όταν η σημασία που δινόταν κυρίως στο εσωτερικό της χώρας στην πραγματοποίηση διαρθρωτικών αλλαγών ήταν πολύ περιορισμένη.

Η σχεδόν πλήρης εστίαση της τρόικας στη δημοσιονομική προσαρμογή κατά την τριετία 2010-2012 και η αναβλητικότητα από την ελληνική πλευρά στην εφαρμογή πολιτικών αναδιάρθρωσης της ελληνικής οικονομίας επέφεραν τη συσσώρευση απραγματοποιητών ή ημιτελών διαρθρωτικών αλλαγών, όπως είχε επισημανθεί από το IOBE, πχ. στη δεύτερη τριμηνιαία έκθεσή του για το 2013. Η διάσταση ανάμεσα στην προώθηση της δημοσιονομικής προσαρμογής και της αναδιάρθρωσης της ελληνικής οικονομίας αποτελεί μια από τις αιτίες –όχι τη μοναδική– των πολύ υψηλότερων των αρχικά προβλεπομένων

5

<http://www.oecd.org/greece/greececompetitionassessment.htm>

διάρκειας και έντασης της ύφεσης στην ελληνική οικονομία. Καθώς δεν δημιουργούταν μέσω διαρθρωτικών αλλαγών ευελιξία της εγχώριας παραγωγής εντός ενός ευρύτερου φάσματος κλάδων και επαγγελμάτων, που ενδεχομένως έχουν καλύτερες προοπτικές ανάπτυξης, οι δυνατότητες χαλάρωσης των έντονων πιέσεων που ασκούσαν στα εισοδήματα των εργαζομένων και στην κερδοφορία των επιχειρήσεων τα δημοσιονομικά μέτρα ήταν ελάχιστα. Χωρίς την ευχέρεια ελιγμών στο πεδίο της παραγωγής, η αντίδραση των επιχειρήσεων και των επαγγελματιών στην υφεσιακή επίδραση της δημοσιονομικής προσαρμογής ήταν ασθενική.

Η ανάγκη για άμεση επιστροφή στην ανάπτυξη, με ρυθμούς που δεν θα είναι χαμηλοί, προκειμένου να αποφευχθούν οι επιπτώσεις στην κοινωνικοοικονομική κατάσταση της χώρας από τη διατήρηση βασικών μακροοικονομικών μεγεθών στα δυσμενή επίπεδα που διαμορφώθηκαν από την πολυετή οικονομική κρίση (ανεργία, κατά κεφαλήν ΑΕΠ κα.), αλλά και για να επιτευχθούν οι δημοσιονομικοί στόχοι, θέτει ως πρώτη προτεραιότητα για το 2014 αλλά και για τα προσεχή έτη τον προγραμματισμό και την πραγματοποίηση μεταρρυθμίσεων στη λειτουργία του δημόσιου τομέα και διαρθρωτικών αλλαγών σε αγορές προϊόντων και υπηρεσιών. Τούτου δεδομένου, αναμένεται να δοθεί από την τρικόκα μεγάλη βαρύτητα στην υλοποίηση των σχετικών κυβερνητικών δεσμεύσεων και στις επόμενες αξιολογήσεις.

Απαραίτητη για την τόνωση της παραγωγικής δραστηριότητας και την ανάκαμψη είναι η αύξηση των επενδύσεων. Άλλωστε, όπως αναφέρθηκε στην προηγούμενη υποενότητα, η πτώση τους ήταν η μεγαλύτερη μεταξύ των βασικών συνιστωσών του ΑΕΠ κατά τα έτη 2008-2013, φθάνοντας σωρευτικά το 60%. Ο καθοριστικός ρόλος που δύνανται να έχουν οι αποκρατικοποιήσεις και η αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας του δημόσιου τομέα στην αναθέρμανση της επενδυτικής δραστηριότητας έχει υπογραμμιστεί σε πολλές εκθέσεις του IOBE για την ελληνική οικονομία στο παρελθόν. Σε αυτή την προοπτική μπορεί να συμβάλει καίρια η ανάπτυξη της περιοχής του παλαιού αεροδρομίου στην περιοχή του Ελληνικού. Το IOBE εκπόνησε μελέτη για την εκτίμηση των μακροοικονομικών επιδράσεων από την αξιοποίησή του, τα αποτελέσματα της οποίας στο βασικό σενάριο κατέληξαν σε επιτάχυνση του ρυθμού μεγέθυνσης της ελληνικής οικονομίας ήδη από το έτος εκκίνησης των επενδύσεων, που θα φτάσει το 2025 τις 1,2 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ⁶. Και η απασχόληση (ως % του εργατικού δυναμικού) θα αυξηθεί ως αποτέλεσμα της επενδυτικής δραστηριότητας στο Ελληνικό, συνεχώς περισσότερο κάθε έτος έως το 2025, κατά το οποίο η άνοδός της σε σχέση με το σενάριο στο οποίο δεν γίνονται οι επενδύσεις θα φτάσει τη μια ποσοστιαία μονάδα, δηλαδή επιπλέον 35.000 θέσεις εργασίας, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι θέσεις εργασίας που χρειάζονται για τη

⁶ Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τη μελέτη στο http://www.iobe.gr/research_dtl.asp?RID=67

λειτουργία των εγκαταστάσεων που θα κατασκευαστούν.

Πέρα από την παραχώρηση του Ελληνικού, η υλοποίηση του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων γίνεται στο πρώτο τετράμηνο του 2014 με ρυθμούς χαμηλότερους των απαιτούμενων προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι που έχουν τεθεί για το τρέχον έτος ως προς την έκταση των δραστηριοτήτων του ΤΑΙΠΕΔ και τα έσοδά του, τα οποία είναι απαραίτητα για την αποκλιμάκωση του δημοσίου χρέους. Λαμβάνοντας υπόψη και το μέρος του τιμήματος για την περιοχή του Ελληνικού που θα καταβληθεί φέτος, θεωρείται δύσκολη η πραγματοποίηση εσόδων ύψους €3,56 δισεκ. από το ΤΑΙΠΕΔ, όπως προβλέπεται στον Προϋπολογισμό του 2014. Από την άλλη πλευρά, πιθανότατα επιδρά ανασταλτικά στην υλοποίηση του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων ο εκλογικός κύκλος, κατά τον οποίο οι επενδυτές συνήθως τηρούν στάση αναμονής ενόψει των πολιτικών εξελίξεων που θα προξενήσουν τα εκλογικά αποτελέσματα και δεν είναι διατεθειμένοι να προβούν σε σημαντικές επενδυτικές κινήσεις. Η ανακοίνωση από τη Eurostat καλύτερων των προσδοκώμενων για πέρυσι αποτελεσμάτων στο δημοσιονομικό πεδίο αναμένεται να ενισχύσει την εμπιστοσύνη της διεθνούς επενδυτικής κοινότητας στη δυνατότητα της Ελλάδας να ολοκληρώσει τη δημοσιονομική προσαρμογή και να εξέλθει από την ύφεση. Η τόνωση της αξιοπιστίας της χώρας ακολούθως θα βελτιώσει τις συνθήκες για την προώθηση των αποκρατικοποιήσεων.

Ο τρέχον εκλογικός κύκλος επενεργεί ανασταλτικά στην εκκίνηση επενδυτικών σχεδίων ευρύτερα, κυρίως από ξένους επενδυτές, μεταθέτοντας τη λήψη αποφάσεων, πχ. για ξένες άμεσες επενδύσεις, η σημασία των οποίων είναι κομβική για την παραγωγική αναδιάρθρωση, μετά την ολοκλήρωσή του. Συγκυριακό παράγοντα, με σημαντικές όμως επιπτώσεις στις επενδύσεις ακινήτων, αποτέλεσε η απροσδιοριστία από τις αρχές του τρέχοντος έτους έως τα τέλη Μαρτίου του φόρου υπεραξίας στα ακίνητα. Άρθηκε με σχετική ρύθμιση που περιλαμβάνονταν στο πολυνομοσχέδιο για την κάλυψη των προαπαιτούμενων της νέας δόσης του δανείου. Η οριστικοποίηση των παραμέτρων του νέου φόρου, στις οποίες λαμβάνονται υπόψη βασικές παράμετροι της αγοράς ακινήτων (διαφορά τιμής κτήσης/μεταβίβασης, παλαιότητα), ενώ προβλέπεται απαλλαγή για ακίνητα που αποκτήθηκαν μέχρι το 1995 και για όλες τις μεταβιβάσεις με υπεραξία χαμηλότερη των €25.000, αναμένεται να βγάλει από το τέλμα στο οποίο βρέθηκε τους προηγούμενους μήνες τμήμα της κατασκευαστικής δραστηριότητας, όπως αυτό που βασίζεται στην αντιπαροχή.

Όπως είχε αναφερθεί και στην προηγούμενη τριμηνιαία έκθεση του IOBE, με την ελληνική οικονομία να βρίσκεται σε σημείο καμπίς το τρέχον έτος ή τουλάχιστον κοντά σε αυτό, ένας από τους παράγοντες που θα καθορίσουν το εάν θα συνεχιστεί φέτος, έστω και αρκετά αποδυναμωμένη, η ύφεση ή θα ξεκινήσει η ανάκαμψη, είναι η διεθνής τουριστική κίνηση και η επίδρασή της

στην δραστηριότητα του τουριστικού κλάδου. Στα πρώτα στοιχεία για το Ταξιδιωτικό Ισοζύγιο Πληρωμών το 2014⁷, που καθώς αφορούν μόνο στον Ιανουάριο δεν επαρκούν για την πραγματοποίηση σχετικά ασφαλών προβλέψεων, αποτυπώνεται σημαντική αύξηση των εισπράξεων, κατά 22,4%, έναντι του αρχικού μήνα του 2013. Ίδιας έκτασης ήταν και η αύξηση των –λιγότερων πέρυσι από τις εισπράξεις- πληρωμών, οδηγώντας σε διεύρυνση του πλεονάσματος του ταξιδιωτικού ισοζυγίου κατά 20,7%. Περισσότερη πληροφόρηση για την τάση του διεθνούς τουρισμού εγχωρίως φέτος παρέχουν οι διεθνείς αφίξεις στα μεγαλύτερα αεροδρόμια της χώρας, που στο πρώτο δίμηνο του 2014 ήταν αισθητά υψηλότερες από πέρυσι, κατά 28,8%. Χωρίς να είναι εφικτό να γίνει προς το παρόν κάποια εκτίμηση για την έκτασή της, προβλέπεται ότι η άνοδος της διεθνούς τουριστικής κίνησης που σημειώθηκε το 2013 θα συνεχιστεί και αυτή την χρονιά.

Στα υπόλοιπα πρόσφατα στατιστικά στοιχεία για βασικά τμήματα της εγχώριας οικονομικής δραστηριότητας, τα περισσότερα εκ των οποίων καλύπτουν το αρχικό δίμηνο του 2014, αποτυπώνεται κυρίως εξασθένιση των πτωτικών τάσεων ή μικρή άνοδος των σχετικών δεικτών, υπάρχουν όμως ορισμένες περιπτώσεις στις οποίες οι εξελίξεις είναι ανθετες από αυτές. Συγκεκριμένα, η βιομηχανική παραγωγή αυξήθηκε ήπια, κατά 1,4% στο περασμένο δίμηνο Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου, έναντι πτώσης της τάξης

του 4,6% στο ίδιο χρονικό διάστημα πέρυσι και 3,4% στο τελευταίο τρίμηνο του 2013. Σε όλους τους βασικούς βιομηχανικούς κλάδους και τομείς σημειώθηκε αύξηση του προϊόντος, με εξαίρεση την Παροχή Νερού (-1,8%). Το μέγεθος της ανόδου δεν παρουσιάζει μεγάλες διαφορές μεταξύ των κύριων τομέων και κλάδων της Βιομηχανίας, φθάνοντας στην Παραγωγή-διανομή Ηλεκτρικού Ρεύματος το 1,9%, στη Μεταποίηση το 1,5% και στα Ορυχεία-Λατομεία το 1,3%. Η σημαντική βελτίωση των επιχειρηματικών προσδοκιών στη Βιομηχανία καθ' όλο το αρχικό τρίμηνο του τρέχοντος έτους, σύμφωνα με το σχετικό δείκτη που εκτιμά το IOBE στο πλαίσιο της Έρευνας Οικονομικής Συγκυρίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ο οποίος διαμορφώθηκε σε επίπεδα ανώτερα των αντίστοιχων πριν ένα χρόνο εξαιτίας κυρίως των περισσότερο αισιόδοξων προβλέψεων για την παραγωγή τους προσεχείς μήνες, θεωρείται ένδειξη παραμονής της βιομηχανικής παραγωγής σε ανοδική τροχιά τουλάχιστον στη μεγαλύτερη διάρκεια του δεύτερου τριμήνου φέτος. Αντίθετη με αυτή στη Βιομηχανία ήταν η τάση στην οικοδομική δραστηριότητα στα τέλη του 2013 και κατά τον πρώτο μήνα του τρέχοντος έτους, με την πτώση να διαδέχεται την άνοδο που σημειώθηκε το προηγούμενο χρονικό διάστημα. Ωστόσο η μείωση των νέων οικοδομών τον Ιανουάριο κατά 38,2% σε επιφάνεια και σε 40,0% σε όγκο είναι παραπλήσια εκείνης στην ίδια περίοδο του 2013 (-42-43%), αν και εκτιμάται ότι οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην ανυπαρξία ρύθμισης για το φόρο υπεραξίας στα ακίνητα.

⁷ Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος. Πλέον περιλαμβάνονται οι εισπράξεις από κρουαζιέρες.

Άλλωστε, η άνοδος του δείκτη προσδοκιών στις Κατασκευές το τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου οφείλεται κυρίως στην κινητικότητα στα Δημόσια Έργα, με τις εκτιμήσεις στις Ιδιωτικές Κατασκευές να είναι πιο συγκρατημένες.

Περνώντας στα στοιχεία για μεγέθη στα οποία αποτυπώνεται η δυναμική της καταναλωτικής ζήτησης, εγχώριας και διεθνούς για ελληνικά προϊόντα, ο όγκος του Λιανικού Εμπορίου ήταν 1,9% χαμηλότερος τον Ιανουάριο έναντι του ίδιου μήνα το 2013, κατά τον οποίο όμως η υποχώρησή του ήταν της τάξης του 17,0%, μείωση που ήταν η μεγαλύτερη σε μήνα του περασμένου έτους. Η πτώση του Ιανουαρίου είναι ίδιας έκτασης με αυτή στο τελευταίο περυσινό τρίμηνο, σταθεροποιώντας σε χαμηλό επίπεδο την κάμψη του Λιανικού Εμπορίου. Από την άλλη πλευρά, η συγκεκριμένη, περιορισμένη μεταβολή οφείλεται εν μέρει στο αποτέλεσμα βάσης από τη χαμηλή τιμή του δείκτη όγκου πριν ένα χρόνο, όταν είχε λάβει χώρα η εκτεταμένη πτώση του. Καθώς στους επόμενους μήνες του 2013 η τιμή του ήταν υψηλότερη, είναι πιθανή κλιμάκωση της υποχώρησης κατά την αντίστοιχη φετινή περίοδο. Αυτή η εκτίμηση υποστηρίζεται και από την εξέλιξη του δείκτη επιχειρηματικών προσδοκιών του κλάδου, η συνεχής άνοδος του οποίου στους μήνες Σεπτέμβριο-Φεβρουάριο ανακόπηκε τον Μάρτιο, κατά τον οποίο διαμορφώθηκε ελαφρώς χαμηλότερα από ότι τον Ιανουάριο, σταθεροποιώντας τις προσδοκίες στα επίπεδα του τέλους του 2013. Αμετάβλητη για δεύτερο τρίμηνο ήταν στο χρονικό διάστημα Οκτωβρίου-

Δεκεμβρίου η συρρίκνωση του κύκλου εργασιών στο Χονδρικό Εμπόριο, στην περιοχή του -11%, σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα στοιχεία για τον κλάδο.

Σε ότι αφορά τις τιμές, η υποχώρηση του ΓΔΤΚ συνεχίστηκε στο δίμηνο Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου του τρέχοντος έτους, συμπληρώνοντας έτσι ένα έτος συνεχούς πτώσης. Ωστόσο σημειώθηκε επιβράδυνση του αποπληθωρισμού σε σύγκριση με το προηγούμενο τρίμηνο Οκτωβρίου-Δεκεμβρίου, από το 2,2%, στο 1,3%.

Στο σκέλος της εξωτερικής αγοράς, οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών (συμπεριλαμβανομένων των πετρελαιοειδών) ήταν τον Ιανουάριο του 2014 2,3% λιγότερες από ότι ένα χρόνο νωρίτερα, βάσει των στοιχείων της ΤΤΕ. Η κάμψη της διεθνούς ζήτησης προήλθε αποκλειστικά από την πλευρά των προϊόντων (-7,2%), καθώς οι εξαγωγές υπηρεσιών αυξήθηκαν(+4,6%). Μαζί με την ταυτόχρονη οριακή άνοδο των εισαγωγών (+0,7%) επέφεραν διεύρυνση του ελλείμματος του ισοζυγίου κατά 10,2% ή περίπου €116 εκατ. Αύξηση του ελλείμματος σημειώθηκε και τον Δεκέμβριο, αρκετά εκτεταμένη (+32,2% ή €167 εκατ.), ανακόπτοντας την τάση περιορισμού του κατά τους προηγούμενους μήνες του 2013.

Συνεκτιμώντας τις πολιτικοοικονομικές εξελίξεις από τις αρχές του 2014 και στους επόμενους μήνες που αναλύθηκαν παραπάνω, καθώς και τα πρώτα στατιστικά στοιχεία για φέτος, εκτιμάται συνέχιση των πιέσεων από τα δημοσιονομικά μέτρα (φορολόγηση

φυσικών προσώπων ως νομικά πρόσωπα, κατάργηση φοροαπαλλαγών, αύξηση παρακράτησης φόρου στους συνταξιούχους) στα εισοδήματα εργαζομένων και συνταξιούχων, αρκετά μικρότερης όμως έντασης από ότι το 2013. Το νέο περιορισμό του εγχώριου διαθέσιμου εισοδήματος θα συγκρατήσει και ενδεχομένως θα ανακόψει η αναμενόμενη μικρή αύξηση της απασχόλησης, λόγω της ανάκαμψης της επενδυτικής δραστηριότητας για πρώτη φορά ύστερα από έξι χρόνια και της σταθεροποίησης της αύξησης στη δραστηριότητα των τουριστικών επιχειρήσεων. Υπό αυτές τις τάσεις την ενίσχυση της απασχόλησης ευνοούν και οι εκτεταμένες αλλαγές στην αγορά εργασίας την περασμένη διετία, στις οποίες θα προστεθεί φέτος από τον Ιούλιο η μείωση των ασφαλιστικών εισφορών κατά 3,9%⁸. **Ακολούθως, η καταναλωτική δαπάνη των νοικοκυριών θα περιοριστεί και το τρέχον έτος, αισθητά λιγότερο από ότι πέρυσι, κατά περίπου 2%, έναντι -6% το 2013.**

Η μη ανάγκη λήψης πρόσθετων μέτρων για αυτή τη χρονιά λόγω του καλύτερου του αναμενόμενου δημοσιονομικού αποτελέσματος το 2013 απέσεισε την ανάγκη εκτεταμένων περικοπών στη **δημόσια κατανάλωση** για πέμπτο συνεχές έτος. Άλλωστε, στον Προϋπολογισμό του 2014 δεν περιλαμβάνονταν γενικευμένες μειώσεις στις καταναλωτικές δαπάνες, αλλά είτε η σταθεροποίησή τους σε ορισμένες εκ των βασικών κατηγοριών, είτε η ελαφρώς

μεγαλύτερη από ότι πέρυσι περιστολή τους στις υπόλοιπες. Βεβαίως, η συνέχιση της αναδιάρθρωσης του δημόσιου τομέα θα περιορίσει τα καταναλωτικά του έξοδα. **Συνεπώς, η μείωση της δημόσιας κατανάλωσης θα είναι χαμηλότερη από ότι τα πέρυσι, στην περιοχή του 2-3%.**

Στην πλευρά των **δημόσιων δαπανών για επενδυτικούς σκοπούς**, η προγραμματισμένη για το τρέχον έτος επενδυτική δραστηριότητα του δημόσιου τομέα φθάνει τα €6,8 δισεκ., περίπου όση προβλεπόταν για το 2013 (€6,85 δισεκ.) και ελαφρώς υψηλότερη από την περυσινή πραγματοποίηση (€6,65 δισεκ.). Από τα έως τώρα διαθέσιμα στοιχεία υλοποίησης που καλύπτουν το περασμένο δίμηνο Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου προκύπτει σημαντική επιτάχυνση των δαπανών του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, με τις εκταμιεύσεις στη συγκεκριμένη περίοδο να ανέρχονται σε €1,59 δισεκ., 80% περισσότερες από ότι πριν από ένα χρόνο (€884 εκατ.). Όπως έχει επισημανθεί παλαιότερα, η εμπροσθοβαρής υλοποίηση του ΠΔΕ στη διάρκεια ενός ημερολογιακού έτους είναι κομβικής σημασίας για το πόσο ισχυρή είναι η επίδρασή του, καθώς αφήνει μεγαλύτερα περιθώρια για την επενέργεια των πολλαπλασιαστών των επενδυτικών δαπανών στην οικονομία. Εκτός της επιτάχυνσης του ΠΔΕ, η υψηλότερη από ότι πέρυσι συμβολή του δημόσιου τομέα στις επενδύσεις θα προέλθει από τη μεγαλύτερη δραστηριότητα του ΤΑΙΠΕΔ. Ο σχετικός προγραμματισμός για το 2014 περιλαμβάνει πολύ περισσότερους

⁸ 2,9% για τις επιχειρήσεις, 1% για τους εργαζόμενους

διαγωνισμούς σε σύγκριση με το 2013. Ωστόσο, όπως ήδη επισημάνθηκε, σημειώνονται καθυστερήσεις στην υλοποίηση των σχετικών διαδικασιών, οι οποίες μάλλον σχετίζονται με τον εκλογικό κύκλο, με αποτέλεσμα, παρά την αναμενόμενη αύξηση της δραστηριότητας, να θεωρείται αμφίβολη η επίτευξη όλων των στόχων για φέτος.

Η ανασταλτική επίδραση του εκλογικού κύκλου εκτείνεται στο σύνολο των **ιδιωτικών επενδυτικών σχεδίων** και επηρεάζει κυρίως τους ξένους επενδυτές. Η ανακοίνωση στις επόμενες εβδομάδες από τη Eurostat των στοιχείων για το δημοσιονομικό αποτέλεσμα του 2013, με επίδοση καλύτερη του στόχου που είχε τεθεί και η ολοκλήρωση του εκλογικού κύκλου χωρίς να προκύψουν από αυτόν ενδεχόμενα ραγδαίων μεταβολών στην πολιτικοοικονομική κατάσταση, θα ενισχύσουν ιδιαίτερα την εμπιστοσύνη στις δυνατότητες της Ελλάδας να συνεχίσει και να επιτύχει τη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών της. Ακολούθως, αναμένεται η εκδήλωση αυξημένου διεθνούς επενδυτικού ενδιαφέροντος, πχ. στις διαγωνιστικές διαδικασίες του ΤΑΙΠΕΔ, αλλά και για την πραγματοποίηση ξένων άμεσων επενδύσεων από πολυεθνικές επιχειρήσεις.

Από την άλλη πλευρά, οι επιχειρήσεις που έχουν ήδη δραστηριότητα εγχωρίως εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν ορισμένα προσκόμματα στην πραγματοποίηση επενδύσεων, κάποια εκ των οποίων είναι εφικτό να καμφθούν βραχυπρόθεσμα, εντός του επόμενου

έτους, άλλα όμως έχουν διαρθρωτικό χαρακτήρα. Το σημαντικότερο εκ των πρώτων τα τελευταία χρόνια, η υποτονική ζήτηση, εγχώρια και διεθνής, δεν αναμένεται να παρουσιάσει έντονη ενίσχυση και φέτος. Μεγάλες δυσκολίες συνεχίζουν να υφίστανται στην άντληση επενδυτικών κεφαλαίων. Η δυσχερής κατάσταση σε αυτό το ζήτημα αποτυπώνεται στην εξέλιξη των πιστώσεων προς επιχειρήσεις από τα τραπεζικά ιδρύματα, καθώς η πιστωτική συρρίκνωση κλιμακώθηκε εκ νέου στα τέλη του 2013 και στις αρχές του 2014, ξεπερνώντας το 5,0% προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις στο τρίμηνο Δεκεμβρίου-Φεβρουαρίου, όταν στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2013 η υποχώρησή της κυμαινόταν στην περιοχή του 3,0%. Ωστόσο, όπως προαναφέρθηκε, η επικείμενη ενίσχυση της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζικών ιδρυμάτων μέσω των αυξήσεων μετοχικού κεφαλαίου τους και της σποραδικής έκδοσης ομολόγων από αυτά, σε συνδυασμό με τη σταδιακή μείωση των επιτοκίων χορηγήσεων προς τις επιχειρήσεις που έχει ξεκινήσει από τα μέσα του 2013, αναμένεται να ενισχύσουν την παροχή κεφαλαίων για επενδύσεις κατόπιν των stress tests της ΕΚΤ, με σαφώς καλύτερους όρους από ότι τα προηγούμενα χρόνια.

Στους διαχρονικούς παράγοντες που επιδρούν αποτρεπτικά στην ανάληψη επενδυτικού ρίσκου συγκαταλέγονται το συνεχώς μεταβαλλόμενο φορολογικό σύστημα και το υψηλό κόστος ενέργειας, σε σύγκριση με γειτονικές χώρες (πχ. Βουλγαρία). Η πρόσφατη συμφωνία

μεταξύ ΔΕΠΑ-Gazprom για μείωση των τιμών φυσικού αερίου κατά 15%, που θα επιτρέψει πτώση τιμών της τάξης του 10% στους βιομηχανικούς καταναλωτές αναδρομικά από την 1^η Ιουλίου 2013, εκτιμάται ότι θα μετριάσει σε μικρό βαθμό την επιβάρυνση του συνολικού κόστους παραγωγής από το κόστος ενέργειας.

Στο σκέλος των επενδύσεων που αφορά σε οικοδομική δραστηριότητα, η οριστικοποίηση του φόρου υπεραξίας ακινήτων θα άρει τις ανασταλτικές επιδράσεις του στην κατασκευή κατοικιών στο αρχικό φετινό τρίμηνο. Παραμένει όμως η περιοριστική επένεργεια της διεύρυνσης της φορολογικής βάσης στην ακίνητη περιουσία μέσω του Ενιαίου Φόρου Ακινήτων. Τούτων δεδομένων, η πτώση στην κατασκευή κατοικιών το πρώτο τρίμηνο του 2014 θα αποκλιμακωθεί στη συνέχειά του, ωστόσο δεν αναμένεται ανάκαμψη φέτος της οικοδομικής δραστηριότητας. Υπό την επίδραση των παραπάνω παραγόντων **οι επενδύσεις θα αυξηθούν το 2014, για πρώτη φορά μετά από έξι χρόνια, κατά περίπου 5-8%.**

Περνώντας στον εξωτερικό τομέα της οικονομίας, οι **εξαγωγές** θα διατηρηθούν και φέτος σε ανοδική τροχιά. Σε αντίθεση όμως με το 2013, η αύξησή τους θα προέλθει κυρίως και ίσως αποκλειστικά από τη διεύρυνση των εξαγωγών υπηρεσιών, εξαιτίας της περαιτέρω ενίσχυσης του διεθνούς τουριστικού ρεύματος και της κλιμάκωσης των μεταφορικών δραστηριοτήτων. Στο σκέλος των εξαγωγών αγαθών, παρότι τα έως τώρα διαθέσιμα στοιχεία για το

τρέχον έτος είναι λίγα, η Ευρωζώνη δεν φαίνεται να έχει καθώς εισέρχεται σε φάση ανάκαμψης την αναμενόμενη δυναμική στη ζήτησή της για ελληνικά προϊόντα, η οποία θα συνέχιζε την περυσινή αύξηση των εξαγωγών ελληνικών προϊόντων προς αυτή. Στον αντίποδα, φαίνεται να ανακάμπτουν σημαντικές αγορές για τις ελληνικές εξαγωγές, όπως αυτές των Βαλκανίων και της Βορείου Αφρικής-Μέσης Ανατολής. Σε κάθε περίπτωση, **η ισχυρή ανοδική τάση του εξαγωγών υπηρεσιών δεν θα υπεραντισταθμιστεί από ενδεχόμενες αντίρροπες δυνάμεις στις εξαγωγές αγαθών, οδηγώντας το σύνολο των εξαγωγών σε επίπεδα υψηλότερα των περυσινών, κατά περίπου 3-4%.**

Στο έτερο σκέλος του εξωτερικού τομέα, τις **εισαγωγές**, θα κυριαρχήσουν διαφορετικές τάσεις στις δύο βασικές συνιστώσες τους. Οι εισαγωγές αγαθών θα παραμείνουν σε πτωτική τροχιά για ακόμα μια χρονιά, υπό τις περιοριστικές πιέσεις της φθίνουσας κατανάλωσης των νοικοκυριών, που θα είναι όμως χαμηλότερης έντασης από ότι το 2013. Από την άλλη πλευρά, θεωρείται πιθανή η υψηλότερη ζήτηση για υπηρεσίες από το εξωτερικό, κυρίως τουριστικές, μετά την απότομη κάμψη τους πέρυσι. **Καθώς η βαρύτητα των αγαθών στο σύνολο των εισαγωγών είναι πολλαπλάσια αυτής των υπηρεσιών, αναμένεται μικρός περιορισμός των εισαγωγών και το 2014, που θα είναι ο μικρότερος από όταν άρχισαν να υποχωρούν (2009), της τάξης του 3%.** Η εξασθένιση της ζήτησης για

εισαγωγές σε συνδυασμό με την άνοδο των εξαγωγών θα επιφέρει νέα βελτίωση του εξωτερικού ισοζυγίου, το οποίο ενδεχομένως να παρουσιάσει πλεόνασμα.

Συνοψίζοντας τις τάσεις στις βασικές συνιστώσες του ΑΕΠ κατά το τρέχον έτος, η συνέχιση της δημοσιονομικής προσαρμογής, κυρίως μέσω των μεγαλύτερων φορολογικών επιβαρύνσεων στα εισοδήματα των μισθωτών, των ελεύθερων επαγγελματιών και των

συνταξιούχων και λιγότερο μέσω άμεσων περικοπών θα περιορίσει εκ νέου τις καταναλωτικές τους δυνατότητες, σε μικρότερο βαθμό όμως από ότι το 2013. Ανασχετικά στη συρρίκνωση του εγχώριου εισοδήματος θα επιδράσει η τόνωση της απασχόλησης. Ελαφρώς μικρότερες περικοπές από ότι πέρυσι θα πραγματοποιηθούν στη δημόσια κατανάλωση, λόγω της συνέχισης της αναδιάρθρωσης του δημόσιου τομέα.

Πίνακας 3.2

Εγχώρια Δαπάνη και Ακαθάριστο Εγχώριο –Προϊόν – Εκτιμήσεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής
(σε σταθερές αγοραίες τιμές έτους 2005)

	2012	2013	2014	2015
<i>Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές</i>				
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	-6,4	-3,7	0,6	2,9
Ιδιωτική Κατανάλωση	-9,1	-7,2	-1,6	1,4
Δημόσια Κατανάλωση	-4,2	-6,1	-4,0	-1,2
Ακαθάριστες Επενδύσεις Παγίου Κεφαλαίου	-19,2	-8,7	5,3	11,3
Εξαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	-2,4	2,5	4,6	5,5
Εισαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	-13,8	-6,8	-1,3	2,7
Απασχόληση	-8,3	-3,7	0,6	2,6
Αποδοχές Εργαζομένων κατά Κεφαλή	-4,2	-7,8	-1,5	0,0
Μοναδιαίο Κόστος Εργασίας	-6,2	-6,5	-1,5	-0,7
Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή	1,0	-0,9	-0,6	0,2
<i>Συμβολή στη μεταβολή του πραγματικού ΑΕΠ</i>				
Τελική Εγχώρια Ζήτηση	-10,4	-7,5	-1,2	2,3
Καθαρές Εξαγωγές	4,0	2,8	1,8	0,8
Αποθέματα	0,1	1,0	0,0	-0,2
<i>Σε ποσοστό του ΑΕΠ</i>				
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης	-9,0	-13,1	-2,2	-1,0
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών	-5,3	-2,3	-1,8	-1,6
Ακαθάριστο Χρέος Γενικής Κυβέρνησης	156,9	177,3	177,0	171,9
<i>Σε ποσοστό</i>				
Ανεργία (% του εργατικού δυναμικού)	24,3	27,3	26,0	24,0

Πηγή: European Economic Forecast, winter 2014, European Commission, Φεβρουάριος 2014

Πίνακας 3.3

Σύγκριση προβλέψεων για επιλεγμένους Οικονομικούς Δείκτες για τα έτη 2013- 2015
(σε σταθερές αγοραίες τιμές 2005, ετήσιες % μεταβολές)

	ΥΠΟΙΚ			ΕΕ			ΟΟΣΑ			ΔΑΤ		
	2012	2013	2014	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
ΑΕΠ	-6,4	-4,0	0,6	-3,7	0,6	2,9	-3,5	-0,4	1,8	-4,2	0,6	2,9
Τελική Ζήτηση	:	:	:	-4,2	0,1	2,4	:	:	:	:	:	:
Ιδιωτ. Κατανάλωση	-9,1	-6,7	-1,6	-7,2	-1,6	1,4	-6,4	-4,5	0,5	-6,9	-1,6	1,4
Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (%)	1,0	-0,8	-0,4	-0,9	-0,6	0,3	-0,7	-1,7	-1,4	:	:	:
Ακαθ. Επενδ. Παγίου Κεφαλαίου	:	:	:	-8,7	5,3	11,3	-9,6	-1,2	2,0	-4,0	8,4	11,3
Ανεργία (%)	22,8*	25,5*	24,5*	27,3	26,0	24,0	27,2	27,1	26,6	27,0	26,0	24,0
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	-6,1	-2,2	-2,3	-13,1	-2,2	-1,1	-2,4	-2,2	-1,4	-4,1	-3,2	-2,1
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	:	:	:	-2,3	-1,8	-1,6	-0,4	1,3	2,3	-0,8	-0,3	0,1
Ακαθ. Δημόσιο Χρέος (% ΑΕΠ)	157,7	178,2	177,8	177,3	177,0	171,9	176,6	181,3	183	175,7	174,0	168,1

* Σε εθνικολογιστικούς όρους

Πηγές: Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2014, Υπουργείο Οικονομικών, Νοέμβριος 2013 – European Economic Forecast, winter 2014, European Commission, Φεβρουάριος 2014 - OECD Economic Outlook No. 94, November 2013 – Greece, Fourth Review under the Extended Arrangement Under the Extended Facility, IMF, July 2013

Στο πεδίο των επενδύσεων αναμένονται θετικές εξελίξεις πρωτίστως από την επιτάχυνση του ΠΔΕ, την κλιμάκωση της δραστηριότητας του ΤΑΙΠΕΔ και την τόνωση του διεθνούς επενδυτικού ενδιαφέροντος κατόπιν της ενίσχυσης της αξιοπιστίας της Ελλάδας από τις περυσινές δημοσιονομικές επιδόσεις και την επιστροφή του ελληνικού κράτος στις αγορές κεφαλαίου. Βεβαίως, ο τρέχων εκλογικός κύκλος δημιουργεί πρόσκαιρη αβεβαιότητα, οδηγώντας σε αναβολή επιχειρηματικών και επενδυτικών αποφάσεων.

Σε κάθε περίπτωση, εξακολουθούν να αποτελούν εμπόδια στην υλοποίηση των επενδυτικών σχεδίων των επιχειρήσεων που βρίσκονται στην Ελλάδα η χαμηλή ζήτηση, η δυσκολία εύρεσης κεφαλαίων, όπως επίσης η ασάφεια και οι επιβαρύνσεις του συνεχώς

μεταβαλλόμενου φορολογικού συστήματος. Σε ότι αφορά τον εξωτερικό τομέα της ελληνικής οικονομίας, η παραμονή της διεθνούς τουριστικής κίνησης σε ανοδική τροχιά και η αύξηση των διεθνών μεταφορών θα οδηγήσουν σε άνοδο των εξαγωγών. Η νέα εξασθένιση της καταναλωτικής ζήτησης θα έχει επιπτώσεις στις εισαγωγές αγαθών, επιφέροντας –έστω μικρή- αρνητική μεταβολή των εισαγωγών για έκτο έτος. **Δεδομένων των παραπάνω εκτιμήσεων για τις τάσεις στις βασικές συνιστώσες του ΑΕΠ το 2014, το IOBE εκτιμά ότι το προϊόν της ελληνική οικονομίας θα σταθεροποιηθεί φέτος στο περυσινό επίπεδό του, χωρίς να αποκλείεται μικρή άνοδός του** (Πίνακας 3.3).

Παρά την επιβράδυνση της ύφεσης στο τελευταίο τρίμηνο του 2013, η μη εποχικά

διορθωμένη **ανεργία** αυξήθηκε, όπως είχε προβλεφθεί στην προηγούμενη τριμηνιαία έκθεση του IOBE, φθάνοντας το 27,5%, από 27,0% στο τρίτο τρίμηνο πέρυσι. Ωστόσο, αναμένεται αντιστροφή αυτής της τάσης από τις αρχές του 2014, χωρίς αυτό να συνεπάγεται ότι η διεύρυνση της απασχόλησης θα είναι συνεχής και σταθερή. Αυτή η εξέλιξη αρχικά θα προέλθει από τη στάση αναμονής των επιχειρήσεων στο πρώτο τρίμηνο, κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων με την τρόικα, για τις νέες ρυθμίσεις στην αγορά εργασίας (ύψος ασφαλιστικών εισφορών, μαζικές απολύσεις). Οι σχετικές αποφάσεις που λήφθηκαν, κυρίως η μείωση των εργοδοτικών εισφορών, σε συνδυασμό με τις εκτεταμένες διαρθρωτικές αλλαγές τα προηγούμενα χρόνια, μάλλον θα επιτρέψουν κατόπιν τη διατήρηση περισσότερων θέσεων εργασίας. Από τις αρχές του δεύτερου τριμήνου αναμένεται –σε αντίθεση με το 2013 - αύξηση της εποχικής απασχόλησης σε τουριστικές επιχειρήσεις, καθώς η περυσινή αβεβαιότητα για την αύξηση του διεθνούς τουρισμού και κυρίως για την έκτασή της έχει καμφθεί, ενώ φέτος οι προοπτικές είναι καλύτερες. Σημαντική αν και πρόσκαιρη στήριξη στην απασχόληση θα παρασχεθεί από τα πολλά προγράμματα του ΟΑΕΔ για ανέργους τα οποία υλοποιούνται κατά το πρώτο εξάμηνο του τρέχοντος έτους. Την άνοδο της απασχόλησης θα μετριάσει η συνέχιση της αναδιάρθρωσης στο δημόσιο τομέα, καθώς στο Πρόγραμμα Οικονομικής Πολιτικής προβλέπονται 10.000 απολύσεις το 2014. **Υπό την επίδραση των**

παραπάνω παραγόντων στην αγορά εργασίας η ανεργία θα αποκλιμακωθεί ελαφρώς φέτος, στο 26,0% του εργατικού δυναμικού.

Στο **πεδίο των τιμών**, η περυσινή αποπληθωριστική τάση θα συνεχιστεί και το 2014, με την υποχώρηση τιμών να αναμένεται να είναι ηπιότερη. Τη μείωση του Γενικού Δείκτη Τιμών διευκολύνει το γεγονός ότι, μετά και την πρόσφατη διαπραγμάτευση με την τρόικα, δεν θα επιβληθούν νέοι έμμεσοι φόροι ή θα αυξηθούν ήδη υπάρχοντες προκειμένου να επιτευχθούν οι δημοσιονομικοί στόχοι, εκτός από την ήδη αποφασισμένη διεύρυνση του ΕΦΚ στα καπνικά προϊόντα κατά 5 λεπτά. Επιπλέον, οι διαρθρωτικές παρεμβάσεις στη λειτουργία αγορών που δρομολογήθηκαν θα οδηγήσουν σταδιακά σε αποκλιμάκωση των τιμών. Από την άλλη πλευρά, η ηπιότερη μείωση των καταναλωτικών δαπανών θα επιβραδύνει τη μείωση των τιμών. **Ακολουθως, η πτώση του ΓΔΤΚ φέτος θα είναι μικρής κλίμακας και θα διαμορφωθεί στην περιοχή του 0,6%.**

Από το σύνολο των προβλεπόμενων πολιτικοοικονομικών εξελίξεων στη συνέχεια του 2014, των υφιστάμενων τάσεων σε βραχυπρόθεσμους δείκτες και των εκτιμήσεων για βασικά μακροοικονομικά μεγέθη που προηγήθηκαν επαληθεύεται η εκτίμηση των προηγούμενων τριμηνιαίων εκθέσεων του IOBE ότι το 2014 μπορεί να είναι έτος καμπής για την ελληνική οικονομία και κοινωνία σε πολλά επίπεδα:

- 1) Ως προς την ευόδωση των επώδυνων δημοσιονομικών προσπαθειών, μέσω της επιστροφής στις αγορές κεφαλαίων ύστερα από τέσσερα χρόνια και της παροχής από τους επίσημους δανειστές περαιτέρω διευκολύνσεων στην εξυπηρέτηση του χρέους,
- 2) Ως προς την ολοκλήρωση του μεγαλύτερου υφεσιακού κύκλου εγχωρίως μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, έστω και με σταθεροποίηση του ΑΕΠ
- 3) Ως προς την ανακοπή της συνεχούς ανόδου της ανεργίας από το 2009, που την έχει διαμορφώσει σε πρωτοφανή επίπεδα, με οξύτατες συνέπειες στην κοινωνική συνοχή και στις συνθήκες διαβίωσης.

Σε μια ιδιαίτερα κρίσιμη περίσταση σαν και αυτή απαιτείται η αξιοποίηση όλων των δυνατοτήτων που υπάρχουν προκειμένου να επιτευχθούν οι θετικές εξελίξεις σε όλα τα επίπεδα. Σε αυτό το πλαίσιο, δεδομένης της ανάγκης συνέχισης της δημοσιονομικής προσαρμογής, αλλά με μικρότερη ένταση καθώς αυτή είναι αρκετά εμπροσθοβαρής, τα διαθέσιμα μέσα δημοσιονομικής πολιτικής είναι περιορισμένα (πχ. δράσεις ενεργητικής απασχόλησης, ΠΔΕ) Νομισματικοί μηχανισμοί δεν είναι διαθέσιμοι σε εθνικό επίπεδο, καθώς η Ελλάδα ανήκει σε μια ένωση χωρών, με κοινό νόμισμα και τραπεζική αρχή. Το πεδίο πολιτικών στο οποίο υπάρχει ακόμα

σχετική ευχέρεια κινήσεων, καθώς δεν έχουν πραγματοποιηθεί πολλές από τις παρεμβάσεις που έχουν γίνει σε άλλες χώρες είναι αυτό των διαρθρωτικών αλλαγών. Πρόκειται για μια περιοχή πολιτικών με δυνητικά ισχυρές αναπτυξιακές επιδράσεις, εάν όχι τις ισχυρότερες. Και, δεδομένων της έντασης της ύφεσης στην ελληνική οικονομία, της έκτασης της ανεργίας σε αυτή, αλλά και της ανάγκης άμεσης επιστροφής στην ανάπτυξη για την εξυπηρέτηση των δημοσιονομικών στόχων που πλέον βασίζονται στην πλευρά των δημοσιονομικών εσόδων, ίσως είναι το πλέον κατάλληλο «εργαλείο» για την περίπτωση. Βεβαίως, όπως ήταν αναμενόμενο και έχει επισημανθεί σε προηγούμενες εκθέσεις, υφίστανται δυνάμεις που ανθίστανται σθεναρά στην πραγματοποίηση των αναγκαίων μεταρρυθμίσεων. Εάν όμως η μεταρρυθμιστική διαδικασία αναχαιτιστεί από αυτές, οι υπάρχουσες προοπτικές σε όλα τα επίπεδα που αναφέρθηκαν κατά πάσα πιθανότητα θα χαθούν.

3.2 Εξελίξεις και προοπτικές σε βασικούς τομείς της Οικονομίας

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται οι δείκτες δραστηριότητας που καταρτίζει η Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ) και οι οποίοι αποτυπώνουν την πορεία της παραγωγής στη Βιομηχανία, καθώς και του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων στους τομείς των Κατασκευών, του Εμπορίου και των Υπηρεσιών. Ταυτόχρονα παρουσιάζονται αντίστοιχοι κλαδικοί δείκτες που κατασκευάζει το IOBE με βάση τις έρευνες οικονομικής

συγκυρίας τις οποίες διεξάγει στην Ελλάδα από το 1981. Ο συνδυασμός των δεικτών αυτών και η συνεκτίμηση των τάσεων που προκύπτουν, συνεισφέρουν σε μια ευρύτερη απεικόνιση της πλευράς της προσφοράς της οικονομίας, αποτυπώνοντας την ένταση της εγχώριας ζήτησης.

Βιομηχανία

Αντιστρέφεται η τάση στη Βιομηχανία καθώς κατά το πρώτο δίμηνο του 2014 η παραγωγή της αυξήθηκε κατά 1,4% σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2013, κατά την οποία υποχωρούσε 4,6%.

Σε κλαδικό επίπεδο, η μεγαλύτερη αύξηση μεταξύ των βασικών τομέων και κλάδων της βιομηχανίας καταγράφεται στον κλάδο Παροχής Ηλεκτρικού Ρεύματος, στον οποίο ο γενικός δείκτης ενισχύθηκε κατά 1,9%, έναντι κάμψης 11,9% το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2013. Ακολουθεί ο τομέας της Μεταποίησης – ο οποίος στα προηγούμενα τρίμηνα εμφάνιζε σημαντικές απώλειες – με την παραγωγή του να ανακάμπτει κατά 1,5% (αντί μείωσης κατά 1,7% την ίδια περίοδο πέρυσι), ενώ το προϊόν αυξάνεται και στον κλάδο των Ορυχείων Λατομείων, κατά 1,3% (σε αντίθεση με τις απώλειες 7,9% πέρυσι). Στον αντίποδα, η συρρίκνωση στον κλάδο Παροχής Νερού συνεχίζεται με παραπλήσια ένταση με την

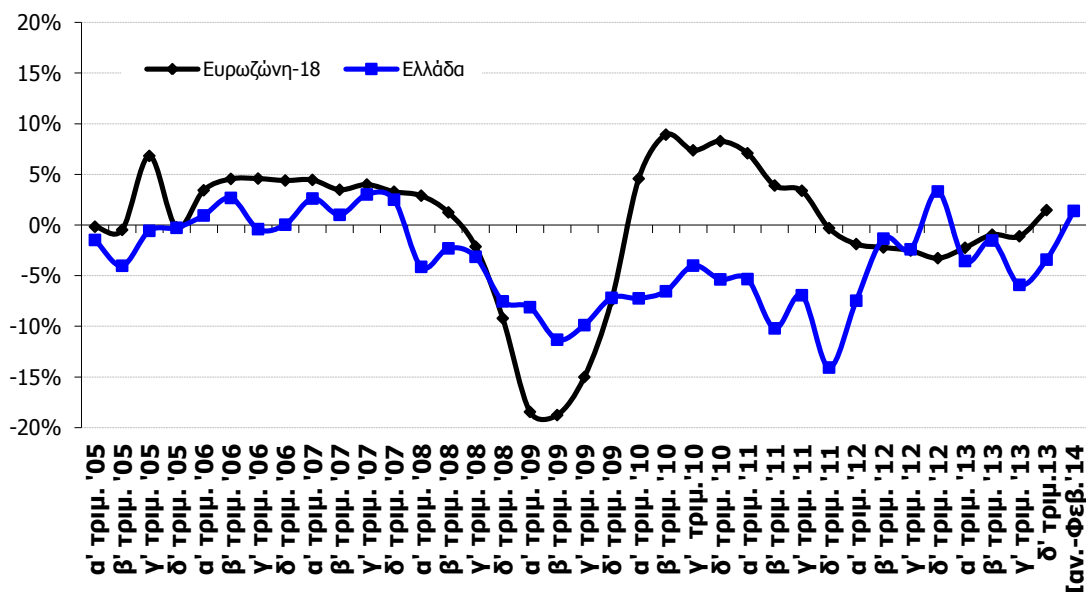
περυσινή (-1,8% φέτος έναντι -1,6%). Μπορεί μεν η παραγωγή να αυξάνεται στους περισσότερους κλάδους και τομείς της ελληνικής βιομηχανίας, ωστόσο η άνοδος είναι ήπια και δεν επαρκεί για να προεξοφληθεί η διατήρηση της αύξησης στο σύνολο του τρέχοντος έτους.

Αναλυτικά στη Μεταποίηση, αυξάνεται στο αρχικό δίμηνο ο αριθμός των κλάδων της με ενισχυμένο προϊόν σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο πριν ένα χρόνο. Κατά το φετινό δίμηνο Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου, η παραγωγή ανήλθε σε 11 από τους 24 κλάδους ενώ ανάμεσα στους υπόλοιπους 13, αρκετοί εμφανίζουν σημαντικά χαμηλότερους ρυθμούς συρρίκνωσης σε σύγκριση με το ίδιο χρονικό διάστημα του 2013.

Αναλυτικότερα, στους κλάδους με αυξημένη βαρύτητα για την ελληνική οικονομία, η παραγωγή Βασικών Μετάλλων ενισχύεται κατά 4,8% έναντι συρρίκνωσης της παραγωγής του κατά 13,2% πέρυσι. Ο κλάδος των Τροφίμων ενισχύεται οριακά κατά 1,2% (αντί οριακών απωλειών κατά -1,0%). Στον αντίποδα, οι μεγαλύτερες απώλειες καταγράφονται μεταξύ των μεταποιητικών κλάδων καταγράφηκαν στην παραγωγή Ξύλου-Φελλού, φθάνοντας το 32,7% (αντί αύξησης κατά 9,7% το 2013).

Διάγραμμα 3.1

Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής στην Ελλάδα και την Ευρωζώνη-18 Π.Μ.(%) ως προς την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου έτους

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Ακολουθεί ο κλάδος Καπνού, του οποίου η παραγωγή περιορίστηκε κατά 16,8% (αντί +4,0% ένα χρόνο νωρίτερα). Τέλος, ηπιότερη κάμψη εμφανίζουν τα Βασικά Φαρμακευτικά Προϊόντα-Σκευάσματα, με την παραγωγή τους να μειώνεται κατά 0,4% όταν κατά το πρώτο δίμηνο του 2013 αυξήθηκε κατά 9,9%.

Ποικίλες είναι οι τάσεις στους υπόλοιπους μεταποιητικούς κλάδους κατά το πρώτο δίμηνο του 2014. Ανάμεσα σε αυτούς με τη μεγαλύτερη αύξηση παραγωγής υπάγεται εκείνος των Ηλεκτρονικών Υπολογιστών-Οπτικών Προϊόντων, του οποίου η παραγωγή υπερδιπλασιάζεται (+107,3% αντί 0,5% πέρσι). Έπονται σε άνοδο οι κλάδοι Μηχανοκίνητων Οχημάτων (+74,0% έναντι -29,8%), Επισκευής- Εγκατάστασης μηχανημάτων εξοπλισμού (+15,2% σε σχέση με -19,1%) και Μηχανημάτων-Ειδών

Εξοπλισμού (14,3% έναντι -20,6%). Η παραγωγή Επίπλων ενισχύεται, κατά 9,3%, μετά την εκτεταμένη κάμψη πέρυσι κατά 30,8%, ενώ το προϊόν στα Πλαστικά Προϊόντα αυξήθηκε κατά 7,3%, υπεραντισταθμίζοντας την περυσινή υποχώρηση (-3,2%). Επίσης αύξηση σημειώθηκε στην παραγωγή Χημικών Προϊόντων (5,1% αντί -4,1%), στα Παράγωγα Πετρελαίου - Άνθρακα (3,5% σε σχέση με 3,3%) αλλά και στην παραγωγή Προϊόντων Χάρτου (2,5% αντί 4,0%).

Στον αντίποδα, δηλαδή στους κλάδους με τη μεγαλύτερη μείωση του προϊόντος υπάγεται ο κλάδος παραγωγής Κλωστοϋφαντουργικών Υλών, ο οποίος συρρικνώνεται εντονότερα σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή περίοδο (-17,6% έναντι -6,8%). Η παραγωγή Ηλεκτρολογικού Εξοπλισμού επίσης

μειώνεται περισσότερο από ότι στις αρχές του 2013 (-16,7% έναντι -13,8%) ενώ σημαντική μείωση καταγράφεται για ακόμη μια χρονιά στα Δέρματα – Είδη Υπόδησης (-13,0% αντί -10,7%). Ακολουθούν σε έκταση υποχώρησης παραγωγής ο κλάδος των λοιπών μεταποιητικών δραστηριοτήτων, με εκτεταμένες απώλειες της τάξης του 9,1% (αντί -0,1% πέρυσι), ο κλάδος των Ειδών Ένδυσης (-7,7% έναντι 19,2%) καθώς και ο Εξοπλισμός Μεταφορών, του οποίου ο ρυθμός πτώσης της παραγωγής περιορίστηκε σχεδόν στο 1/3 του περυσινού, αντί -6,3% -17,6%. Η παραγωγή στα Ποτά περιορίζεται σχετικά ήπια, κατά 4,2% (έναντι αύξησης 3,7% το 2013). Τέλος, η παραγωγή Μη Μεταλλικών Ορυκτών μειώνεται κατά 3,0% όταν την αντίστοιχη περίοδο του περασμένου έτους σημείωνε ταχύρυθμη αύξηση, της τάξης του 34,3%.

Ευρύτερα, οι κλάδοι που σχετίζονται με την παραγωγή διαρκών καταναλωτικών αγαθών εμφανίζουν αρκετά μικρότερες απώλειες (-6,4%) σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2013 (-16,6%) ενώ η παραγωγή μη διαρκών καταναλωτικών αγαθών περιορίζεται κατά 1,7%, όμως πέρυσι ενισχυόταν ελαφρώς (+2,0%). Στον αντίποδα, κατά το πρώτο δίμηνο του 2014 αυξάνεται η παραγωγή κεφαλαιουχικών αγαθών κατά 17,9% (αντί περυσινών απωλειών ύψους 22,5%), με τα ενδιάμεσα αγαθά να παρουσιάζουν μικρή αύξηση (+2,5% έναντι -3,0%). Τέλος, στον ευρύτερο

βιομηχανικό κλάδο της Ενέργειας η παραγωγή ενισχύεται οριακά, κατά 1,6%, όμως πέρυσι στο δίμηνο Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου περιορίστηκε κατά 7,0%.

Κατασκευές

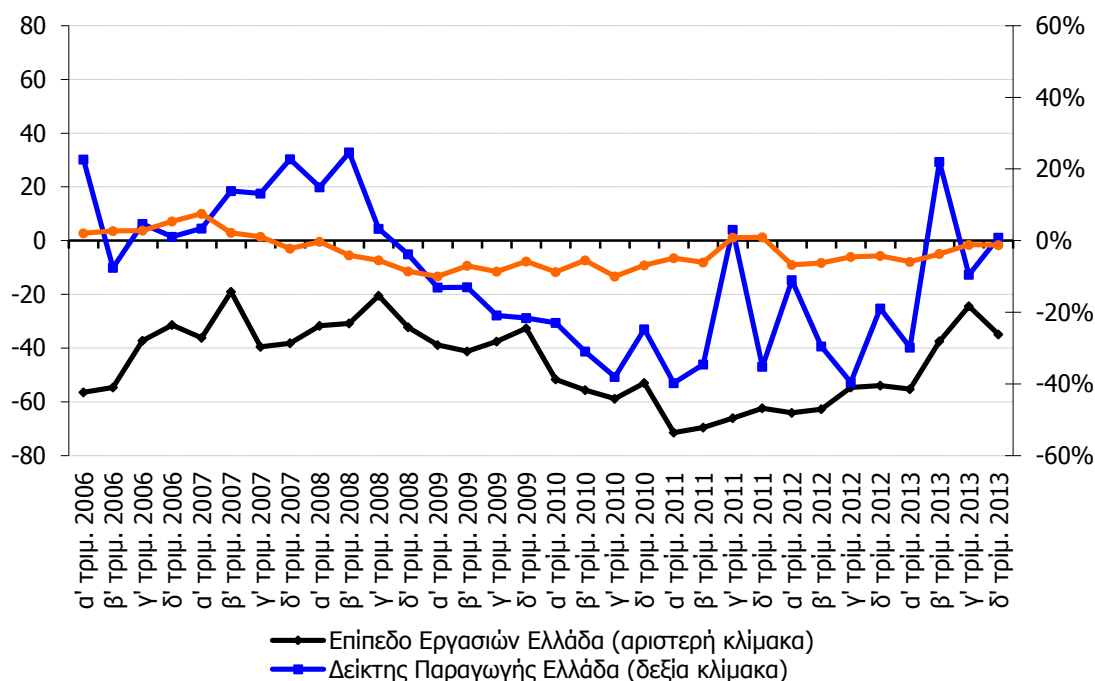
Οριακή ενίσχυση, της τάξης του 0,8%, κατέγραψε ο δείκτης παραγωγής στις Κατασκευές κατά το τελευταίο τρίμηνο του 2013 σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2012, κατά την οποία υποχώρησε με ρυθμό 19,0%. Στο σύνολο του 2013 ο δείκτης παραγωγής υποχώρησε με ρυθμό της τάξης του 4,1%, πολύ χαμηλότερο σε σύγκριση με αυτόν του 2012 (26,1%). Πάρα ταύτα, η παραγωγή στις Κατασκευές παρέμεινε πέρυσι σε πολύ χαμηλά επίπεδα, 62% χαμηλότερα από το 2005.

Στους επιμέρους δείκτες, ο δείκτης παραγωγής οικοδομικών έργων υποχώρησε και το 2013, σε μικρότερο βαθμό πάντως από ότι το 2012 (-10,1% έναντι -32,2%). Παραπλήσια ήταν η εξέλιξη του δείκτη παραγωγής έργων πολιτικού μηχανικού, ο οποίος περιορίστηκε την προηγούμενη χρονιά κατά 2,3%, έναντι συρρίκνωσης κατά 24,1% πρόπερσι.

Μείωση σημείωσε η κατασκευαστική δραστηριότητα και στην Ευρωζώνη-18 πέρυσι, επίσης μικρότερης έκτασης από ότι το 2012, κατά 2,9%, ενώ ένα χρόνο νωρίτερα είχε υποστεί απώλειες κατά 5,4%.

Διάγραμμα 3.2

Δείκτης Παραγωγής στις Κατασκευές –ετήσια ΠΜ (%) – στην Ελλάδα και στην Ευρωζώνη-18 και Δείκτης Επιπέδου Εργασιών στην Ελλάδα (1996-2006=100)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ/Eurostat/IOBE

Πάντως, από τα πρώτα στοιχεία για την Ελλάδα το 2014, που δεν είναι επαρκή για την πραγματοποίηση αξιόπιστων εκτιμήσεων, δεν αποτυπώνεται περαιτέρω εξασθένηση της πτώσης ή μικρή ανάκαμψη. Συγκεκριμένα, η οικοδομική δραστηριότητα (ιδιωτική και δημόσια) περιορίστηκε σημαντικά τον περασμένο Ιανουάριο.

Οι οικοδομικές άδειες⁹ κατά τη διάρκεια του πρώτου μήνα του τρέχοντος έτους δεν ξεπέρασαν τις 917 σε όλη την επικράτεια, αριθμός 35,3% μικρότερος σε σχέση με τον πρώτο μήνα πέρυσι (1.418

άδειες). Ο δείκτης επιφάνειας συρρικνώθηκε κατά 38,2% ενώ σημαντικά περιορίζεται και ο δείκτης όγκου (-40,0%).

Η μείωση της οικοδομικής δραστηριότητας είναι εκτεταμένη σε όλες τις περιφέρειες της χώρας. Σε όρους οικοδομικών αδειών, η μεγαλύτερη κάμψη τον Ιανουάριο του 2014 σημειώθηκε στην περιφέρεια Βορείου Αιγαίου (-68,9%), ενώ ακολουθούν οι περιφέρειες Δυτικής Μακεδονίας (-62,5%) και Κεντρικής Μακεδονίας (-47,8%). Η μικρότερη μείωση παρουσιάστηκε στο Νότιο Αιγαίο όπου ο αριθμός οικοδομικών αδειών ήταν 15,1% μικρότερος σε σχέση με τον Ιανουάριο του 2013. Αμετάβλητος παρέμεινε ο αριθμός των αδειών μόνο

⁹ Με τον όρο οικοδομικές άδειες, η ΕΛΣΤΑΤ αναφέρεται σε όλα τα είδη των οικοδομικών αδειών, περιλαμβάνοντας άδειες για νέα οικοδομή, προσθήκη, αναπαλαίωση, κατεδάφιση, περιτοίχιση, νομιμοποίηση, αναθεώρηση και τροποποίηση οικοδομής.

στην περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (0,0%).

Τέλος σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία που δημοσιεύονται στην Τράπεζα της Ελλάδος, οι συναλλαγές οικιστικών ακινήτων κατά το τελευταίο τρίμηνο του 2013 περιορίστηκαν κατά 11,1% σε σχέση με το τέταρτο τρίμηνο του 2012. Οι συναλλαγές οικιστικών ακινήτων μειώθηκαν εκ νέου κατά 23,1%, με αποτέλεσμα συνολικά το 2013 να διεκπεραιωθούν μόλις 23,8 χιλ. συναλλαγές με τη διαμεσολάβηση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, όταν το 2007 ο αντίστοιχος αριθμός ξεπερνούσε τις 148 χιλ. Σε αντίστοιχα χαμηλά επίπεδα διαμορφώθηκε και ο δείκτης εκτιμήσεων αξίας συναλλαγών πέρυσι, 29,8% χαμηλότερα σε σχέση με το 2012, σε συνέχεια σημαντικής μείωσης κατά 36,0% έναντι του 2011. Επισημαίνεται πως σύμφωνα με τα παραπάνω στοιχεία, ο δείκτης αξίας συναλλαγών έχει συρρικνωθεί κατά περίπου 88% σε σχέση με το έτος βάσης 2007.

Λιανικό Εμπόριο

Ηπιότερες απώλειες σε σύγκριση με πρόπερσι σημειώθηκαν στο Λιανικό Εμπόριο κατά το 2013, καθώς ο δείκτης όγκου περιορίστηκε πέρυσι σε μικρότερο βαθμό, κατά 8,1% έναντι 12,2%. Η εξασθένιση της μείωσης φαίνεται να συνεχίζεται στις αρχές του τρέχοντος έτους. Κατά τον Ιανουάριο του 2014, οι

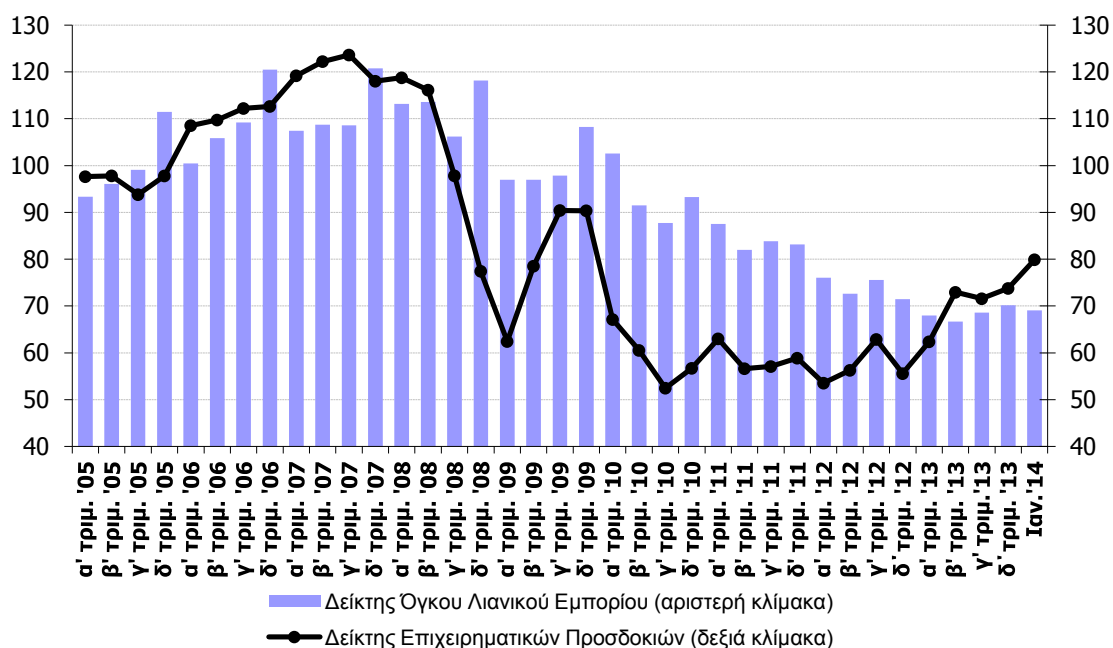
απώλειες του δείκτη όγκου περιορίζονται σημαντικά σε σχέση με πριν ένα χρόνο (-1,9% αντί -16,6%).

Στους επιμέρους κλάδους του Λιανικού Εμπορίου, πέντε υποκλάδοι καταγράφουν απώλειες τον Ιανουάριο του 2014 ενώ σε τρεις από αυτούς η υποχώρηση εξασθενεί.

Αναλυτικότερα, εντονότερα από πέρυσι περιορίστηκε τον Ιανουάριο ο δείκτης όγκου στα Πολυκαταστήματα (-15,6% αντί -4,0% πέρυσι) αλλά και στα Έπιπλα-Ηλεκτρικά είδη-Οικιακός εξοπλισμός (-11,7% αντί -7,3%). Ηπιότερη πτώση από ότι στον αρχικό μήνα πέρυσι σημειώθηκε στη δραστηριότητα των Μεγάλων Καταστημάτων Τροφίμων (-7,7% έναντι -16,9%), στα Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός, με οριακές απώλειες 0,9% (σε σχέση με -2,6%) και στα Φαρμακευτικά – Καλλυντικά, με τον κύκλο εργασιών να περιορίζεται κατά 2,6%, από 26,1% πέρυσι. Στον αντίποδα, δηλαδή στις κατηγορίες του λιανικού εμπορίου που παρουσίασαν αύξηση στον κύκλο εργασιών τους, συγκαταλέγονται τα Βιβλία-Χαρτικά (+8,5% αντί +17,2% πέρυσι), η Ένδυση-Υπόδηση (+5,8% έναντι -6,0%) και τα Καύσιμα-Λιπαντικά Αυτοκινήτων των οποίων ο κύκλος εργασιών ενισχύεται κατά 5,3% αντί οριακών απωλειών κατά 0,7% τον Ιανουάριο του 2013.

Διάγραμμα 3.3

Δείκτης Όγκου Λιανικού Εμπορίου (2005=100) και Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών Λιανικού Εμπορίου (1996-2006=100)

Πηγή: IOBE

Πίνακας 3.4

Ετήσιες Μεταβολές Δείκτη Όγκου στο Λιανικό Εμπόριο

Κατηγορίες καταστημάτων λιανικού εμπορίου	Δείκτης Όγκου (2005=100)				
	Ιαν. 2012	Ιαν. 2013	Ιαν. 2014	Μεταβολή 2012/2013	Μεταβολή 2014/2013
Γενικός Δείκτης	79,40	70,40	69,10	-11,3%	-1,8%
Γενικός Δείκτης (εκτός καυσίμων και λιπαντικών αυτοκινήτων)	78,00	71,00	67,20	-9,0%	-5,4%
Επιμέρους Κατηγορίες Καταστημάτων					
Μεγάλα καταστήματα τροφίμων	91,00	75,60	69,80	-16,9%	-7,7%
Πολυκαταστήματα	84,60	81,20	68,50	-4,0%	-15,6%
Καύσιμα και Λιπαντικά Αυτοκινήτων	68,70	68,20	71,80	-0,7%	5,3%
Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός	65,40	63,70	63,10	-2,6%	-0,9%
Φαρμακευτικά-Καλλυντικά	94,70	70,00	68,20	-26,1%	-2,6%
Ένδυση-Υπόδηση	72,00	67,70	71,60	-6,0%	5,8%
Έπιπλα-Ηλεκτρικά Είδη-Οικιακός Εξοπλισμός	64,70	60,00	53,00	-7,3%	-11,7%
Βιβλία-Χαρτικά-Λοιπά είδη δώρων	68,20	79,90	86,70	17,2%	8,5%

Πηγή: IOBE

Πίνακας 3.5

Κλαδικοί Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών στο Λιανικό Εμπόριο (1996-2006=100)

	α' τρίμ. 2012	α' τρίμ. 2013	α' τρίμ. 2014	ΠΜ% '14/'13	ΠΜ% '13/'12
Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός	77,6	59,4	83,4	40,4%	-23,5%
Υφάσματα-Ένδυση-Υπόδηση	43,8	65,7	95,0	44,6%	50,0%
Είδη Οικιακού Εξοπλισμού	54,1	71,8	63,5	-11,6%	32,7%
Οχήματα-Ανταλλακτικά	52,5	63,3	102,8	62,4%	20,6%
Πολυκαταστήματα	54	52	60,1	15,6%	-3,7%
Σύνολο Λιανικού Εμπορίου	53,5	62,4	80,6	29,2%	16,6%

Πηγή: IOBE

Η γενικότερη τάση σταθεροποίησης και ενδεχομένως ανόδου της δραστηριότητας στο Λιανικό Εμπόριο προεξοφλείται στην εξέλιξη του δείκτη επιχειρηματικών προσδοκιών του κλάδου στο πρώτο τρίμηνο του 2014, όπως προκύπτει από τις έρευνες οικονομικής συγκυρίας του IOBE.

Αναλυτικότερα κατά το πρώτο τρίμηνο του 2014, ο γενικός δείκτης προσδοκιών του Λιανικού Εμπορίου καταγράφει σημαντική αύξηση, της τάξης του 29,2% σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή περίοδο, καταδεικνύοντας αρκετά βελτιωμένες προσδοκίες στο σύνολο του κλάδου. Στις επιμέρους δραστηριότητες, οι προσδοκίες ενισχύονται σημαντικά στα Οχήματα-Ανταλλακτικά (+62,4% αντί +20,6% στο αρχικό τρίμηνο του 2013), στα Υφάσματα-Ένδυση-Υπόδηση (+44,6% σε σχέση με +50,0%) καθώς και στα Τρόφιμα-Ποτά (+40,4% έναντι -23,5%). Ελαφρώς χαμηλότερη είναι η καλύτερευση των προσδοκιών στον υποκλάδο των Πολυκαταστημάτων (15,6%) αντισταθμίζοντας τις περυσινές απώλειες (-3,7%). Αντιθέτως,, οι προσδοκίες επιδεινώνονται στον κλάδο των Ειδών Οικιακού Εξοπλισμού καθώς ο

δείκτης μεταβάλλεται αρνητικά (-11,6%) σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2013, στην οποία βελτιωνόταν (+32,7%).

Στον κλάδο των Αυτοκινήτων-Οχημάτων, η θετική εξέλιξη του 2013 συνεχίστηκε και κατά τους τρεις πρώτους μήνες του 2014, με το σχετικό Δείκτη Επιχειρηματικών Προσδοκιών να διαμορφώνεται στις 102,8 μονάδες κατά μέσο όρο στη διάρκειά τους, έναντι 63,3 μονάδων το 2013, ενώ το επίπεδό του είναι σχεδόν διπλάσιο σε σχέση με το 2012. Η διαφαινόμενη σταθεροποίηση της οικονομίας φέτος ύστερα από έξι χρόνια ύφεσης, η συνέχιση του προγράμματος της απόσυρσης, η πρόβλεψη για περαιτέρω ενίσχυση του τουρισμού, όπως επίσης και άλλες εξελίξεις σχετικές με την αγορά αυτοκινήτου, ενδεχομένως να σηματοδοτούν ότι αυτή έχει πλέον απομακρυνθεί από τα ιδιαίτερα δυσμενή επίπεδα των ετών 2012-2013, χωρίς ωστόσο να αναμένεται μεσοπρόθεσμα επιστροφή στα επίπεδα πωλήσεων πριν την κρίση. Στα επιμέρους στοιχεία του δείκτη το πρώτο τρίμηνο του 2014, το ισοζύγιο των τρεχουσών πωλήσεων είναι θετικό, για πρώτη φορά μετά το Νοέμβριο

του 2009, ενώ και στην πλευρά των αποθεμάτων καταγράφεται θετική εξέλιξη, με το ισοζύγιο να έχει αρνητικό πρόσημο, δηλαδή τα αποθέματα είναι κάτω από τα συνηθισμένα επίπεδα, και το 70% ωστόσο των επιχειρήσεων να εκτιμά ότι είναι στα φυσιολογικά επίπεδα. Σχετικά με τις προοπτικές, σημειώνεται ότι το ισοζύγιο των παραγγελιών είναι σχεδόν μηδενικό, για πρώτη φορά από τον Οκτώβριο του 2009, καθώς στους προηγούμενους μήνες υπερίσχυαν οι αρνητικές εκτιμήσεις για τις παραγγελίες, ενώ παρόμοια εικόνα επικρατεί και στις προοπτικές των πωλήσεων. Τέλος, σημαντική βελτίωση καταγράφεται στις προοπτικές για την απασχόληση, με ραγδαία πτώση των αρνητικών εκτιμήσεων, ενώ η πλειοψηφία εκτιμά σταθεροποίησή της.

Στα στοιχεία της αγοράς, οι πωλήσεις επιβατικών διαμορφώθηκαν το 2013 στα 58,7 χιλ. οχήματα, στα ίδια επίπεδα με το 2012, ενώ σύμφωνα και με τον δείκτη κύκλου εργασιών της ΕΛ.ΣΤΑΤ. παρατηρείται σταθεροποίηση σε σύγκριση με το 2012. Στο πρώτο τρίμηνο του 2014 η τάση μεταβλήθηκε σε ανοδική, με τις πωλήσεις επιβατικών να είναι αυξημένες κατά 17,6% σε σχέση με το ίδιο τρίμηνο

πριν ένα χρόνο, ενώ θα πρέπει να επισημανθεί ότι μεγάλο μέρος πλέον των πωλήσεων αποτελούν οι εταιρικές πωλήσεις, με τις λιανικές πωλήσεις να έχουν υποχωρήσει.

Χονδρικό Εμπόριο

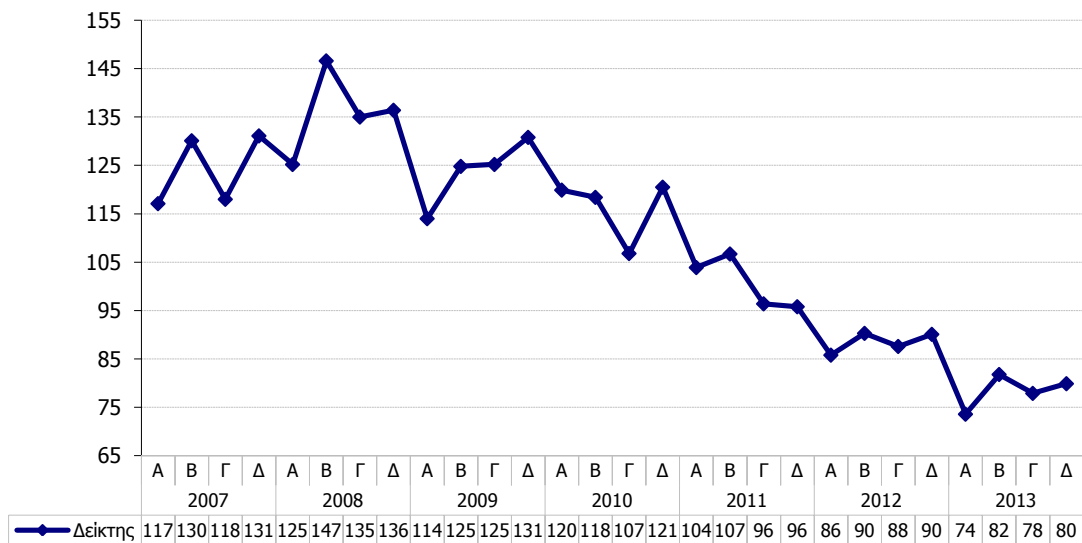
Η διαρκής συρρίκνωση του Λιανικού Εμπορίου τα προηγούμενα χρόνια συμπαρέσυρε και τον προηγούμενο κρίκο της αλυσίδας αξίας, το Χονδρικό Εμπόριο. Ο δείκτης όγκου του Χονδρικού Εμπορίου περιορίστηκε κατά 11,4% το 2013 σε συνέχεια ηπιότερης κάμψης κατά 5,9% το 2012. Ακολούθως, ο μέσος ετήσιος δείκτης διαμορφώθηκε στις 78 μονάδες, σημειώνοντας πτώση κατά περίπου 22% σε σχέση με το έτος βάσης 2005.

Υπηρεσίες

Η πτωτική πορεία των υπηρεσιών που έχει ήδη ξεκινήσει από τις αρχές του 2009 κλιμακώθηκε το 2013, με τον κύκλο εργασιών να περιορίζεται σημαντικά στην πλειονότητά τους. Ειδικότερα, έντεκα από τους δεκατρείς υποκλάδους των υπηρεσιών καταγράφουν απώλειες στο τζ'ρο τους, οι οποίες στις περισσότερες περιπτώσεις είναι μεγαλύτερες σε σχέση με πρόπερι.

Διάγραμμα 3.4

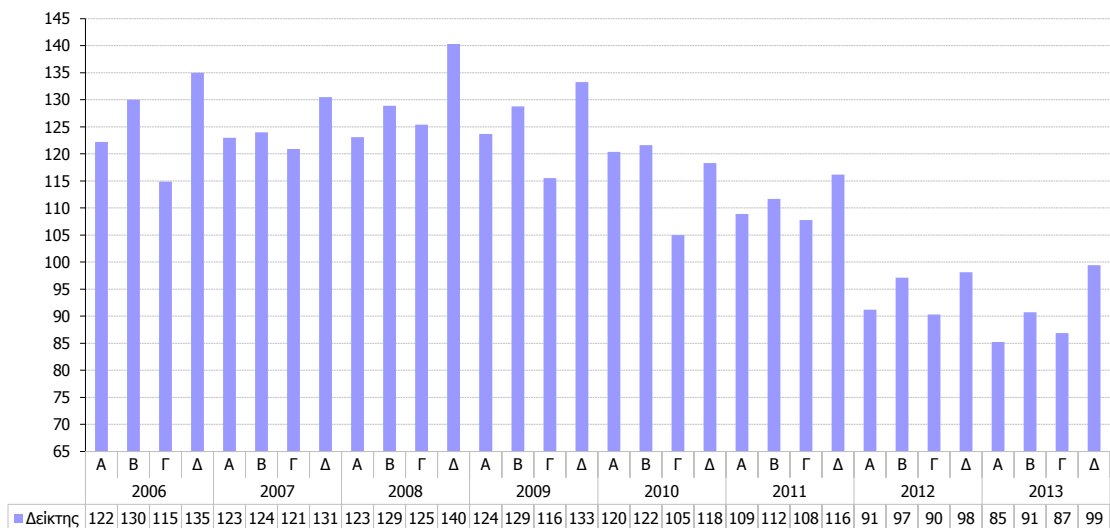
Εξέλιξη του Δείκτη Κύκλου Εργασιών στο Χονδρικό Εμπόριο

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.5

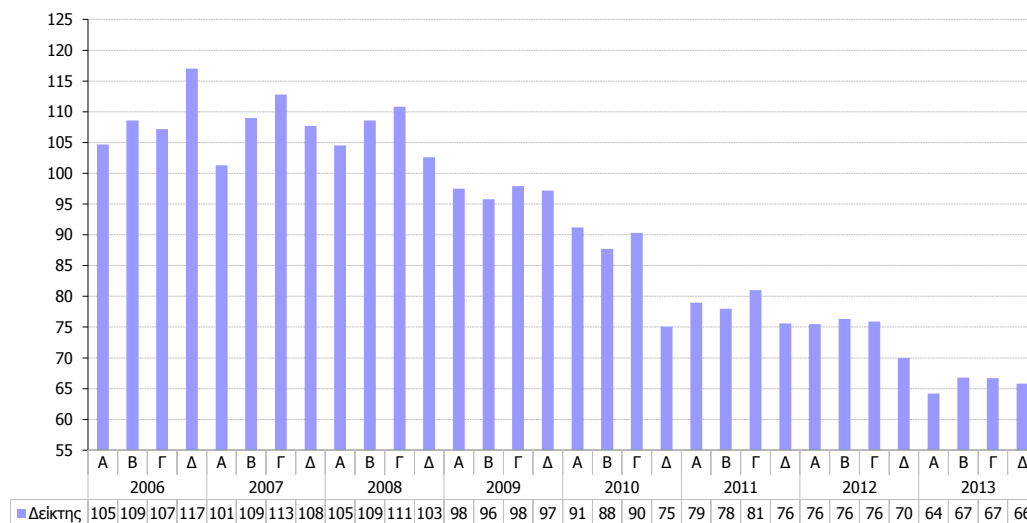
Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Τομέα Ταχυδρομικών και ταχυ-μεταφορικών δραστηριοτήτων (κλάδος 53)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.6

Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Τομέα Υπηρεσιών Τηλεπικοινωνιών (κλάδος 61)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Ειδικότερα, η μεγαλύτερη μείωση το 2013 καταγράφηκε στις υπηρεσίες δραστηριοτήτων επεξεργασίας δεδομένων και δραστηριοτήτων παροχής πληροφόρησης (κλάδος 63), όπου ο δείκτης κύκλου εργασιών υποχώρησε κατά 20,2%, σε συνέχεια ηπιότερης κάμψης κατά 5,1% το 2012. Ακολουθούν οι υπηρεσίες άλλων επαγγελματικών, επιστημονικών και τεχνικών δραστηριοτήτων (κλάδος 74), με το τζιρο τους να συρρικνώνεται κατά 19,2%, ελαφρώς ηπιότερα από ότι το 2012 (-25,2%). Ιδιαίτερα πτωτική ήταν η τάση και στις υπηρεσίες Διαφήμισης, έρευνας αγοράς και δημοσκοπήσεων κοινής γνώμης (κλάδος 73) όπου ο δείκτης κύκλου εργασιών περιορίστηκε κατά 18,9% σε σχέση με το 2012 (-16,7%) φτάνοντας στα χαμηλότερα επίπεδα από το 2005. Παράλληλα, συνεχίστηκε η πτωτική πορεία στις υπηρεσίες διοικητικών δραστηριοτήτων γραφείου-δραστηριοτήτων υποστήριξης προς τις

επιχειρήσεις (κλάδος 82), με μείωση κατά 15,9% όταν πρόπερσι είχε υποχωρήσει κατά 8,6%. Ο τζιρος των υπηρεσιών καθαρισμού (κλάδος 81.2) συνέχισε να περιορίζεται πέρυσι, κατά 13,8%, όσο περίπου και το 2012 (-12,2%), ενώ η ύφεση στον κλάδο των κατασκευών συμπαρασύρει και τη δραστηριότητα στις υπηρεσίες αρχιτεκτόνων, μηχανικών και συναφών δραστηριοτήτων παροχής τεχνικών συμβουλών (κλάδος 71): Ο κύκλος εργασιών τους περιορίστηκε σχεδόν όσο και το 2012 (-12,3%).

Επίσης σημαντική πτώση σημειώθηκε στις υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών (Κλάδος 61) το 2013, της τάξης του 11,7%, έναντι ηπιότερης μείωσης κατά 5,1% το 2012. Ηπιότερες είναι οι απώλειες στις υπηρεσίες πληροφορικής (κλάδος 62) όπου ο δείκτης κύκλου εργασιών περιορίστηκε κατά 4,8%, ενώ ένα χρόνο πριν η πτώση του ήταν τριπλάσια (-15,0%). Τέλος, ο τζιρος των υπηρεσιών

ταχυδρομικών και ταχυμεταφορικών δραστηριοτήτων (Κλάδος 53) μειώθηκε κατά 4,1% (αντί -15,4% το 2012) ενώ οι υπηρεσίες δραστηριοτήτων σχετικές με την παροχή προστασίας και τη διενέργεια έρευνας (κλάδος 80) παρουσίασαν την ηπιότερη κάμψη μεταξύ των κλάδων των υπηρεσιών (-2,3%, από -5,5%).

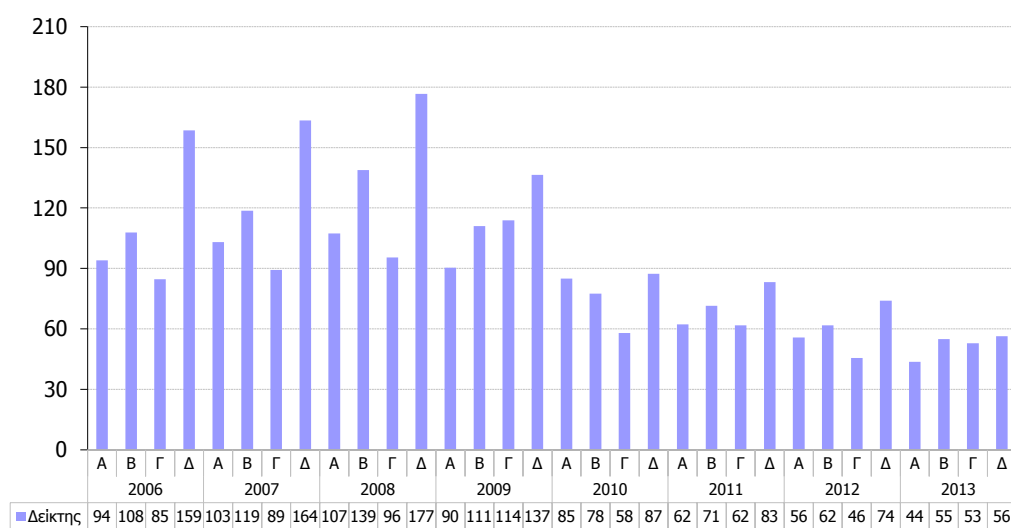
Στον αντίποδα, δηλαδή στις υπηρεσίες των οποίων ο κύκλος εργασιών ενισχύθηκε το 2013, οι υπηρεσίες δραστηριοτήτων σχετικές με την απασχόληση αύξησαν τη δραστηριότητά τους κατά 4,5% (έναντι -3,4% το 2012). Στις υπηρεσίες δραστηριοτήτων παροχής νομικών, λογιστικών συμβουλών και συμβουλών διαχείρισης (κλάδος 69 & 70.2) ο κύκλος εργασιών παρουσίασε οριακή αύξηση, της τάξης του 0,8%, όταν πρόπερσι ανήλθε κατά 4,5%.

Ο δείκτης κύκλου εργασιών στον Τουρισμό (Δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος και εστίασης, κλάδοι 55 & 56), κλάδος ο οποίος παραδοσιακά αποτελεί σημαντικό τμήμα της εγχώριας δραστηριότητας, παρουσιάζει σαφώς καλύτερη εικόνα σε σχέση με τα προηγούμενα έτη καθώς αυξήθηκε κατά 4,8% το 2013 σε σχέση με απώλειες που ξεπέρασαν το 12,9% το 2012.

Από την άλλη μεριά, οι προσδοκίες στους κλάδους των Υπηρεσιών το πρώτο τρίμηνο του 2014, όπως αποτυπώνονται στην έρευνα οικονομικής συγκυρίας του IOBE, είναι σαφώς καλύτερες σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή περίοδο.

Διάγραμμα 3.7

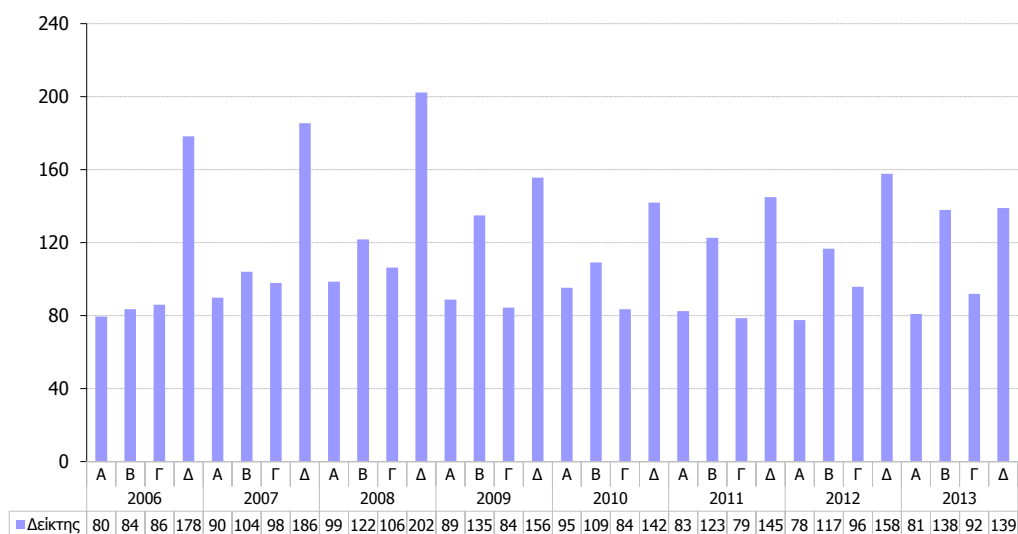
Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Τομέα Υπηρεσιών Πληροφορικής (κλάδος 62)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.8

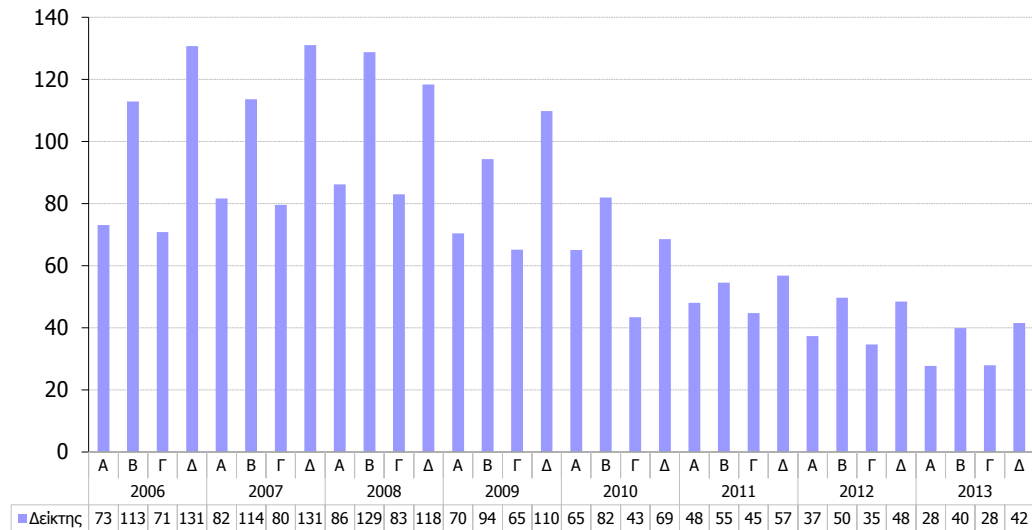
Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Τομέα Νομικών, Λογιστικών & παραχής συμβουλών διαχείρισης δραστηριοτήτων (κλάδοι 69+70.2)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.9

Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Τομέα διαφήμισης, έρευνας αγοράς και δημοσκοπήσεων κοινής γνώμης (Κλάδος 73)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Συγκεκριμένα, ο γενικός δείκτης των υπηρεσιών ενισχύεται κατά 30,0% σε αυτό το χρονικό διάστημα σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο του 2013 (+11,6% έναντι του 2012). Σε όλους τους κλάδους των Υπηρεσιών, ο δείκτης προσδοκιών

καταγράφει θετικές και υψηλότερες μεταβολές σε σχέση με ένα χρόνο πριν. Αναλυτικότερα, η μεγαλύτερη μεταβολή εμφανίζεται στα Τουριστικά γραφεία – Πρακτορεία (+74,2% έναντι +39,8% πέρυσι) και στα Ξενοδοχεία-Εστιατόρια

(+43,3% αντί 9,9%). Έπονται ο κλάδος της Πληροφορικής (+36,2 σε σχέση με +26,4%) και οι Χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί (+33,0% έναντι +6,1%). Καλύτερες προσδοκίες διαμορφώνονται

και στον κλάδο των Διαφόρων Υπηρεσιών προς Επιχειρήσεις κατά το πρώτο φετινό τρίμηνο (+20,2%), σε αντίθεση με την ήπια επιδείνωσή τους πριν ένα χρόνο (-3,3%).

Πίνακας 3.6

Δείκτες Κύκλου Εργασιών (Ετήσια Μεταβολή-2005=100)

	2011	2012	2013	ΠΜ% '12/'11	ΠΜ% '13/'12
Εμπόριο Αυτοκινήτου	39,4	27,9	27,1	-29,3%	-2,8%
Μεταφορές Χερσαίες και μέσω Αγωγών	84,9	95,1	91,0	12,1%	-4,3%
Πλωτές Μεταφορές	80,9	68,5	76,3	-15,3%	11,4%
Αεροπορικές Μεταφορές	98,5	98,8	112,0	0,4%	13,4%
Υποστηρικτικές προς τις Μεταφορές Υπηρεσίες & Υπηρεσίες Αποθήκευσης	64,6	65,9	81,6	2,0%	23,8%
Ταξιδιωτικά Πρακτορεία	61,9	45,2	53,5	-26,9%	18,3%
Ταχυδρομικές και Ταχυμεταφορικές Δραστηριότητες	111,2	97,1	90,1	-12,6%	-7,2%
Εκδοτικές Δραστηριότητες	55,9	48,6	42,9	-13,0%	-11,7%
Τηλεπικοινωνίες	78,4	76,3	65,8	-2,7%	-13,8%
Πληροφορική	69,7	59,3	56,4	-15,0%	-4,8%
Επεξεργασία Δεδομένων	174,9	165,9	132,4	-5,1%	-20,2%
Νομικές, Λογιστικές, Συμβουλευτικές Υπηρεσίες	107,2	112,0	112,8	4,5%	0,8%
Αρχιτέκτονες, Μηχανικοί	69,9	61,3	53,5	-12,3%	-12,7%
Διαφήμιση, Έρευνα Αγοράς, Δημοσκοπήσεις	43,7	32,7	26,4	-25,2%	-19,2%
Διοικητικές Δραστηριότητες Γραφείου	58,3	53,3	44,8	-8,6%	-15,9%
Τουρισμός	88,1	76,7	80,4	-12,9%	4,8%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 3.7

Κλαδικό Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Υπηρεσίες (1996-2006=100)

	α' τριμ. 2012	α' τριμ. 2013	α' τριμ. 2014	ΠΜ% '13-'12	ΠΜ% '14-'13
Ξενοδοχεία - Εστιατόρια	56,7	62,3	89,3	9,9%	43,3%
Τουριστικά Γραφεία - Πρακτορεία	45,2	63,2	110,1	39,8%	74,2%
Διάφορες Υπηρεσίες προς Επιχειρήσεις	54,9	53,1	63,8	-3,3%	20,2%
Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί	64,3	68,2	90,7	6,1%	33,0%
Πληροφορική	45,9	58	79	26,4%	36,2%
Σύνολο Υπηρεσιών	54,3	60,6	78,8	11,6%	30,0%

Πηγή: IOBE

3.3 Εξαγωγικές Επιδόσεις της Ελληνικής Οικονομίας

Οι ελληνικές εξαγωγές αγαθών έφτασαν το 2013 τα €27,3 δισεκ., σημειώνοντας οριακή υποχώρηση της τάξης του 0,2% σε σχέση με το 2012. **Εξαιρουμένων όμως των πετρελαιοειδών, οι εξαγωγές ήταν 2,1% λιγότερες πέρυσι από ότι το 2012.** Πτώση μεγαλύτερης έκτασης καταγράφηκε στις εισαγωγές αγαθών, οι οποίες περιορίστηκαν κατά 5,2%, με αποτέλεσμα η αξία τους να διαμορφωθεί στα €46,1 δισεκ. Ακολούθως, το εμπορικό έλλειμμα υποχώρησε κατά €2,5 δισεκ., (-11,5%), στα €18,8 δισεκ. **Συνεπώς, η αξία των εξαγωγών προϊόντων στην Ελλάδα αντιστοιχεί στο 60% των εισαγωγών τους, αναλογία σχεδόν διπλάσια εκείνης μόλις πριν μια τριετία.** Από πλευράς πρώτων ενδείξεων για το τρέχον έτος, το δίμηνο Ιανουαρίου - Φεβρουαρίου σημειώθηκε συρρίκνωση των εξαγωγών της τάξης του 4% σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2013 (3,8% χωρίς τα πετρελαιοειδή), με την αξία τους να προσεγγίζει τα €4,1 εκατ., ενώ οι εισαγωγές υποχώρησαν κατά 5,6%, στα €7,7 εκατ. Έτσι, το εμπορικό έλλειμμα της χώρας παρουσίασε εξασθένιση κατά το πρώτο δίμηνο φέτος κατά 2,2%, στα €3,6 δισεκ.

Αναλυτικότερα, ανοδικές τάσεις καταγράφηκαν το 2013 στα Καύσιμα, με την αξία τους να ενισχύεται κατά 2,2% στα €10,9 δισεκ (από €10,6 δισεκ. το προηγούμενο έτος), καθώς και στα Αγροτικά προϊόντα όπου σημειώθηκε

άνοδος κατά 3,5%, με την αξία τους να ξεπερνά τα €4,7 δισεκ. (από €4,6 δισεκ.). Συνολικά αυτές οι δύο κατηγορίες εξαγωγικών αγαθών αντιπροσωπεύουν περίπου τα 3/5 των ελληνικών εξαγωγών (πίνακας 3.8). Επομένως, δεδομένου ότι στις υπόλοιπες κατηγορίες αγαθών καταγράφηκε πτώση πέρυσι, η οριακή εξασθένιση των εξαγωγών συνολικά οφείλεται στην αύξησή τους στις συγκεκριμένες κατηγορίες. Στα Αγροτικά προϊόντα, αξιοσημείωτη ενίσχυση της εξαγωγικής ζήτησης σημειώθηκε στα Λάδια και λίπη ζωικής-φυτικής προέλευσης (+44,4%), η αξία των οποίων άγγιξε τα €576 εκατ., με το μερίδιο τους στη συγκεκριμένη κατηγορία αγαθών να παραμένει σχετικά χαμηλό. Ταυτόχρονα, στα Τρόφιμα και ζώα ζωντανά, τα οποία αποτελούν τη σημαντικότερη κατηγορία εξαγόμενων προϊόντων μεταξύ των αγροτικών, σημειώθηκε οριακή ενίσχυση κατά 0,9% (+€30 εκατ.), με τη συνολική τους αξία να μην ξεπερνά τα €3,6 δισεκ. Αντίθετα, εξασθένιση των εξαγωγών πέρυσι κατά 7,5% παρατηρήθηκε στα Ποτά-Καπνός, η αξία των οποίων διαμορφώθηκε στα €583 εκατ., ενώ χαμηλότερες κατά 9,2% ήταν οι εξαγωγές Πρώτων Υλών, αγγίζοντας τα €1,14 εκατ.

Λιγότερες εξαγωγές πραγματοποιήθηκαν το 2013 σε Βιομηχανικά προϊόντα (-3,1%), με την αξία τους να διαμορφώνεται στα €9,9 δισεκ., ωστόσο το μερίδιο τους, στο σύνολο των εξαγωγίμων προϊόντων παρέμεινε σε σχετικά υψηλό επίπεδο (36,4%). Η υποχώρηση των εξαγωγών στη

συγκεκριμένη κατηγορία αγαθών ερμηνεύεται κυρίως από τη συρρίκνωση των εξαγωγών στα Μηχανήματα-Υλικό Μεταφορών (-12,8% ή κατά €292 εκατ.), η αξία των οποίων αποτελεί το 1/5 του συνόλου των εξαγωγών Βιομηχανικών προϊόντων, αλλά και στα Βιομηχανικά είδη ταξινομημένα κατά α' ύλη, με την αξία τους να υποχωρεί κατά 4,4% έναντι του 2012, στα €3,7 δισεκ. Μικρή ενίσχυση των εξαγωγικών επιδόσεων παρουσιάζεται στα Διάφορα βιομηχανικά είδη (+1,7% ή €117 εκατ.), ενώ ανοδική τάση εκδηλώθηκε στην κατηγορία Χημικά προϊόντα κατά 4,8%, με την αξία τους να ξεπερνά τα €2,5 δισεκ.. Στον αντίποδα, υποχώρηση 4,1% σημειώθηκε στα Μη ταξινομημένα κατά κατηγορίες αγαθά, με την αξία τους να διαμορφώνεται στα €580 εκατ.

Όσον αφορά τις τάσεις στο εξωτερικό εμπόριο της Ελλάδας ως προς τους γεωγραφικούς προορισμούς, αυξητική τάση καταγράφηκε το 2013 προς τις χώρες της Ευρωζώνης-15, προς τις οποίες οι εξαγωγές ανήλθαν κατά 6,4%, μετά από μια διετία υποχώρησης, φθάνοντας τα €8 δισεκ., ενώ ηπιότερη ήταν η άνοδος προς την ΕΕ-27 (+1,4%), με την αξία των εξαγωγών να διαμορφώνεται στα €12 δισεκ. Σε επίπεδο χωρών της ΕΕ, μικρής έκτασης ενίσχυση των εξαγωγών έλαβε χώρα προς την Γερμανία (+1,1%), που απορροφά μεγάλο μέρος των ελληνικών προϊόντων, με την αξία τους να ξεπερνά τα €1,7 δισεκ., ενώ υψηλότερες ήταν

πέρυσι οι εξαγωγές και προς την Ισπανία κατά 6,5%, φθάνοντας τα €575 εκατ. Σημαντική βελτίωση των εξαγωγικών επιδόσεων σημειώθηκε προς την Ιταλία, το δεύτερο σημαντικότερο προορισμό των ελληνικών εξαγωγών, με την αξία τους να ανέρχεται κατά 15,5%, πάνω από τα €2,4 δισεκ., καθώς και την Αυστρία (+20%). Στον αντίποδα, έντονη υποχώρηση των εξαγωγών καταγράφηκε προς την Κύπρο (-14,4%), αντανακλώντας τον αντίκτυπο της εκβάθρων αναδιάρθρωσης του τραπεζικού τομέα της χώρας και της δημοσιονομικής προσαρμογής, με την αξία τους να διαμορφώνεται από τα €1,32 δισεκ. στα €1,14 δισεκ., επίδοση πάντως που τη διατηρεί στην 5^η θέση μεταξύ των σημαντικότερων μας εμπορικών εταιρών. Υποχώρηση σημειώθηκε επίσης προς την Γαλλία (-4,2%), με την αξία τους να διαμορφώνεται τα €640 εκατ..

Στον αντίποδα, σημαντική ήταν η διεύρυνση της ζήτησης ελληνικών εξαγωγών από την Τουρκία το 2013, καθώς ενισχύθηκε κατά 8,6% (+€252 εκατ.), ξεπερνώντας τα €3,2 δισεκ. και διατηρώντας την το σημαντικότερο εμπορικό εταίρο της χώρας μας. Έντονη ενίσχυση των εξαγωγών, κατά 13,5%, σημειώθηκε και προς το Ηνωμένο Βασίλειο, με την αξία τους να ξεπερνά τα €967 εκατ., ενώ συρρίκνωση των εξαγωγών κατά 9,2%, παρατηρήθηκε προς τις ΗΠΑ, με αποτέλεσμα η αξία τους να πέσει κάτω από το €1 δισεκ., στα €935 εκατ.

Πίνακας 3.8

Εξαγωγές κατά μονοψήφια κατηγορία σε τρέχουσες τιμές (εκατ. €)

	Ιανουάριος-Δεκέμβριος				
	Αξία (εκατ. €)		ΠΜ(%)	Σύνθεση (%)	
	2013	2012	'13/'12	2013	2012
Αγροτικά προϊόντα	4.754,6	4.594,4	3,5%	17,4%	16,8%
Τρόφιμα και ζώα ζωντανά	3.595,5	3.565,0	0,9%	13,2%	13,0%
Ποτά & καπνός	583,3	630,6	-7,5%	2,1%	2,3%
Λάδια και λίπη ζωικής ή φυτικής προέλευσης	575,8	398,8	44,4%	2,1%	1,5%
Πρώτες ύλες	1.133,1	1.247,9	-9,2%	4,2%	4,6%
Πρώτες ύλες μη εδωδιμες εκτός από καύσιμα	1.133,1	1.247,9	-9,2%	4,2%	4,6%
Καύσιμα	10.884,9	10.649,3	2,2%	39,9%	38,9%
Ορυκτά, καύσιμα, λιπαντικά, κ.λπ.	10.884,9	10.649,3	2,2%	39,9%	38,9%
Βιομηχανικά προϊόντα	9.927,8	10.245,4	-3,1%	36,4%	37,5%
Χημικά προϊόντα & συναφή (μ.α.κ.)	2.560,5	2.443,7	4,8%	9,4%	8,9%
Βιομηχανικά είδη ταξινομημένα κατά πρώτη ύλη	3.696,4	3.866,7	-4,4%	13,5%	14,1%
Μηχανήματα & υλικό μεταφορών	1.994,0	2.286,7	-12,8%	7,3%	8,4%
Διάφορα βιομηχανικά είδη	1.676,9	1.648,4	1,7%	6,1%	6,0%
Άλλα	580,7	605,6	-4,1%	2,1%	2,2%
Είδη & συναλλαγές μη ταξινομημένα κατά κατηγορίες	580,7	605,6	-4,1%	2,1%	2,2%
Συνολικές εξαγωγές	27.281,2	27.342,7	-0,2%	100,0%	100,0%

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: ΠΣΕ-ΚΕΕΜ-ΕΛΣΤΑΤ

Στο σκέλος των εξαγωγών προς τις χώρες των Βαλκανίων, οι εξαγωγικές επιδόσεις της Ελλάδας εξασθένησαν πέρυσι κατά 7%, με το μερίδιό τους στο σύνολο των εξαγωγών να υποχωρεί κατά 1 εκατοστιαία μονάδα. Αυτή η εξέλιξη οφείλεται κυρίως στην συρρίκνωση των εξαγωγών προς την Βουλγαρία (-8%), που κατέχει το μεγαλύτερο μερίδιο στις εξαγωγές της Ελλάδας μεταξύ των χωρών της περιοχής, με την αξία τους να αγγίζει τα €1,4 δισεκ. Σημαντική υποχώρηση παρουσιάστηκε και προς την Αλβανία και την ΠΓΔΜ (-17,2% και -10,1%, αντίστοιχα), με την συνολική αξία τους να ξεπερνά οριακά τα €1 δισεκ. Η ίδια τάση εκδηλώθηκε προς την Βοσνία-Ερζεγοβίνη και την Σερβία (-4,5% και -16,3%, αντίστοιχα), η αξία των εξαγωγών προς τις οποίες διαμορφώθηκε στα €78

εκατ. και €197 εκατ. αντίστοιχα. Στον αντίποδα, αυξημένες εμφανίζονται οι εξαγωγές αγαθών προς το Κόσσοβο (+8,5%), με την αξία τους να αγγίζει τα €77 εκατ., ενώ ηπιότερη ήταν η ενίσχυση των εξαγωγών προς τη Ρουμανία (+4,4%, στα €600 εκατ.). Σημαντικός εξαγωγικός προορισμός αναδεικνύεται η Κροατία, οι εξαγωγές ελληνικών αγαθών προς την οποία σημείωσαν αύξηση κατά 35,6%, ξεπερνώντας τα €53 εκατ. το 2013.

Στις χώρες της Βόρειας Αμερικής, εκτός των ΗΠΑ, ανοδικά κινούνται οι εξαγωγές αγαθών προς το Μεξικό (+30%), φθάνοντας τα €120 εκατ., ενώ συρρίκνωση τους κατά 12,4% καταγράφηκε προς τον Καναδά κατά

12,4%, που διαμόρφωσε το επίπεδό τους στα €88 εκατ.

Σταθεροποιητικές τάσεις επικράτησαν το 2013 στις εξαγωγές ελληνικών προϊόντων προς τις χώρες της Βόρειας Αφρικής και της Μέσης Ανατολής, με την αξία τους να διαμορφώνεται στα €3,8 δισεκ. Μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος στην περιοχή αναδεικνύεται η Λιβύη, με εξαγωγές προς αυτή ύψους €745 εκατ., σημειώνοντας ωστόσο, μείωση 4,9% έναντι του 2012, ενώ ενίσχυση των εξαγωγών παρατηρήθηκε προς τη Σαουδική Αραβία (+4,7%) με την αξία τους να φτάνει τα €404 εκατ. Παράλληλα, σημαντική διεύρυνση έλαβε χώρα στο εξωτερικό εμπόριο αγαθών προς την Αίγυπτο (+71,8%), χώρα που αποτελεί σημαντικό εξαγωγικό προορισμό για τα ελληνικά προϊόντα, με την αξία τους να προσεγγίζει τα €594 εκατ., αλλά και προς το Μαρόκο, προς το οποίο ξεπέρασαν τα €190 εκατ., επίπεδο σχεδόν τριπλάσιο σε σχέση με το αυτό ένα χρόνο πριν. Αντιθέτως, χαμηλότερες ήταν οι εξαγωγές προς το Ισραήλ και την Αλγερία, κατά -33,6% και -10,7% (στα €396 εκατ. και €352 εκατ., αντίστοιχα). Παραπλήσια υποχώρηση σημειώθηκε προς το Λίβανο και τα Ην. Αραβικά Εμιράτα, -32,5% και -19,3%.

Διεύρυνση των εξαγωγών κατά 3,8% σημειώθηκε προς τις χώρες της Κοινοπολιτείας Ανεξαρτήτων Κρατών, αυξάνοντάς τις στα €843 εκατ. Προήλθε κυρίως από την ανοδική τάση που

παρατηρήθηκε στις εξαγωγές ελληνικών προϊόντων προς την Ουκρανία και Γεωργία, κατά 28,3% και 23% αντίστοιχα, με την αξία τους προς αυτές να φθάνει τα €190 εκατ. και €153 εκατ., αντίστοιχα. Στον αντίποδα, υποχώρηση των εξαγωγών κατά 12,3% ή €55 εκατ. σημειώθηκε προς την Ρωσία, περιορίζοντας την αξία τους στα €406 εκατ. Σημαντική διεύρυνση της διείσδυσης των ελληνικών αγαθών, κατά 23,3%, επιτεύχθηκε πέρυσι προς τις αγορές των χωρών της Λατινικής Αμερικής, με την αξία τους να προσεγγίζει τα €151 εκατ. Η συγκεκριμένη επίδοση οφείλεται κυρίως στην κατακόρυφη αύξηση της ζήτησης ελληνικών προϊόντων από τη Βραζιλία, κατά 65%, που διαμόρφωσε τις εξαγωγές στα €123 εκατ., αλλά και προς την Αργεντινή (+61,2%), που ωστόσο εξακολουθεί να έχει μικρό μερίδιο στο σύνολο των εξαγωγών προς τις χώρες της Λατινικής Αμερικής.

Αντιθέτως, φαίνεται να υπάρχει ανατροπή της διείσδυσης που είχε διαφανεί τα προηγούμενα χρόνια προς τις ταχέως αναπτυσσόμενες χώρες της Ν.Α. Ασίας, καθώς πέρυσι έλαβε χώρα αξιοσημείωτη εξασθένιση των εξαγωγών προς αυτές, κατά 38% σε σχέση με το 2012, με την αξία τους να μην ξεπερνά τα €587 εκατ. Αυτή η εξέλιξη αντισταθμίζει, σε μεγάλο βαθμό, την ενισχυτική τάση στη ζήτηση ελληνικών προϊόντων από την Κίνα το 2013, κατά 10%, με τις εξαγωγικές ροές προς αυτή να διαμορφώνονται στα €421 εκατ.

Πίνακας 3.9

Εξαγωγές ανά προορισμό την περίοδο Ιανουαρίου-Δεκεμβρίου 2013 και 2012

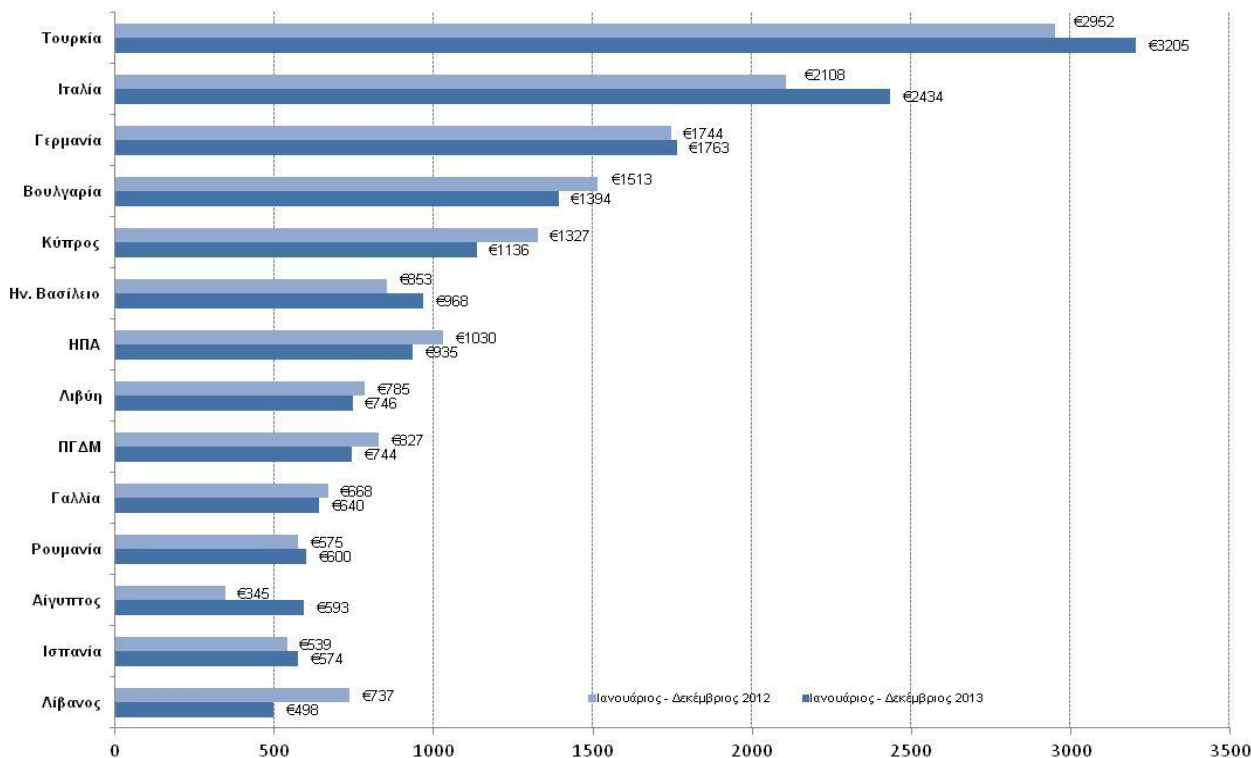
	Αξία (εκατ. €)			Σύνθεση	
	2013*	2012*	Π.Μ. (%) '13/'12	2013	2012
ΟΟΣΑ (29 χώρες)	13.381,4	12.657,8	5,7%	49,0%	46,3%
Ε.Ε. (27)	11.924,7	11.762,0	1,4%	43,7%	43,0%
Ε.Ε. (15)	7.901,2	7.429,1	6,4%	29,0%	27,2%
Β. Αμερική	1.143,0	1.223,1	-6,5%	4,2%	4,5%
Άλλες ανεπτυγμένες χώρες	184,4	191,4	-3,7%	0,7%	0,7%
Υπόλοιπες ΟΟΣΑ (εκτός Ν.Κορέας)	3.367,0	3.112,0	8,2%	12,3%	11,4%
Βαλκάνια	3.649,4	3.922,2	-7,0%	13,4%	14,3%
Κοινοπολ. Ανεξάρτ. Κρατών (ΚΑΚ)	842,8	811,7	3,8%	3,1%	3,0%
Β. Αφρική & Μ. Ανατολή	3.808,3	4.116,2	-7,5%	14,0%	15,1%
Χώρες Αφρικής (εκτός Β.Αφρικής)	130,8	179,9	-27,3%	0,5%	0,7%
Ν.Α. Ασία	587,4	945,7	-37,9%	2,2%	3,5%
Λατ. Αμερική	151,0	122,5	23,3%	0,6%	0,4%
Λοιπές Χώρες	3.486,3	3.044,0	14,5%	12,8%	11,1%
ΣΥΝΟΛΟ	27.281,2	27.342,7	-0,2%	100,0%	100,0%

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ-ΚΕΕΜ

Διάγραμμα 3.10

Χώρες με το μεγαλύτερο μερίδιο στις εξαγωγές ελληνικών προϊόντων (σε εκ. €), κατά την περίοδο Ιανουαρίου-Δεκεμβρίου 2013 και 2012

Πηγή: ΠΣΕ Επεξεργασία: IOBE

Ανακεφαλαιώνοντας, όπως είχε εκτιμηθεί στην προηγούμενη έκθεση του IOBE για την ελληνική οικονομία, η σταθεροποίηση των ελληνικών εξαγωγών προϊόντων πέρυσσι προήλθε από την άνοδο στα Καύσιμα και τα Αγροτικά προϊόντα, που αντιστάθμισαν την πτώση στις υπόλοιπες κατηγορίες αγαθών. Ενδεικτικά, μη λαμβάνοντας υπόψη στο εμπορικό ισοζύγιο αγαθών το ισοζύγιο των πετρελαιοειδών, οι εξαγωγές υποχώρησαν την περασμένη χρονιά κατά 2,1%.

Η απώλεια κατά το 2013 της ανοδικής δυναμικής των εξαγωγών που είχε εκδηλωθεί τα προηγούμενα έτη οφείλεται κυρίως στην εξασθένηση της ζήτησης από τις χώρες των Βαλκανίων, της Β. Αμερικής και της Κύπρου, τάσεις που ενδεχομένως να διατηρηθούν και το 2014. Ωστόσο, η ανάκαμψη της οικονομίας της Ευρωζώνης κατά το τρέχον έτος μετά από δύο έτη ύφεσης ενδέχεται να αντισταθμίσει σημαντικό μέρος των απωλειών προς αυτές τις αγορές. Τονωτικά στις ελληνικές εξαγωγές αγαθών, σε μικρότερο όμως βαθμό από ότι πέρυσσι, εκτιμάται ότι θα επιδράσει η ζήτηση από την Τουρκία. Σε κάθε περίπτωση, η ανάγκη περαιτέρω διεύρυνσης των εξαγωγικών προορισμών της Ελλάδας με υψηλή ζήτηση παραμένει ισχυρή. **Τούτων δεδομένων, για το 2014 εκτιμάται ότι η αξία των εξαγωγών συμπεριλαμβανομένων των πετρελαιοειδών θα προσεγγίσει τα €26,6 δισεκ. από €27,2 δισεκ. το 2013, σημειώνοντας υποχώρηση της τάξης του 2%.** Αντίστοιχα, χωρίς τα πετρελαιοειδή εκτιμάται ότι η αξία των εξαγωγών θα διαμορφωθεί φέτος στα €16,2 δισεκ. από €16,8 δισεκ. το 2013,

καταγράφοντας μείωση της τάξης του 3,5%.

3.4 Απασχόληση-Ανεργία

Η ανεργία στην Ελλάδα το τελευταίο τρίμηνο του 2013 ανήλθε στο 27,5%, από 27% στο αμέσως προηγούμενο τρίμηνο, σύμφωνα με τα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού της ΕΛΣΤΑΤ. **Ακολουθως, στο σύνολο του προηγούμενου έτους η ανεργία ανήλθε στο 27,3%,** δηλαδή 3 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερα σε σχέση με το 2012 (24,3%). **Ο μέσος ετήσιος αριθμός των ανέργων διαμορφώθηκε το 2013 στους 1.353,5 χιλ.,** έναντι 1.203,8 χιλ. πρόπερσι (149,7 χιλ. περισσότεροι άνεργοι). Ωστόσο, στις αρχές του 2014 υπάρχουν ορισμένες ενδείξεις αντιστροφής της ανοδικής τάσης της ανεργίας. Τον Ιανουάριο, το εποχικά μη διορθωμένο ποσοστό ανεργίας ανήλθε σε 26,8% από 27,3% τον αμέσως προηγούμενο μήνα, ενώ σε σχέση με τον ίδιο μήνα του 2013 η ανεργία ήταν 0,8 ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερη.

Η Ελλάδα εξακολουθεί να παρουσιάζει από το 4^ο τρίμηνο του 2012 το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας στην Ευρωζώνη-17, ακολουθούμενη από την Ισπανία (26,1%). Σε μεγάλη απόσταση ακολουθούν η Κύπρος με 16,8% και η Πορτογαλία με 15,4%, χώρες που επίσης έχουν προσφύγει στο Μηχανισμό Στήριξης, ενώ η ανεργία στην Ιρλανδία που επίσης είχε καταφύγει στο Μηχανισμό Στήριξης αλλά εξήλθε από αυτόν πρόσφατα ανήλθε στο 12,2%. Επισημαίνεται όμως ότι στις Πορτογαλία, Ιρλανδία και Ισπανία σημειώνεται ήδη από το δεύτερο τρίμηνο του 2013 σταθεροποίηση ή/και ελαφρά

πτώση του ποσοστού ανεργίας. Το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας στην Ευρωζώνη-17 το τελευταίο περυσινό τρίμηνο καταγράφηκε στις Αυστρία (5%), Γερμανία (5,2%), Λουξεμβούργο (6%) και Μάλτα (6,7%).

Η άνοδος της ανεργίας κατά το περασμένο έτος οφείλεται αποκλειστικά στη μείωση της απασχόλησης κατά 4% ή 149,6 χιλ. άτομα (από 3.763 χιλ. το 2012 σε 3.613,4 χιλ. το 2013), ενώ την ίδια περίοδο **το μέγεθος του εργατικού δυναμικού παρέμεινε ουσιαστικά αμετάβλητο** (4.966,8 χιλ. εργαζόμενοι το 2012 και 4.967 χιλ. το 2013). Επισημαίνεται ότι τα επίπεδα απασχόλησης είναι τα χαμηλότερα τουλάχιστον από το 1998.

Σε ότι αφορά τα επιμέρους χαρακτηριστικά της αγοράς εργασίας, **η ανεργία πλήττει περισσότερο τις γυναίκες από τους άντρες**. Η ανεργία στους άνδρες το 2013 ανήλθε στο 24,4%, αυξημένη κατά 2,9 ποσοστιαίες μονάδες έναντι του προηγούμενου έτους (21,5%), ενώ η ανεργία στις γυναίκες διαμορφώθηκε σε 31,3% από 28,2% το 2012. Στην Ευρωζώνη-17, η διαφορά της ανεργίας μεταξύ ανδρών και γυναικών ήταν αμελητέα, με τα ποσοστά ανεργίας να διαμορφώνονται στο 11,9% και 12,1% αντίστοιχα. Το ποσοστό ανεργίας των γυναικών στην Ευρωζώνη-17 το 2013 ήταν υψηλότερο κατά 0,6 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2012 (11,5%), ενώ των ανδρών κατά 0,7 ποσοστιαίες μονάδες έναντι του αντίστοιχου στο συγκεκριμένο έτος (11,2%).

Από τη σκοπιά της **ηλικιακής διάρθρωσης της ανεργίας**, αυτή παρέμεινε -όπως τα προηγούμενα χρόνια- πολύ πιο οξυμένη στα άτομα νεαρής ηλικίας. Το 2013 το 64% των νέων ηλικίας 15-24 ετών που επιθυμούσαν να εργαστούν δεν έβρισκαν εργασία, ποσοστό αυξημένο κατά 4,3 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με εκείνο του 2012 (59,7%). Στην ηλικιακή ομάδα 25-29 ετών το σχετικό ποσοστό διαμορφώθηκε πέρυσι στο 43,5%, από 37,5% ένα χρόνο νωρίτερα. Τις επιπτώσεις της έντονης και παρατεταμένης κάμψης της παραγωγικής δραστηριότητας τα τελευταία χρόνια στην απασχόληση υφίστανται-σε μικρότερο βαθμό από τους νέους-και τα άτομα που βρίσκονται στην παραγωγική ηλικία 30-44 ετών, με το ποσοστό ανεργίας στη συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα να ανέρχεται από 23% το 2012 και 25,9% το 2013. Στη ηλικιακή ομάδα 45-64 ετών, το ποσοστό ανεργίας ήταν χαμηλότερο σε σχέση με τις προηγούμενες ηλικιακές ομάδες, φθάνοντας 19,3% από 16,6% πρόπερσι. Χαρακτηριστικό των τάσεων στην ηλικιακή διάρθρωση της ανεργίας είναι ότι το 2012 και το 2013 περίπου το 70% (67,2% και 68,7%, αντίστοιχα) του συνόλου των ανέργων της χώρας προέρχεται από άτομα ηλικίας 30 ετών και άνω, όταν το αντίστοιχο ποσοστό το 2008 δεν ξεπερνούσε 56,9%. Λαμβάνοντας υπόψη ότι τα άτομα αυτά φέρουν το κύριο βάρος της κάλυψης των οικογενειακών υποχρεώσεων είναι προφανείς οι αρνητικές συνέπειες στην κοινωνική συνοχή από την αδυναμία τους να βρουν απασχόληση.

Η παρατεταμένη αδυναμία της ελληνικής οικονομίας να δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας αντικατοπτρίζεται κυρίως στην

αύξηση του αριθμού των ανέργων που βρίσκονται εκτός της αγοράς εργασίας για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο του ενός έτους. Το ποσοστό των **μακροχρόνια ανέργων** προσέγγισε την προηγούμενη χρονιά το 69% (932,2 χιλ. άνεργοι), 8 ποσοστιαίες μονάδες από ότι ένα χρόνο πριν (ή κατά 197,4 χιλ. άνεργους). Ακολούθως, το ποσοστό των νέων ανέργων περιορίστηκε στο 23,1% (312,4 χιλ. άνεργοι) από 24% (288,4 χιλ.) το 2012.

Το ποσοστό ανεργίας μεταξύ των **ατόμων ξένης υπηκοότητας** διαμορφώθηκε το 2013 πολύ υψηλότερα του εγχώριου μέσου όρου, στο 37,9% παρουσιάζοντας αύξηση 4,6 ποσοστιαίων μονάδων σε σχέση με το 2012 (33,3%). Στους ημεδαπούς η άνοδος ήταν ηπιότερη, της τάξης των 2,9 ποσοστιαίων μονάδων, από 23,4% το 2012 σε 26,3% πέρυσι, με το ποσοστό της να είναι χαμηλότερο του εθνικού μέσου όρου.

Η ανεργία συνεχίζει να πλήττει κυρίως τα άτομα με **χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης**. Η υψηλότερη ανεργία το 2013 -όπως και το 2012- σημειώθηκε στα άτομα που δεν πήγαν καθόλου σχολείο, φθάνοντας το 40,2% από 38,3% πρόπερσι. Ακολουθούν με παραπλήσια ποσοστά ανεργίας όσοι έχουν παρακολουθήσει μερικές τάξεις του Δημοτικού, 38,3% από 28% ένα χρόνο νωρίτερα. Στα άτομα που έχουν λάβει απολυτήριο από τριτάξιο Γυμνάσιο η ανεργία ανήλθε κατά πέντε ποσοστιαίες μονάδες πέρυσι, από το 27,4% στο 32,4%, ενώ στα άτομα με πτυχίο Ανώτερης Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης ή αύξηση ήταν ηπιότερη, από

27% πρόπερσι. Έπονται όσοι έχουν ολοκληρώσει την εκπαίδευσή τους με Απολυτήριο Μέσης Εκπαίδευσης (29,6% το 2013 από 26,5% το 2012). Λίγο κάτω από τον εθνικό μέσο όρο είναι το επίπεδο ανεργίας των ατόμων που έχουν ολοκληρώσει το Δημοτικό, στο 26,9% έναντι 24,6% ένα έτος πριν. Τέλος, αισθητά μικρότερο από το μέσο όρο στο σύνολο της χώρας ήταν το ποσοστό ανεργίας στα άτομα με πτυχίο ανωτάτων σχολών (18,3% το 2013 από 16,4% το 2012) και στα άτομα με μεταπτυχιακό ή διδακτορικό τίτλο (15,1% έναντι 13% πρόπερσι).

Ως προς τις τάσεις της ανεργίας σε **περιφερειακό επίπεδο**, είναι χαρακτηριστικό ότι σε όλες τις περιφέρειες σημειώθηκε άνοδος της σε σύγκριση με το 2012, με την αύξηση να είναι αμελητέα μόνο στη Στερεά Ελλάδα και το Βόρειο Αιγαίο (+0,2 και +0,1 ποσοστιαίες μονάδες αντίστοιχα) ανάμεσα στα δύο έτη, ενώ οι περιφέρειες του Νοτίου Αιγαίου, της Ηπείρου, της Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης και της Κεντρικής Μακεδονίας παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση (+5,7%, +4,9%, και +4% αμφότερες οι δύο τελευταίες). Από την άλλη πλευρά, μόνο σε τρεις περιφέρειες (Νότιο Αιγαίο, Ιόνια Νησιά και Ανατολική Μακεδονία-Θράκη) η άνοδος της ανεργίας ήταν υψηλότερη την περασμένη χρονιά σε σχέση με αυτή του 2012. Επισημαίνεται ότι μόνο στην Περιφέρεια των Ιονίων Νήσων σημειώθηκε πέρυσι ποσοστό ανεργίας το 2013 χαμηλότερο του 20% (18,3%), ενώ έξι περιφέρειες (Δυτική και Κεντρική Μακεδονία, Δυτική Ελλάδα, Αττική, Στερεά Ελλάδα και Ήπειρος)

παρουσίασαν ποσοστά ανεργίας μεγαλύτερα του εθνικού μέσου όρου.

Αναλυτικότερα, το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας σημειώθηκε πέρυσι στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας (31,8% από 29,9%), και επόταν η Περιφέρεια της Κεντρικής Μακεδονίας (30% από 26%). Ακολουθούν με μικρή διαφορά οι Περιφέρειες της Δυτικής Ελλάδας (28,3% το 2013 έναντι 25,5%) και Αττικής (28,2% από 25,3% το 2012), ενώ ελάχιστα χαμηλότερο ήταν το επίπεδο της ανεργίας στην Στερεά Ελλάδα (28% από 27,8% ένα χρόνο πριν) και την Ήπειρο (27,8% το 2013 από 22,9%).

Χαμηλότερο του εθνικού μέσου όρου ήταν το ποσοστό ανεργίας που καταγράφηκε το 2013 στην Ανατολική Μακεδονία-Θράκη (26,4% από 22,5%) και στην Θεσσαλία (25,4% από 22,6% το 2012). Οι περιφέρειες που παρουσίασαν το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας πέρυσι ήταν τα Ιόνια Νησιά (18,3% έναντι 14,7%), το Νότιο Αιγαίο (20,8% έναντι 15,1%), το Βόρειο Αιγαίο (21,3% την προηγούμενη χρονιά από 21,2%) και η Πελοπόννησος (22,5% από 19,9%).

Η μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση στον αριθμό των ανέργων σημειώθηκε στο Νότιο Αιγαίο, φθάνοντας το 39,2% (από 20,2 χιλ. το 2012 σε 28,1 χιλ. το 2013). Η δεύτερη μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξησή τους έλαβε χώρα στα Ιόνια Νησιά, κατά 21,9% (από τους 15,6 χιλ. το 2012 στους 19 χιλ. πέρυσι), ενώ ακολουθούν η Ήπειρος με 20,7% (+7,3 χιλ. άνεργοι) και η Ανατολική Μακεδονία-Θράκη με αύξηση 17,8% (+10,2 χιλ. άνεργοι). Η χαμηλότερη αύξηση στον αριθμό των

ανέργων (+0,6% ή 0,1 χιλ. άτομα) εντοπίζεται στο Βόρειο Αιγαίο (17,7 χιλ. και 17,6 χιλ. άνεργοι το 2013 και το 2012 αντίστοιχα), και ακολουθεί η Στερεά Ελλάδα, που αποτελεί μία περιοχή όπου σημειώνεται σημαντική συγκέντρωση μεταποιητικής δραστηριότητας λόγω της ύπαρξης της βιομηχανικής περιοχής στα Οινόφυτα Βοιωτίας. Στη συγκεκριμένη περιφέρεια ο αριθμός των ανέργων το 2013 αυξήθηκε μόλις κατά 1,7% ή 1,1 χιλ. άτομα, στις 66,7 χιλ. Ακολουθούν η Δυτική Μακεδονία (+5,8% ή +2,1 χιλ. άνεργοι), η Αττική (+10,9% ή +51,9 χιλ. άνεργοι) και με ίδια ουσιαστικά ποσοστά αύξησης των ανέργων η Δυτική Ελλάδα (+11,6% ή +9,4 χιλ. άνεργοι) και Θεσσαλία (+11,7% ή +8,4 χιλ. άνεργοι).

Σε επίπεδο **Βασικών οικονομικών τομέων**, η μεγαλύτερη ποσοστιαία μείωση της απασχόλησης σημειώθηκε, όπως και τα προηγούμενα έτη, στο **Δευτερογενή Τομέα** παραγωγής, εξέλιξη ενδεικτική της συνεχιζόμενης αποβιομηχανοποίησης της ελληνικής οικονομίας. Η απασχόληση στο συγκεκριμένο τομέα συρρικνώθηκε το 2013 επιπλέον κατά 9,5%, σε συνέχεια μείωσης κατά 14% το 2012 και 15,7% το 2011. Πιο συγκεκριμένα, οι απασχολούμενοι μειώθηκαν κατά 59,6 χιλ., από τους 627 χιλ. το 2012 στους 567,4 χιλ. το 2013. Στον πιο πολυπληθή τομέα της ελληνικής οικονομίας, τον **Τριτογενή**, στον οποίο απασχολούνται πάνω από 7 στους 10 εργαζόμενους, η πτώση συνεχίστηκε και πέρυσι, με χαμηλότερο όμως ρυθμό σε σχέση με το 2012 (-3,6% έναντι -7,3%), με αποτέλεσμα οι απασχολούμενοι του να περιοριστούν στους 2.551,4 χιλ. από 2.646 χιλ. το 2012. Στον αντίποδα, ο **Πρωτογενής Τομέας**

είναι ο μοναδικός στον οποίο η απασχόληση παρουσίασε αύξηση το 2013, καθώς ενισχύθηκε κατά 4,6 χιλ. εργαζόμενους φτάνοντας τους 494,6 χιλ. (+0,9%, έναντι μείωσης 3,4% ένα χρόνο νωρίτερα).

Προχωρώντας στα στοιχεία των επιμέρους κλάδων οικονομικής δραστηριότητας, σε έξι από αυτούς παρατηρείται ενίσχυση της απασχόλησης το 2013. Είναι δε χαρακτηριστικό ότι μεταξύ αυτών βρίσκονται ορισμένοι οι οποίοι έχουν πληγεί από τη διαδικασία δημοσιονομικής προσαρμογής και την παρατεταμένη ύφεση. Τη μεγαλύτερη ενίσχυση στην απασχόληση παρουσίασε ο κλάδος Παροχής Ηλεκτρικού Ρεύματος, Φυσικού Αερίου, Ατμού και Κλιματισμού η οποία έφτασε το 8,3% ή τους 2,2 χιλ. εργαζόμενους, σε συνέχεια αύξησης το 2012 κατά 7,5% ή 1,9 χιλ. άτομα. Στον κλάδο Ενημέρωσης και Επικοινωνίας η απασχόληση ενισχύθηκε το 2013 κατά 7,4% ή 5,4 χιλ. εργαζόμενους, υπερκαλύπτοντας τη μείωση του 2012 κατά 3,2% ή 2,4 χιλ. εργαζόμενους. Στη συνέχεια έπεται ο κλάδος των Τεχνών, Διασκέδασης και Ψυχαγωγίας του οποίου η απασχόληση ενισχύθηκε κατά 6,6% ή 2,7 χιλ. εργαζόμενους, όπως επίσης ο κλάδος Παροχής Νερού, Επεξεργασίας Λυμάτων, Διαχείρισης Αποβλήτων και Δραστηριοτήτων Εξυγίανσης (+2,7% ή +0,6 χιλ. εργαζόμενοι), παρότι ένα χρόνο πριν είχε παρουσιάσει σημαντική κάμψη στην απασχόληση κατά 16,6% (ή 4,5 χιλ. εργαζόμενους). Αυξήσεις στην απασχόληση χαμηλότερες του 1% έλαβαν χώρα στη Γεωργία-Δασοκομία-Αλιεία (+0,9% ή +4,6 χιλ. εργαζόμενοι) και στη Δημόσια Διοίκηση και Άμυνα-Υποχρεωτική

Κοινωνική Ασφάλιση (+0,3% ή +0,9 χιλ. εργαζόμενοι), των οποίων η απασχόληση είχε μειωθεί το 2012 κατά 3,4% (-17,4 χιλ. άτομα) και 7% (-25,3 χιλ. άτομα) αντίστοιχα.

Στους υπόλοιπους κλάδους της Ελληνικής Οικονομίας, η μεγαλύτερη μείωση στην απασχόληση το 2013 συναντάται στον κλάδο Διαχείρισης Ακίνητης Περιουσίας, ενδεικτική της κρίσης που διερχόταν και πέρυσι η αγορά εμπορικών ακινήτων λόγω της παρατεταμένης ύφεσης. Η απασχόληση μειώθηκε κατά 49,2% ή 2,9 χιλ. εργαζόμενους, σε αντίθεση με την άνοδο κατά 5,3% (ή 0,3 χιλ. άτομα) το 2012. Έπεται σε συρρίκνωση στην απασχόληση ο συναφής κλάδος των Κατασκευών, που ήταν της τάξης του 17,9% (ή 36,9 χιλ. εργαζόμενοι), σε συνέχεια μείωσης κατά 43,4 χιλ. εργαζόμενους ή 17,4% το 2012. Διψήφια μείωση στην απασχόληση παρατηρήθηκε στον κλάδο Ορυχείων και Λατομείων, -11,6% (ή -1,3 χιλ. άτομα). Τέλος, παραπλήσια, μονοψήφια, ποσοστά συρρίκνωσης της απασχόλησης σημειώθηκαν στους κλάδους Επαγγελματικών, Επιστημονικών και Τεχνικών Δραστηριοτήτων (-8,3% ή 18,3 χιλ. εργαζόμενοι), Διοικητικών και Υποστηρικτικών Δραστηριοτήτων (-7% ή 4,7 χιλ. εργαζόμενοι) και Μεταποίησης (-6,7% ή 24,1 χιλ. εργαζόμενοι), σε συνέχεια αύξησης κατά 3% και μειώσεων κατά 11,7% και 13,4% στην απασχόληση το 2012 αντίστοιχα.

Η χαμηλότερη συρρίκνωση στην απασχόληση παρουσιάστηκε στον κλάδο Μεταφοράς και Αποθήκευσης, της τάξης του 1,6% (-2,9 χιλ. εργαζόμενοι),

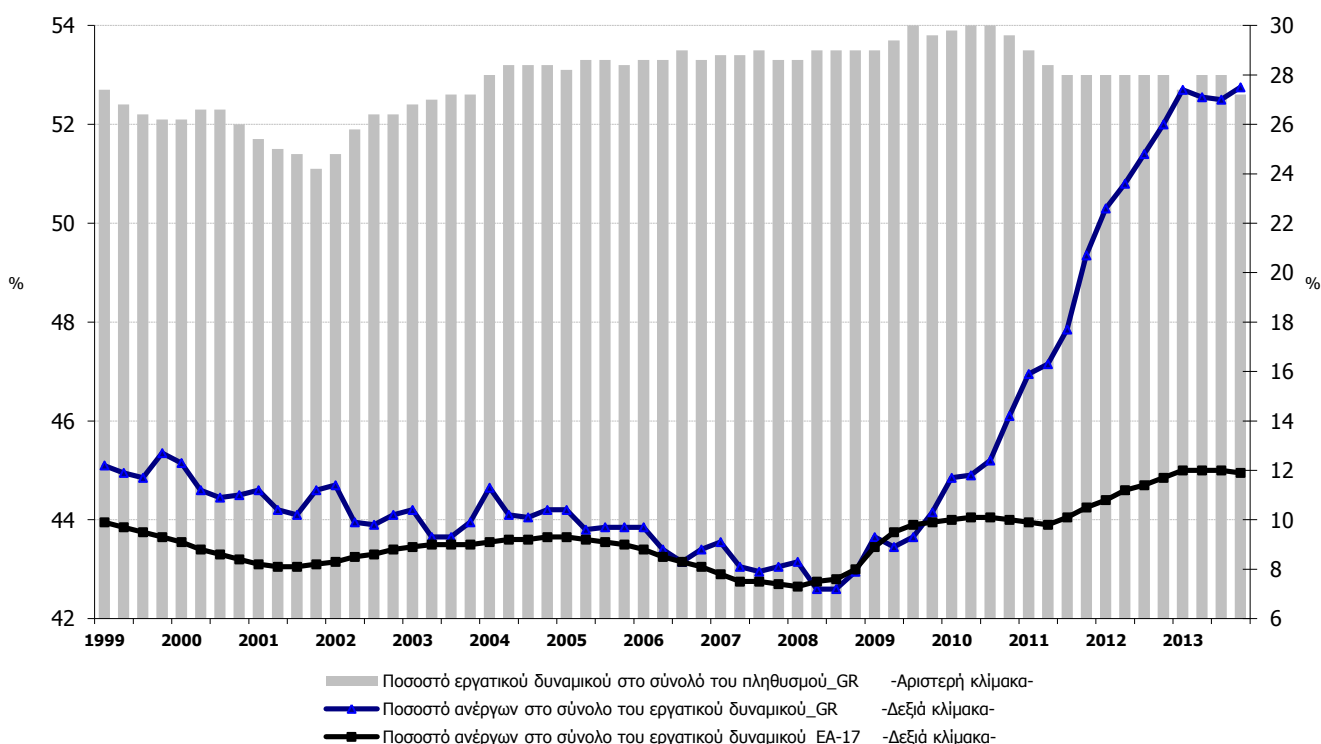
ακολουθούμενη από τη συρρίκνωση στον κλάδο Χρηματοπιστωτικών και Ασφαλιστικών Υπηρεσιών (-2,4% ή 2,7 χιλ. εργαζόμενοι). Ακολουθεί ο κλάδος Χονδρικού και Λιανικού Εμπορίου, που συγκεντρώνει τη συντριπτική πλειονότητα των επιχειρήσεων στη χώρα, στον οποίο η μείωση στην απασχόληση ανήλθε το 2013 στο 2,8% (ή 25,3 χιλ. εργαζόμενοι) κατόπιν συρρίκνωσης κατά 10,9% (ή 82,3 χιλ. εργαζόμενοι) το 2012. Τέλος, στον κλάδο Δραστηριοτήτων υπηρεσιών παροχής καταλύματος και εστίασης η απασχόληση μειώθηκε κατά 4,3% ή κατά 11,9 χιλ. εργαζόμενους, παρά τη σημαντική άνοδο της διεθνούς τουριστικής κίνησης και τη βελτίωση του ισοζυγίου τουριστικών πληρωμών το 2013.

Αναφορικά με την εξέλιξη του κόστους της εργασίας, η υποχώρησή του συνέχισε να

επιβραδύνεται στο τρίτο τρίμηνο πέρυσι, για δεύτερο τρίμηνο. Αναλυτικά, το κόστος εργασίας στον ιδιωτικό τομέα περιορίστηκε σε σχέση με το τρίτο τρίμηνο του 2012 κατά 5,2%, έναντι σχεδόν διπλάσιας υποχώρησης στο δεύτερο τρίμηνο του 2013 (10%). Σημειώνεται ότι μεταξύ δευτέρου και τρίτου τριμήνου του 2013 το κόστος εργασίας υποχώρησε κατά 1,2%. Παραπλήσια ήταν η τάση στη μεταβολή του κόστους εργασίας στον δημόσιο τομέα, καθώς το τρίτο τρίμηνο περιορίστηκε κατά 5,7%, σε συνέχεια μείωσης κατά 7,2% το δεύτερο τρίμηνο του 2013 σε σχέση με το δεύτερο τρίμηνο του 2012, ενώ μεταξύ δευτέρου και τρίτου τριμήνου του 2013 τα κόστος εργασίας στον δημόσιο τομέα περιορίστηκε κατά 4,7%.

Διάγραμμα 3.11

Εξέλιξη του Ποσοστού του Εργατικού Δυναμικού στο Σύνολο του Πληθυσμού και του Ποσοστού των Ανέργων στο σύνολο του Εργατικού Δυναμικού

Πίνακας 3.10

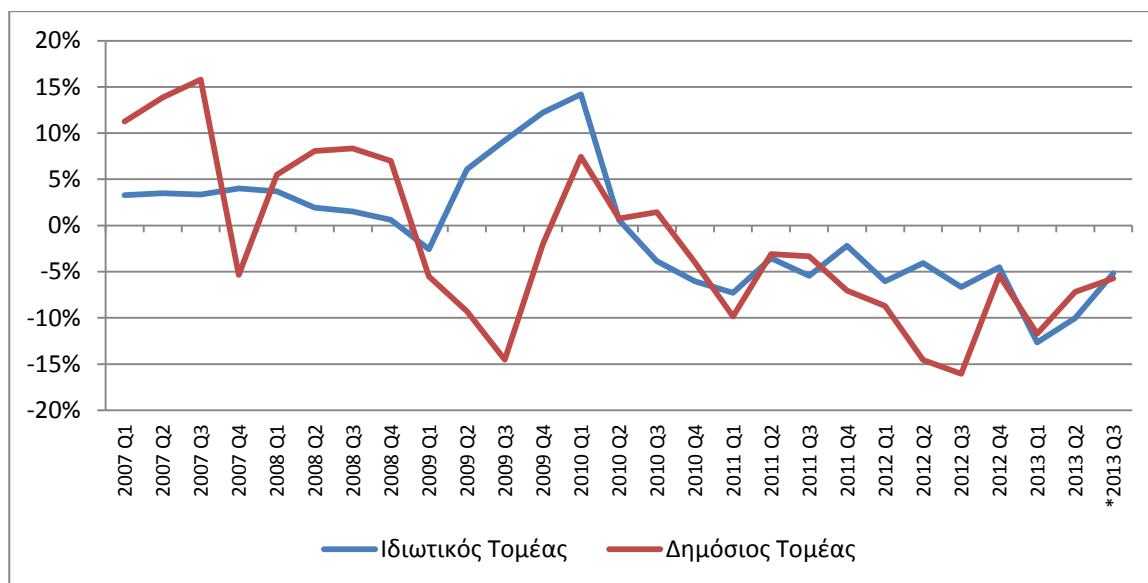
Πληθυσμός ηλικίας 15 ετών και άνω, κατά κατάσταση απασχόλησης (σε χιλ.)

Περίοδος αναφοράς	Γενικό Σύνολο	Εργατικό Δυναμικό				
		Ποσοστό (%) του πληθυσμού	Απασχολούμενοι	Ποσοστό (%) του εργατικού δυναμικού	Άνεργοι	Ποσοστό (%) του εργατικού δυναμικού
1998	8.680,4	52,1	4.017,9	88,8	507,9	11,2
1999	8.764,5	52,3	4.031,4	87,9	554,7	12,1
2000	8.839,8	52,2	4.088,5	88,6	523,5	11,4
2001	8.906,4	51,4	4.086,3	89,2	493,9	10,8
2002	8.964,3	51,9	4.175,8	89,7	480,2	10,3
2003	9.014,9	52,5	4.274,5	90,3	460,0	9,7
2004	9.063,5	53,2	4.313,2	89,5	505,7	10,5
2005	9.108,1	53,2	4.369,0	90,1	477,5	9,9
2006	9.157,4	53,4	4.452,3	91,1	434,5	8,9
2007	9.207,4	53,4	4.509,9	91,7	406,9	8,3
2008	9.234,1	53,5	4.559,4	92,4	377,9	7,6
2009	9.267,5	53,8	4.508,7	90,6	471,1	9,5
2010	9.306,3	53,9	4.388,6	87,5	628,7	12,5
A' τρίμηνο 2011	9.329,4	53,5	4.194,4	84,1	792,6	15,9
B' τρίμηνο 2011	9.337,6	53,2	4.156,3	83,7	810,8	16,3
Γ' τρίμηνο 2011	9.346,0	53,0	4.079,3	82,3	878,3	17,7
Δ' τρίμηνο 2011	9.354,5	53,0	3.932,8	79,3	1.025,9	20,7
2011	9.341,9	53,2	4.090,7	82,4	876,9	17,7
A' τρίμηνο 2012	9.362,3	53,0	3.837,9	77,4	1.120,1	22,6
B' τρίμηνο 2012	9.369,7	53,0	3.793,1	76,4	1.168,8	23,6
Γ' τρίμηνο 2012	9.377,2	53,0	3.739,0	75,2	1.230,9	24,8
Δ' τρίμηνο 2012	9.384,9	53,0	3.681,9	74,0	1.295,5	26,0
2012	9.373,5	53,0	3.763,0	75,8	1.203,8	24,3
A' τρίμηνο 2013	9.391,8	52,7	3.595,9	72,6	1.355,2	27,4
B' τρίμηνο 2013	9.397,8	53,0	3.632,2	72,9	1.350,4	27,1
Γ' τρίμηνο 2013	9.404,1	53,0	3.635,9	73,0	1.345,4	27,0
Δ' τρίμηνο 2013	9.410,4	52,6	3.589,7	72,5	1.363,1	27,5
2013	9.401,0	52,8	3.613,4	72,8	1.353,5	27,3

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

Διάγραμμα 3.12

Εξέλιξη του Κόστους Εργασίας στο Δημόσιο και Ιδιωτικό Τομέα στην Ελλάδα (2007 Q1-2013 Q3)

Πηγές: Eurostat, ΕΛΣΤΑΤ

(*) Τα στοιχεία είναι προσωρινά. Χρησιμοποιήθηκε ο δείκτης κόστους εργασίας της ΕΛ.ΣΤΑΤ ο οποίος είναι εποχικά διορθωμένος, χωρίς όμως να έχει διορθωθεί και βάσει των εργασιμων ημερών του τριμήνου, όπως ισχύει με τα στοιχεία της Eurostat.

Μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις

Η εξέλιξη της οικονομικής κρίσης είχε αναμφίβολα ισχυρές επιπτώσεις και στην εξέλιξη της ανεργίας στην Ελλάδα, με αποτέλεσμα αυτή να ανέλθει σε ιστορικά υψηλά επίπεδα. Ωστόσο, η περυσινή επιβράδυνση της ύφεσης επέδρασε ανασχετικά στην αύξησή της, η οποία περιορίστηκε στο 3%, από 6,6% το 2012 και 5,2% το 2011, ενώ στο δεύτερο και το τρίτο τρίμηνο του 2013 η ανεργία παρουσίασε μείωση.

Η υποχώρηση της ανεργίας θα γενικευτεί στο σύνολο του έτους φέτος, ανακόπτοντας την άνοδό της για πρώτη φορά από το 2008. Αυτή η εξέλιξη αρχικά θα προέλθει από τις διαρθρωτικές αλλαγές στην αγορά εργασίας την τελευταία διετία, στις οποίες προστέθηκε μετά τις πρόσφατες διαπραγματεύσεις με την τρόικα η μείωση των ασφαλιστικών

εισφορών κατά 3,9%¹⁰. Επιπλέον, από τις αρχές του δεύτερου τριμήνου η εποχική απασχόληση σε τουριστικές επιχειρήσεις θα αυξηθεί, καθώς η περυσινή αβεβαιότητα για την αύξηση του διεθνούς τουρισμού και κυρίως για την έκτασή της έχει καμφθεί, με τις φετινές προοπτικές για τη διεθνή τουριστική κίνηση να είναι καλύτερες των περυσινών. Η απασχόληση θα τονωθεί στο πρώτο εξάμηνο του τρέχοντος έτους από τα προγράμματα του ΟΑΕΔ για ανέργους, τα οποία υλοποιούνται. Από την άλλη πλευρά, ανασχετικά στην άνοδο της απασχόλησης θα επενεργήσει η συνέχιση της αναδιάρθρωσης στο δημόσιο τομέα, μέσω της απόλυσης τμήματος όσων είχαν τεθεί πέρυσι σε διαθεσιμότητα και της διενέργειας των απολύσεων που έχουν αποφασιστεί για φέτος. **Ως αποτέλεσμα των παραπάνω επιδράσεων στην αγορά εργασίας, εκτιμάται ότι η**

¹⁰ 2,9% για τις επιχειρήσεις, 1% για τους εργαζόμενους.

ανεργία το 2014 θα διαμορφωθεί φέτος περίπου μια ποσοστιαία μονάδα χαμηλότερα από πέρυσι, στο 26,0%.

Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία Ερευνών Οικονομικής Συγκυρίας του IOBE, **στις προβλέψεις για τις βραχυπρόθεσμες προοπτικές της απασχόλησης καταγράφεται βελτίωση σε όλους τους υπό εξέταση τομείς της ελληνικής οικονομίας κατά το τρίμηνο Ιανουαρίου – Μαρτίου 2014 σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο.** Πιο συγκεκριμένα:

Οι προβλέψεις για την απασχόληση του επόμενου τριμήνου παρουσίασαν βελτίωση το αρχικό τρίμηνο φέτος σε σχέση με το τέταρτο τρίμηνο του 2013, κυρίως στους τομείς των Κατασκευών, στις Υπηρεσίες και το Λιανικό Εμπόριο και λιγότερο στη Βιομηχανία. Σε σχέση με την ίδια περίοδο του προηγούμενου έτους, καταγράφεται επίσης βελτίωση στις προβλέψεις όλων των τομέων, μικρότερης όμως έκτασης στη Βιομηχανία και τις Υπηρεσίες και μεγαλύτερης στις Κατασκευές και το Λιανικό Εμπόριο. Αναλυτικότερα:

Στη Βιομηχανία, το αρνητικό ισοζύγιο των σχετικών προβλέψεων για την απασχόληση αμβλύνεται το διάστημα Ιανουαρίου – Μαρτίου 2014 σε σχέση με το τέταρτο τρίμηνο του 2013 και διαμορφώνεται στις -10 μονάδες (από -16). Σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή επίδοση, ο τρέχον μέσος τριμηνιαίος δείκτης είναι επίσης υψηλότερος, κατά 10 μονάδες. Το ποσοστό των βιομηχανικών επιχειρήσεων που προβλέπει άνοδο της απασχόλησής του το προσεχές χρονικό

διάστημα παραμένει στο 5%, ενώ αντίθετα μειώνεται στο 15% (από 21%) το ποσοστό εκείνων που αναμένουν πτώση στον αριθμό των θέσεων εργασίας τους βραχυπρόθεσμα. Η συντριπτική πλειονότητα των επιχειρήσεων του τομέα (80% από 74%) προβλέπει και πάλι σταθερότητα σε όρους απασχόλησης.

Στις Κατασκευές, οι σχετικές προβλέψεις για το τρίμηνο Ιανουαρίου – Μαρτίου 2014 βελτιώνονται σημαντικά σε σχέση με το διάστημα Οκτωβρίου - Δεκεμβρίου 2013 και διαμορφώνονται σε θετικά επίπεδα. Συγκεκριμένα, ο σχετικός δείκτης διαμορφώνεται υψηλότερα κατά 15 μονάδες, φθάνοντας στις +8, αισθητά ανώτερα σε σύγκριση και με το ίδιο διάστημα του 2013 (-33 μονάδες κατά μέσο όρο του αντίστοιχου τριμήνου). Οι επιχειρήσεις του τομέα που προβλέπουν λιγότερες θέσεις εργασίας μειώνονται στο 28% (από 37%), ενώ διευρύνεται στο 36% (από 30%) το ποσοστό εκείνων που αναμένουν άνοδο της απασχόλησης. Σε επίπεδο επιμέρους κλάδων, η άνοδος του συνολικού δείκτη του τομέα εκπορεύεται από τα Δημόσια Έργα, με το σχετικό μέσο δείκτη το εξεταζόμενο διάστημα να φθάνει τις +27 μονάδες (από +10). Στις Ιδιωτικές Κατασκευές, ο αντίστοιχος δείκτης υποχωρεί οριακά το τρέχον τρίμηνο και διαμορφώνεται κατά μέσο όρο στις -45 μονάδες.

Στις Υπηρεσίες, οι αρνητικές προβλέψεις για την απασχόληση κατά το α' τρίμηνο του 2014 περιορίζονται σε σύγκριση με το μέσο όρο του προηγούμενου τριμήνου, αλλά και σε σχέση με το ίδιο τρίμηνο του προηγούμενου έτους. Έτσι, το σχετικό

ισοζύγιο διαμορφώνεται κατά το τρέχον τρίμηνο στις -3 μονάδες (από -18 το δ' τρίμηνο του 2013), ενώ από τις επιχειρήσεις του τομέα, το 1/5 (από 26%) αναμένει μείωση της απασχόλησης το επόμενο διάστημα, με το ποσοστό εκείνων που προβλέπουν άνοδο να διπλασιάζεται στο 17%. Σε κλαδικό επίπεδο, οι σχετικές προβλέψεις έχουν βελτιωθεί σε όλους τους επιμέρους κλάδους, εκτός από τους Ενδιάμεσους Χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, όπου καταγράφεται μικρή υποχώρηση στο σχετικό δείκτη. Πάντως, τα πρόσημα των επιμέρους μέσων τριμηνιαίων δεικτών είναι πλέον θετικά στις Διάφορες επιχειρηματικές δραστηριότητες, τους Ενδιάμεσους Χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς και την Πληροφορική.

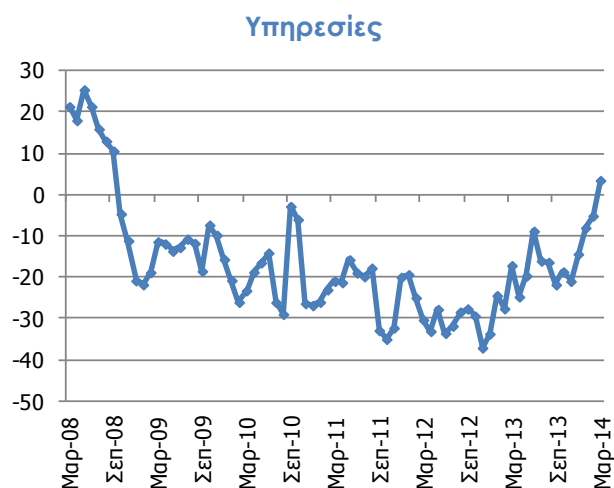
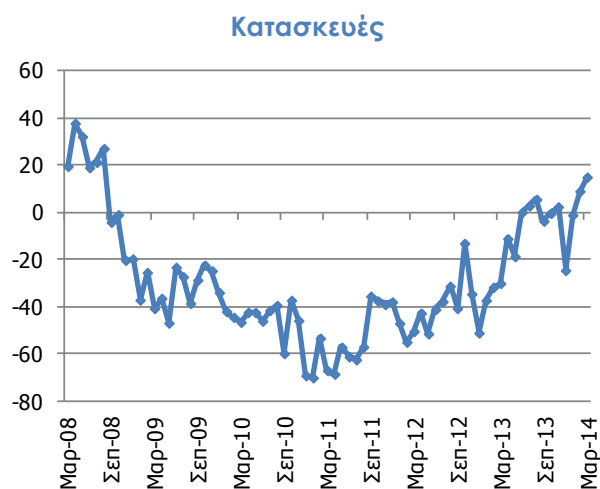
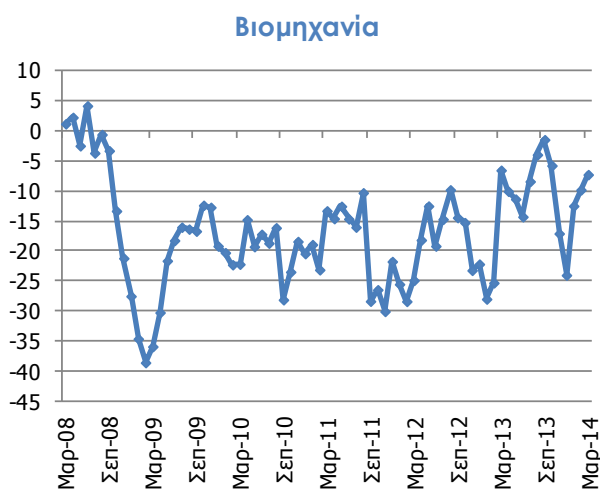
Βελτίωση όμως καταγράφουν και οι προβλέψεις για την απασχόληση στο Λιανικό Εμπόριο κατά το αρχικό τρίμηνο του τρέχοντος έτους σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο, με το σχετικό δείκτη να κινείται πλέον σε

θετικό πεδίο τιμών, στις +2 (από -10) μονάδες. Η επίδοση αυτή είναι αισθητά υψηλότερη έναντι της αντίστοιχης περυσινής (-40 μονάδες ο αντίστοιχος μέσος όρος).

Το 15% (από 17%) των επιχειρήσεων του τομέα αναμένει μείωση των θέσεων εργασίας, ενώ αυξάνεται στο 18% (από 7%) το ποσοστό όσων προβλέπουν άνοδο της απασχόλησης, με εκείνους που αναμένουν σταθερότητα να αποτελούν το 67% του συνόλου (από 76%). Αναλυτικότερα στους εξεταζόμενους κλάδους, σημειώνεται σημαντική άνοδος στο ισοζύγιο των προβλέψεων της απασχόλησης στα Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός - όπου ο σχετικός δείκτης λαμβάνει θετική μέση τιμή - και μικρότερη ανάκαμψη στα Οχήματα & Ανταλλακτικά και τα Πολυκαταστήματα, στα οποία επίσης καταγράφεται θετικό ισοζύγιο. Αντιθέτως, ο σχετικός δείκτης υποχωρεί στο συγκεκριμένο διάστημα στα Είδη οικιακού εξοπλισμού και τα Υφάσματα - Ένδυση - Υπόδηση.

Διάγραμμα 3.13

Προβλέψεις για την απασχόληση (ισοζύγιο απαντήσεων ≡ διαφορά θετικών – αρνητικών απαντήσεων)

Πηγή: IOBE

3.5 Τιμές Καταναλωτή

Πρόσφατες εξελίξεις

Η συνέχιση της μείωσης του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών το 2014, σε μικρότερο βαθμό από ότι πέρυσι, λόγω των δημοσιονομικών μέτρων κυρίως στην πλευρά της αύξησης της άμεσης φορολογίας (πχ. κατάργηση φοροαπαλλαγών, αύξηση παρακράτησης φόρου στους συνταξιούχους) και των

ιστορικά υψηλών ποσοστών ανεργίας, συντηρούν στις αρχές του 2014 την εξασθένηση της καταναλωτικής ζήτησης και τις αποπληθωριστικές τάσεις που εκδηλώθηκαν το 2013, με χαμηλότερη όμως ένταση. Έτσι, στο χρονικό διάστημα Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου του τρέχοντος έτους καταγράφηκε αρνητική μεταβολή τιμών στην Ελλάδα, με το ΓΔΤΚ να σημειώνει υποχώρηση κατά 1,3%, όταν ακριβώς το ίδιο χρονικό διάστημα του 2013

ο δείκτης ανερχόταν οριακά (+0,1%). Κατόπιν αυτής της εξέλιξης, συμπληρώθηκε ένας χρόνος αποπληθωρισμού εγχωρίως.

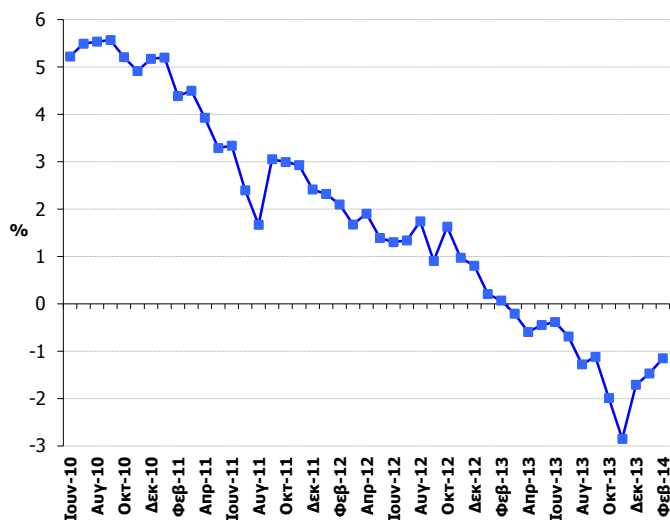
Αναλυτικότερα, σε κλαδικό επίπεδο το διάστημα Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου του 2014, σε αρνητικό έδαφος κινούνται οι τιμές στον κλάδο των Μεταφορών, με τη μεταβολή του σχετικού δείκτη να διαμορφώνεται στο -3,2% έναντι σταθερότητας τιμών στο α' δίμηνο του 2013¹¹. Ίδια ένταση έχει η υποχώρηση στους κλάδους των Ξενοδοχείων-Εστιατορίων και της Αναψυχής, αγγίζοντας το 3% σε αμφότερους. Πιο έντονες είναι οι αποπληθωριστικές τάσεις που σημειώνονται στην Εκπαίδευση (-3,9%) και στα Άλλα Αγαθά (-4,2%), ενώ για πρώτη φορά παρατηρείται μείωση των τιμών στον κλάδο της Ένδυσης και Υπόδησης, με το σχετικό δείκτη να υποχωρεί κατά 2,9% έναντι αύξησης 2,1% στο αρχικό δίμηνο του 2013. Οριακά πτωτικά κινήθηκαν στο αρχικό δίμηνο του 2014 οι τιμές στον κλάδο της Διατροφής (-0,1%) έναντι ανόδου 0,1% την ίδια περίοδο του 2013, ενώ ηπιότερη από πέρυσι εμφανίζεται η εξασθένιση των τιμών στα Διαρκή αγαθά (-0,8% έναντι -3,3%). Αξιοσημείωτη είναι η υποχώρηση των τιμών στον κλάδο της Στέγασης κατά 1,9%, για πρώτη φορά μετά από πολλά έτη, δεδομένου ότι στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2013 οι τιμές ενισχύονταν κατά 9,2%.

¹¹ Η ερμηνεία της εξέλιξης του ΓΔΤΚ στις αρχές του 2014 έναντι της αντίστοιχης περυσινής περιόδου βάσει των επιμέρους δεικτών, σε βασικές κατηγορίες αγαθών και υπηρεσιών, δεν είναι πλέον εφικτή λόγω της αναθεώρησης στη μεθοδολογία υπολογισμού τους από την ΕΛ.ΣΤΑΤ. από τον Ιανουάριο του 2014, που δεν επιτρέπει τη σύγκριση με προηγούμενα έτη.

Από την άλλη πλευρά, σε τροχιά ανόδου παρέμειναν στο δίμηνο Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου φέτος οι τιμές στα Αλκοολούχα Ποτά-Καπνό, με το ρυθμό αύξησής τους να διαμορφώνεται στο 2%, έναντι +0,7% την ίδια περίοδο του 2013. Παραπλήσια άνοδο παρουσιάζουν οι τιμές στον κλάδο της Υγείας, κατά 1,5%, έναντι υποχώρησης της τάξης του 4,2% στο α' δίμηνο του 2013. Οριακή άνοδος σημειώθηκε στις Επικοινωνίες, όπου ο σχετικός δείκτης τιμών ανήλθε κατά 0,1%, έναντι υποχώρησης της τάξης του 5,1% πριν ένα χρόνο. Τέλος, σταθεροποίηση των τιμών παρατηρείται στον κλάδο της Διατροφής και των μη Αλκοολούχων Ποτών (0,0%) έναντι ανόδου 1,5% στο α' δίμηνο του 2013.

Διάγραμμα 3.14

Εξέλιξη ΓΔΤΚ
(ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ **Επεξεργασία:** IOBE

Σε ότι αφορά στον Εν.ΔΤΚ στην Ελλάδα, υποχώρησε κατά 1,1% το διάστημα Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου του 2014, έναντι επίσης οριακής αύξησης 0,1% στο αντίστοιχο περυσινό δίμηνο. Συγκεκριμένα,

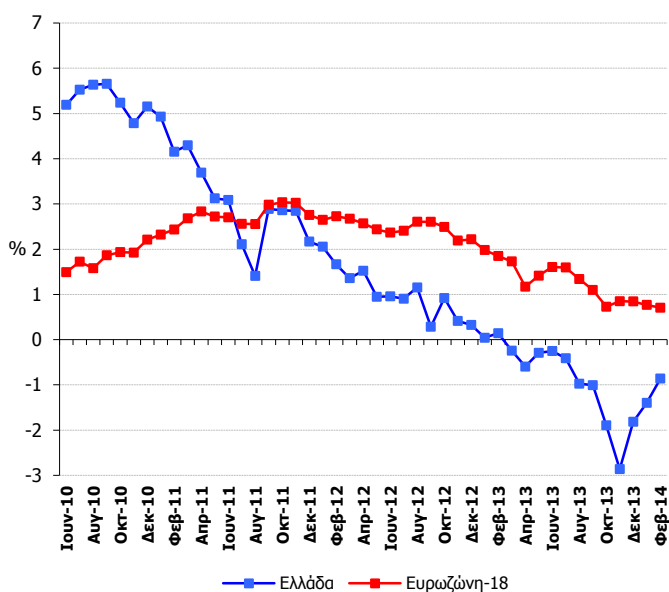
το Φεβρουάριο του τρέχοντος έτους ο εν λόγω δείκτης κατέγραψε εξασθένηση της τάξης του 0,9%, με τη μεταβολή του να συμπληρώνει ένα έτος σε αρνητικό πεδίο τιμών. Η πτώση του Εν.ΔΤΚ στην Ελλάδα έχει ως αποτέλεσμα η Ελλάδα να βρίσκεται μεταξύ των 3 χωρών-μελών (Σλοβακία - 0,1% και Κύπρος -1,4%) της Ευρωζώνης-18 στις οποίες σημειώνεται αποπληθωρισμός βάσει του Εν.ΔΤΚ, όταν κατά μέσο όρο στην Ευρωζώνη-18 το α΄ δίμηνο του 2014 σημειώνεται πληθωρισμός της τάξης του 0,7%, έναντι 1,9% την ίδια χρονική περίοδο του 2013. Εκτός των παραπάνω χωρών, χαμηλότερος του μέσου όρου της Ευρωζώνης είναι ο εναρμονισμένος πληθωρισμός στην Πορτογαλία (0,4% αμφότεροι) και στην Ιρλανδία (0,5%), ενώ στην Αυστρία (1,5%) και το Βέλγιο (1,1%) σημειώνεται η ταχύτερη αύξηση τιμών. Αντίστοιχα, στην ΕΕ-28, όπου σημειώθηκε πληθωρισμός 0,8% στο πρώτο δίμηνο, η χαμηλότερη τιμή του ήταν αυτή στην Βουλγαρία (-1,7%) και οι υψηλότερες, παρά τη σημαντική επιβράδυνση σε σύγκριση με την ίδια περίοδο του 2012, στην Εσθονία και στη Ρουμανία (1,4% και 1,2% αντίστοιχα έναντι 4% και 5% το α΄ δίμηνο του 2013).

Όσον αφορά τις εξελίξεις στις τιμές παραγωγού, διαμορφώθηκαν σημαντικά χαμηλότερα εγχωρίως από το περυσινό τους επίπεδο, με το γενικό δείκτη εγχώριας αγοράς να εξασθενεί στο χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Φεβρουαρίου φέτος κατά περίπου 2%, έναντι ανόδου της τάξης του 0,5% πριν ένα χρόνο. Ίδια ήταν η αντίστοιχη μεταβολή στην Ευρωζώνη-18, με την Κύπρο και το Βέλγιο να παρουσιάζουν τις μεγαλύτερες μειώσεις (-

4,4% σε αμφότερες) και τη Λιθουανία να έπεται (-4%). Στον αντίποδα, οι τιμές παραγωγού στη Μάλτα ανήλθαν κατά 3,8% και στην Ιρλανδία κατά 3,3%, όταν το α΄ δίμηνο του προηγούμενου έτους κατέγραφαν ήπια άνοδο, της τάξης του 0,9% και 1,4% αντίστοιχα.

Διάγραμμα 3.15

Εξέλιξη ΕνΔΤΚ στην Ελλάδα και στην Ευρωζώνη-18 (ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές)

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία: IOBE

Σε κλαδικό επίπεδο, η μεγαλύτερη άνοδος στις τιμές παραγωγού την περίοδο Ιανουαρίου - Φεβρουαρίου σημειώθηκε στο Ηλεκτρικό ρεύμα-Φυσικό αέριο, κατά 6,5% (από 3,4% πέρυσι), με τα Μεταλλεύματα να έπονται, παρουσιάζοντας άνοδο 1,5%, αισθητά χαμηλότερη σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2013 (+5%). Ανοδικές τάσεις επικράτησαν και στις τιμές των Προϊόντων Καπνού, της τάξης του 1,4% έναντι μείωσης 8% την ίδια χρονική περίοδο του 2013.

Ωστόσο στην πλειονότητα των κλάδων οι τιμές παραγωγού υποχώρησαν στο αρχικό δίμηνο του 2014. Στον Ηλεκτρικό

εξοπλισμό η μείωση έφτασε το 6,1% (έναντι -2,4% την ίδια χρονική περίοδο πέρυσι) και στα Βασικά μέταλλα το 4,2% (από +2,2%). Εντονότερη ήταν η πτώση στα Ενεργειακά Αγαθά όπου ο σχετικός δείκτης τιμών ήταν 10,2% χαμηλότερος (έναντι -2,2% πριν ένα χρόνο) και στα Προϊόντα Οπτάνθρακα, φθάνοντας το -9,9% (έναντι -2%). Παρομοίως, τάσεις εξασθένησης των τιμών επικράτησαν στον κλάδο του Άνθρακα-Λιγνίτη (-14%, από -4,6% πέρυσι), καθώς και στις τιμές του Αργού πετρελαίου-Φυσικού αερίου κατά 7,7%, αντί ανόδου τιμών κατά 3,5% ένα χρόνο πριν.

Οι τιμές υποχώρησαν και στις εισαγόμενες πρώτες ύλες τον Ιανουάριο, κατά 2,8%, ελαφρώς περισσότερο από την ίδια χρονική περίοδο του 2013 (-2,1%). Σε πτωτική τροχιά κινείται και ο δείκτης τιμών εισαγόμενων πρώτων υλών και στην Ευρωζώνη-17 (-2,6%), διευκολύνοντας τις επιχειρήσεις στη μείωση του κόστους παραγωγής τους, με τη μεγαλύτερη υποχώρηση να σημειώνεται στην Γερμανία (-4% από -1,4%) και τη Σλοβακία (-3,8% από -2%). Επισημαίνεται ότι στην Ισπανία το κόστος των εισαγόμενων πρώτων υλών περιορίστηκε κατά 2,5%, όταν τον ίδιο μήνα του 2013 ενισχύθηκε κατά 6,6%.

Μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις

Οι περυσινές αποπληθωριστικές πιέσεις θα συνεχιστούν και το 2014, με την υποχώρηση τιμών να αναμένεται να είναι ηπιότερη. Σε αυτή την τάση θα συμβάλλουν κυρίως η μη επιβολή νέων έμμεσων φόρων ή η αύξηση των ήδη υπαρχόντων (εκτός από της μικρής διεύρυνσης του ΕΦΚ στα καπνικά

προϊόντα) και ο νέος, χαμηλότερος σε σύγκριση με το 2013, περιορισμός του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών από τις υψηλότερες φορολογικές επιβαρύνσεις. Επιπλέον, οι διαρθρωτικές παρεμβάσεις στη λειτουργία αγορών που αποφασίστηκαν πρόσφατα, θα οδηγήσουν σταδιακά σε αποκλιμάκωση των τιμών. Ωστόσο, η ηπιότερη μείωση των καταναλωτικών δαπανών θα επιβραδύνει την πτώση των τιμών. **Συνεκτιμώντας τις επιδράσεις που αναφέρθηκαν, εκτιμάται ότι ο ρυθμός μεταβολής του ΓΔΤΚ θα είναι οριακά αρνητικός το 2014 και θα διαμορφωθεί στην περιοχή του -0,6%, αντί -0,9% το 2013.**

Στην Ευρωζώνη ο πληθωρισμός αναμένεται να διαμορφωθεί φέτος χαμηλότερα από το περυσινό του επίπεδο, στην περιοχή του 1,1% (από 1,4%). Παρά την επιστροφή της Ευρωζώνης, σε ανάπτυξη μετά από δύο χρόνια ύφεσης, αυτή αναμένεται να προέλθει κυρίως από τις επενδύσεις, με την εσωτερική ζήτηση να ενισχύεται ήπια, καθώς η ανεργία βρίσκεται σε ιστορικά υψηλά επίπεδα, επιτρέποντας έτσι την επιβράδυνση της αύξησης των τιμών.

Σημαντική πληροφόρηση για την εξέλιξη των τιμών το επόμενο διάστημα παρέχουν και τα αποτελέσματα των μηνιαίων ερευνών οικονομικής συγκυρίας του IOBE, τα οποία συνιστούν πρόδρομες ενδείξεις για την εξέλιξή τους από την πλευρά της προσφοράς.

Οι προβλέψεις για μειώσεις τιμών, παρόλο που έχουν εξασθενήσει ελαφρώς σχεδόν σε όλους τους τομείς κατά το αρχικό τρίμηνο του νέου

έτους σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο, συνεχίζουν να επικρατούν, τάση η οποία διατηρείται σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό περίπου τα τελευταία τέσσερα χρόνια.

Συγκεκριμένα, σε επίπεδο τομέων, οι προβλέψεις αποκλιμάκωσης των τιμών το διάστημα Ιανουαρίου – Μαρτίου σε σύγκριση με το τέταρτο τρίμηνο του προηγούμενου έτους **εξασθενούν περισσότερο στη Βιομηχανία και λιγότερο στο Λιανικό Εμπόριο και τις Υπηρεσίες, ενώ αντίθετα κλιμακώνονται στις Ιδιωτικές Κατασκευές.** Ως προς την αντίστοιχη περυσινή περίοδο, οι αποπληθωριστικές προσδοκίες έχουν διευρυνθεί ήπια μόνο στη Βιομηχανία, ενώ έχουν εξασθενήσει σημαντικά στις Ιδιωτικές Κατασκευές και λιγότερο στις Υπηρεσίες και το Λιανικό Εμπόριο. Αναλυτικότερα:

Στη Βιομηχανία, οι προβλέψεις μείωσης των τιμών το πρώτο τρίμηνο του έτους αποκλιμακώνονται σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο, με το σχετικό αρνητικό δείκτη να κερδίζει 6 μονάδες, κινούμενος στις -2 μονάδες (από ισοσκελισμένο μέσο ισοζύγιο τριμήνου την αντίστοιχη περυσινή περίοδο). Από τις επιχειρήσεις του τομέα, το 1/10 εξ' αυτών (από 13% το δ' τρίμηνο του 2013) προέβλεπε το πρώτο τρίμηνο φέτος μείωση τιμών το επόμενο διάστημα, με το 83% (από 81%) να αναμένει σταθερότητα τιμών προσεχώς και το 8% (από 5%) μείωσή τους.

Στο Λιανικό Εμπόριο, οι προβλέψεις αποκλιμάκωσης των τιμών των επιχειρήσεων του τομέα εξομαλύνονται ελαφρά στο πρώτο

τρίμηνο του νέου έτους, με το σχετικό μέσο αρνητικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται στις -13 μονάδες (από -17 μονάδες στο προηγούμενο τρίμηνο και -27 μονάδες κατά το αντίστοιχο περυσινό διάστημα). Από τις ερωτηθείσες επιχειρήσεις του τομέα, το 18% (από 22%) αναμένει πτώση τιμών βραχυπρόθεσμα και μόνο ένα 5% προβλέπει διαρκώς το τελευταίο εξάμηνο άνοδό τους, με το 77% (από 73%) να αναμένει εκ νέου σταθερότητα. Στους επιμέρους κλάδους του λιανεμπορίου, οι προβλέψεις μείωσης των τιμών το εξεταζόμενο τρίμηνο του νέου έτους σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο εξομαλύνονται κυρίως στα Πολυκαταστήματα και οριακά στα Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός. Στα Οχήματα & Ανταλλακτικά και τα Υφάσματα – Ένδυση – Υπόδηση, οι δείκτες παραμένουν αμετάβλητοι, ενώ στα Είδη οικιακού εξοπλισμού το σχετικό αρνητικό ισοζύγιο διευρύνεται ελαφρά.

Ο μέσος τριμηνιαίος δείκτης πρόβλεψης της μεταβολής των τιμών στις Υπηρεσίες το υπό εξέταση τρίμηνο σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο αυξάνεται ήπια, κατά 2 μονάδες, κινούμενος στις -15, δηλαδή κατά 8 μονάδες υψηλότερα σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή του επίδοση. Το 17% (από 19%) των επιχειρήσεων του κλάδου αναμένει μείωση τιμών το επόμενο τρίμηνο και το 2% προβλέπει εκ νέου άνοδο. Στους επιμέρους εξεταζόμενους κλάδους, ο σχετικός αρνητικός δείκτης εξομαλύνεται το πρώτο τρίμηνο του νέου έτους σε σχέση με το προηγούμενο σε όλους, εκτός από τις Χερσαίες μεταφορές, όπου παραμένει στο ίδιο επίπεδο. Τα Ξενοδοχεία - Εστιατόρια - Τουριστικά

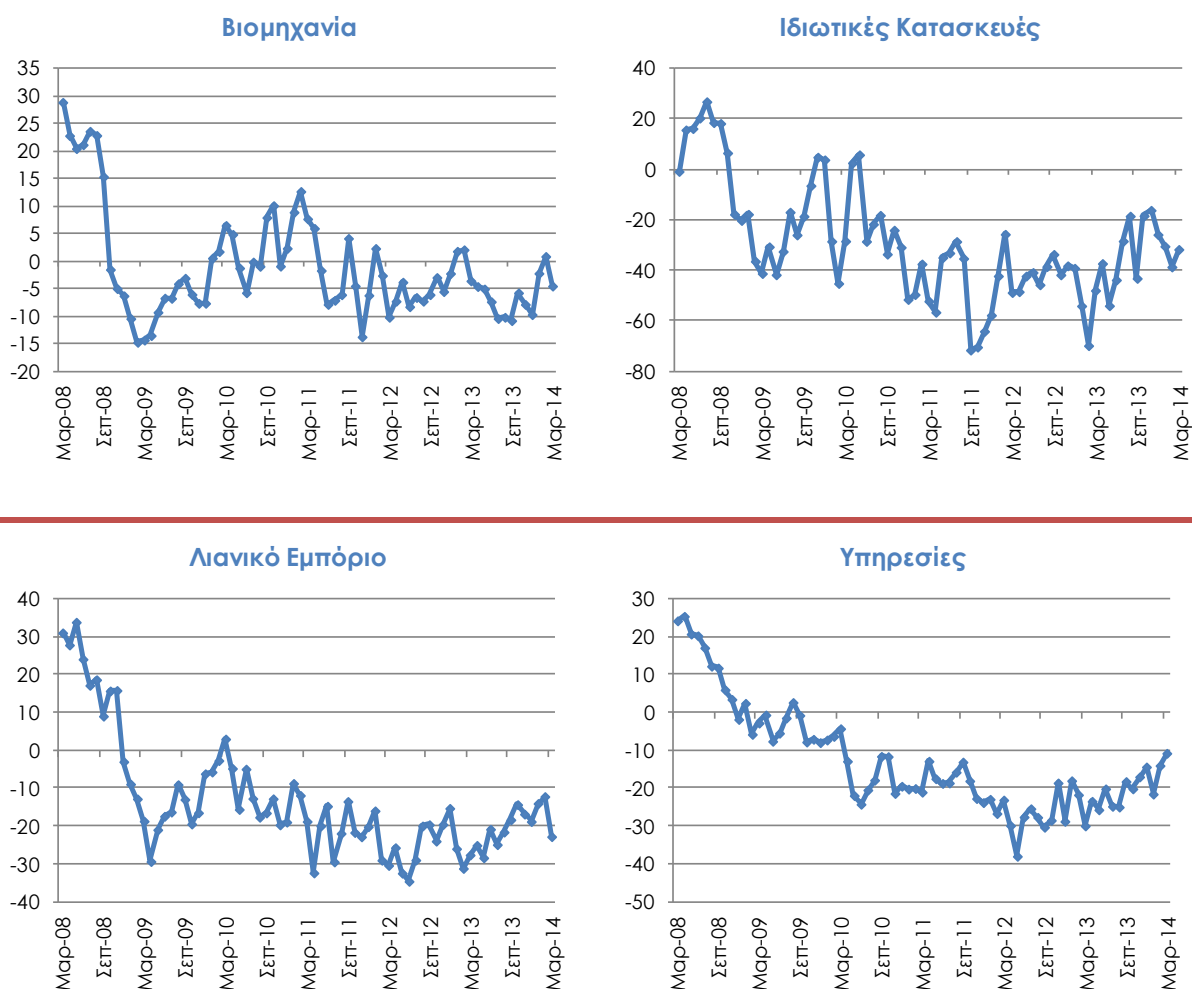
πρακτορεία, είναι ο μόνος κλάδος στον οποίο το μέσο τριμηνιαίο ισοζύγιο λαμβάνει θετικό πρόσημο κατά το εξεταζόμενο τρίμηνο.

Τέλος, στον τομέα των Ιδιωτικών Κατασκευών, το αρνητικό ισοζύγιο τιμών του προηγούμενου τριμήνου διευρύνεται κατά το εξεταζόμενο διάστημα και διαμορφώνεται κατά μέσο όρο 14 μονάδες χαμηλότερα, στις -34, σε

λιγότερο αρνητικά επίπεδα σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2013 (-57 μονάδες κατά μέσο όρο). Το υπό εξέταση τρίμηνο, το 34% των επιχειρήσεων του τομέα (από 20%) προβλέπει βραχυπρόθεσμα υποχώρηση τιμών. Σταθερά, τα τελευταία σχεδόν δύο χρόνια, καμία επιχείρηση δεν αναμένει άνοδο τιμών, με τα υπόλοιπα 2/3 (από 4/5) να προβλέπουν αμετάβλητο επίπεδο τιμών προσεχώς.

Διάγραμμα 3.16

Προβλέψεις για εξέλιξη τιμών στο επόμενο τρίμηνο (ισοζύγιο απαντήσεων = διαφορά θετικών – αρνητικών απαντήσεων)

Πηγή: IOBE

3.6 Ισοζύγιο Εξωτερικών Συναλλαγών

Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών

Το **ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών** έλαβε θετικό πρόσημο το 2013, για πρώτη φορά τουλάχιστον από το 1980, οπότε άρχισαν να καταγράφονται τα σχετικά στοιχεία. Το πλεόνασμα του ισοζυγίου διαμορφώθηκε στα €1,2 δισεκ., έναντι ελλείμματος €4,6 δισεκ. το 2012, ενώ η σωρευτική "διόρθωση" από το 2008, ξεκινώντας από έλλειμμα €34,8 δισεκ., πλησίασε τα €36,0 δισεκ. Το αποτέλεσμα του ΙΤΣ διαμορφώθηκε στο +0,7% του ΑΕΠ το 2013, έναντι -2,4% το 2012 και -14,9% το 2008, όταν είχε σημειωθεί το υψηλότερο έλλειμμα. Στα επιμέρους στοιχεία του Ισοζυγίου, βελτίωση καταγράφεται στο Εμπορικό Ισοζύγιο και το 2013, αν και σε μικρότερο βαθμό σε σχέση με το 2012, ενώ η καλύτερευση προήλθε σε μεγάλο βαθμό από την επέκταση του πλεονάσματος στις Υπηρεσίες και στις Τρέχουσες Μεταβιβάσεις. Στο ισοζύγιο Εισοδημάτων σημειώθηκε αύξηση του ελλείμματος το 2013, με αποτέλεσμα να επιδεινώσει το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών.

Στα στοιχεία για τον Ιανουάριο του 2014 αποτυπώνεται περαιτέρω βελτίωση του ελλείμματος του Ισοζυγίου, καθώς το 2013 ξεκίνησε με αρνητικό πρόσημο, ενώ ενδιαφέρον παρουσιάζει η διόγκωση του εμπορικού ελλείμματος, αν και μικρής έκτασης, ενώ στο ισοζύγιο εισοδημάτων σημειώνεται πλεόνασμα.

Στα επιμέρους στοιχεία για το σύνολο του 2013, το έλλειμμα του **εμπορικού ισοζυγίου** διαμορφώθηκε πέρυσι στα

€17,2 δισεκ., μειωμένο κατά 12,2% (-€2,4 δισεκ.)¹², ενώ σε σχέση με το 2008 έχει περιοριστεί κατά €26,8 δισεκ. Επισημαίνεται όμως ότι περίπου το 30% της προσαρμογής σε σχέση με το 2008 πραγματοποιήθηκε το 2012, ενώ το 2013 έλαβε χώρα περίπου το 9% της συνολικής προσαρμογής μεταξύ 2008-2013. Παράλληλα, σχεδόν το σύνολο της βελτίωσης του ελλείμματος το περασμένο έτος προήλθε από την πλευρά των καυσίμων, σε αντίθεση με το 2012 κατά το οποίο η προσαρμογή συντελέστηκε από τα σκέλη των πλοίων και των λοιπών αγαθών. Το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου χωρίς καύσιμα και πλοία συρρικνώθηκε κατά 3,7% και διαμορφώθηκε στα €8,1 δισεκ., καθώς οι εξαγωγές αγαθών ανήλθαν στα €14,1 δισεκ. (+€294 εκατ.), έναντι εισαγωγών €22,2 δισεκ. (-€13,7 εκατ.). Οι εξαγωγές αγαθών σχεδόν υπερέβησαν το μέγιστο επίπεδο του 2008 (€14 δισεκ.), ενώ οι εισαγωγές αγαθών σταθεροποιήθηκαν στο ελάχιστο σημείο του 2012. Στα καύσιμα, οι εξαγωγές διευρύνθηκαν περαιτέρω, καταγράφοντας άνοδο 6,9%, έναντι αύξησης +20% το 2012, και βρίσκονται στο μέγιστο επίπεδο των τελευταίων 13 ετών, κοντά στα €8,0 δισεκ. Οι εισαγωγές καυσίμων σημείωσαν ισχυρή κάμψη το 2013, της τάξης του 11,4% και διαμορφώθηκαν στα €15,6 δισεκ. Έτσι, στο ισοζύγιο καυσίμων το έλλειμμα περιορίστηκε το 2013 κατά 24,7%, στα €7,6 δισεκ., έναντι €12,2 δισεκ. το 2008.

Το πλεόνασμα στο **ισοζύγιο υπηρεσιών** ενισχύθηκε σημαντικά το 2013, στα €16,8

¹² Τα ποσά σε παρένθεση εκφράζουν την απόλυτη μεταβολή σε σχέση με το 2012, εκτός αν αναφέρεται διαφορετικά.

δισεκ., με αύξηση των εισπράξεων στα €27,8 δισεκ. (+€275,7 εκατ.) και κάμψη των πληρωμών κατά 11,3%, στα €10,9 δισεκ.). Στο σκέλος των εισπράξεων, τα έσοδα από τον τουρισμό διαμορφώθηκαν στα €11,9 δισεκ., €1,5 δισεκ. υψηλότερα από ότι πρόπερσι, επίδοση που είναι η καλύτερη της περιόδου 2001-2013. Στον αντίποδα, οι εισπράξεις από μεταφορές και λοιπές υπηρεσίες κινήθηκαν καθοδικά, κατά 9,0% και 2,1% αντίστοιχα, στα €12,1 δισεκ. και €3,7 δισεκ. αντίστοιχα. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι εισπράξεις από μεταφορές υπολείπονται σε σχέση με το 2008 κατά €7,1 δισεκ.. Οι πληρωμές στο ταξιδιωτικό σκέλος παρέμειναν σχεδόν αμετάβλητες το 2013, στα €1,8 δισεκ., ενώ οι πληρωμές για μεταφορές μειώθηκαν στα €5,5 δισεκ. και των λοιπών υπηρεσιών στα €3,6 δισεκ., υποχωρώντας κατά 12,2% και 14,8% αντίστοιχα.

Το έλλειμμα του **ισοζυγίου εισοδημάτων** σχεδόν διπλασιάστηκε το 2013, έπειτα από την ισχυρή κάμψη του 2012 καρά 80%, με αποτέλεσμα να διαμορφωθεί στα -€2,8 δισεκ. από -€1,6 δισεκ. Πρωτίστως η άνοδος των πληρωμών σε αμοιβές, μισθούς, τόκους και μερίσματα κατά 17,8% (+€962,8 εκ.) και δευτερευόντως η μείωση των εισπράξεων κατά 7,6% (-€289,8 εκ.), προξένησαν τη σημαντική διεύρυνση στο έλλειμμα του ισοζυγίου εισοδημάτων.

Το πλεόνασμα του **ισοζυγίου τρεχουσών μεταβιβάσεων** κατέγραψε νέο ιστορικά μέγιστο επίπεδο το 2013, φθάνοντας τα €4,5 δισεκ., με τη δεύτερη καλύτερη επίδοση να έχει σημειωθεί το 2004 (€3,6 δισεκ.). Όμως η συγκεκριμένη επίδοση προέρχεται από την αύξηση των

καθαρών μεταβιβάσεων από την ΕΕ προς τη Γενική Κυβέρνηση, λόγω της επιστροφής εσόδων από το πρόγραμμα αγοράς ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου που κατέχει το Ευρωσύστημα (SMP). Οι συνολικές εισπράξεις¹³ αυξήθηκαν κατά 50% (€2,6 δισεκ.) και διαμορφώθηκαν στα €7,7 δισεκ., ενώ οι πληρωμές¹⁴ κατέγραψαν μείωση της τάξης του 13% (-€482 εκατ.).

Ισοζύγιο Κεφαλαιακών Μεταβιβάσεων

Το πλεόνασμα του **ισοζυγίου κεφαλαιακών μεταβιβάσεων** διευρύνθηκε το 2013, στα €3,0 δισεκ., έναντι €2,3 δισεκ. το 2012 με τις εισπράξεις¹⁵ να καταγράφουν αύξηση 31,8% (€816 εκατ.), ενώ οι πληρωμές, που αποτελούν μικρό τμήμα του ισοζυγίου, αυξήθηκαν κατά 43,3%, στα €339,8 εκατ.

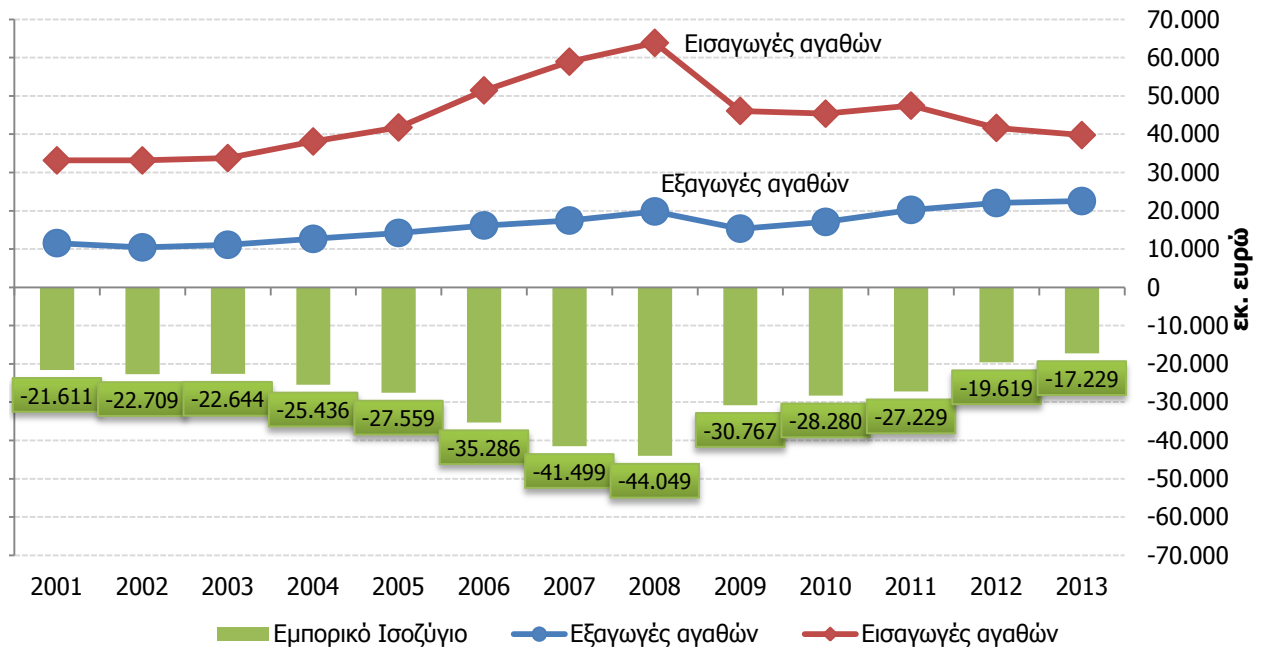
Τέλος, το πρόσημο του **Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών και Κεφαλαιακών Μεταβιβάσεων**, που αντανakλά τη σχέση δανειστή ή δανειζόμενου μιας οικονομίας με το εξωτερικό ήταν θετικό, στα €4,3 δισεκ., έναντι ελλείμματος €30,7 δισεκ. το 2008. Συνεπώς, πέρυσι η Ελλάδα μετατράπηκε από δανειζόμενη χώρα σε δυνητικό δανειστή.

¹³ Οι εισπράξεις αφορούν σε καταβολές από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (ΕΓΤΕ) και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)

¹⁴ Οι πληρωμές αφορούν κυρίως σε καταβολές προς τον Κοινοτικό Προϋπολογισμό

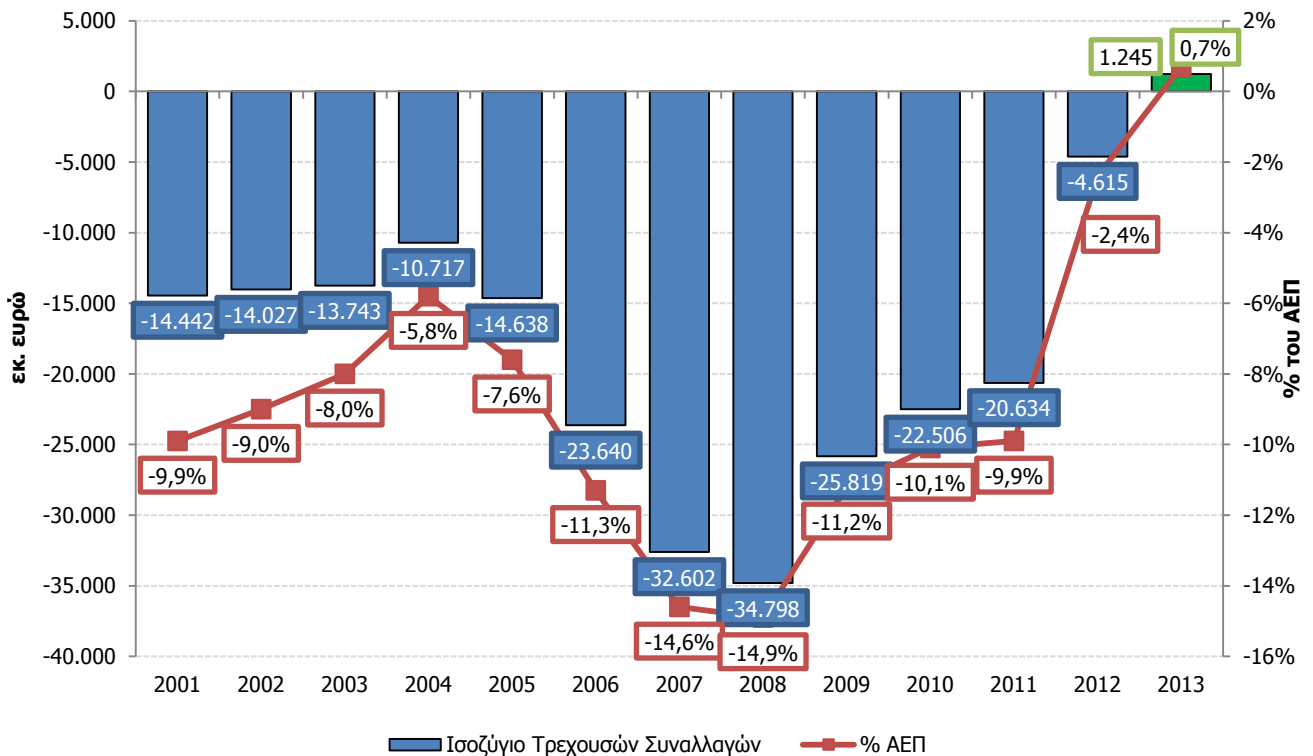
¹⁵ Οι εισπράξεις κεφαλαιακών μεταβιβάσεων αφορούν σε καταβολές από τα Διαρθρωτικά Ταμεία και το Ταμείο Συνοχής

Διάγραμμα 3.17
Εισαγωγές-Εξαγωγές 2001-2013 (Ιανουάριος - Δεκέμβριος)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος - Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Διάγραμμα 3.18
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών 2001-2013 (Ιανουάριος - Δεκέμβριος)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος - Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών

Το **ισοζύγιο χρηματοοικονομικών συναλλαγών** παρουσίασε το 2013 σε καθαρή εκροή ύψους €3,6 δισεκ., έναντι καθαρής εισροής €2,7 δισεκ. το 2012.

Στους επιμέρους λογαριασμούς, οι **άμεσες επενδύσεις** εμφάνισαν στο σύνολο του 2013 καθαρή εισροή ύψους €2,4 δισεκ. Οι άμεσες επενδύσεις προς την Ελλάδα διαμορφώθηκαν σε καθαρή εισροή ύψους €1,9 δισεκ., έναντι €1,4 δισεκ. το 2012, ενώ οι επενδύσεις Ελλήνων προς το εξωτερικό διαμορφώθηκαν σε καθαρή εισροή €469 εκατ., έναντι εκροής €527 εκστ. το 2012. Οι σημαντικότερες επενδύσεις που έλαβαν χώρα εντός του 2013 είναι οι κάτωθι, ενώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι μόνο σε 7 από τους 12 μήνες καταγράφηκαν αξιοσημείωτες συναλλαγές:

- Εισροή **€700** εκατ. λόγω ενδο-ομιλικού δανεισμού του ΟΤΕ ΑΕ από τη θυγατρική του ΟΤΕ PLC (Ηνωμένο Βασίλειο), (Φεβρουάριος)
- Εισροή **€640** εκατ. από την πώληση δύο θυγατρικών της COSMOTE στη Βουλγαρία, της Cosmo Bulgaria Mobile EAD (Globul) και της Germanos Telecom Bulgaria, (Ιούλιος)
- Εισροή **€622** εκατ. από την πώληση μετοχών του ΟΠΑΠ που κατείχε το ΤΑΙΠΕΔ στην Emma Delta Ltd (Κύπρος), (Οκτώβριος)
- Εισροή **€616** εκατ. από την πώληση της Εθνικής Πανγκίας ΑΕΕΑΠ (θυγατρικής της Εθνικής Τράπεζας) στην εταιρεία Invel Real Estate Partners (Ολλανδία), (Δεκέμβριος)
- Εισροή **€585** εκατ. για την αύξηση μετοχικού κεφαλαίου της Εμπορικής Τράπεζας που καλύφθηκε από τη μητρική Crédit Agricole (Γαλλία), (Ιανουάριος)

- Εισροή **328** εκατ. ευρώ από την πώληση του υπολοίπου 49% των ΚΑΕ (ιδιοκτησίας Follie Follie) στην Dufry International (Ελβετία), (Δεκέμβριος)
- Εκροή **€65** εκατ. από την συμμετοχή της Alpha Bank στην αύξηση μετοχικού κεφαλαίου της Alpha Bank Cyprus (Κύπρος). (Νοέμβριος)

Στην κατηγορία των **επενδύσεων χαρτοφυλακίου**, η καθαρή εκροή του 2012 της τάξης των €100,5 δισεκ. συρρικνώθηκε το 2013 στα €6,6 δισεκ. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος οι τοποθετήσεις μη κατοίκων σε ομόλογα και έντοκα γραμμάτια περιορίστηκαν, με αποτέλεσμα οι υποχρεώσεις να διαμορφωθούν στα €7,6 δισεκ., έναντι €41,8 δισεκ. το 2012. Στο τμήμα των απαιτήσεων, το ισοζύγιο παρουσίασε καθαρή εισροή €1,0 δισεκ. το 2013, έναντι εκρών €58,1 δισεκ., καθώς μειώθηκαν οι τοποθετήσεις κατοίκων σε ομόλογα, έντοκα γραμμάτια και μετοχές του εξωτερικού.

Στην κατηγορία των **λοιπών επενδύσεων**, το σχετικό ισοζύγιο διαμορφώθηκε σε καθαρή εισροή €675,9 εκατ., έναντι εισρών €101,7 δισεκ. το 2012. Οι απαιτήσεις για το 2013 ανήλθαν στα €17,5 δισεκ., με τις τοποθετήσεις των εγχώριων επενδυτών σε καταθέσεις και repos στο εξωτερικό να είναι μειωμένες κατά €18,9 δισεκ. Στο σκέλος των υποχρεώσεων ο δημόσιος δανεισμός περιορίστηκε στα €30,1 δισεκ., ενώ η αύξηση των δανειακών υποχρεώσεων ιδιωτικού και δημοσίου τομέα κατά €27,2 δισεκ. και η μείωση των τοποθετήσεων μη κατοίκων σε καταθέσεις και repos στην Ελλάδα κατά €43,8 δισεκ., διαμόρφωσαν τις συνολικές υποχρεώσεις σε καθαρή

εκροή €16,8 δισεκ. Τέλος, τα **συναλλαγματικά διαθέσιμα** της χώρας διαμορφώθηκαν στα τέλη Δεκεμβρίου 2013 στα €4,2 δισεκ., από €5,5 δισεκ. τον Δεκέμβριο του 2012.

Αποτίμηση

Το Εμπορικό Ισοζύγιο σημείωσε το 2008 έλλειμμα ύψους 18,6% του ΑΕΠ, λόγω κυρίως των εισαγωγών που βρέθηκαν σε διαχρονικά υψηλό επίπεδο, τροφοδοτούμενες από το ιδιαίτερα υψηλό μερίδιο της κατανάλωσης των νοικοκυριών στο ΑΕΠ και την ταχύρυθμη πιστωτική επέκταση προς αυτά για καταναλωτικούς σκοπούς. Έκτοτε σημειώθηκαν σημαντικές μεταβολές σε αμφότερα τα σκέλη του Εμπορικού Ισοζυγίου, με αποτέλεσμα το έλλειμά του ως ποσοστό του ΑΕΠ να περιοριστεί το 2013 στο 10,6% του ΑΕΠ. Οι εξαγωγές υποχώρησαν έντονα στη διετία 2009-2010 εξαιτίας του αντίκτυπου της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης στην παγκόσμια ανάπτυξη, όμως ανάκτησαν το χαμένο έδαφος στην περίοδο 2011-2013, με τις επιχειρήσεις να προσπαθούν να αντισταθμίσουν την ταχύτατα φθίνουσα εγχώρια κατανάλωση με εξωτερική ζήτηση. Ωστόσο, είναι σαφές ότι την περίοδο 2008-2013 το μεγαλύτερο μέρος της προσαρμογής του εμπορικού ισοζυγίου προήλθε από το σκέλος των εισαγωγών, με τα 3/4 της συρρίκνωσης του ελλείμματος να οφείλονται στην κάμψη των εισαγωγών.

Ο εκτεταμένος περιορισμός των εισαγωγών στην περίοδο 2008-2013 θα μπορούσε να θεωρηθεί ως μια ευκαιρία παραγωγικής αναδιάρθρωσης για μια οικονομία που βρισκόταν καθ' όλη αυτή

την περίοδο σε ύφεση, μέσω πχ. της προοδευτικής αντικατάστασης των εισαγόμενων καταναλωτικών προϊόντων με αντίστοιχα εγχώριως παραγόμενα. Όμως, ενδεχομένως η «διόρθωση» στις εισαγωγές να μην έγινε εξολοκλήρου ή σε μεγάλο βαθμό στο σκέλος των καταναλωτικών προϊόντων, που μπορούν σταδιακά να υποκατασταθούν από εγχώρια παραγωγή. Είναι πιθανό να προήλθε κυρίως από τον περιορισμό των αγορών κεφαλαιουχικών αγαθών και πρώτων υλών από το εξωτερικό, τα οποία δεν κατασκευάζονται ή υπάρχουν στην Ελλάδα και ως εκ τούτου είναι απαραίτητα στον μεταποιητικό κυρίως τομέα για την παραγωγή προϊόντων που καλύπτουν τις σύγχρονες ανάγκες, μεταξύ των οποίων και των εισαγόμενων στη χώρα μας. Σε μια τέτοια περίπτωση η ελληνική οικονομία θα στερούταν κρίσιμης παραγωγικής ισχύος για την αναδιάρθρωση και εξέλιξή της.

Τα διαθέσιμα στοιχεία για τις βασικές κατηγορίες εισαγόμενων προϊόντων μάλλον επιβεβαιώνουν το δεύτερο ενδεχόμενο. Σύμφωνα με αυτά, το μερίδιο των εισαγωγών κεφαλαιουχικών αγαθών και των βιομηχανικών προμηθειών στις εγχώριες εισαγωγές έφθανε το 2008 το 37%, δηλαδή περίπου το 1/3 τους. Εντός αυτής της κατηγορίας τα κεφαλαιουχικά αγαθά αντιπροσώπευαν το 14% και οι βιομηχανικές προμήθειες το 23%. Τα καταναλωτικά αγαθά (καταναλωτικά αγαθά & τρόφιμα, ποτά) αντιστοιχούσαν στο 28,4% των συνολικών εισαγωγών, ενώ τα καύσιμα στο 21,3%. Τέλος, οι εισαγωγές αγαθών που αφορούσαν μεταφορές (αυτοκίνητα, τρένα, πλοία κ.ά) κάλυπταν το 13,3% των εισαγωγών.

Στη διάρκεια της περιόδου 2008-2013, κατά την οποία η ελληνική οικονομία απώλεσε περίπου το 22% του ΑΕΠ της (σε τρέχουσες τιμές), οι εισαγωγές μειώθηκαν κατά 27,8%. Ωστόσο, στο ίδιο χρονικό διάστημα οι εισαγωγές κεφαλαιουχικών αγαθών και βιομηχανικών προμηθειών συρρικνώθηκαν κατά 42,8%. Η μείωση των εισαγωγών καταναλωτικών αγαθών ήταν μικρότερης έκτασης (-30,2%), όμως των μεταφορικών μέσων (επιβατικών και επαγγελματικών) ήταν ιδιαίτερα εκτεταμένη (-65,8%)¹⁶. Ακολούθως, τα μερίδια της πτώσης των εισαγωγών κεφαλαιουχικών προϊόντων-βιομηχανικών προμηθειών και των μεταφορικών μέσων στη συνολική συρρίκνωση των εισαγωγών αγαθών ήταν σχεδόν 48% και 26,5% αντίστοιχα, αμφότερα πολύ μεγαλύτερα της συμμετοχής τους στις εισαγωγές το 2008 (Διάγραμμα 3.20)¹⁷. Έτσι, οι αναλογίες τους στις συνολικές εισαγωγές ήταν το 2013 αισθητά μειωμένες έναντι του 2008, σε αντίθεση με αυτές των εισαγωγών καταναλωτικών αγαθών και καυσίμων.

Η συγκριτικά με το μερίδιό τους στις εισαγωγές το 2008 μεγαλύτερη συμμετοχή των εισαγωγών κεφαλαιουχικών αγαθών – βιομηχανικών προμηθειών στην υποχώρηση του συνόλου των εισαγωγών, παρά την ελάφρυνση που προσφέρει στο εμπορικό ισοζύγιο, θεωρείται πρόσκομμα στη βελτίωση των μακροπρόθεσμων προοπτικών της ελληνικής οικονομίας. Η

απαραίτητη για την έξοδο της ελληνικής οικονομίας από την κρίση και την είσοδο της σε μια νέα αναπτυξιακή τροχιά ανασυγκρότηση του παραγωγικού ιστού της, είναι σίγουρο ότι θα πρέπει να στηριχτεί εν μέρει σε εισαγωγές παραγωγικών συντελεστών (μηχανήματα, εξοπλισμός, πρώτες ύλες) που δεν παράγονται-υπάρχουν εγχωρίως. Άλλωστε, δεν υπάρχει κάποια οικονομία, ακόμα και μεταξύ των πλέον ανεπτυγμένων, η οποία να είναι πλήρως αυτόνομη ως προς την κατασκευή-διαθεσιμότητα των απαιτούμενων για την παραγωγική της διαδικασία κεφαλαιουχικών αγαθών και πρώτων υλών. Συνεπώς, όλες οι οικονομίες εξαρτώνται σε κάποιο βαθμό από εισαγωγές αυτού του είδους. Η κατάλληλη αξιοποίησή τους συμβάλλει στην αύξηση της προστιθέμενης αξίας των προϊόντων που παράγουν, ενισχύοντας τη διεθνή ανταγωνιστικότητά τους σε όρους ποιότητας ή/και κόστους.

Ανακεφαλαιώνοντας, ενώ ο περιορισμός των εισαγωγών καταναλωτικών αγαθών δύναται να ευνοήσει την ανάπτυξη εγχώριας δραστηριότητας για την παραγωγή τους, ενισχύοντας την αυτάρκεια μιας οικονομίας και την αναπτυξιακή δυναμική της, βελτιώνοντας παράλληλα τις δυνατότητες διεθνοποίησής της, η ταυτόχρονη, εκτεταμένη μείωση των εισαγωγών κεφαλαιουχικών αγαθών και πρώτων υλών υποσκάπτει αυτές τις προοπτικές. Εφόσον η υποχώρηση της εισαγωγικής ζήτησης στην Ελλάδα συνεχιστεί με έμφαση κυρίως στον περιορισμό των αγορών μηχανημάτων και πρώτων υλών και μικρότερη συμμετοχή των καταναλωτικών αγαθών, δεν δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για τις

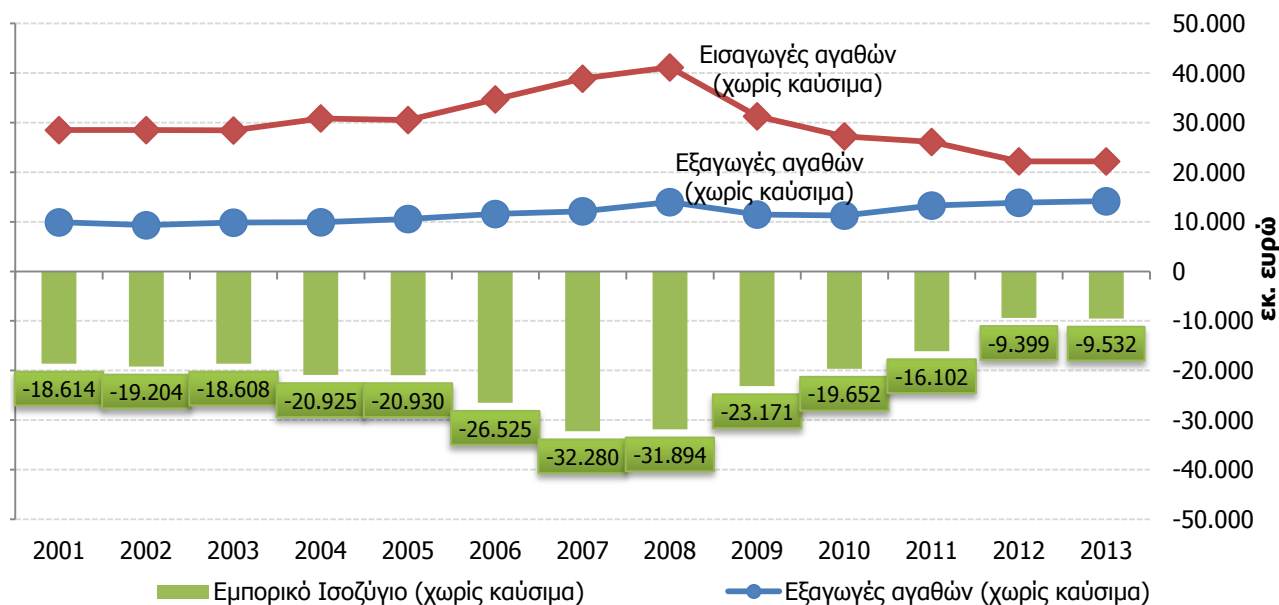
¹⁶ Αντανakλάται στην κάθετη μείωση των πωλήσεων, που στην περίπτωση των επιβατικών προσέγγισε το 78% την περίοδο 2008-2013

¹⁷ Την ίδια περίοδο οι εισαγωγές καυσίμων αυξήθηκαν, συνεπώς η μείωση κατά 47,7% των κεφαλαιουχικών αγαθών αφορά στο σύνολο της υποχώρησης εισαγωγών στις τριών κατηγοριών που σημείωσαν πτώση και όχι στη συνολική μεταβολή των εισαγωγών.

εξελιξείς που μόλις περιγράφηκαν. Ακολουθώς, δημιουργείται μεγάλη αβεβαιότητα για τις δυνατότητες γρήγορης

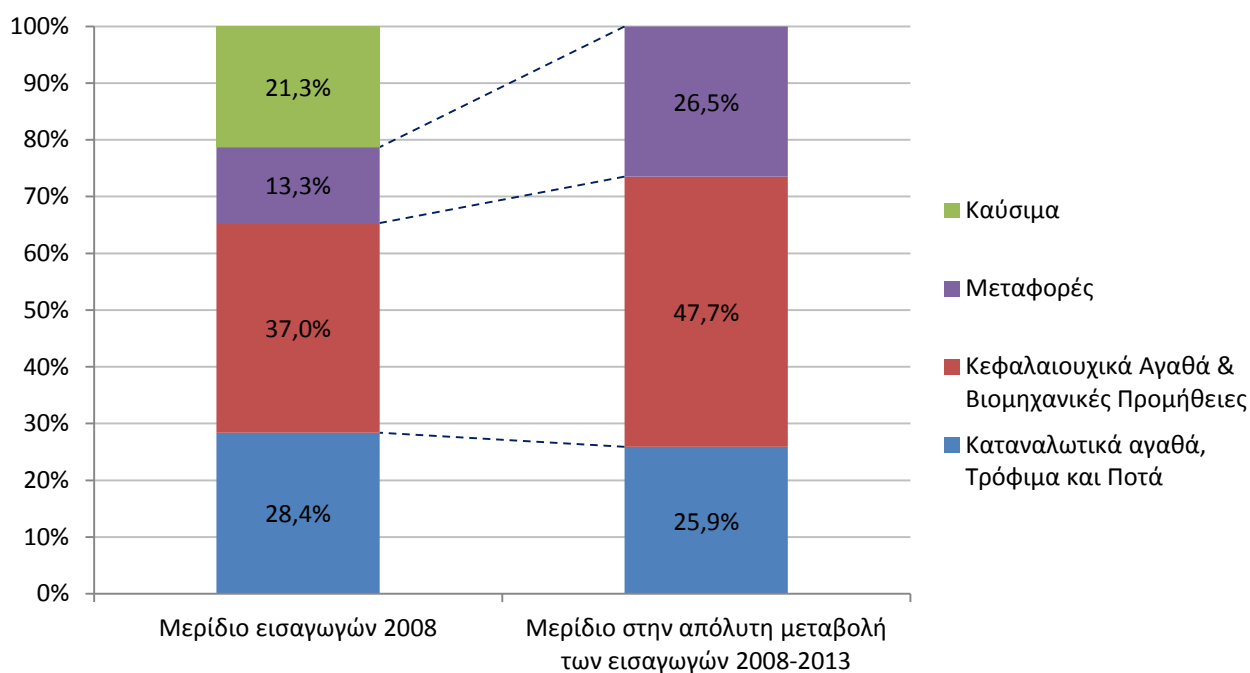
και σταθερής ανάκαμψης του εγχώριου παραγωγικού συστήματος.

Διάγραμμα 3.19
Εισαγωγές-Εξαγωγές (χωρίς καύσιμα) 2001-2013 (Ιανουάριος-Δεκέμβριος)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος - Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Διάγραμμα 3.20
Εισαγωγές αγαθών ανά κατηγορία
(μερίδιο 2008 & συμμετοχή κάθε κατηγορίας στην απόλυτη μεταβολή-υποχώρηση των εισαγωγών την περίοδο 2008-2013)

Πηγές: Eurostat, - Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Πίνακας 3.11
Προσωρινό Ισοζύγιο Εξωτερικών Συναλλαγών σε εκ. €

		Ιανουάριος - Δεκέμβριος			Δεκέμβριος		
		2011	2012	2013	2011	2012	2013
I	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝ/ΓΩΝ (ΙΑ+ΙΒ+ΙΓ+ΙΔ)	-20.633,5	-4.615,0	1.244,7	-2.142,8	-479,3	-215,4
I.A	ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ (I.A.1 - I.A.2)	-27.229,1	-19.619,0	-17.229,4	-1.961,6	-978,1	-1.316,5
I.A.1	ΙΣΟΖΥΓΙΟ καυσίμων	-11.126,9	-10.220,0	-7.697,5	-670,3	-455,9	-348,9
	ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ χωρίς καύσιμα	-16.102,1	-9.399,1	-9.531,9	-1.291,2	-522,2	-967,7
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ πλοίων	-3.261,2	-1.042,6	-1.483,3	-250,7	-21,9	-91,7
	ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ χωρίς καύσιμα και πλοία	-12.840,9	-8.356,4	-8.048,7	-1.040,5	-500,3	-875,9
	Εξαγωγές αγαθών	20.230,6	22.020,6	22.534,8	1.639,4	2.010,6	1.864,7
I.A.2	Καύσιμα	6.187,7	7.426,4	7.941,2	536,4	667,6	547,5
	Πλοία (εισπράξεις)	754,7	737,8	443,0	49,5	55,0	40,9
	Λοιπά αγαθά	13.288,2	13.856,5	14.150,7	1.053,5	1.288,0	1.276,4
	Εισαγωγές αγαθών	47.459,6	41.639,7	39.764,2	3.600,9	2.988,7	3.181,3
	Καύσιμα	17.314,6	17.646,3	15.638,7	1.206,7	1.123,5	896,4
I.B	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (I.B.1 - I.B.2)	14.629,6	15.138,9	16.817,4	611,9	459,1	628,2
	I.B.1	Εισπράξεις	28.609,2	27.526,4	27.802,1	1.764,3	1.580,3
I.B.2	Ταξιδιωτικό	10.504,7	10.442,5	11.994,8	144,7	145,8	168,5
	Μεταφορές	14.096,6	13.287,4	12.089,9	1.212,9	1.015,2	1.057,6
	Λοιπές υπηρεσίες	4.007,9	3.796,5	3.717,4	406,7	419,3	353,3
I.B.2	Πληρωμές	13.979,6	12.387,4	10.984,8	1.152,4	1.121,2	951,3
	Ταξιδιωτικό	2.266,5	1.843,9	1.839,3	180,9	161,0	149,9
	Μεταφορές	7.234,4	6.328,0	5.553,0	573,7	512,5	453,0
I.B.2	Λοιπές υπηρεσίες	4.478,7	4.215,5	3.592,4	397,8	447,7	348,3
	I.Γ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ (I.Γ.1 - I.Γ.2)	-8.594,8	-1.566,4	-2.819,0	-1.016,5	18,0
I.Γ.1	Εισπράξεις	3.322,1	3.832,2	3.542,4	328,6	338,9	297,5
	Αμοιβές, μισθοί	188,0	200,8	209,3	19,2	25,2	21,1
I.Γ.2	Τόκοι, μερίσματα, κέρδη	3.134,1	3.631,4	3.333,1	309,4	313,7	276,4
	Πληρωμές	11.916,9	5.398,6	6.361,4	1.345,1	320,9	426,5
I.Γ.2	Αμοιβές, μισθοί	470,0	468,0	453,0	48,2	39,0	39,2
	Τόκοι, μερίσματα, κέρδη	11.447,0	4.930,7	5.908,4	1.296,8	282,0	387,4
I.Δ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΩΝ (I.Δ.1 - I.Δ.2)	560,8	1.431,5	4.475,8	223,3	21,7	602,0
I.Δ.1	Εισπράξεις	4.435,0	5.125,6	7.687,8	409,4	338,8	780,9
	Γενική Κυβέρνηση (κυρίως μεταβιβάσεις από ΕΕ)	3.254,9	4.060,2	6.410,6	308,2	260,8	687,0
I.Δ.2	Λοιποί τομείς (μεταναστευτικά εμβάσματα, κλπ)	1.180,1	1.065,4	1.277,3	101,2	78,0	93,8
	Πληρωμές	3.874,2	3.694,1	3.212,1	186,1	317,1	178,9
I.Δ.2	Γενική Κυβέρνηση (κυρίως πληρωμές προς ΕΕ)	2.485,4	2.647,9	2.433,0	106,1	245,8	118,4
	Λοιποί τομείς	1.388,8	1.046,2	779,0	80,0	71,3	60,5
II	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΩΝ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΩΝ (II.1-II.2)	2.671,8	2.327,6	3.040,8	794,7	497,7	35,3
II.1	Εισπράξεις	2.932,7	2.564,6	3.380,6	820,8	528,5	86,6
	Γενική Κυβέρνηση (κυρίως μεταβιβάσεις από ΕΕ)	2.798,5	2.486,0	3.298,9	809,0	521,8	79,4
II.2	Λοιποί τομείς	134,2	78,6	81,7	11,7	6,7	7,2
	Πληρωμές	260,8	237,1	339,8	26,1	30,8	51,4
II.2	Γενική Κυβέρνηση (κυρίως πληρωμές προς ΕΕ)	12,7	13,7	9,7	0,5	0,3	5,2
	Λοιποί τομείς	248,1	223,3	330,1	25,6	30,5	46,2
III	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝ/ΓΩΝ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΩΝ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΩΝ (I + II)	-17.961,7	-2.287,5	4.285,5	-1.348,1	18,4	-180,2
IV	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΧΡΗΜ/ΚΩΝ ΣΥΝ/ΓΩΝ (ΙVΑ+ΙVΒ+ΙVΓ+ΙVΔ)	17.838,1	2.658,2	-3.608,9	828,3	-676,1	274,2
IV.A	ΑΜΕΣΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ*	-452,6	827,1	2.405,5	1.856,1	486,8	1.080,1
IV.B	Κατοίκων στο εξωτερικό	-1.274,9	-527,3	469,0	16,1	-68,5	-109,4
	Μη κατοίκων στην Ελλάδα	822,3	1.354,3	1.936,5	1.840,0	555,2	1.189,5
IV.B	ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟΥ*	-19.778,3	-99.903,9	-6.583,1	-322,8	-25.644,1	-932,3
IV.Γ	Απαιτήσεις	4.139,0	-58.086,1	1.023,6	1.461,2	-18.990,4	-1.295,1
	Υποχρεώσεις	-23.917,3	-41.817,8	-7.606,7	-1.784,0	-6.653,6	362,8
IV.Γ	ΛΟΙΠΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ*	38.050,0	101.744,1	675,8	-701,0	24.451,2	144,3
IV.Δ	Απαιτήσεις	7.638,7	13.863,4	17.491,9	2.023,6	164,0	1.742,5
	Υποχρεώσεις	30.411,3	87.880,7	-16.816,1	-2.724,5	24.287,2	-1.598,2
	(Δάνεια Γενικής Κυβέρνησης)	39.873,9	109.093,9	30.061,2	7.950,1	33.972,0	112,2
IV.Δ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ**	19,0	-9,0	-107,0	-4,0	30,0	-18,0
V	ΤΑΚΤΟΠΟΙΗΤΕΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	123,6	-370,8	-676,7	519,8	657,7	-94,0
ΥΦΟΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ (τέλος περιόδου)***					5.332	5.500	4.172

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

* (+) καθαρή εισροή (-) καθαρή εκροή, ** (+) μείωση (-) αύξηση

*** Τα συναλλαγματικά διαθέσιμα, σύμφωνα με τον ορισμό της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, περιλαμβάνουν μόνο το νομισματικό χρυσό, τη "συναλλαγματική θέση" στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, τα "ειδικά τραβηκτικά δικαιώματα" και τις απαιτήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος σε ξένο νόμισμα έναντι κατοίκων χωρών εκτός της ζώνης του . Αντίθετα, δεν περιλαμβάνουν τις απαιτήσεις σε έναντι κατοίκων χωρών εκτός της ζώνης του , τις απαιτήσεις σε συναλλάγμα και σε έναντι κατοίκων χωρών της ζώνης του , και τη συμμετοχή της Τράπεζας της Ελλάδος στο κεφάλαιο και στα συναλλαγματικά διαθέσιμα της ΕΚΤ.

4. ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΩΝ ΑΛΛΑΓΩΝ¹⁸

4.1 Εισαγωγή

Η ελληνική οικονομία έπειτα από την εκτεταμένη, πρωτοφανή ύφεση της τελευταίας εξαετίας εμφανίζει ενδείξεις σταθεροποίησης στις αρχές του τρέχοντος έτους. Ωστόσο, η συσσωρευμένη πτώση του ΑΕΠ, που είχε ως αποτέλεσμα την απώλεια σχεδόν του ¼ του διαθέσιμου εισοδήματος έχει επηρεάσει καθοριστικά το παραγωγικό σύστημα της χώρας. Σήμερα η ανάγκη για πολιτικές που θα προκαλέσουν την άμεση και σταθερή ανάκαμψη της οικονομίας, είναι πιο επιτακτική από ποτέ. Σε μεσοπρόθεσμο επίπεδο αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί, κυρίως, μέσω της εμπέδωσης της αξιοπιστίας των θεσμών, αλλά και της προώθησης της ανταγωνιστικότητας και της καινοτομίας. Προς την κατεύθυνση αυτή μπορεί να συμβάλει η υιοθέτηση διαρθρωτικών παρεμβάσεων που θα βελτιώσουν το επιχειρηματικό περιβάλλον, θα ενθαρρύνουν τις επενδύσεις και τη διεθνοποίηση και θα ενισχύσουν τον ανταγωνισμό σε αγορές αγαθών και υπηρεσιών. Από την υλοποίηση τέτοιων μεταρρυθμίσεων τα οφέλη αναμένεται να είναι πολλαπλά για την οικονομία (π.χ. τόνωση παραγωγικής δραστηριότητας, αύξηση εξαγωγών, εξυγίανση των δημοσίων οικονομικών, δημιουργία νέων θέσεων εργασίας), αλλά και το κοινωνικό σύνολο.

4.2 Πρόσδος μεταρρυθμίσεων και μικροοικονομικές επιπτώσεις

Σκοπό της μελέτης αποτελεί η καταγραφή του μεταρρυθμιστικών παρεμβάσεων που έχουν συντελεστεί σε τέσσερα πεδία του κανονιστικού πλαισίου και αφορούν σε βασικές πτυχές της επιχειρηματικής δραστηριότητας, δηλαδή στις επενδύσεις, στη λειτουργία του ανταγωνισμού σε αγορές αγαθών / υπηρεσιών, στις εξαγωγές, στη σύναψη δημοσίων συμβάσεων με τον ιδιωτικό τομέα. Η μελέτη αποτελείται από τρία μέρη. Στο πρώτο μέρος γίνεται καταγραφή του μεταρρυθμιστικού έργου που έχει συντελεστεί στα συγκεκριμένα πεδία την τελευταία τριετία. Επίσης εκτιμάται, με τη χρήση διάφορων οικονομετρικών τεχνικών, η επίδραση σε βασικά μεγέθη της οικονομίας από την υιοθέτηση των αλλαγών στο ρυθμιστικό πλαίσιο. Στο δεύτερο μέρος παρουσιάζονται δείκτες για την παρακολούθηση της αποδοτικότητας των αλλαγών στο ρυθμιστικό πλαίσιο, ως προς την επίδρασή τους στη λειτουργία της αγοράς. Τέλος, στο τρίτο μέρος της μελέτης αποτυπώνονται οι μακροοικονομικές επιδράσεις από την υιοθέτηση των μεταρρυθμίσεων στους υπό εξέταση άξονες ρυθμίσεων.

4.2.1 Σύστημα δημοσίων συμβάσεων

Η βελτίωση του συστήματος δημοσίων συμβάσεων συγκαταλέγεται στις κύριες προτεραιότητες της ΕΕ, δεδομένου του μεγέθους της συνολικής αγοράς δημοσίων συμβάσεων στις χώρες-μέλη (περίπου 16-20% του συνολικού ευρωπαϊκού ΑΕΠ κάθε χρόνο).

¹⁸ Πρόκειται για σειρά μελετών που πραγματοποιήθηκαν υπό το συντονισμό του IOBE, σε συνεργασία με την Task Force. Τα πλήρη κείμενα βρίσκονται διαθέσιμα στην ενότητα «Documentation and Analysis» στο http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/president/taskforce-greece/index_en.htm

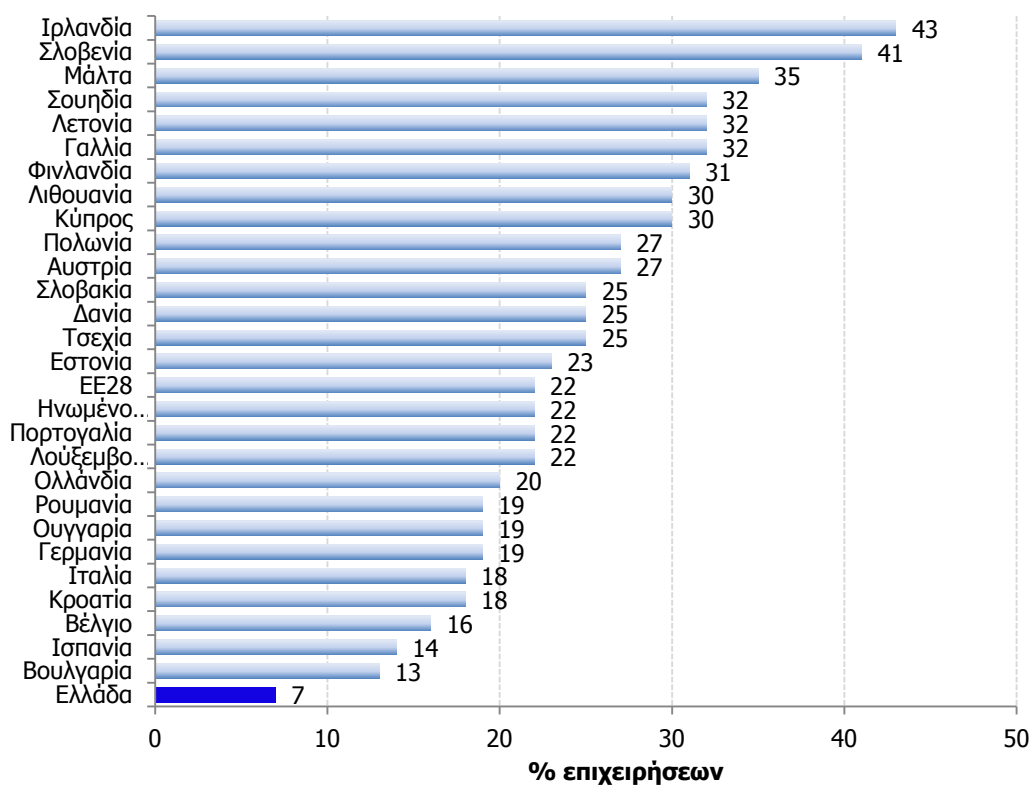
Η ταχύρυθμη και αποδοτική λειτουργία του συστήματος δημοσίων συμβάσεων συγκεντρώνει ενδιαφέρον, καθώς θεωρείται ότι μπορεί να οδηγήσει σε σημαντική εξοικονόμηση πόρων, ιδιαίτερα σε χώρες όπως η Ελλάδα όπου η εξυγίανση των δημόσιων οικονομικών αποτελεί αδήριτη ανάγκη.

Η σχετική βιβλιογραφία υποδεικνύει ότι μεταρρυθμίσεις σχετικές με το σύστημα δημοσίων συμβάσεων θα πρέπει να ακολουθούν βασικές αρχές όπως η αποδοτικότητα, η διαφάνεια, ο ανταγωνισμός, η καινοτομία, αλλά και η υιοθέτηση τεχνολογιών πληροφορικής (e-procurement). Ωστόσο, σε ορισμένες χώρες καταγράφονται εμπόδια στην επίτευξη των καλύτερων δυνατών οικονομικών αποτελεσμάτων από τη διενέργεια μεταρρυθμίσεων, τα οποία σχετίζονται κυρίως με την έλλειψη στρατηγικής και την πολυπλοκότητα των διαδικασιών.

Στην Ελλάδα, τα κυριότερα προσκόμματα στην αποδοτικότητα των μεταρρυθμίσεων στις δημόσιες συμβάσεις σχετίζονται, κυρίως, με την πολυπλοκότητα του νομοθετικού πλαισίου, το βαθμό διαφάνειας και ανταγωνισμού, το σημαντικό αριθμό χρονοβόρων διαδικασιών, όπως και την έλλειψη της απαραίτητης εξειδίκευσης του προσωπικού. Ταυτόχρονα, η εισαγωγή των ηλεκτρονικών συμβάσεων στη διεξαγωγή των δημοσίων προμηθειών βρίσκεται σε αρχικό στάδιο, καθώς μόλις το 7% του συνόλου τους πραγματοποιήθηκε το 2012 με αυτή τη διαδικασία όταν η αντίστοιχη αναλογία στην ΕΕ ξεπερνά το 20% (Διάγραμμα 4.1).

Διάγραμμα 4.1

Χρήση των ηλεκτρονικών συστημάτων δημοσίων διαγωνισμών από τις επιχειρήσεις (2012)

Πηγή: Eurostat

Με στόχο την αντιμετώπιση των ελλείψεων και των αδυναμιών, οι κυριότερες μεταρρυθμίσεις στη διενέργεια των δημοσίων συμβάσεων στην Ελλάδα περιλαμβάνουν την ίδρυση της Ενιαίας Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Συμβάσεων (ΕΑΑΔΗΣΥ) το 2011 με σκοπό τη διασφάλιση της διαφάνειας και της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών ανάθεσης και εκτέλεσης των δημοσίων συμβάσεων. Επιπλέον, από τις αρχές του 2014 οι φορείς της Κεντρικής Διοίκησης υποχρεούνται να διενεργούν τους διαγωνισμούς τους (για έργα με προϋπολογισμό άνω των €60 χιλ.) μέσω του Εθνικού Συστήματος Ηλεκτρονικών Δημόσιων Συμβάσεων (ΕΣΗΔΗΣ), ενώ στο ίδιο πλαίσιο ρυθμίσεων εντάσσεται η αύξηση του μεριδίου αναθέσεων μέσω κεντρικών αρχών προμηθειών και η περαιτέρω απλοποίηση του θεσμικού πλαισίου των δημόσιων συμβάσεων.

Κατά την εμπειρική ανάλυση των αλλαγών στο συγκεκριμένο πεδίο του κανονιστικού πλαισίου, εξετάστηκε η επίδραση από τη βελτίωση της διαφάνειας στο κόστος των δημοσίων συμβάσεων στην Ελλάδα, χρησιμοποιώντας εμπειρικά δεδομένα από 2218 συμβάσεις δημοσίων προμηθειών. Τα αποτελέσματα υποδεικνύουν ότι η βελτίωση της διαφάνειας μέσω της ίδρυσης του ΕΑΑΔΗΣΥ θα μπορούσε να οδηγήσει σε μείωση του κόστους των προμηθειών κατά 3,5%.

4.2.2 Επενδύσεις

Την τελευταία εξαετία οι επενδύσεις στην Ελλάδα περιορίστηκαν σημαντικά, περισσότερο από κάθε άλλη βασική συνιστώσα του ΑΕΠ, κυρίως λόγω της έντονης αβεβαιότητας σε μακροοικονομικό επίπεδο, αλλά και της έλλειψης ρευστότητας, μετά την έξοδο του ελληνικού κράτους από τις αγορές κεφαλαίου. Το γεγονός αυτό είχε ως συνέπεια να υποχωρήσουν οι επενδύσεις (εξαιρουμένων των επενδύσεων σε ακίνητα) στο 10% του ΑΕΠ (από 15% το 2008), αναλογία που είναι από τις χαμηλότερες στις χώρες-μέλη της ΕΕ (Διάγραμμα 4.2).

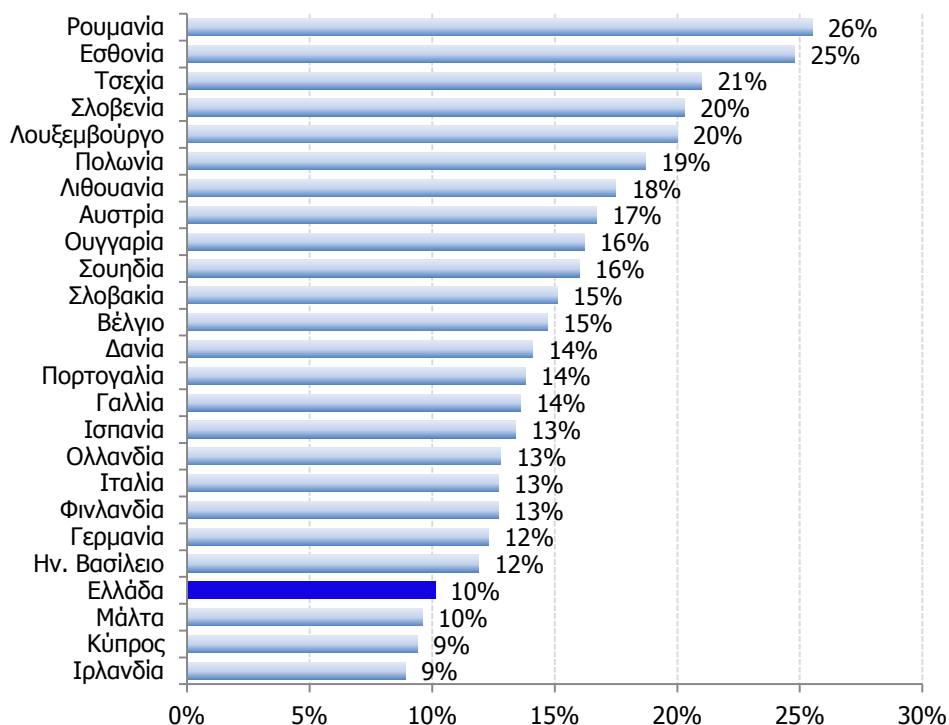
Η εξέλιξη αυτή υποδεικνύει ότι στις βασικές προϋποθέσεις για την ανάκαμψη της οικονομίας περιλαμβάνεται η σημαντική τόνωση των επενδυτικών έργων, κυρίως από τον ιδιωτικό τομέα εγχωρίως, αλλά και από την προσέλκυση επενδυτικών κεφαλαίων από το εξωτερικό (ξένες άμεσες επενδύσεις). Για την ενθάρρυνση της επενδυτικής δραστηριότητας, πέρα από τη σταθερή αύξηση της ζήτησης, εγχώριας και διεθνούς, απαιτείται η πραγματοποίηση αλλαγών στο ρυθμιστικό πλαίσιο που τη διευκολύνουν. Μεταρρυθμίσεις όπως η απλοποίηση για την αδειοδότηση νέων επιχειρήσεων, για την επέκτασή τους, η ολοκλήρωση περιφερειακών πολεοδομικών σχεδίων, μπορούν να ευνοήσουν την επενδυτική δραστηριότητα σε σημαντικό βαθμό.

Προς την κατεύθυνση αυτή, οι κυριότερες μεταρρυθμίσεις στη διάρκεια της τελευταίας τετραετίας εντοπίζονται στην απλούστευση των διαδικασιών αδειοδότησης νέων επιχειρήσεων. Οι σχετικές νομικές παρεμβάσεις περιλαμβάνουν το νομικό πλαίσιο για τις υπηρεσίες μιας στάσης (one-stop-shops), με τις οποίες το κόστος για την έναρξη μιας επιχείρησης μειώθηκε σημαντικά. Επιπλέον, στις αρχές του 2012 ψηφίστηκε ο Ν. 4072/2012

με τον οποίο υιοθετούνται μέτρα για τη διαμόρφωση περιβάλλοντος φιλικού στις επιχειρήσεις και την περαιτέρω διευκόλυνση στρατηγικών (μεγάλου μεγέθους) ιδιωτικών επενδύσεων, πέραν του Ν.3894/2010.

Διάγραμμα 4.2

Επενδύσεις (εξαιρουμένων των ακινήτων) ως % του ΑΕΠ σε χώρες-μέλη της ΕΕ (2012)

Πηγή: Eurostat

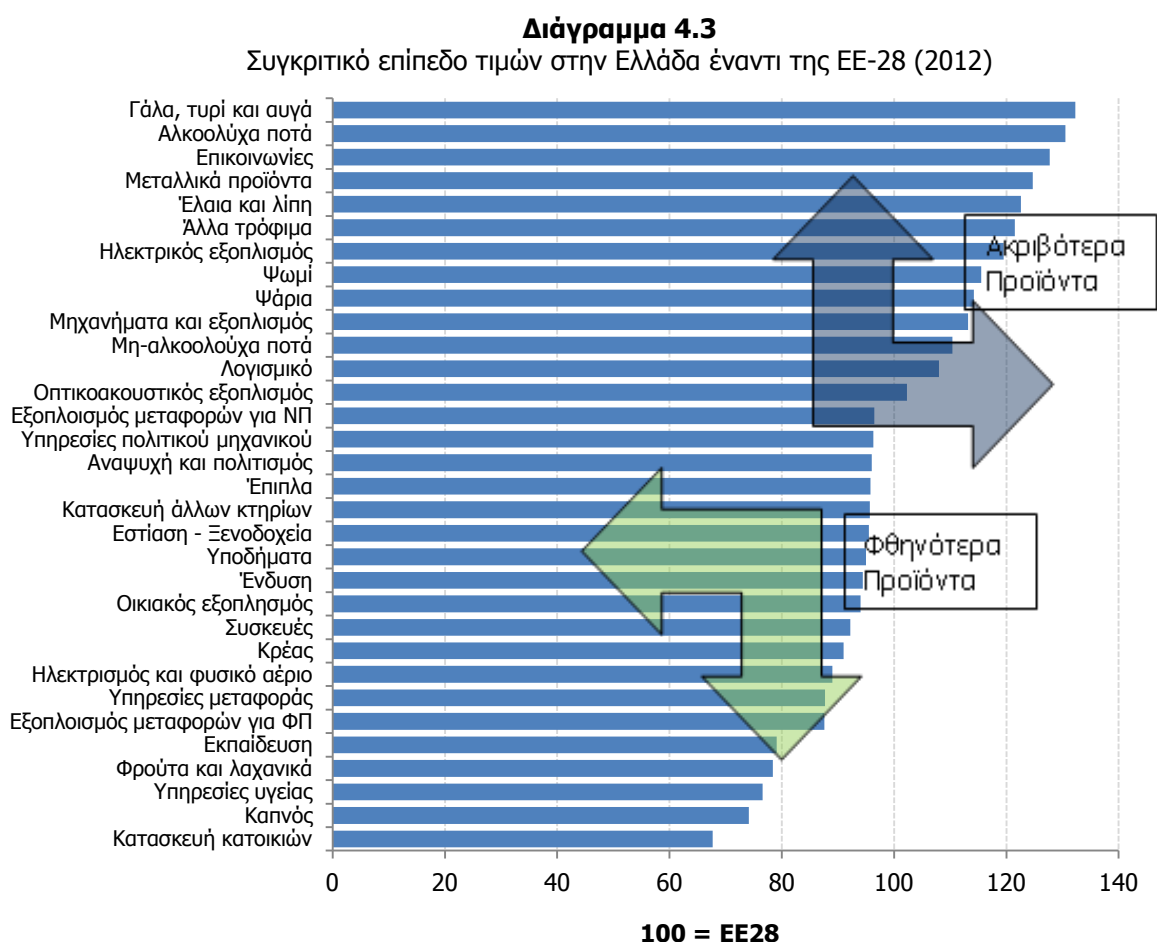
Η πρόοδος που έχει συντελεστεί μέσω των αλλαγών στο νομικό πλαίσιο στις διαδικασίες αδειοδότησης νέων επιχειρήσεων αποτυπώνεται σε μεγέθη όπως ο αριθμός των διαδικασιών (όπου από 15 το 2010 μειώθηκαν σε 5 το 2013) και η χρονική διάρκειά τους, η οποία μειώθηκε κατά 5 ημέρες το 2013 (14 ημέρες). Παράλληλα, το σχετικό κόστος έχει μειωθεί κατά τα 4/5 σε σχέση με μια τριετία πριν (5% περίπου του κατά κεφαλήν εισοδήματος), ενώ η υποχρέωση ελάχιστου κεφαλαίου έχει πάψει πλέον να υφίσταται¹⁹.

Η μείωση του διοικητικού βάρους έχει μετρήσιμη επίδραση στις επιχειρηματικές επενδύσεις. Χρησιμοποιώντας τα αποτελέσματα από οικονομετρική ανάλυση που βασίστηκε σε διαστρωματικά και διαχρονικά στοιχεία (panel data) για 26 χώρες-μέλη της ΕΕ κατά την περίοδο 2005-2011, προκύπτει ότι το δυνητικό όφελος από τις μεταρρυθμίσεις στο επιχειρηματικό περιβάλλον στην Ελλάδα κατά την περίοδο 2010-2013 ανέρχεται σε 0,9% του ΑΕΠ (€1,6 δισεκ.). Η εμπειρική αυτή εκτίμηση υποδεικνύει ότι περαιτέρω απλοποίηση των διαδικασιών για την ίδρυση επιχειρήσεων μπορεί να επιφέρει επιπλέον αύξηση των επενδύσεων κατά 0,4% του ΑΕΠ ή €730 εκατ. ετησίως.

¹⁹ Τουλάχιστον για το είδος των επιχειρήσεων που αξιολογούνται στο πλαίσιο του Doing Business Indicator, της World bank.

4.2.3 Ανταγωνισμός στις αγορές προϊόντων και υπηρεσιών

Στο πλαίσιο του προγράμματος δημοσιονομικής προσαρμογής θεσμοθετήθηκαν μεταρρυθμίσεις για την απελευθέρωση αγορών σε διάφορους τομείς οικονομικής δραστηριότητας και τη βελτίωση της εποπτείας της λειτουργίας τους. Συγκεκριμένα, με το Ν. 3959/2011 για την προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού, η Επιτροπή Ανταγωνισμού ορίζεται ως αρμόδια για την τήρηση των διατάξεων του συγκεκριμένου νόμου. Παράλληλα, έχουν πραγματοποιηθεί εξειδικευμένες νομοθετικές παρεμβάσεις σε συγκεκριμένες αγορές. Ενδεικτικά, με το Ν. 3872/2010 επιτράπηκε σε κρουαζιερόπλοια με σημαία τρίτης χώρας να χρησιμοποιούν ελληνικά λιμάνια, ενώ ο Ν. 3887/2010 εισήγαγε τη βαθμιαία απελευθέρωση των οδικών εμπορευματικών μεταφορών.

Πηγή: Eurostat

Στα τέλη του 2013, ο ΟΟΣΑ και το Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας ολοκλήρωσαν την αξιολόγηση του θεσμικού πλαισίου σε τέσσερις τομείς οικονομικής δραστηριότητας: την επεξεργασία τροφίμων, το λιανικό εμπόριο, τα οικοδομικά υλικά και τον τουρισμό. Σκοπό του έργου αποτέλεσε η αξιολόγηση του νομικού πλαισίου, βάσει της εργαλειοθήκης του ΟΟΣΑ, που διέπει αυτούς τους τομείς, καθώς και ο εντοπισμός περιορισμών / εμποδίων που εξακολουθούν να υφίστανται στον ανταγωνισμό μεταξύ των επιχειρήσεων. Από τη μελέτη προέκυψε ότι από την υιοθέτηση των μεταρρυθμιστικών

συστάσεων επί του νομοθετικού πλαισίου το ΑΕΠ της χώρας θα μπορούσε να αυξηθεί κατά περίπου €5 δισεκ.

Ωστόσο, παρά τις παρεμβάσεις που είχαν συντελεστεί κατά την προηγούμενη περίοδο, εξακολουθούν σε αρκετές αγορές αγαθών και υπηρεσιών να καταγράφονται εμπόδια στον ανταγωνισμό μεταξύ των επιχειρήσεων (κυρίως νομικά εμπόδια ως προς την είσοδο νέων επιχειρήσεων). Το γεγονός αυτό έχει αντίκτυπο στο υψηλότερο επίπεδο τιμών σε σύγκριση με το μέσο όρο της ΕΕ σε αγαθά όπως το γάλα και τα αλκοολούχα ποτά, και σε υπηρεσίες όπως οι τηλεπικοινωνίες (Διάγραμμα 4.3)²⁰.

Από οικονομετρική εκτίμηση των επιδράσεων από την αύξηση του ανταγωνισμού, προκύπτει ότι αυτή μπορεί να οδηγήσει σε πτώση τιμών και αύξηση της απασχόλησης. Πιο συγκεκριμένα, με στοιχεία για τους δείκτες ρύθμισης αγορών προϊόντων σε 24 χώρες-μέλη του ΟΟΣΑ, κατά τα έτη 1998, 2003 και 2008, προκύπτει ότι η σύγκλιση της Ελλάδας στο δείκτη «Εμπόδια στις υπηρεσίες» με το μέσο όρο της ΕΕ²¹ συνδέεται με μέση πτώση των τιμών στις υπηρεσίες κατά 4,4%. Αντίστοιχα, τα εμπειρικά αποτελέσματα καταλήγουν σε αύξηση της απασχόλησης κατά 52 χιλ. και 88 χιλ. θέσεις εργασίας αντίστοιχα στην περίπτωση όπου η Ελλάδα συγκλίνει με το μέσο όρο της ΕΕ στους δείκτες «Νομικά εμπόδια στην είσοδο επιχειρήσεων» και «Εμπόδια στην επιχειρηματικότητα».

4.2.4 Εξαγωγές

Η προώθηση των εξαγωγών αποτελεί, μαζί με την τόνωση της επενδυτικής δραστηριότητας, απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάκαμψη της οικονομίας και βασικό πυλώνα του νέου προτύπου ανάπτυξης που καλείται να υιοθετήσει η ελληνική οικονομία. Είναι χαρακτηριστικό ότι το ποσοστό των εξαγωγών αγαθών στο ΑΕΠ της χώρας είναι σχεδόν το μισό σε σύγκριση με την αντίστοιχη μέση αναλογία στις χώρες της Ευρωζώνης (Διάγραμμα 4.4).

Η Εθνική Στρατηγική Εξαγωγών που έχει καταρτιστεί, στοχεύει στη διεύρυνση της εξαγωγικής βάσης και στην προώθηση των εξαγωγών ελληνικών προϊόντων μέσω της καθιέρωσης ενός διεθνούς εμπορικού δικτύου. Αυτή η προσπάθεια δεν απαλείφει την αναγκαιότητα για διαρθρωτικές αλλαγές με στόχο τη διευκόλυνση του εξαγωγικού εμπορίου, πχ. μέσα από την απλοποίηση των προ-τελωνειακών και τελωνειακών διαδικασιών.

Άλλωστε, ενδεικτικό της χρησιμότητας αλλαγών στους κανόνες και τις διαδικασίες για τις εξαγωγές στην Ελλάδα αποτελεί το ότι σε σχέση με άλλες χώρες της ΕΕ η χώρα υστερεί στο χρόνο, αλλά και στο κόστος που απαιτείται για την εξαγωγή προϊόντων. Σύμφωνα με την έκθεση Doing Business για το 2013, η Ισπανία και η Πορτογαλία κατατάσσονται στην 32^η και

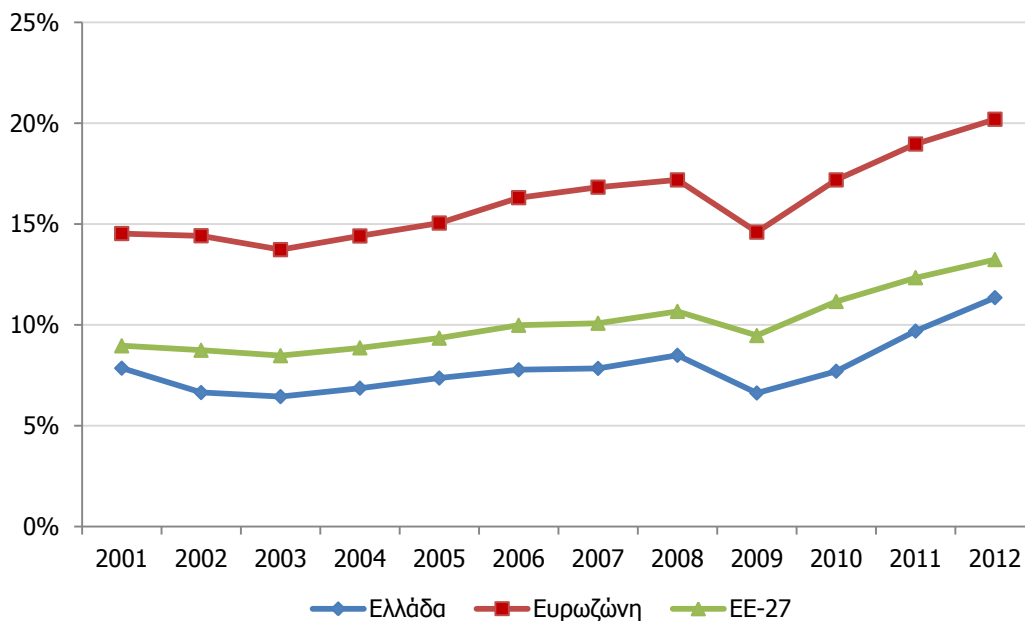
²⁰ Η ανάλυση έχει προηγηθεί των διαρθρωτικών αλλαγών που νομοθετήθηκαν στο πλαίσιο του πρόσφατου πολυνομοσχεδίου (Ν. 4254/2014), υλοποιώντας μέρος των προτάσεων του ΟΟΣΑ για τη λειτουργία του ανταγωνισμού σε επιλεγμένες αγορές. Επομένως, αυτές οι μεταρρυθμίσεις δεν είχαν πραγματοποιηθεί όταν έγινε η μελέτη του IOBE.

²¹ Χώρες της ΕΕ που είναι μέλη του ΟΟΣΑ

25^η στον υποδείκτη για την ευκολία των εξαγωγών, σε αντίθεση με την Ελλάδα που βρίσκεται στην 55^η θέση.

Διάγραμμα 4.4

Εξαγωγές αγαθών ως ποσοστό του ΑΕΠ στην Ελλάδα, την Ευρωζώνη και την ΕΕ-27, 2001-2012

Πηγή: Eurostat

Στο πλαίσιο των προγραμματισμένων διαρθρωτικών παρεμβάσεων για το εξαγωγικό εμπόριο εντάσσονται δράσεις με στόχο τη μείωση του αριθμού των ημερών που απαιτούνται για την εξαγωγή έως το 2015 (κατά 50%), τη μείωση του διοικητικού κόστους για την εξαγωγή έως το ίδιο έτος (κατά 20%) και την καθιέρωση της Εθνικής Ενιαίας Θυρίδας (Single Window) που θα διασυνδέει τα συστήματα των τελωνείων της χώρας.

Οι μέχρι τώρα αλλαγές που έχουν υιοθετηθεί συμβάλλουν στην επίτευξη των παραπάνω στόχων. Ενδεικτικά, από τον Απρίλιο του 2012, είναι διαθέσιμη η δυνατότητα ηλεκτρονικής υποβολής μέσω του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος Τελωνείων (ICISNet). Επίσης σε επιλεγμένα τελωνεία (5ο και 6ο τελωνείο στο λιμάνι του Πειραιά και τελωνείο του αεροδρομίου των Αθηνών) έχουν τεθεί σε εφαρμογή πρωτοβουλίες για τη διευκόλυνση των εξαγωγών (π.χ. ηλεκτρονική υποβολή διασάφησης εξαγωγής, διεύρυνση ωραρίου).

Στην παρούσα μελέτη, η θετική επίδραση στις εξαγωγές από τη μεγαλύτερη ταχύτητα διεκπεραίωσης των εξαγωγών επιβεβαιώνεται μέσα από την εμπειρική ανάλυση. Συγκεκριμένα, με βάση στοιχεία από τις χώρες-μέλη της ΕΕ για την περίοδο 2005-2012 (ανάλυση panel data) προέκυψε ότι η μια μέρα μείωσης στο χρόνο που απαιτείται για την εξαγωγή αγαθών το 2012 θα απέφερε αύξηση των εξαγωγών κατά σχεδόν 1% μονάδα του ΑΕΠ.

4.3 Σύνοψη Αποτελεσμάτων

Η προώθηση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων είναι καθοριστική προκειμένου το παραγωγικό σύστημα της χώρας να λειτουργήσει αποδοτικότερα και να δημιουργήσει θέσεις εργασίας. Η άρση των εμποδίων στη λειτουργία αγορών αγαθών και υπηρεσιών δύναται να συμβάλλει δραστικά στη βελτίωση των συνθηκών ανταγωνισμού στις αγορές. Δεδομένου επίσης ότι οι περιοχές μεταρρυθμίσεων είναι σε σημαντικό βαθμό αλληλένδετες, πχ. το άνοιγμα των αγορών και η διευκόλυνση πραγματοποίησης επενδύσεων, το πολλαπλασιαστικό όφελος για την οικονομία και την κοινωνία θα μπορούσε δυνητικά να είναι πολύ υψηλό.

Τα επιχειρήματα αυτά επιβεβαιώνονται, πέρα από τις εκτιμήσεις που παρουσιάστηκαν προηγουμένως για τον άμεσο αντίκτυπο των μεταρρυθμίσεων στις τέσσερις περιοχές του κανονιστικού πλαισίου, από την ανάλυση των επιδράσεων σε μακροοικονομικό επίπεδο που έγινε κατά την ίδια μελέτη. Τα εμπειρικά αποτελέσματα υποδεικνύουν ότι η εφαρμογή των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων με αξιόπιστο τρόπο μπορεί σταδιακά να οδηγήσει την οικονομία σε υψηλότερα επίπεδα προϊόντος και απασχόλησης, μέσω της ευκαμψίας στις αγορές και στο σύστημα τιμών που οι μεταρρυθμίσεις αυτές συνεπάγονται. Επιπλέον, τα αποτελέσματα δείχνουν ότι η συστηματική προώθηση των μεταρρυθμίσεων σε ένα μεγάλο εύρος τομέων της οικονομίας μπορεί να εξασφαλίσει σημαντική βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητάς της.

5. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΒΑΣΙΚΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

Πίνακας 1: Ρυθμός Μεταβολής στο ΑΕΠ

	Ετήσια στοιχεία (%)								
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Αυστρία	2,4	3,7	3,7	1,4	-3,8	1,8	2,8	0,9	:
Βέλγιο	1,8	2,7	2,9	1	-2,8	2,3	1,8	-0,1	0,2
Βουλγαρία	6,4	6,5	6,4	6,2	-5,5	0,4	1,8	0,6	0,9
Γαλλία	1,8	2,5	2,3	-0,1	-3,1	1,7	2	0	0,2
Γερμανία	0,7	3,7	3,3	1,1	-5,1	4	3,3	0,7	0,4
Δανία	2,4	3,4	1,6	-0,8	-5,7	1,4	1,1	-0,4	0,4
ΕΕ-28	2,2	3,4	3,2	0,4	-4,5	2	1,7	-0,4	0,1
EZ-17	1,7	3,3	3	0,4	-4,4	2	1,6	-0,7	-0,5
Ελλάδα	2,3	5,5	3,5	-0,2	-3,1	-4,9	-7,1	-7	-3,9
Εσθονία	8,9	10,1	7,5	-4,2	-14,1	2,6	9,6	3,9	0,8
Ην. Βασίλειο	4,2	7,9	6,3	7,3	-6,6	-1,1	2,3	0,6	3,5
Ιρλανδία	6,1	5,5	5	-2,2	-6,4	-1,1	2,2	0,2	:
Ισπανία	4,2	7,9	6,3	7,3	-6,6	-1,1	2,3	0,6	3,5
Ιταλία	0,9	2,2	1,7	-1,2	-5,5	1,7	0,4	-2,4	-1,9
Κύπρος	3,9	4,1	5,1	3,6	-1,9	1,3	0,4	-2,4	-5,4
Λεττονία	10,1	11	10	-2,8	-17,7	-1,3	5,3	5,2	4,1
Λιθουανία	7,8	7,8	9,8	2,9	-14,8	1,6	6	3,7	3,3
Λουξεμβούργο	5,3	4,9	6,6	-0,7	-5,6	3,1	1,9	-0,2	:
Μάλτα	3,6	2,6	4,1	3,9	-2,8	4,1	1,6	0,6	2,4
Ολλανδία	2	3,4	3,9	1,8	-3,7	1,5	0,9	-1,2	-0,8
Ουγγαρία	4	3,9	0,1	0,9	-6,8	1,1	1,6	-1,7	1,1
Πολωνία	3,6	6,2	6,8	5,1	1,6	3,9	4,5	1,9	1,6
Πορτογαλία	0,8	1,4	2,4	0	-2,9	1,9	-1,3	-3,2	-1,4
Ρουμανία	4,2	7,9	6,3	7,3	-6,6	-1,1	2,3	0,6	3,5
Σλοβακία	4,2	7,9	6,3	7,3	-6,6	-1,1	2,3	0,6	3,5
Σλοβενία	4,2	7,9	6,3	7,3	-6,6	-1,1	2,3	0,6	3,5
Σουηδία	4,2	7,9	6,3	7,3	-6,6	-1,1	2,3	0,6	3,5
Τσεχία	6,8	7	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,8	-1	-0,9
Φινλανδία	2,9	4,4	5,3	0,3	-8,5	3,4	2,8	-1	-1,4
Κροατία	4,3	4,9	5,1	2,1	-6,9	-2,3	-0,2	-1,9	-1

Πίνακας 2: Χρέος Γενικής Κυβέρνησης ως % του ΑΕΠ

	Ετήσια στοιχεία (%)								
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Αυστρία	64,7	64,2	62,3	60,2	63,8	69,2	72,3	72,8	74
Βέλγιο	94	92	87,9	84	89,2	95,7	95,7	98	99,8
Βουλγαρία	37	27,5	21,6	17,2	13,7	14,6	16,2	16,3	18,5
Γαλλία	65	66,7	64	64,2	68,2	79,2	82,4	85,8	90,2
Γερμανία	66,2	68,6	68	65,2	66,8	74,5	82,5	80	81
Δανία	45,1	37,8	32,1	27,1	33,4	40,7	42,7	46,4	45,4
ΕΕ-28	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EZ-17	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Ελλάδα	98,9	101,2	107,5	107,2	112,9	129,7	148,3	170,3	156,9
Εσθονία	5	4,6	4,4	3,7	4,5	7,1	6,7	6,1	9,8
Ην. Βασίλειο	40,3	41,7	42,7	43,7	51,9	67,1	78,4	84,3	88,7
Ιρλανδία	29,4	27,2	24,6	24,9	44,2	64,4	91,2	104,1	117,4
Ισπανία	46,3	43,2	39,7	36,3	40,2	54	61,7	70,5	86
Ιταλία	103,7	105,7	106,3	103,3	106,1	116,4	119,3	120,7	127
Κύπρος	70,9	69,4	64,7	58,8	48,9	58,5	61,3	71,5	86,6
Λεττονία	15	12,5	10,7	9	19,8	36,9	44,4	41,9	40,6
Λιθουανία	19,3	18,3	17,9	16,8	15,5	29,3	37,8	38,3	40,5
Λουξεμβούργο	6,4	6,1	6,7	6,7	14,4	15,5	19,5	18,7	21,7
Μάλτα	69,8	68	62,5	60,7	60,9	66,5	66,8	69,5	71,3
Ολλανδία	52,4	51,8	47,4	45,3	58,5	60,8	63,4	65,7	71,3
Ουγγαρία	59,5	61,7	65,9	67	73	79,8	82,2	82,1	79,8
Πολωνία	45,7	47,1	47,7	45	47,1	50,9	54,9	56,2	55,6
Πορτογαλία	61,9	67,7	69,4	68,4	71,7	83,7	94	108,2	124,1
Ρουμανία	18,7	15,8	12,4	12,8	13,4	23,6	30,5	34,7	37,9
Σλοβακία	41,5	34,2	30,5	29,6	27,9	35,6	41	43,4	52,4
Σλοβενία	27,3	26,7	26,4	23,1	22	35,2	38,7	47,1	54,4
Σουηδία	50,3	50,4	45,3	40,2	38,8	42,6	39,4	38,6	38,2
Τσεχία	28,9	28,4	28,3	27,9	28,7	34,6	38,4	41,4	46,2
Φινλανδία	44,4	41,7	39,6	35,2	33,9	43,5	48,7	49,2	53,6
Κροατία	:	:	:	:	:	36,6	44,9	51,6	55,5

Πίνακας 3: Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης ως % του ΑΕΠ

	Ετήσια στοιχεία (%)									
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	
Αυστρία	-4,4	-1,7	-1,5	-0,9	-0,9	-4,1	-4,5	-2,5	-2,5	
Βέλγιο	-0,1	-2,5	0,4	-0,1	-1	-5,6	-3,7	-3,7	-4	
Βουλγαρία	1,9	1	1,9	1,2	1,7	-4,3	-3,1	-2	-0,8	
Γαλλία	-3,6	-2,9	-2,3	-2,7	-3,3	-7,5	-7,1	-5,3	-4,8	
Γερμανία	-3,8	-3,3	-1,6	0,2	-0,1	-3,1	-4,2	-0,8	0,1	
Δανία	2,1	5,2	5,2	4,8	3,2	-2,7	-2,5	-1,8	-4,1	
ΕΕ-28	:	:	:	:	:	-6,9	-6,5	-4,4	-3,9	
EZ-17	-2,9	-2,5	-1,3	-0,7	-2,1	-6,4	-6,2	-4,2	-3,7	
Ελλάδα	-7,5	-5,2	-5,7	-6,5	-9,8	-15,7	-10,7	-9,5	-9	
Εσθονία	1,6	1,6	2,5	2,4	-2,9	-2	0,2	1,1	-0,2	
Ην. Βασίλειο	-3,5	-3,4	-2,8	-2,8	-5	-11,4	-10,1	-7,7	-6,1	
Ιρλανδία	1,4	1,6	2,9	0,2	-7,4	-13,7	-30,6	-13,1	-8,2	
Ισπανία	-0,1	1,3	2,4	2	-4,5	-11,1	-9,6	-9,6	-10,6	
Ιταλία	-3,5	-4,4	-3,4	-1,6	-2,7	-5,5	-4,5	-3,8	-3	
Κύπρος	-4,1	-2,4	-1,2	3,5	0,9	-6,1	-5,3	-6,3	-6,4	
Λεττονία	-1	-0,4	-0,5	-0,4	-4,2	-9,8	-8,1	-3,6	-1,3	
Λιθουανία	-1,5	-0,5	-0,4	-1	-3,3	-9,4	-7,2	-5,5	-3,2	
Λουξεμβούργο	-1,1	0	1,4	3,7	3,2	-0,7	-0,8	0,1	-0,6	
Μάλτα	-4,6	-2,9	-2,7	-2,3	-4,6	-3,7	-3,5	-2,8	-3,3	
Ολλανδία	-1,7	-0,3	0,5	0,2	0,5	-5,6	-5,1	-4,3	-4,1	
Ουγγαρία	-6,5	-7,9	-9,4	-5,1	-3,7	-4,6	-4,3	4,3	-2	
Πολωνία	-5,4	-4,1	-3,6	-1,9	-3,7	-7,5	-7,9	-5	-3,9	
Πορτογαλία	-4	-6,5	-4,6	-3,1	-3,6	-10,2	-9,8	-4,3	-6,4	
Ρουμανία	-1,2	-1,2	-2,2	-2,9	-5,7	-9	-6,8	-5,6	-3	
Σλοβακία	-2,4	-2,8	-3,2	-1,8	-2,1	-8	-7,7	-5,1	-4,5	
Σλοβενία	-2,3	-1,5	-1,4	0	-1,9	-6,3	-5,9	-6,3	-3,8	
Σουηδία	0,6	2,2	2,3	3,6	2,2	-0,7	0,3	0,2	-0,2	
Τσεχία	-2,8	-3,2	-2,4	-0,7	-2,2	-5,8	-4,7	-3,2	-4,4	
Φινλανδία	2,5	2,9	4,2	5,3	4,4	-2,5	-2,5	-0,7	-1,8	
Κροατία	:	:	:	:	:	-5,3	-6,4	-7,8	-5	

Πίνακας 4: Ποσοστό Πληθυσμού στο Όριο της Φτώχειας^(*)

	Ετήσια στοιχεία (%)									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Αυστρία	16,8	17,8	16,7	18,6	17	16,6	16,9	18,5(b)	:	
Βέλγιο	22,6	21,5	21,6	20,8	20,2	20,8	21	21,6	:	
Βουλγαρία	:	61,3	60,7	44,8 ^(b)	46,2	49,2	49,1	49,3	:	
Γαλλία	18,9	18,8	19	18,5 ^(b)	18,5	19,2	19,3	19,1	:	
Γερμανία	18,4	20,2	20,6	20,1	20	19,7	19,9	19,6	:	
Δανία	17,2	16,7	16,8	16,3	17,6	18,3	18,9	19	:	
ΕΕ-28	:	:	:	:	:	23,7	24,3	24,8 ^(e)	:	
EZ-17	21,5	21,8	21,7	21,6	21,3	21,8	22,8	23,2 ^(e)	:	
Ελλάδα	29,4	29,3	28,3	28,1	27,6	27,7	31	34,6	:	
Εσθονία	25,9	22	22	21,8	23,4	21,7	23,1	23,4	:	
Ην. Βασίλειο	:	72,4	:	:	:	:	:	:	:	
Ιρλανδία	25	23,3	23,1	23,7	25,7	27,3	29,4	:	:	
Ισπανία	24,3	24	23,3	24,5	24,5	26,7	27,7	28,2	:	
Ιταλία	25	25,9	26	25,3	24,7	24,5	28,2	29,9	:	
Κύπρος	25,3	25,4	25,2	23,3 ^(b)	23,5	24,6	24,6	27,1	:	
Λεττονία	46,3	42,2	35,1	34,2 ^(b)	37,9	38,2	40,1	36,2	35,1	
Λιθουανία	41	35,9	28,7	27,6	29,6	34	33,1	32,5	:	
Λουξεμβούργο	17,3	16,5	15,9	15,5	17,8	17,1	16,8	18,4	:	
Μάλτα	20,5	19,5	19,7	20,1	20,3	21,2	22,1	23,1	:	
Ολλανδία	16,7	16	15,7	14,9	15,1	15,1	15,7	15	:	
Ουγγαρία	32,1	31,4	29,4	28,2	29,6	29,9	31	32,4	33,5	
Πολωνία	45,3	39,5	34,4	30,5 ^(b)	27,8	27,8	27,2	26,7	:	
Πορτογαλία	26,1	25	25	26	24,9	25,3	24,4	25,3	:	
Ρουμανία	:	:	45,9	44,2	43,1	41,4	40,3	41,7	:	
Σλοβακία	32	26,7	21,3	20,6	19,6	20,6	20,6	20,5	:	
Σλοβενία	18,5	17,1	17,1	18,5	17,1	18,3	19,3	19,6	:	
Σουηδία	14,4	16,3	13,9	14,9	15,9	15	16,1	15,6	:	
Τσεχία	19,6	18	15,8	15,3	14	14,4	15,3	15,4	:	
Φινλανδία	17,2	17,1	17,4	17,4	16,9	16,9	17,9	17,2	:	
Κροατία	:	:	:	:	:	30,7	32,3	32,3	:	

b=break in time series, e=estimated

(*) % ατόμων με διαθέσιμο εισόδημα μικρότερο 60% του εθνικού διάμεσου διαθέσιμου εισοδήματος

Πίνακας 5: Πληθωρισμός

	Ετήσια στοιχεία (%)				Ιανουάριος-Φεβρουάριος (%)			Μεταβολή (%)	
	2010	2011	2012	2013	2012	2013	2014	2013/12	2014/13
Αυστρία	1,7	3,6	2,6	2,1	2,8	2,7	1,5	-0,1	-1,2
Βέλγιο	2,3	3,5	2,6	1,1	3,3	1,3	1,1	-2,0	-0,2
Βουλγαρία	3,0	3,4	2,4	0,4	1,9	2,4	-1,7	0,5	-4,2
Γαλλία	1,7	2,3	2,2	1,0	2,6	1,3	0,9	-1,3	-0,4
Γερμανία	1,2	2,5	2,1	1,6	2,4	1,8	1,1	-0,6	-0,7
Δανία	2,2	2,7	2,4	0,5	2,8	1,0	0,5	-1,8	-0,5
ΕΕ-28	2,1	3,1	2,6	1,5	2,9	2,1	0,8	-0,8	-1,2
ΕΖ-18	1,6	2,7	2,5	1,4	2,7	1,9	0,7	-0,8	-1,2
Ελλάδα	4,7	3,1	1,0	-0,9	1,9	0,1	-1,1	-1,8	-1,2
Εσθονία	2,7	5,1	4,2	3,3	4,6	3,9	1,4	-0,7	-2,5
Ην. Βασίλειο	3,3	4,5	2,8	2,6	3,5	2,8	:	-0,7	:
Ιρλανδία	-1,6	1,2	1,9	0,5	1,5	1,4	0,2	-0,1	-1,2
Ισπανία	1,8	3,3	2,4	1,5	1,9	2,9	0,2	0,9	-2,7
Ιταλία	1,6	2,9	3,3	1,3	3,4	2,2	0,5	-1,3	-1,7
Κροατία	1,1	2,2	3,3	2,3	1,5	4,5	0,1	3,0	-4,4
Κύπρος	2,6	3,5	3,1	0,4	3,1	1,9	-1,4	-1,2	-3,3
Λεττονία	-1,2	4,2	2,3	0,0	3,3	0,5	0,5	-2,9	0,0
Λιθουανία	1,2	4,1	3,2	1,2	3,6	2,5	0,3	-1,1	-2,2
Λουξεμβούργο	2,8	3,7	2,9	1,7	3,2	2,3	1,1	-1,0	-1,2
Μάλτα	2,0	2,4	3,3	1,0	2,1	2,2	1,3	0,1	-0,9
Ολλανδία	0,9	2,5	2,8	2,6	2,8	3,2	0,6	0,5	-2,6
Ουγγαρία	4,7	3,9	5,7	1,7	5,7	2,8	0,5	-2,9	-2,3
Πολωνία	2,7	3,9	3,7	0,8	4,3	1,4	0,6	-2,9	-0,8
Πορτογαλία	1,4	3,6	2,8	0,4	3,5	0,3	0,0	-3,1	-0,3
Ρουμανία	6,1	5,9	3,4	3,2	2,7	5,0	1,2	2,2	-3,7
Σλοβακία	0,7	4,1	3,7	1,5	4,0	2,4	-0,1	-1,6	-2,5
Σλοβενία	2,1	2,1	2,8	1,9	2,5	2,9	0,5	0,4	-2,4
Σουηδία	1,9	1,4	0,9	0,4	0,9	0,6	0,1	-0,3	-0,4
Τσεχία	1,2	2,1	3,5	1,4	3,9	1,8	0,3	-2,1	-1,5
Φινλανδία	1,7	3,3	3,2	2,2	3,0	2,5	1,7	-0,5	-0,8

Πίνακας 6: Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ (σε μονάδες αγοραστικής δύναμης, ΕΕ-28=100)

	Ετήσια στοιχεία (%)								
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Αυστρία	128	125 ^(b)	126	124	125	126	127	129	130
Βέλγιο	122	120 ^(b)	118	116	116	118	121	120	120
Βουλγαρία	35	37 ^(b)	38	40	44	44	44	47	47
Γαλλία	110	110 ^(b)	108	108	107	109	109	109	109
Γερμανία	116	116 ^(b)	116	116	116	115	120	123	123
Δανία	126	124 ^(b)	124	123	125	124	128	126	126
ΕΕ-28	100	100 ^(b)	100	100	100	100	100	100	100
ΕΖ-17	109	109 ^(b)	109	109	109	109	109	109	108
Ελλάδα	94	91 ^(b)	92	90	93	94	88	80	75
Εσθονία	58	62 ^(b)	66	70	69	64	64	69	71
Ην. Βασίλειο	125	124 ^(b)	122	118	114	112	108	105	106
Ιρλανδία	143	144 ^(b)	146	146	132	129	129	129	129
Ισπανία	101	102 ^(b)	105	105	104	103	99	96	96
Ιταλία	107	105 ^(b)	105	104	104	104	103	102	101
Κύπρος	91	93 ^(b)	93	94	100	100	97	94	92
Λεττονία	47	50 ^(b)	53	57	59	54	55	60	64
Λιθουανία	52	55 ^(b)	58	62	64	58	62	68	72
Λουξεμβούργο	253	254 ^(b)	270	275	264	253	263	266	263
Μάλτα	80	80 ^(b)	79	78	81	84	87	86	86
Ολλανδία	129	131 ^(b)	131	132	134	132	130	129	128
Ουγγαρία	63	63 ^(b)	63	62	64	65	66	67	67
Πολωνία	51	51 ^(b)	52	55	56	61	63	65	67
Πορτογαλία	77	80 ^(b)	79	79	78	80	80	77	76
Ρουμανία	34	35 ^(b)	38	42	47	47	48	48	50
Σλοβακία	57	60 ^(b)	63	68	73	73	74	75	76
Σλοβενία	87	87 ^(b)	88	89	91	86	84	84	84
Σουηδία	127	122 ^(b)	123	125	124	120	124	125	126
Τσεχία	78	79 ^(b)	80	83	81	83	81	81	81
Φινλανδία	116	114 ^(b)	114	118	119	115	114	116	115
Κροατία	56	57 ^(b)	58	61	63	62	59	61	62

b=break in time series

Πίνακας 7: Παραγωγικότητα Εργασίας ανά Απασχολούμενο Άτομο (ΕΕ-27=100)

	Ετήσια στοιχεία (%)								
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Αυστρία	120,8	118,3 ^(b)	119	116,9	116,3	116,1	114,9	115,4	114,7
Βέλγιο	132,4	130,3 ^(b)	129	127,5	126,8	127,7	129,9	128,8	128,3
Βουλγαρία	34,7	35,8 ^(b)	36,4	37,4	39,7	39,7	40,8	42,9	44,5
Γαλλία	115,3	116,3 ^(b)	115,2	115,4	115,1	117,1	116,5	116,6	116,1
Γερμανία	107,5	108,5 ^(b)	108,6	108,2	107,8	104,1	106,9	108,3	106,9
Δανία	109,1	107,1 ^(b)	106,9	104,6	105,7	106,8	113	111,6	111,9
ΕΕ-28	99,8	99,8 ^(b)	99,8	99,8	99,8	99,8	99,8	99,8	99,9
ΕΖ-17	108,6	108,6 ^(b)	108,5	108,7	108,8	108,8	108,8	108,8	108,7
Ελλάδα	101,1	95,8 ^(b)	97	95,3	97,5 ^(p)	98,1 ^(p)	92,8 ^(p)	89,7	91,6
Εσθονία	57,7	60,7 ^(b)	62,3	66,6	65,6	66	69	69,8	69,9
Ην. Βασίλειο	115,4	114,9 ^(b)	114,3	111,7	108,8	106,9	102,3	100,1	99,7
Ιρλανδία	136,6	135,4 ^(b)	135,4	136,2	126,9	132,8	137,6	141	141,6
Ισπανία	102,3	101,3 ^(b)	102,7	103	104,1	109,2	106,5	106	109,5
Ιταλία	113,1	111,9 ^(b)	111	111,5	112,8	112,5	111,7	110,5	109,2
Κύπρος	82,3	82,9 ^(b)	84	85,2	90,8	92,2	90,8	89,8	92,5
Λετονία	45,8	47,8 ^(b)	48,8	53,9 ^(b)	55 ^(b)	57,2 ^(b)	60,7 ^(b)	63,7	66,1
Λιθουανία	53,8	54,9 ^(b)	56,7	59,5	61,9	57,9	68,3	72,4	73,9
Λουξεμβούργο	170,4	170 ^(b)	179,2	179,7	168,2	159,2	163,9	165,2	162,4
Μάλτα	94,3	94,5 ^(b)	93	92,2	94,3	97	97,4	94,6	92,3
Ολλανδία	112,7	114,4 ^(b)	114,2	114,3	115,2	112,5	110,5	109,8	108,3
Ουγγαρία	67	67,6 ^(b)	67,7	66,5	70,5	72,3	71,6	72,5	71,1
Πολωνία	61,8	61,7 ^(b)	61,1	62,1	62,3	65,4	70 ^(b)	71,9	73,5
Πορτογαλία	69,8	72,8 ^(b)	73	73,9	73,4	76	76,5	74,4	75,9
Ρουμανία	34,6	36,1 ^(b)	39,7	43,3	49,1	49,3	49,7	50,4	51
Σλοβακία	65,7	68,7 ^(b)	71,6	76,3	79,6	79,9	82,3	81,5	81,9
Σλοβενία	81,5	83,1 ^(b)	83,2	83,1	83,6	80	79,6	81,2	80,8
Σουηδία	115,4	111,9 ^(b)	112,9	114,7	114,1	112	114	114	114,2
Τσεχία	72,9	73 ^(b)	73,9	76,2	73,9 ^(b)	75,8	74,2	74,5	73,8
Φινλανδία	113,5	111,1 ^(b)	110,5	113,5	113,2	110,1	109,5	109,8	108,9
Κροατία	73,5	74,5 ^(b)	73,5	75,6	78,2	76,1	75	77,1	80,6

b=break in time series, p=provisional

Πίνακας 8: Ποσοστό Απασχόλησης Ατόμων Ηλικίας 20-64 ετών^(*)

	Ετήσια στοιχεία (%)				δ' τρίμηνο (%)			Μεταβολή (%)	
	2009	2010	2011	2012	2011	2012	2013	12/11	13/12
Αυστρία	74,7	74,9	75,2	75,6	75,3	75,5	75,6	0,2	0,1
Βέλγιο	67,1	67,6	67,3	67,2	67,6	67,2	66,9	-0,4	-0,3
Βουλγαρία	68,8	65,4	63,9	63,0	63,1	63,4	63,6	0,3	0,2
Γαλλία	69,4	69,2	69,2	69,3	69	69,3	:	0,3	:
Γερμανία	74,2	74,9	76,3	76,7	77	77,1	77,5	0,1	0,4
Δανία	77,5	75,8	75,7	75,4	75,8	75,3	75,3	-0,5	0
ΕΕ-28	69,0	68,6	68,6	68,4	68,4	68,4	:	0	:
ΕΖ-17	68,8	68,4	68,5	69,4	69,6	69,3	:	-0,3	:
Ελλάδα	65,8	64,0	59,9	55,3	57,6	54,1	52,8	-3,5	-1,3
Εσθονία	69,9	66,7	70,4	72,1	71,2	72,1	73,3	0,9	1,2
Ην. Βασίλειο	73,9	73,6	73,6	74,2	73,5	74,8	75,5	1,3	0,7
Ιρλανδία	67,1	65,0	63,8	63,7	63,9	64,1	66,6	0,2	2,5
Ισπανία	63,7	62,5	61,6	59,3	60,7	58,5	58,5	-2,2	0
Ιταλία	61,7	61,1	61,2	61,0	61,1	60,8	59,9	-0,3	-0,9
Κύπρος	75,7	75,4	73,4	70,2	72,1	69,8	67	-2,3	-2,8
Λετονία	67,1	65,0	66,3	68,2	67,5	69,3	70,1	1,8	0,8
Λιθουανία	67,2	64,4	67,2	68,7	67,8	68,6	70,4	0,8	1,8
Λουξεμβούργο	70,4	70,7	70,1	71,4	69,6	71,7	71,3	2,1	-0,4
Μάλτα	58,8	60,1	61,5	63,1	61,3	63,9	65,7	2,6	1,8
Ολλανδία	78,8	76,8	77,0	77,2	77,5	77,2	76,4	-0,3	-0,8
Ουγγαρία	60,5	60,4	60,7	62,1	61,4	62,7	64,5	1,3	1,8
Πολωνία	64,9	64,6	64,8	64,7	64,7	65	65,6	0,3	0,6
Πορτογαλία	71,2	70,5	69,1	66,5	67,7	65,1	66,7	-2,6	1,6
Ρουμανία	63,5	63,3	62,8	63,8	62,3	63,6	63,7	1,3	0,1
Σλοβακία	66,4	64,6	65,1	65,1	65	64,6	65	-0,4	0,4
Σλοβενία	71,9	70,3	68,4	68,3	68,5	68,5	67,1	0	-1,4
Σουηδία	78,3	78,7	80,0	79,4	79,3	79,2	79,7	-0,1	0,5
Τσεχία	70,9	70,4	70,9	71,5	71,1	71,9	73	0,8	1,1
Φινλανδία	73,5	73,0	73,8	74,0	73,8	73,3	72,5	-0,5	-0,8
Κροατία	61,7	58,7	57,0	55,4	56,4	53,5	:	-2,9	:

(*) % απασχολούμενων ηλικίας 20-64 ετών στο σύνολο του αντίστοιχου πληθυσμού

Πίνακας 9: Ποσοστό Απασχόλησης Ατόμων Ηλικίας 55-64 ετών^(*)

	Ετήσια στοιχεία (%)				δ' τρίμηνο (%)			Μεταβολή (%)	
	2009	2010	2011	2012	2011	2012	2013	12/11	13/12
Αυστρία	41,1	42,4	41,5	43,1	41,4	43,7	46,2	2,3	2,5
Βέλγιο	35,3	37,3	38,7	39,5	38,9	39	41,9	0,1	2,9
Βουλγαρία	46,1	43,5	43,9	45,7	44,5	46,1	48	1,6	1,9
Γαλλία	39,0	39,8	41,5	44,5	42,6	45,7	:	3,1	:
Γερμανία	56,1	57,7	59,9	61,5	60,8	62,2	64,6	1,4	2,4
Δανία	58,2	58,4	59,5	60,8	60,4	61,6	62,2	1,2	0,6
ΕΕ-28	46,0	46,3	47,4	48,8	47,7	49,3	:	1,6	:
EZ-17	45,1	45,8	47,1	50,9	50	51,5	:	1,5	:
Ελλάδα	42,2	42,3	39,4	36,4	37,5	36,2	35	-1,3	-1,2
Εσθονία	60,4	53,8	57,2	60,6	59	59,5	60,5	0,5	1
Ην. Βασίλειο	57,5	57,1	56,7	58,1	56,6	58,7	60,7	2,1	2
Ιρλανδία	51,3	50,2	50,0	49,3	49,7	49,8	52,9	0,1	3,1
Ισπανία	44,1	43,6	44,5	43,9	44,2	43,5	43,8	-0,7	0,3
Ιταλία	35,7	36,6	37,9	40,4	39	41,1	44,2	2,1	3,1
Κύπρος	56,0	56,8	54,8	50,7	52,4	51,4	48,4	-1	-3
Λεττονία	53,2	48,2	50,5	52,8	52,5	53,2	54,2	0,7	1
Λιθουανία	51,6	48,6	50,5	51,8	50,5	51,4	54,6	0,9	3,2
Λουξεμβούργο	38,2	39,6	39,3	41,0	37,9	40,3	37,7	2,4	-2,6
Μάλτα	27,8	30,2	31,7	33,6	31,8	35,8	36	4	0,2
Ολλανδία	55,1	53,7	56,1	58,6	57,4	59,3	60,8	1,9	1,5
Ουγγαρία	32,8	34,4	35,8	36,9	36,2	37,2	39,4	1	2,2
Πολωνία	32,3	34,0	36,9	38,7	37,7	39,8	42	2,1	2,2
Πορτογαλία	49,7	49,2	47,9	46,5	46,7	45,5	47,5	-1,2	2
Ρουμανία	42,6	41,1	40,0	41,4	39	41	41,7	2	0,7
Σλοβακία	39,5	40,5	41,4	43,1	41,8	43,8	43,7	2	-0,1
Σλοβενία	35,6	35,0	31,2	32,9	31,7	34,3	33,6	2,6	-0,7
Σουηδία	70,0	70,5	72,3	73,0	72,6	73,5	74,4	0,9	0,9
Τσεχία	46,8	46,5	47,6	49,3	47,4	50,3	52,6	2,9	2,3
Φινλανδία	55,5	56,2	57,0	58,2	57,2	58,2	58,4	1	0,2
Κροατία	38,5	37,6	37,1	36,7	37,4	36,9	:	-0,5	:

(*) % απασχολούμενων ηλικίας 55-64 ετών στο σύνολο του αντίστοιχου πληθυσμού

Πίνακας 10: Μεταβολή της Απασχόλησης (άτομα ηλικίας 15 ετών και άνω)

	Ετήσια στοιχεία (%)						δ' τρίμηνο (%)		
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2011/10	2012/11	2013/12
Αυστρία	1,8	2	-0,7	0,8	1,7	1,0	0,7	0,5	0,2
Βέλγιο	1,7	1,8	-0,2	0,7	1,4	0,3	-0,1	-0,4	-0,1
Βουλγαρία	3,2	2,6	-2,6	-4,7	-4,2	-1,1	-1,7	-0,7	-0,7
Γαλλία	1,4	0,5	-1,3	-0,1	0,5	0,1	0,3	0,2	:
Γερμανία	1,7	1,2	0,1	0,6	1,4	0,8	2,9	0,4	0,8
Δανία	2,8	1,7	-2,4	-2,3	-0,4	-0,5	-0,2	-0,1	-0,2
ΕΕ-28	1,8	1	-1,8	-0,5	0,3	-0,5	0,0	-0,2	:
EZ17	1,8	0,8	-1,8	-0,5	0,2	-0,3	0,1	-0,3	:
Ελλάδα	1,6	0,8	-0,2	-1,9	-6,7	-8,0	-8,5	-6,4	-2,5
Εσθονία	0,7	0,2	-9,9	-4,8	7	2,5	3,6	1,7	-1,4
Ην. Βασίλειο	0,7	0,3	-1,7	-0,7	0,5	1,2	0,0	2,1	1,5
Ιρλανδία	3,6	-1,1	-8,1	-4,2	-2,1	-0,6	-0,5	0,1	3,3
Ισπανία	3	-0,1	-6,5	-2,5	-1,5	-4,5	-3,3	-4,8	-1,2
Ιταλία	1,3	0,3	-1,6	-0,7	0,3	-0,3	0,1	-0,6	-1,7
Κύπρος	3,2	2,1	-0,5	0,1	0,5	-2,4	-1,6	-1,5	-3,2
Λεττονία	3,6	0,9	-13,2	-4,8	-8,1	2,8	-7,8	1,8	0,8
Λιθουανία	2,8	-0,7	-6,8	-5,1	2	1,8	-1,4	0,9	2,3
Λουξεμβούργο	:	:	:	:	:	5,0	0,9	6,1	0,3
Μάλτα	3,2	2,6	-0,3	2,4	2,5	2,4	1,9	3,5	2,7
Ολλανδία	2,5	1,5	-0,7	-0,4	0,7	0,7	0,3	0,3	-1,0
Ουγγαρία	0	-1,4	-2,8	0,3	0,3	1,7	1,2	1,5	2,7
Πολωνία	4,5	3,9	0,4	0,5	1	-3,3	0,4	0,1	0,5
Πορτογαλία	0	0,5	-2,6	-1,5	-1,5	-4,2	-4,3	-4,3	0,7
Ρουμανία	:	:	-2	-1,4	0,4	1,4	-0,1	1,9	-0,2
Σλοβακία	2,1	3,2	-2	-1,5	1,8	-1,0	-1,0	-0,1	0,6
Σλοβενία	3,3	2,6	-1,8	-2,2	-1,6	-1,3	-3,1	-1,2	-1,4
Σουηδία	2,3	0,9	-2,4	1,2	2,2	0,7	1,8	0,6	1,4
Τσεχία	2,1	2,3	-1,2	-1,7	0,2	-0,3	-0,7	0,6	0,8
Φινλανδία	2,2	2,6	-2,6	-0,1	1,1	0,4	1,3	-0,4	-1,0
Κροατία	:	:	:	:	:	-3,1	-3,2	-5,2	:

Πίνακας 11: Ποσοστό Ανεργίας – Σύνολο

	Ετήσια στοιχεία (%)				δ' τρίμηνο (%)			Μεταβολή (%)	
	2010	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2012/11	2013/12
Αυστρία	4,4	4,2	4,3	4,9	4,2	4,6	5	0,4	0,4
Βέλγιο	8,3	7,2	7,6	8,4	7,3	8,2	8,4	0,9	0,2
Βουλγαρία	10,2	11,2	12,3	13	11,5	12,5	13,1	1	0,6
Γαλλία	9,3	9,2	10,3	10,3	9,4	10,2	10,2	0,8	0
Γερμανία	7,1	5,9	5,5	5,3	5,6	5,4	5,2	-0,2	-0,2
Δανία	7,5	7,6	7,5	7	7,7	7,2	6,8	-0,5	-0,4
ΕΕ-28	9,6	9,6	10,5	10,8	10	10,7	10,7	0,7	0
ΕΖ-17	10,0	10,1	0	11	10	10,9	10,9	0,9	0
Ελλάδα	12,6	17,7	24,3	27,3	20,6	26,2	27,6	5,6	1,4
Εσθονία	16,9	12,5	10,2	8,6	11,5	9,4	8,8	-2,1	-0,6
Ην. Βασίλειο	7,8	8,0	7,9	7,5	8,3	7,7	7,1	-0,6	-0,6
Ιρλανδία	13,7	14,7	14,7	13,1	15	14,3	12,2	-0,7	-2,1
Ισπανία	20,1	21,7	25	26,4	23	26,1	26,1	3,1	0
Ιταλία	8,4	8,4	10,7	12,2	9,2	11,4	12,6	2,2	1,2
Κύπρος	6,2	7,9	11,9	15,9	9,5	13,4	16,8	3,9	3,4
Λεττονία	18,7	16,2	14,9	11,9	15,5	13,8	11,6	-1,7	-2,2
Λιθουανία	17,8	15,4	13,3	11,8	13,7	13	11	-0,7	-2
Λουξεμβούργο	4,4	4,9	5,1	5,8	4,8	5,3	6	0,5	0,7
Μάλτα	6,9	6,5	6,4	6,5	6,5	6,5	6,7	0	0,2
Ολλανδία	4,5	4,4	5,3	6,7	4,9	5,6	7	0,7	1,4
Ουγγαρία	11,2	10,9	10,9	10,2	10,8	10,9	9,2	0,1	-1,7
Πολωνία	9,6	9,7	10,1	10,3	9,9	10,4	10	0,5	-0,4
Πορτογαλία	11,0	12,9	15,9	16,5	14,1	17,1	15,4	3	-1,7
Ρουμανία	7,3	7,4	7	7,3	7,4	7	7,3	-0,4	0,3
Σλοβακία	14,4	13,5	14	14,2	14	14,3	14,1	0,3	-0,2
Σλοβενία	7,3	8,2	8,9	10,1	8,6	9,5	9,7	0,9	0,2
Σουηδία	8,4	7,5	8	8	7,8	8,2	8	0,4	-0,2
Τσεχία	7,3	6,7	7	7	6,5	7,2	6,8	0,7	-0,4
Φινλανδία	8,4	7,8	7,7	8,2	7,6	7,9	8,3	0,3	0,4
Κροατία	11,8	13,5	15,9	17,2	14	17,8	17,5	3,8	-0,3

Πίνακας 12: Ποσοστό Ανεργίας στους Άνδρες

	Ετήσια στοιχεία (%)				δ' τρίμηνο (%)			Μεταβολή (%)	
	2010	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2012/11	2013/12
Αυστρία	4,6	4,0	4,4	4,9	3,9	4,9	4,8	1	-0,1
Βέλγιο	8,1	7,1	7,7	8,7	7	8,8	8,7	1,8	-0,1
Βουλγαρία	10,9	12,3	13,5	13,9	12,8	13,5	14,1	0,7	0,6
Γαλλία	6,0	8,1	10,1	10,4	9,2	10,2	10,2	1	0
Γερμανία	6,4	5,8	5,7	5,6	5,9	5,6	5,5	-0,3	-0,1
Δανία	8,4	7,7	7,5	6,7	7,7	7,2	6,3	-0,5	-0,9
ΕΕ-28	19,5	13,1	10,4	10,8	9,9	10,7	10,6	0,8	-0,1
ΕΖ-17	9,9	9,9	0	11	10	10,9	10,9	0,9	0
Ελλάδα	9,6	9,5	21,4	24,3	17,8	23,4	24,5	5,6	1,1
Εσθονία	9,1	8,4	11	9,1	12,5	10,1	9,3	-2,4	-0,8
Ην. Βασίλειο	9,0	8,8	8,3	8	9	8,1	7,5	-0,9	-0,6
Ιρλανδία	7,5	6,2	17,7	15	18,1	17	13,7	-1,1	-3,3
Ισπανία	9,9	15,0	24,7	25,8	22,6	25,7	25,4	3,1	-0,3
Ιταλία	11,6	11,0	9,9	11,5	8,4	10,5	12	2,1	1,5
Κύπρος	16,9	17,8	12,6	16,6	10,2	13,8	17,9	3,6	4,1
Λεττονία	7,6	7,6	16	12,6	17,4	15,1	12,2	-2,3	-2,9
Λιθουανία	21,7	18,6	15,1	13,1	15,9	14,5	12,2	-1,4	-2,3
Λουξεμβούργο	21,2	17,8	4,5	5,4	4,3	4,7	5,6	0,4	0,9
Μάλτα	3,8	3,8	5,9	6,6	6,1	6,2	6,7	0,1	0,5
Ολλανδία	6,8	6,1	5,3	7,1	4,8	5,8	7,3	1	1,5
Ουγγαρία	4,4	4,5	11,2	10,2	10,8	11,1	9	0,3	-2,1
Πολωνία	9,3	9,0	9,4	9,7	9,2	9,7	9,4	0,5	-0,3
Πορτογαλία	10,0	12,7	16	16,4	14,1	17	15,1	2,9	-1,9
Ρουμανία	7,9	7,9	7,6	7,9	8	7,4	8	-0,6	0,6
Σλοβακία	14,2	13,5	13,5	14	13,8	13,9	14,2	0,1	0,3
Σλοβενία	7,5	8,2	8,4	9,5	8,3	9,2	9	0,9	-0,2
Σουηδία	19,7	21,2	8,2	8,2	7,9	8,4	8,1	0,5	-0,3
Τσεχία	8,5	7,6	6	5,9	5,6	6,2	5,7	0,6	-0,5
Φινλανδία	8,6	8,7	8,3	8,8	8,3	8,6	8,9	0,3	0,3
Κροατία	11,4	13,8	16,2	17,8	14,3	17,9	17,6	3,6	-0,3

Πίνακας 13: Ποσοστό Ανεργίας στις Γυναίκες

	Ετήσια στοιχεία (%)				δ' τρίμηνο (%)			Μεταβολή (%)	
	2010	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2012/11	2013/12
Αυστρία	4,2	4,3	4,3	4,9	4,6	4,2	5,2	-0,4	1
Βέλγιο	8,5	7,2	7,4	8,2	7,6	7,5	8,2	-0,1	0,7
Βουλγαρία	9,5	10,0	10,8	11,8	10	11,4	12,1	1,4	0,7
Γαλλία	9,7	9,7	10,5	10,2	9,5	10,1	10,2	0,6	0,1
Γερμανία	6,6	5,6	5,2	5	5,4	5,1	4,8	-0,3	-0,3
Δανία	6,5	7,5	7,5	7,3	7,7	7,3	7,4	-0,4	0,1
ΕΕ-28	9,6	9,7	10,6	10,9	10	10,8	10,8	0,8	0
ΕΖ-17	10,2	10,4	0	11	10	10,9	11	0,9	0,1
Ελλάδα	16,2	21,4	28,1	31,3	24,4	30	31,7	5,6	1,7
Εσθονία	14,3	11,8	9,3	8,2	10,5	8,6	8,2	-1,9	-0,4
Ην. Βασίλειο	6,8	7,3	7,4	7	7,6	7,3	6,7	-0,3	-0,6
Ιρλανδία	9,7	10,8	11	10,7	11,3	10,9	10,4	-0,4	-0,5
Ισπανία	20,5	22,2	25,4	27	23,4	26,6	26,9	3,2	0,3
Ιταλία	9,7	9,6	11,9	13,1	10,3	12,5	13,5	2,2	1
Κύπρος	6,4	7,7	11,1	15,2	8,6	13	15,6	4,4	2,6
Λεττονία	15,7	13,8	13,9	11,1	13,6	12,6	11	-1	-1,6
Λιθουανία	14,5	13,0	11,5	10,5	11,6	11,6	9,9	0	-1,7
Λουξεμβούργο	5,1	6,3	5,8	6,4	5,5	5,9	6,6	0,4	0,7
Μάλτα	7,1	7,1	7,3	6,4	7,3	7	6,6	-0,3	-0,4
Ολλανδία	4,5	4,4	5,2	6,3	4,9	5,5	6,6	0,6	1,1
Ουγγαρία	10,7	10,9	10,6	10,2	10,9	10,7	9,4	-0,2	-1,3
Πολωνία	10,0	10,5	10,9	11,1	10,8	11,2	10,7	0,4	-0,5
Πορτογαλία	12,1	13,2	15,8	16,6	14,1	17,1	15,9	3	-1,2
Ρουμανία	6,5	6,8	6,4	6,6	6,7	6,4	6,6	-0,3	0,2
Σλοβακία	14,6	13,6	14,5	14,5	14,2	14,9	14	0,7	-0,9
Σλοβενία	7,1	8,2	9,4	10,9	8,9	9,9	10,6	1	0,7
Σουηδία	8,3	7,5	7,7	7,8	7,6	7,9	7,8	0,3	-0,1
Τσεχία	8,5	7,9	8,2	8,3	7,6	8,4	8,1	0,8	-0,3
Φινλανδία	7,6	7,1	7,1	7,5	6,9	7,2	7,7	0,3	0,5
Κροατία	12,3	13,2	15,6	16,6	13,6	17,7	17,4	4,1	-0,3

Πίνακας 14: Ποσοστό Μακροχρόνιας Ανεργίας^(*)

	Ετήσια στοιχεία (%)				γ' τρίμηνο (%)			Μεταβολή (%)	
	2009	2010	2011	2012	2011	2012	2013	2012/11	2013/12
Αυστρία	33,1	39,9	42,9	24,8	24,6	26,7	26,9	2,1	0,2
Βέλγιο	35,6	42,5	45,2	44,7	48,7	43,3	45,4	-5,4	2,1
Βουλγαρία	44,2	48,8	48,4	55,2	60	56,4	58,9	-3,6	2,5
Γαλλία	43,1	46,4	56,1	40,3	42,4	41,1	41	-1,3	-0,1
Γερμανία	30,1	41,0	40,6	45,5	48,4	46,2	44,4	-2,2	-1,8
Δανία	9,5	20,2	24,4	28	23,1	27,7	23,8	4,6	-3,9
ΕΕ-28	45,5	47,4	48,0	44,6	43,2	45	48,1	1,8	3,1
ΕΖ-17	27,4	45,3	56,8	44	45,5	47	50,6	1,5	3,6
Ελλάδα	29,2	49,3	59,3	59,3	51	60,7	69,6	9,7	8,9
Εσθονία	40,8	45,0	49,6	54,1	57,3	52,8	42,6	-4,5	-10,2
Ην. Βασίλειο	23,7	36,6	41,6	34,8	32,4	34,6	35,2	2,2	0,6
Ιρλανδία	35,2	40,2	41,5	61,7	59	60	59,2	1	-0,8
Ισπανία	44,4	48,4	51,9	44,5	41,5	44,6	50,5	3,1	5,9
Ιταλία	10,3	20,3	20,8	53	53,2	54,2	57,6	1	3,4
Κύπρος	26,7	45,1	54,5	30,1	23,6	32,1	39,3	8,5	7,2
Λεττονία	23,2	41,4	51,9	51,9	55,1	47,4	44,5	-7,7	-2,9
Λιθουανία	23,2	29,3	28,6	49	53,9	50,9	42,6	-3	-8,3
Λουξεμβούργο	41,6	49,3	47,9	30,3	29	21,6	34,8	-7,4	13,2
Μάλτα	43,5	46,3	46,2	47,4	43,9	49,1	44,5	5,2	-4,6
Ολλανδία	24,2	27,5	33,5	34	32,9	33,6	36,3	0,7	2,7
Ουγγαρία	21,3	25,2	25,9	45	48	45,1	52,2	-2,9	7,1
Πολωνία	30,3	31,1	37,2	40,3	38,3	40,4	43,8	2,1	3,4
Πορτογαλία	44,2	52,3	48,1	48,7	46,6	50	58,9	3,4	8,9
Ρουμανία	31,6	34,9	41,9	45,3	41,4	47	50,4	5,6	3,4
Σλοβακία	30,1	43,3	44,2	67,3	66	67,5	70,4	1,5	2,9
Σλοβενία	54,0	64,0	67,8	47,9	42,5	49,9	52,1	7,4	2,2
Σουηδία	16,7	24,0	22,2	18,9	20,1	19,2	18,2	-0,9	-1
Τσεχία	13,2	17,8	18,6	43,4	40,4	43,3	43,7	2,9	0,4
Φινλανδία	24,5	32,6	33,4	21,4	24,6	21,6	23,8	-3	2,2
Κροατία	56,1	56,9	63,9	64,6	64,3	67,5	65,5	3,2	-2

(*) % ανέργων για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των 12 μηνών στο σύνολο των ανέργων

Πίνακας 15: Ποσοστό ανεργίας στους νέους 15 έως 24 ετών

	Ετήσια στοιχεία (%)				δ' τρίμηνο (%)			Μεταβολή (%)	
	2010	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2012/11	2013/12
Αυστρία	8,8	8,3	8,7	9,2	8	8,5	8,6	9,8	0,1
Βέλγιο	22,4	18,7	19,8	23,7	21,3	19,1	22,4	23,6	3,3
Βουλγαρία	23,2	26,6	28,1	28,4	23,2	26,2	28,4	28,2	2,2
Γαλλία	22,8	22,0	24,6	24,8	22,4	22,6	26	23,7	3,4
Γερμανία	9,9	8,6	8,1	7,9	9,2	8,2	7,9	7,8	-0,3
Δανία	14,0	14,2	14,1	13	14,4	14,2	13,4	12,9	-0,8
ΕΕ-28	20,9	21,3	23	23,4	21	22,1	23,4	23,1	1,3
ΕΖ-17	20,6	20,7	22,3	23,9	20,6	21,5	23,8	23,7	2,3
Ελλάδα	32,9	44,4	55,3	58,6	36,2	49,7	58,1	58,3	8,4
Εσθονία	32,9	22,3	20,9	18,7	26	24,6	18,3	19,6	-6,3
Ην. Βασίλειο	19,6	21,1	21	20,5	20,2	22,1	20,7	19,8	-1,4
Ιρλανδία	27,8	29,1	30,4	26,8	30,1	30,4	29,1	25,5	-1,3
Ισπανία	41,6	46,4	53,2	55,7	43,2	48,9	55,3	55	6,4
Ιταλία	27,8	29,1	35,3	40	28,2	31,4	37,1	41,6	5,7
Κύπρος	16,7	22,4	27,8	38,9	14,4	25,9	32,3	40,5	6,4
Λεττονία	34,5	31,0	28,4	23,2	33,3	29,2	23,9	23,8	-5,3
Λιθουανία	35,1	32,9	26,4	21,9	35,3	30,7	24,6	20,6	-6,1
Λουξεμβούργο	14,2	16,8	18	17,4	14,8	18	18,4	17,2	0,4
Μάλτα	13,0	13,7	14,2	13,5	13,5	13,8	13,9	13,6	0,1
Ολλανδία	8,7	7,6	9,5	11	8,3	8,5	9,8	11,4	1,3
Ουγγαρία	26,6	26,1	28,1	27,2	25,6	26,6	28,5	25	1,9
Πολωνία	23,7	25,8	26,5	27,3	23,7	26,5	27,3	27,2	0,8
Πορτογαλία	22,4	30,1	37,7	37,7	27,5	34,2	38,9	34,8	4,7
Ρουμανία	22,1	23,7	22,7	23,6	22,6	23,6	22,4	24,1	-1,2
Σλοβακία	33,6	33,2	34	33,7	33,8	33,7	35,1	33,4	1,4
Σλοβενία	14,7	15,7	20,6	21,6	14,3	15,6	23,3	20	7,7
Σουηδία	25,2	22,9	23,7	23,4	23,3	22,7	24,3	22,6	1,6
Τσεχία	18,3	18,0	19,5	18,9	17,2	18,1	19,6	18,9	1,5
Φινλανδία	21,4	20,1	19	19,9	20,7	19,8	19,4	19,9	-0,4
Κροατία	32,6	36,1	43	49,8	35,5	36,6	50,5	48,8	13,9